

**NARODNIKKILAISUUDEN
TALOUDELLINEN SISÄLTÖ
JA SEN ARVOSTELU
HRA STRUVEN KIRJASSA**

**(MARXILAISUUDEN HEIJASTUMINEN
PORVARILLISESSA KIRJALLISUUDESSA)**

P. Struven kirjan „Kriittillisiä huomautuksia
kysymykseen Venäjän taloudellisesta kehityksestä“
johdosta, Pietari, 1894⁷⁸

*Kirjoitettu vuoden 1894 lopulla ja
vuoden 1895 alussa.*

*Julkaistu ensi kerran nimimerkillä
K. Tulin kokoelmassa „Aineistoa
taloudellisen kehityksemme luonnehti-
miseksi“, Pietari, 1895.*

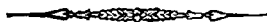
*Julkaistaan kokoelmassa
„Aineistoa taloudellisen kehi-
tyksemme luonnehtimiseksi“
ilmestyneen tekstin mukaan*

МАТЕРІАЛЫ

КЪ ХАРАКТЕРИСТИКЪ

НАШЕГО ХОЗЯЙСТВЕННОГО РАЗВИТІЯ.

СБОРНИКЪ СТАТЕЙ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ

Типографія П. П. Сошкова, Стремянная ул., № 12

1895

Nimisivu siitä kirjoituskokoelmasta, jossa julkaistiin V. I. Leninin teos „Narodnikkilaisuuden taloudellinen sisältö ja sen arvostelu hra Struven kirjassa”.— 1895.

Mainittu hra Struven kirja on narodnikkilaisuuden systemaattista arvostelua, ymmärtäen narodnikkilaisuuden laajassa mielessä — teoreettisena oppina, joka ratkaisee määrättyllä tavalla tärkeimmät sosiologiset ja taloudelliset kysymykset, sekä „talouspolitiikan perusväittämien systeeminä” (VII sivu). Jo yksistään tuollaisen tehtävän asettaminen voisi tehdä kirjan erittäin mielenkiintoiseksi; mutta tässä suhteessa on vieläkin suurempi merkitys sillä katsantokannalla, jolta arvostelua harjoitetaan. Alkulauseessa tekijä sanoo siitä seuraavaa:

„Lukeutuessaan eräissä peruskysymyksissä kirjallisuudessa aivan selvän muodon saaneisiin näkökantoihin, hän (tekijä) ei pidä itseään missään määrin sidottuna jonkin opin kirjaimeen ja säädökseen. Hänessä ei ole ortodoksian tartuntaa” (IX).

Kirjan koko sisällöstä käy selville, että näillä „kirjallisuudessa aivan selvän muodon saaneilla näkökannoilla” tarkoitetaan marxilaisia näkökantoja. Herää kysymys, nimenomaan mitä marxilaisuuden „eräitä peruskysymyksiä” tekijä hyväksyy ja mitkä hän hylkää? — minkä vuoksi ja missä määrin? Tekijä ei anna suoraa vastausta tähän kysymykseen. Siitä johtuukin, että selvittääksemme, mitä tässä kirjassa nimenomaan voidaan katsoa marxilaisuuteen kuuluvaksi — mitkä väittämät tästä opista tekijä hyväksyy ja miten johdonmukaisesti hän niitä noudattaa, — mitkä hän hylkää ja mitä siinä tapauksessa syntyy, — kaiken tämän selville saamiseksi on kirjaa käsiteltävä yksityiskohtaisesti.

Sen sisältö on erittäin monipuolinen: ensinnäkin tekijä selostaa narodnikkkiemme hyväksymää „subjektiivista metodia sosiologiassa” ja arvostelee sitä sekä asettaa sen vastakohtaksi „historiallis-taloudellisen materialismin” metodin. Sen jälkeen hän arvostelee narodnikkilaisuutta taloudelliselta kannalta ensiksikin „koko ihmiskunnan kokemuksen” perusteella (IX sivu) ja toiseksi Venäjän taloushistorian ja tosiolojen perusteella. Samalla arvostellaan myöskin narodnikkilaisen talouspolitiikan dogmeja. Tämä sisällön monipuolisuus (mikä on aivan kiertämätöntä arvosteltaessa yhteiskunnallisen ajattelumme erästä suurinta virtausta) määrää käsittelyn muodonkin: on seurattava askel askeleelta tekijän esitystä pysähtyen hänen perustelujensa jokaiseen sarjaan.

Mutta ennen kuin ryhdyn käsittelemään kirjaa, pidän välttämättömänä pysähtyä yksityiskohtaisemmin eräisiin ennakkoselityksiin. Tämän artikkelin tarkoituksena on arvostella hra Struven kirjaa sellaisen henkilön kannalta, joka „lukeutuu” *kaikissa* (eikä vain „eräissä”) „peruskysymyksissä kirjallisuudessa aivan selvän muodon saaneisiin näkökantoihin”.

Kritiikin mielessä näitä näkökantoja on jo useampaan otteeseen selostettu liberaalis-narodnikkilaisessa lehdistössä, ja tämä selostaminen on hämännyt niitä hirveästi,—enemmänkin: se on vääristellyt niitä sekottamalla niihin hegeliläisyyden, jolla ei ole mitään tekemistä niiden kanssa, „uskon välttämättömyyteen, että jokaisen maan on käytävä kapitalismin vaiheen kautta”, ja paljon muuta jo puhtaasti novejvremjäläistä pötyä.

Erikoisesti on vääristelty opin käytännöllistä puolta, sen soveltamista Venäjän asioihin. Haluamatta ymmärtää sitä, että venäläisen marxilaisen opin lähtökohtana on kerrassaan toisenlainen käsitys Venäjän tosioloista, meidän liberaalimme ja narodnikkimme ovat vertailleet tätä oppia omiin entisiin näkökantoihinsa Venäjän tosioloista ja tulleet sellaisiin johtopäätöksiin, jotka ovat aivan mahdollottomia ja jotka kaiken lisäksi nostavat marxilaisia vastaan mitä vilsimpiä syytöksiä.

Sen vuoksi en katso voivani ryhtyä käsittelemään hra Struven kirjaa ennen kuin olen määritellyt tarkasti suh-

teeni narodnikkilaisuuteen. Sitä paitsi käsiteltävänä olevan kirjan monien kohtien selittämiseksi on väittämätöntä verrata ennakolta narodnikkilaista ja marxilaisista katsantokantaa toisiinsa, sillä tässä kirjassa rajoitutaan opin objektiiviseen puoleen ja jätetään melkein tyyten syrjään käytännölliset johtopäätökset.

Tämä vertailu näyttää meille, mitä yhteisiä lähtökohtia on narodnikkilaisuudella ja marxilaisuudella ja mikä peruseroavaisuus on niiden välillä. Tällöin on sopivampaa ottaa vanha venäläinen narodnikkilaisuus, sillä se on ensinnäkin verrattomasti paljon korkeammalla nykyistä narodnikkilaisuutta (jota edustavat sellaiset lehdet kuin „Russkoje Bogatstvo”) johdonmukaisuudessaan ja selvässä kannanotossaan ja toiseksi se tuo täydellisemmin esiin narodnikkilaisuuden parhaimmat puolet, joihin marxilaisuuskin eräissä suhteissa läheisesti yhtyy.

Ottakaamme eräs sellaisista vanhan venäläisen narodnikkilaisuuden professions de foi'sta* ja seuratkaamme tekijää askel askeleelta.

* — uskontunnustuksista. *Toim.*

I LUKU

REUNAHUOMAUTUKSIA NARODNIKKILAISEEN
PROFESSION DE FOIHIN

Aikakauslehti „Otetshestvennyje Zapiski” CCXLII osassa * on julkaistu ilman tekijän nimeä artikkeli: „Uusia oraita kansan vainiolla”, jossa tuodaan selväpiirteisesti esille narodnikkilaisuuden edistysmieliset puolet venäläisen liberalismiin vastapainoksi.

Tekijä aloittaa siitä, että „nyt” pidetään „miltei kavaluksena” sitä, jos protestoidaan niitä „henkilöitä vastaan, jotka nousevat esiin kansan keskuudesta ja asettuvat korkeammalle yhteiskunnalliselle asteelle”.

„Vielä äskettäin eräs kirjallisuusaasi potkaisu „Otetshestvennyje Zapiski” julkaisua tämän *pessimistisyydestä kansaa kohtaan*, kuten hän sanoi eräästä pienestä arvostelusta Zlatovratskin kirjasen johdosta, jossa ei ollut mitään pessimististä, lukuunottamatta pessimistisyyttä koronkiskuruuden ja yleensä rahalantin turmelevan vaikutuksen suhteen; kun sitten Gl. Uspenski kirjoitti huomautukset viimeisiin katsauksiinsa („Otetshestvennyje Zapiski”, № 11, 1878), niin liberaalinen suo alkoi hyllyä aivan kuin sadussa... ja aivan odottamatta ilmestyi niin paljon kansan puolustajia, että me oikein hämmästyimme sitä, kuinka paljon kansallamme on ystäviä..... En voi muuta kuin olla myötätuntoinen... kysymyksen asettamiselle maaseutukaunkaisesta ja kirjallisuuspoikain suhteesta siihen, tai paremminkin — ei poikain, vaan herroihin aatelisiin ja lakeijoihin kuuluvien naissankarien ja nuoren kauppiassäädyn suhteesta siihen..... Se, että maaseudulle lauletaan serenaadeja ja „veikeillään” sen edessä, ei vielä merkitse lainkaan maaseudun rakastamista ja kunnioittamista, samoin kuin maaseudun epäkohtien osoittaminenkaan ei vielä merkitse lainkaan vihamielistä suhtautumista siihen. Jos kysytte tuolta samaiselta Uspenskilta, ...mikä häntä eniten miellyttää, missä hän näkee eniten tulevaisuuden takeita — maaseudussa vaiko vanha-aatelisissa ja uusporvarillisissa kerrostumissa? — niin voiko olla vähäistäkään epäilystä siitä, etteikö hän sanoisi: „maaseudussa””.

* Vuosi 1879, № 2, „Katsaus nykytilanteeseen”, s. 125—152.

Tämä kohta on hyvin kuvaava. Ensiksikin se osoittaa havainnollisesti, mikä on narodnikkilaisuuden olemus: protesti maaorjuuden järjestelmää vastaan (vanha-aatellinen kerrostuma) ja porvarillisuutta vastaan (uusporvarillinen kerrostuma) Venäjällä *talonpojan, pientuottajan näkökannalta*. Toiseksi se osoittaa samalla myös tämän protestin haaveellisuuden, sen kääntymisen pois tosiasiasta.

Vai onko „maaseutua” olemassa jossain „vanha-aatellisen” tai „uusporvarillisen” järjestelmän *ulkopuolella*? Eivätkö molempien edustajat ole omalla tavallaan rakentaneet ja rakenna juuri „maaseutua”? Maaseutu — se juuri onkin osittain „vanha-aatellista” ja osittain „uusporvarillista” kerrostumaa. Pyöritelkää maaseutua kuinka tahansa, — mutta jos te tyydytte tosiolojen toteamiseen (vain siitä onkin kysymys) ettekä lähde puhumaan mahdollisuuksista, niin te ette löydä siinä mitään muuta, mitään kolmatta „kerrostumaa”. Ja kun narodnikit *löytävät* sellaisen, niin vain siksi, että he eivät näe puitten takaa metsää, että erillisten talonpoikaisyhteisöjen *maanhallinnan* muodon takaa he eivät näe Venäjän koko yhteiskunnallisen talouden taloudellista organisatiota. Muuttaessaan talonpojan tavaran-tuottajaksi tämä organisatio tekee hänestä pikkuporvarin, — markkinoita varten työskentelevän eristäytyneen pikkuisännän; sen vuoksi se sulkee pois mahdollisuuden etsiä „tulevaisuuden takeita” *takaapäin* ja pakoittaa etsimään niitä *edestä* — ei „maaseudulta”, missä „vanha-aatellisten” ja „uusporvarillisten” kerrostumien kietoutuminen toisiinsa huonontaa kauheasti työn asemaa ja riistää työltä mahdollisuuden taistella „uusporvarillisen” järjestyksen valtiaita vastaan, koska näiden valtiaiden etujen ja työn etujen vastakohtaisuus ei ole riittävästi kehittynyt, — vaan niitä on etsittävä täysin kehittyneestä, loppuun saakka „uusporvarillisesta” kerrostumasta, joka on täydellisesti puhdistunut „vanha-aatellisista” ihanuuksista, joka on yhteiskunnallistanut työn, vienyt päätökseen ja selvittänyt sen yhteiskunnallisen vastakohtaisuuden, joka on maaseudulla vielä itutilassa, ahtaalle puristettuna.

Nyt on hahmoteltava ne teoreettiset eroavaisuudet, joita on olemassa narodnikkilaisuuteen ja marxilaisuuteen *johtavien oppien välillä*, Venäjän tosiolojen ja historian erilaisen *ymmärtämisen välillä*.

Seuratkaamme edelleen tekijää.

Hän vakuuttelee „suuttumuksen valtaan joutuneille herroille”, että Uspenski ymmärtää kansan köyhyiden ja kansan moraalikäsitteiden välisen suhteen

„paremmin kuin monet maaseudun ihailijat, joille... maaseutu on... jotain liberaalisen passin tapaista, jonka nykypäivien kaltaisina aika-kausina tavallisesti kaikki kyllin järkevät ja käytännölliset porvarit hankkivat itselleen”.

Minkähän vuoksi, ajattelette te, hra narodnikki, tapahtuu tuollainen työn etuja edustamaan haluavalle ihmiselle niin surkuteltava ja epämieluisen juttu kuin että se, mitä hän pitää „tulevaisuuden takeena”, muuttuukin „liberaaliseksi passiksi”? Tuon tulevaisuuden pitää sulkea pois porvaristo,— mutta se, minkä kautta te haluatte päästä tuohon tulevaisuuteen, ei ainoastaan ole kohtaamatta vihamielisyttä „käytännöllisten ja järkevien porvarien” taholta, vaan nämä päinvastoin ottavat sen mielellään ja ottavat sen „passiksi”.

Miten te luulette, olisiko tuollainen skandaalimainen juttu ollut mahdollinen, jos te ette olisi osoittaneet „tulevaisuuden takeita” sieltä, missä sille järjestelmälle, jossa isäntinä ovat „käytännölliset ja järkevät porvarit”, ominaiset yhteiskunnalliset vastakohdat ovat vielä kehittymättömässä muodossa, sikiöasteella, vaan siellä, missä ne ovat kehittyneet loppuun saakka, nec plus ultraan * saakka, missä siis ei saa rajoittaa palliatiiveihin ja puolinaisiin toimenpiteisiin, missä ei saa käyttää työtätekevien desideratumeja ** omaksi hyödyksi, missä kysymys on asetettu suoraan?

Ettekö te juuri itse sano alempana seuraavaa:

„Passiiviset kansan ystävät eivät halua ymmärtää sitä yksinkertaista asiaa, että kaikki yhteiskunnassa toimivat voimat jakaantuvat tavallisesti kahdeksi samanvertaiseksi, toisilleen vastakkaiseksi voimaksi, ja että passiiviset voimat, jotka eivät näytä osallistuvan taisteluun, palvelevat vain sitä voimaa, jolla on sillä kertaa yliote” (s. 132).

Eikö maaseutu sitten kuulu tämän luonnekuvan piiriin, onko se jokin erikoinen maailma, jossa ei ole näitä „toisilleen vastakkaisia voimia” ja taistelua, jotta siitä voitaisiin puhua summittaisesti pelkäämättä, että siten joudutaan

* — äärimmäisyyteen saakka. *Toim.*

** — toivomuksia, vaatimuksia. *Toim.*

toimimaan „yliotteen saaneen voiman” hyväksi? Koska kerran on tullut puheeksi taistelu, niin onko sitten perusteltua aloittaa siitä, missä tämän taistelun sisältöön on kasaantunut paljon asiaankuulumattomia seikkoja, jotka häiritsevät näiden toisilleen vastakkaisten voimien varmaa ja lopullista erottamista toisistaan, jotka häiritsevät näkemästä selvästi päävihollista? Eikö ole ilmeistä, että ohjelma, jonka tekijä esittää artikkelinsa lopussa — sivistys, talonpoikain maanhallinnan laajentaminen, verojen huojentaminen — ei pysty kajoamaan hiuskarvankaan vertaa niihin, joilla on yliote, ja että ohjelman viimeinen kohtahan — „kansanteollisuuden järjestäminen” — jo edellyttää, että taistelu ei ole vain jo käyty, vaan että se on jo kaiken lisäksi päättynyt voittoon? Teidän ohjelmanne karttaa sitä antagonismia, jonka olemassaoloa te ette itskään voineet olla myöntämättä. Siksi se ei peloitakaan „uusporvarillisen kerrostuman” isäntiä. Teidän ohjelmanne on pikkuporvarillinen haave. Siksipä se ei kelpaakaan muuksi kuin „liberaaliseksi passiksi”.

„Henkilöt, joille maaseutu on abstraktinen käsite ja maamies — abstraktinen Narkissos, ajattelevatkin huonosti, kun he sanovat, että maaseutua pitää vain kehua ja vakuutella, että se kestää mainiosti kaikkia sitä turmelevia vaikutteita vastaan. Kun maaseutu on pantu sellaisiin olosuhteisiin, että sen täytyy käydä joka päivä kamppailua kolikosta, kun koronkiskurit nylkevät sitä, kulakit petkuttavat ja tilanherrat polkevat, kun sitä toisinaan piestään kunnanhallinnossa, niin voiko tämä olla vaikuttamatta sen moraaliseen puoleen?.. Kun rupla, tuo kapitalistinen kuu, nousee maaseutumaiseman etualalle, kun kaikki katseet, kaikki ajatukset ja henkiset voimat kohdistuvat siihen, kun siitä tulee elämän tarkoitusperä ja yksilöllisten kykyjen mittapuu, niin voidaanko tämä tosiasia salata ja sanoa, että maamies on sellainen rahallista hyötyä ylenkatsova Kosma, joka ei ollenkaan tarvitse rahaa? Kun maaseudulla on havaittavissa pyrkimystä eripuraisuuteen, kun kulakisto rehoittaa kukkeasti ja pyrkii orjuuttamaan vähävikisimmän talonpoikaiston batrakkien asemaan, hajoittamaan yhteisön j.n.e., niin voidaanko kaikki nämä tosiasiat salata, kysyn minä?! Me voimme toivoa niiden seikkaperäisempää ja kaikinpuolista tutkimista, voimme selittää itsellemme niiden johtuvan köyhyyden ahdistavista olosuhteista (nälässä ihmiset varastelevat, tappavat ja äärimmäisissä tapauksissa syövätkin toisiaan), mutta niitä ei voida kokonaan salata. Niiden salaaminen merkitsee statum quo'n * puolustamista, se merkitsee surullisenkuuluisan *laissez faire, laissez aller*'in ** puolustamista siihen saakka, kunnes surulliset ilmiöt paisuvat kaameihin mittasuhteisiin Yleensä totuuden kaunisteleminen on aina turhaa”.

* — aikaisempi, muuttumaton tila. *Toim.*

** — antakaa tapahtumien mennä menoaan. *Toim.*

Miten mainio tämä maaseudusta annettu kuva taaskin on ja miten vähäpätöisiä ovatkaan siitä tehdyt johtopäätökset! miten hyvin onkaan tosiasiat nähty ja kuinka mitätön onkaan niiden selitys ja ymmärtäminen! Tässä me näemme taaskin työn suojelemista koskevien desideratumien ja niiden toteuttamiskeinojen välillä olevan ammottavan kuilun. Kapitalismi maaseudulla ei tekijän mielestä ole sen enempää kuin „surullinen ilmiö”. Vaikka hän näkee samaa kapitalismia kaupungissakin suurissa mittasuhteissa, näkee, kuinka kapitalismi on alistanut itselleen ei ainoastaan kaikki kansan työn alat, vaan vieläpä „edistysmielisen” kirjallisuudenkin, joka esittää kansan nimessä ja kansan hyväksi porvarillisia toimenpiteitä,— niin siitä huolimatta hän ei halua myöntää sitä, että kysymys on yhteiskunnallisen taloutemme erikoisesta organisatiosta, ja hän lohduttelee itseään sellaisilla haaveilla, että se on vain „ahdistavien olosuhteiden” aiheuttama surullinen ilmiö. Mutta jos ei pidetä kiinni puuttumattomuusteoriasta, niin silloin nuo olosuhteet voidaan poistaa. Niin, *jospahan* ja *kunpahan*! Mutta Venäjällä ei ole vielä milloinkaan ollut puuttumattomuuspolitiikkaa; aina on ollut puuttumista... porvariston eduksi, ja ainoastaan „ruokalevon jälkeiset” makeat unelmat saattavat synnyttää toiveita sen muuttumisesta ilman „sosiaalisen voiman uudestijaottelua luokkien välillä”, kuten hra Struve sanoo.

„Me unohdamme sen, että yhteiskuntapiirimme tarvitsevat ihanteita — poliittisia, kansalais- ynnä muita ihanteita — pääasiassa sitä varten, että varattuaan itselleen niitä ne voisivat olla mitään ajattelematta, että yhteiskuntapiirimme eivät etsi niitä nuorekkaan levottomina, vaan ruokalevon jälkeisellä rauhallisuudella, että pettyessään nämä yhteiskuntapiirit eivät tunne siitä sieluntuskia, vaan kestävät sen kevein mielin kuin arkadialainen prinssi. Sellaista on ainakin yhteiskuntapiirimme valtava enemmistö. Ne eivät oikeastaan kaipaakaan mitään ihanteita, sillä ne ovat kylläisiä ja vatsan prosessit tyydyttävät täydellisesti niitä”.

Mainio luonnekuva meidän liberaalis-narodnikkilaisista yhteiskuntapiireistämme.

Herää kysymys, kuka nyt on johdonmukaisempi: „narodnikitko”, jotka puuhailevat ja touhuavat edelleenkin näiden „yhteiskuntapiirien” kanssa, kestitsevät niitä kuvailemalla „koittavan” kapitalismin kauhuja, „uhkaavaa pahaa”*,

* Mitä se uhkaa? vatsan prosessejako? Kapitalismi ei ole ainoastaan „uhkaamatta” niitä, vaan päinvastoin se lupaa niille mitä hienoimpia ja valituimpia herkkuja.

kuten kirjoituksen tekijä sanoo, kehoittavat yhteiskunta-piirien edustajia kääntymään pois siltä väärältä tieltä, jolle „me” olemme poikenneet j.n.e.,— vaiko marxilaiset, jotka ovat niin „ahdasmielisiä”, että erottavat itsensä jyrkästi yhteiskuntapiireistä ja pitävät tarpeellisena kääntyä yksinomaan niiden puoleen, jotka eivät „tyyty” *eivätkä voi tyytyä* „vatsan prosesseihin”, kuka tarvitsee ihanteita ja kenelle ne ovat jokapäiväisen elämän kysymyksiä.

Se on tyttökoululaisten suhdetta, — jatkaa tekijä. Se

„todistaa ajatusten ja tunteiden syvää turmeltuneisuutta... koskaan vielä ei ole ollut näin säädyllistä, kiilloitettua, näin viatonta ja samalla näin syvää turmeltuneisuutta. Tämä turmeltuneisuus on kokonaan nykyaikamme historian ansiota, porvarillisen kulttuurin ansiota [s. o. porvarillisen, kapitalistisen järjestyksen ansiota, kun sanotaan täsmällisemmin. K. T.*], joka on kehittynyt aatelitapojen, aatelisten sentimentaalisuuden, tietämättömyyden ja laiskuuden pohjalla. Porvarillisuus on tuonut elämään oman oppinsa, omat moraalisääöksensä ja omat sofisminsaa”.

Tuntuu siltä, että tekijä on arvioinut tosiolot niin oikein, että hän olisi voinut ymmärtää myöskin ainoan mahdollisen ulospääsyn. Jos koko kysymys on meidän porvarillisessa kulttuurissamme, niin ei siis voi olla muita „tulevaisuuden takeita” kuin tämän porvariston „antipodi”; sillä vain yksin se on lopullisesti „differentioitunut” tästä „porvarillisesta kulttuurista”, vain se on sille loppuun saakka ja perääntymättömästi vihamielinen eikä voi mennä minkäänlaisiin kompromisseihin, joista on niin mukavaa kyhätä „liberaalisia passeja”.

Mutta eipäs. Voihan sitä vielä haaveksia. „Kulttuuri” on todellakin pelkkää „porvarillisuutta”, pelkkää turmelusta. Mutta sehän on vain tulosta vanhoista aatelistavoista (itsehän hän vastikään myönsi, että se on uudemman historian aikaansaamaa, sen historian, joka juuri onkin hävittänyt pois vanhat aatelistavat) ja laiskuudesta — siis se on jotain satunnaista ja sellaista, miltä puuttuu vahvoja juuria j.n.e., j.n.e. Seuraa fraaseja, joissa ei ole mitään ajatusta, paitsi kääntymistä pois tosiasioista ja sentimentaalista haaveilua, joka sulkee silmät näkemästä sitä, että *on olemassa* „toisilleen vastakkaisia voimia”. Kuulkaahan:

„Sen (porvarillisuuden) pitää saada nostetuksi ne (tiede, moraalisääntöjen kokoelma) katederille, kirjallisuuteen, oikeuslaitokseen ja

* K. T. (K. Tulin) — V. I. Lenin. *Toim.*

muihin elämän asemiin. [Ylempänä olemme nähneet, että se on jo saattanut ne niin syvään „elämän asemaan” kuin maaseudulle. K. T.]. Ensin näkin se ei löydä sitä varten riittävän kelvollisia ihmisiä ja välttämättömyyden pakosta kääntyy ihmisten puoleen, joilla on toisenlaiset perinnäistavat. [Venäläinen porvaristoko muka „ei löydä ihmisiä”?! Sitä ei kannata edes kumota, semmitenkään kun tekijä itse kumoaa alempana itsensä. K.T.]. Nämä henkilöt eivät tunne asioita [venäläiset kapitalistitko?! K. T.], heidän askeleensa ovat epävarmoja, liikkeensä kömpelöitä [he „tuntevat asiat” riittävän hyvin saadakseen kymmeniä ja satoja prosentteja voittoa; he ovat riittävän „kokeneita” käyttääkseen kaikkialla truck-systeemiä?]; riittävän näppäriä saadakseen suojelustulleja. Vain sellaisen päässä, joka ei joudu itse välittömästi ja suoraan kokemaan näiden henkilöiden harjoittamaa sortoa, vain pikkuporvarin päässä voi kangastaa tuollainen mielikuvitus. K.T.]; he yrittävät matkia länsieurooppalaista porvaristoa, tilaavat kirjoja, opiskelevat [tässä tekijän jo täytyy itsensä myöntää vastikään kyhäämensä haaveen mielikuvituksellisuus: ikään kuin „porvarillinen kulttuuri” meillä olisi kehittynyt tietämättömyyden pohjalla. Se ei ole totta. Juuri se on tuonut reforminjälkeiselle Venäjälle sen kulttuurisuuden, „valistuneisuuden”. „Totuuden kaunisteleminen”, vihollisen kuvaaminen voimattomaksi ja pohjaa vailla olevaksi „on yleensä aina turhaa”. K.T.]; toisinaan he alkavat surra menneisyyttä, toisinaan taas mietiskelevät tulevaisuutta, sillä jostain kantautuu sellaisia ääniä, että porvaristo on vain julkeita nousukkaita, että sen oppi ei kestä arvostelua ja että sen moraalissäädokset eivät kelpaa kerrassaan mihinkään”.

Venäläisellä porvaristollako on muka vikana „surra menneisyyttä” ja „mietiskellä tulevaisuutta”?! Olkaa jo! Onpa tosiaan ihmisillä halua petkuttaa itseään, parjata noin äärettömästi venäläistä porvaristo poloista, että se on muka joutunut hämilleen kuullessaan ääniä „porvariston kelvottomuudesta”! Eiköhän asia ole päinvastoin: eivätköhän juuri nuo „äänet” joutuneet „hämilleen”, kun niille kunnollisesti arjäästiin, eivätköhän juuri ne „mietiskele tulevaisuutta”?..

Ja nämä tällaiset herrat vielä ihmettelevät eivätkä ole ymmärtävinään, minkä vuoksi heitä nimitetään romantiikoiksi!

„Kuitenkin on haettava pelastusta. Porvaristo ei pyydä, vaan tuhoon joutumisen uhalla se käskee menemään työhön*. Ellet mene, niin jää leivättä ja joudut seisomaan keskellä katuja ja huutelemaan: „antakaa virkaeron saaneelle alikapteenille”, tai saat suorastaan kuolla nälkään. Ja niin sitten alkaa työnteko, kuuluu vinkunaa ja narinaa, räiske käy, on touhua ja tohinaa. Työ on kiireellistä, se

* Huomatkaa, lukija, tämä seikka. Kun narodnikki sanoo, että meillä Venäjällä „porvaristo käskee menemään työhön”, — niin silloin se on totta. Mutta kun marxilainen sanoo, että meillä vallitsee kapitalistinen tuotantotapa, — niin silloin hra V.V. alkaa huutaa, että marxilainen pyrki „vaihtamaan demokraattisen (sic!) [sillä tavalla! Toim.] järjestelmän kapitalistiseen järjestelmään”.

ei siedä lykkäystä. Loppujen lopuksi kone on saatu käyntiin. Vinkunaa ja vihlovia ääniä tuntuu olevan vähemmän, osat alkavat ikään kuin toimia, kuuluu vain jonkin kömpelyksen jyskettä. Mutta se on sitäkin kauheampaa: palkit notkuvat yhä enemmän, ruuvit höltyvät ja pidäkin varasi, ettei vaan kaikki hajoaisi sirpaleiksi”.

Tämä kohta on erittäin kuvaava sen vuoksi, että se sisältää selväpiirteisessä, lakoonisessa ja kauniissa muodossa niiden mielipiteiden kaavan, joita venäläiset narodnikit niin mielellään pukevat tieteelliseen asuun. Lähtien kiistattomista, ehdottoman varmoista tosiasioista, jotka todistavat kapitalistisessa järjestelmässä olevan ristiriitoja, sortoa, sukupuuttoon kuolemista, työttömyyttä j.n.e., he yrittävät saada todistetuksi, että kapitalismi on kerrassaan huono juttu, sellainen „kömpelys” [vertaa V. V:tä, *Kablukovia* („Kysymys työläisistä maataloudessa”), *osittain* hra Nikolai —onia], että „pidäkin varasi”, ettei se hajoaisi sirpaleiksi.

Olemme pitäneet silmällä, jo monta monituista vuotta pitäneet silmällä ja saaneet nähdä, että tuo voima, joka käskää Venäjän kansaa menemään työhön, yhä vain lujittuu ja kasvaa, että se ylpeilee koko Euroopan edessä Venäjän mahdista, jota se itse luo, ja tietenkin iloitsee siitä, että „kuuluu ääniä”, jotka puhuvat vain siitä, että on rakennettava toiveet „ruuvien höltymiseen”.

„Heikoilla ihmisillä sydän jäähmetty pelosta. „Sitä parempi”, sanovat hurjapäiset ihmiset. „Sitä parempi”, sanoo porvaristokin: — „sitä pikemmin tilaamme ulkomailta uuden koneiston, sitä pikemmin valmistamme alustat, laudat ja muut karkeat osat kotoisista tarpeista, sitä pikemmin hankimme taitavia koneenkäyttäjiä”. Mutta yhteiskunnan moraalinen puoli on koko tämän ajan mitä kurjimmassa tilassa. Eräät pääsevät uuden toiminnan makuun ja ponnistelevat pakahtuakseen, toiset jäävät jälkeen ja pettyvät elämän suhteen”.

Voi poloista Venäjän porvaristoa! Se ponnistelee „pakahtuakseen” anastaakseen lisäarvoa! ja moraalin kannalta tuntee olonsa kurjaksi! (Älkää unohtako, että sivua ylempanä koko tätä moraaliala pidettiin vain vatsan prosesseina ja turmeltuneisuutena.) On ymmärrettävää, ettei tässä tarvita enää mitään taistelua sitä vastaan — semmitenkään mitään luokkataistelua, — vaan pitää yksinkertaisesti torua hyvin — ja se lakkaa tekemästä itselleen väkivaltaa.

„Tänä aikana ei juuri kukaan ajattele kansaa; mutta samalla kuitenkin porvariston sääntöjen mukaan kaikki tehdään muka kansaa

varten, sen hyväksi; samalla kuitenkin jokainen yhteiskunnallinen toimihenkilö ja kirjallisuus pitävät velvollisuutenaan puhua sen eduista... Tämä liberaalisen teeskentelevä suuntaus on tukahduttanut kaikki muut suuntauukset ja tullut vallitsevaksi. Meidän *demokraattisena aikanamme* hra Suvorin ei ole ainoa, joka julkisesti tunnustaa rakastavansa kansaa ja sanoo: „ainoa, mitä olen aina rakastanut ja rakastan hautaan saakka, on kansa, olenhan itsekin lähtöisin kansasta” (mikä ei vielä todista kerrassaan mitään); mutta vieläpä „Moskovskije Vedomostikin” suhtautuu siihen jotenkin aivan toisin... ja jotenkin, tietysti omalla tavallaan, pitää huolta sen hyvinvoinnista. Nykyään ei enää ole ainoatakaan sellaista lehteä, kuin oli „Vestj”⁸⁰ vainaja, s.o. ilmeisen epäystävällistä kansaa kohtaan. Mutta ilmeisen epäystävällinen suhde oli parempi, sillä silloin vihollinen oli näkyvissä, aivan kuin kämmenellä: silloin näkyi, miltä kannalta se on tompeli ja miltä kannalta veijari. Nyt ovat kaikki ystäviä ja samaan aikaan kaikki ovat vihollisia: kaikki on mennyt sekaisin yleisessä kaaoksessa. Kansa on juuri, niinkuin Uspenski sanoo, kiedottu jonkinlaiseen usvaan, joka panee kokemattoman henkilön pois tolalta ja tieltä. Ennen hän näki edessään vain pelkkää vilpityntä laittomuutta. Mutta nyt hänelle sanotaan, että hän on yhtä vapaa kuin tilanherrakin, sanotaan, että hän hoitaa itse omia asioitaan, sanotaan, että hänet nostetaan mitättömyydestä ja asetetaan jaloilleen, vaikka kalkessa tässä huolenpidossa on pelkkää loppumatonta väärennystä ja tekopyhyyttä, joka kietoo sitä ohuena, mutta vahvana lankana”.

Mikä on totta, niin se on totta!

„Silloin eivät läheskään kaikki järjestelleet luotto- ja säästöyhtiöitä, jotka auttavat kulakistoa ja jättävät oikeat köyhät talonpojat ilman luottoa”.

Ensin voisi luulla, että tekijän, joka ymmärtää luoton porvarillisen luonteen, pitäisi kokonaan karttaa näitä kaikenlaisia porvarillisia toimenpiteitä. Mutta pikkuporvarin erikoisena ja peruspiirteenä on taistella porvarillisuutta vastaan itsensä porvarillisen yhteiskunnan keinoilla. Sen vuoksi tekijäkin, kuten narodnikit yleensä, tekee *korjauksia* porvarilliseen toimintaan vaatien laajempaa luottoa, luottoa oikeille köyhille talonpojille!

„...ei ole pohdittu voimaperäisen talouden välttämättömyyttä, jota taloutta häiritsevät peltojen uusintajaot ja yhteisö (?); ei ole pohdittu henkiverojen raskautta eikä ole ehdotettu tuloveroa, on oltu vaihtelullisista veroista ja siitä, että tulovero muuttuu käytännössä tavalisesti niiden samojen köyhien talonpoikain verotukseksi; ei ole puhuttu maalainasta, joka on välttämätöntä talonpojille maan ostamiseksi tilanherroilta epänormaalisen korkeilla hinnoilla j.n.e... Samaa on sanottava yhteiskuntapiireistäkin: sielläkin on kansalla sellainen liuta ystäviä, että ihmetellä täytyy... Kohta puoleen alkavat nähtävästi panttilainaajat ja kapakoitsijatkin puhua rakkaudesta kansaan”.

Protesti porvarillisuutta vastaan on mainio; mutta johtopäätökset ovat mitättömiä: porvaristo on vallalla sekä elämässä että yhteiskunnassa. Tuntuisi siltä, että pitäisi kääntää selkä yhteiskuntapiireille ja mennä porvariston antipodin puolelle.

Mutta ei, pitää propagoida luoton järjestämistä „oikeille köyhille talonpojille”!

„Kumpi on enemmän syyssä tuollaiseen asiintilan sekavuuteen — kirjallisuus vaiko yhteiskuntapiirit, — sitä on vaikea määrittellä, ja sitä paitsi sen määrittely olisi hyödytöntä. Sanotaan, että kala alkaa pilaantua päästä, mutta minä en anna tälle puhtaasti kulinaariselle havainnolle mitään merkitystä”.

Porvarillinen yhteiskunta mätänee — sellainen siis on tekijän ajatus. Kannattaa korostaa, että juuri sitä marxilaiset pitävät lähtökohtana.

„Mutta sillä aikaa, kun me keimailemme maaseudun edessä ja mielistelemme sitä, historian pyörä pyörii edelleen, vaistovaraiset voimat jatkavat toimintaansa eli, selvemmin ja yksinkertaisemmin sanoen, elämänkulkuun takertuu kaikenlaisia veijareita, jotka muovailivat sitä mieleisekseen. Sillä aikaa, kun kirjallisuus väittelee maaseutua koskevista asioista, maamiehen kaunomielisyydestä ja hänen tiedonpuutteestaan, sillä aikaa kun publisistiikka kuluttaa kokonaisia ämpärillisiä mustetta kirjoittaessaan yhteisöä ja maanomistuksen muotoja koskevista kysymyksistä, sillä aikaa, kun verovaliokunta jatkaa veroreformin pohtimista, — maaseutu jää kokonaan osattomaksi”.

Kas vain! „Sillä aikaa, kun me juttuamme — historian pyörä pyörii ja vaistovaraiset voimat toimivat”!

Millaisen melun te, ystävät, nostaisittekaan, jos minä olisin tuon sanonut!

Kun marxilaiset puhuvat „historian pyörästä ja vaistovaraisista voimista” selittäen samalla tarkasti, että nämä „vaistovaraiset voimat” ovat kehittyvän porvariston voimia, niin herrat narodnikit pitävät parempana vaieta siitä, pitääkö näiden „vaistovaraisten voimien” kasvua koskeva tosiasia paikkansa ja onko se oikein arvioitu, ja jaaritella viho viimeistä pötyä siitä, millaisia „mystikkoja ja metafyyssikkoja” ovatkaan ne, jotka voivat puhua „historian pyörästä” ja „vaistovaraisista voimista”.

Tämän narodnikilta otetun lausunnon ja marxilaisten tavallisen väittämän välillä on vain se ero, ja sangen oleellinen ero, — että kun narodnikin mielestä nämä „vaistovaraiset voimat” ovat „veijareita”, jotka „takertuvat elämänkulkuun”, niin marxilaisen mielestä vaistovaraiset

voimat olennoituvat porvaristoluokassa, joka on kapitalistiselle yhteiskuntamuodolle ominaisen yhteiskunta-„elämän” tuote ja ilmaus, eivätkä „takerru elämänkulkuun” sattumalta ja jostain ulkoa tulleina. Pysytellessään kaikenlaisten luottojen, verojen, maanomistusmuotojen, maan uusintajakojen, parannusten y.m.s. pinnalla, narodnikki ei pysty näkemään niitä syviä juuria, jotka porvaristolla on Venäjän tuotantosuhteissa, ja siksi hän lohduttelee itseään lapsellisilla kuviteluilla, etteivät ne ole sen enempää kuin „veijareita”. Ja luonnollisesti *tuollaiselta* näkökannalta on todellakin aivan käsittämätöntä, mitä tekemistä tässä on luokkataistelulla, kun koko juttu on vain „veijarien” syrjäyttämässä. Luonnollisesti herrat narodnikit vastaavat marxilaisten tarmokkaasti ja moneen kertaan toistamiin mainintoihin tästä taistelusta mitään ymmärtämättömän henkilön vaitiololla niinkuin henkilö, joka ei näe luokkaa, vaan näkee ainoastaan „veijareita”.

Luokkaa vastaan voi taistella vain *toinen luokka*, ja sitä paitsi ehdottomasti sellainen luokka, joka on jo kokonaan „differentioitunut” vihollisestaan ja on sille täysin vastakkainen, mutta taisteluun „veijareita” vastaan riittää pelkkä poliisikin, äärimmäisessä tapauksessa „yhteiskunta” ja „valtio”.

Kohta me kuitenkin saamme nähdä, mitä nämä „veijarit” ovat itsensä narodnikin luonnehtimina, kuinka syvällä ovat niiden juuret ja kuinka kaikkikäsitäviä ovat niiden yhteiskunnalliset tehtävät.

Ylläesitettyjen sanojen jälkeen „passiivisista kansan ystäväistä” tekijä jatkaa heti edelleen:

„Se on jotain parempaa kuin aseellinen puolueettomuus politiikassa, parempaa siksi, että tällöin aina annetaan aktiivista apua voimakkaammalle. Olkoonpa passiivinen ystävä tunteiltaan miten vilpittön tahansa, yrittäköönpä hän asettua elämänvainiolla miten vaatimattomaan ja hiljaiseen asemaan tahansa, niin hän joutuu kuitenkin vahingoittamaan ystäviä”...

.....Enemmän tai vähemmän ehytluontoisille ja vilpittömästi kansaa rakastaville henkilöille * tuollainen asiain tila käy loppujen lopuksi sietämättömän iljettäväksi. Heistä alkaa tuntua hävettävältä ja vastenmieliseltä kuunnella tuota loputonta ja imelää rakkaudentunnustusta,

* Kuinka epämääräisiä tässä ovatkaan „passiivisista ystäväistä” erottamisen tunnusmerkit! Onhan heissäkin „ehytluontoisia” henkilöitä, jotka epäilemättä „vilpittömästi” „rakastavat kansaa”. Edelläolevasta vastakkainasettelusta käy ilmeisen selväksi, että passiivisen vastakohtaksi on asetettava se, joka osallistuu „toisilleen vastakkaisten” *yhteiskunnallisten voimien* väliseen taisteluun. Hier liegt der Hund begraben (Siihen on koira kuopattu. *Toim.*).

joka toistuu joka päivä vuodesta toiseen, sitä toistetaan kanslioissa, hienoston salongeissa, kapakoissa, samppanjapullon ääressä, mutta se ei johda milloinkaan tekoihin. Juuri sen vuoksi he loppujen lopuksi päätyvätkin koko tuon sekasotkun ylimalkaiseen kieltämiseen”.

Tämä kuvaus entisten venäläisten narodnikkien suhteesta liberaaleihin sopisi melkein kokonaan kuvaamaan marxilaisten suhdetta nykyisiin narodnikkeihin. Marxilaisillekin käy jo „sietämättömäksi” kuulla „kansan” auttamisesta luotolla, maan ostolla, teknillisillä parannuksilla, arteileilla, yhteiskylvöillä * j.n.e. Hekin vaativat henkilöiltä, jotka haluavat olla... ei „kansan” puolella, ei,—vaan niiden puolella, joita porvaristo käskee menemään työhön,—koko tämän liberaalis-narodnikkilaisen sekasotkun „kieltämistä summamutikassa”. Heidän mielestään on „sietämätöntä” tekopyhyyttä jaaritella teiden valitsemisesta Venäjää varten, „uhkaavan” kapitalismin onnettomuuksista ja „kansanteollisuuden tarpeista”, kun tämän kansanteollisuuden kaikilla aloilla vallitsee pääoma, käydään syvällä tapahtuvaa etutaistelua, siis se on tuotava esiin eikä hämättävä sitä,—ei haaveiltava: „parempi olisi ilman taistelua” **, vaan on *kehitettävä* sitä lujuuden, perinnöllisyyden, johdonmukaisuuden ja, mikä tärkeintä, aatteellisuuden kannalta.

„Juuri sen vuoksi loppujen lopuksi ilmaantuukin tunnettuja kansalaisäännöksiä, määrättyjä jyrkkiä säädyllisyysvaatimuksia, ankaria ja toisinaan jopa ahtaitakin vaatimuksia, minkä vuoksi lenokkaat liberaalit eivät erikoisesti pidäkään niistä, koska he pitävät pimeyden väljyydestä ja unohtavat noiden säännösten ja vaatimusten loogillisen alkuperän”.

Mainio toivomus! Tarvitaan ehdottomasti juuri „ankaria” ja „ahtaita” vaatimuksia.

Mutta onnettomuus on siinä, että kaikki narodnikkien mainiot aikomukset ovat jääneet „viattomiksi toivomuksiksi”. Siitä huolimatta, että he tajusivat näiden vaatimusten välttämättömyyden, siitä huolimatta, että heillä on ollut yllin kyllin aikaa niiden toteuttamiseen,—he eivät ole vielä tähän mennessä laatineet niitä, he ovat alinomia, monien asteettaisten siirtymisten kautta sulautuneet yhteen Venäjän liberaalisten yhteiskuntapiirien kanssa ja sulautuvat niihin yhä vieläkin ***.

* Hra Juzhakov „Russkoje Bogatstvo” № 7 vuodelta 1894.

** Hra Krivenkon sanonta („Russkoje Bogatstvo”, 1894, № 10) vastaukseksi hra Struven sanoihin „yhteiskuntaluokkien ankarasta taistelusta”.

*** Eräät naiivit narodnikit, jotka yksinkertaisuudessaan eivät ymmärrä kirjoittavansa itseään vastaan, kehuskelevatkin:

Senpä vuoksi syyttäkööt jo itseään, jos marxilaiset nyt esittävät heitä *vastaan* todellakin hyvin „ankaria” ja hyvin „ahtaita” vaatimuksia,—vaatimuksia, että on palveltava *yksinomaisesti* ja *yksinomaan* yhtä luokkaa (nimenomaan sitä luokkaa, joka on „differentioitu elämästä”), sen itse-näistä kehitystä ja ajattelua, vaatimuksia täydellisen pesä-eron tekemisestä Venäjän „säädyllisten” porvarien „kansalais”-„säädyllisyydestä”.

„Olkoot nämä säädökset yksityiskohdissaan todellakin kuinka ahtaita tahansa, niin ei yleisen vaatimuksen suhteen ole missään tapauksessa mitään vastaansanomista: „jompi kumpi: joko olkaa todellisia ystäviä tahi muuttukaa avoimiksi vihollisiksi!”

Meillä on nykyään käynnissä erittäin tärkeä historiallinen prosessi — kolmannen säädyn muodostumisprosessi. Meidän nähtemme suoritetaan edustajain valikointia ja tapahtuu sen uuden yhteiskunnallisen voiman järjestyminen, joka valmistautuu hallitsemaan elämää”.

Vastako se „valmistautuu”? Entä kuka nyt sitten „hallitsee”? Mikä muu „yhteiskunnallinen voima”?

Sekö, joka on esiintynyt a la * „Vestj” äänenkannattajissa? — Se ei ole mahdollista. Me emme eläneet vuotta 1894, vaan vuotta 1879, „sydämen diktatuurin”⁸¹ aattoa, jolloin — kirjoituksen tekijän sanoja käyttäen — „äärimmäisiä konservaatteja osoitetaan kadulla sormella”, jolloin heille „nauretaan täyttä kurkkua”.

Kuka sitten, „kansako”, työtätekevätkö? — Tekijän koko kirjoitus antaa siihen kieltävän vastauksen.

Ja samalla kuitenkin sanotaan yhä: „valmistautuu hallitsemaan”? Ei, tämä voima on jo kauan sitten „valmistunut”, se on jo kauan sitten „hallinnut”; vain narodnikit yksin „valmistautuvat” — valikoimaan Venäjää varten parhaita teitä, ja niin he nähtävästi ovatkin valmistelutouhuissaan siihen asti, kunnes luokkaristiriitojen johdonmukainen kehitys syrjäyttää, heittää yli laidan kaikki ne, jotka koettavat pysyä niistä syrjässä.

„Meidän intelligenssillämme yleensä ja muun muassa kirjallisuudellamme”, kirjoittaa hra V. V. hra Struvea *vastaan*, „vieläpä kalkkein porvarillisimpienkin virtausten edustajilla on, niin sanoakseni, narodnikkilainen luonne” („Nedelja”, 1894, № 47, s. 1506).

Samoin kuin pientuottajakin elämässä sulautuu monien huomaamattomien siirtymisasteloiden kautta yhteen porvariston kanssa,—samoin narodnikkilaisien viattomat toivomukset kirjallisuudessa muodostuvat „liberaaliseksi passiksi” vatsan prosessin palvoijille, kermankuorijoille j.n.e.

* — tapainen. *Toim.*

„Tämä prosessi, joka alkoi Euroopassa paljon ennemmin kuin meillä, on monissa valtioissa jo päässyt loppuun*; toisissa valtioissa sitä vielä pidättävät feodalismien sirpaleet ja työväenluokkien vastarinta, mutta niissäkin historian ratas vuosi vuodelta pirstoo yhä enemmän ja enemmän näitä sirpaleita ja tasoittaa elämää uudelle järjestelmälle”.

Tästä näkyy, missä määrin meidän narodnikkimme eivät ymmärrä länsieurooppalaista työväenliikettä! Se, nähkääs, „pidättää” kapitalismia, ja se asetetaan „sirpaleena” feodalismien rinnalle!

Havainnollinen todistus siitä, että ei ainoastaan Venäjän suhteen, vaan myöskään Lännen suhteen meidän narodnikkimme eivät pysty käsittämään sitä, kuinka kapitalismia vastaan voidaan taistella ei „pidättämällä” sen kehitystä, vaan jouduttamalla sitä, ei takaa, vaan edestä päin, ei taantumuksellisesti, vaan edistyksellisesti.

„Yleispiirtein tämä prosessi on seuraavanlainen: aateliston ja kansan väliin muodostuu uusi yhteiskuntakerros ylhäältä vajoavista aineksista ja alhaalta nousevista aineksista, joilla on ikään kuin samanlainen ominaispaino, jos niin voidaan sanoa; nämä ainekset yhdistyvät tiukasti, liittyvät yhteen, niissä tapahtuu syvälinen sisäinen muutos ja ne alkavat muuttua sekä ylempää että alemmpaa kerrosta soveltaen niitä omiin tarpeisiinsa. Tämä prosessi on sinänsä jo erittäin mielenkiintoinen, ja meille sillä on varsin tärkeä merkitys. Meille tässä nousee koko joukko kysymyksiä: onko kolmannen säädyn herruus jokaisen kansan sivilisation sallimuksellinen ja kiertämätön aste?...”

Mitä lorua tämä on?! Mistä tuo „sallimuksellinen kiertämättömyys” ja mitä tekemistä sillä on tässä? Eikö tekijä itse kuvannut ja alempana kuvaa vieläkin seikkaperäisemmin 3:n säädyn herruutta *meillä*, pyhällä Venäjänmaalla, 70-luvulla?

Tekijä turvautuu nähtävästi niihin teoreettisiin perusteluihin, joiden taakse porvaristomme edustajat piiloutuivat.

Eikö tuo ole haaveilevaa pintapuolisuutta, kun tuollaiset temput otetaan täydestä? kun ei ymmärretä, että näiden „teoreettisten” järkeilyjen takana ovat *edut*, niiden yhteiskuntapiirien edut, joista oli juuri annettu niin oikea arvio, nimittäin porvariston edut?

Vain romantiikko saattaa luulla, että syllogismeilla voidaan taistella etuja vastaan.

* Mitä se oikein merkitsee tuo: „on päässyt loppuun”? Sitäkö, että sen loppu jo näkyy, että „uusi voima” on jo koossa? — siinä tapauksessa se on meilläkin päättymässä. Vaiko sitä, että siellä ei enää synny lisää 3:ttä säätyä? — se on väärä mielipide, sillä sielläkin on vielä pientuottajia, joista erkanee kourallisia porvaristoa ja joukottain proletariaattia.

„...eikö valtio voisi siirtyä suoraa päätä yhdeltä asteelta toiselle tekemättä samalla mitään salto mortaleja, jotka kummittelevat joka askeleella ylenpalttisen varovaisille poroporvareille, ja piittaamatta fatalisteista, jotka näkevät historiassa vain pelkän sallimuksellisen järjestyksen, jonka seuraamuksena kolmannen säädyn herruus on valtiolle yhtä kiertämätöntä kuin vanhuus tai nuoruus on ihmiselle?..”

Näin syvällisesti narodnikit ymmärtävät tosiolojamme! Kun valtio edistää kapitalismin kehitystä,— niin se ei tapahdu ollenkaan siksi, että porvaristolla on sellainen aineellinen voima, että se „paneer työhön” kansan ja vääntää politiikan omaksi edukseen. Ei suinkaan. Asia on yksinkertaisesti siten, että professoreilla Vernadskieilla, Tshitsherineillä, Mendelejeveillä y.m. on vääriä teorioita „sallimuksellisesta” järjestyksestä, ja valtio „tottelee” heitä.

...„vihdoin, eikö voitaisi lieventää koittavan järjestelmän kielteisiä puolia, jollakin tavalla muuttaa sitä tai supistaa sen herruuden aikaa? Onko valtio tosiaankin jotain sellaista inerttistä, tahdotonta ja voimatonta, ettei se voi vaikuttaa kohtaloonsa eikä muuttaa sitä; onko se tosiaankin jokin kaitselmuksen liikkeellepanema hyrrä, joka pyörii vain määrättyä rataansa, vain määrätyn ajan ja tekee määrätyn määrän pyörähdyksiä, tai jokin sellaisen organismin tapainen, jonka tahdonvoima on kovin rajoittunut; hallitseeeko sitä todellakin jokin jättiläismäisen rautapyörän tapainen, mikä musertaa alleen jokaisen uskalikon, joka rohkenee kokeilla lyhempiä teitä ihmisonneen pääsemiseksi?!”

Tämä on erikoisen luonteenomainen kohta, joka osoittaa varsin havainnollisesti, kuinka *taantumuksellista, pikku-porvarillista* on se välittömien tuottajain etujen edustus, jota Venäjän narodnikit ovat esittäneet ja esittävät. Pientuottajat, jotka suhtautuvat vihamielisesti kapitalismiin, muodostavat siirtymisloukan, joka liittyy kiinteästi porvaristoon eikä sen vuoksi jaksakaan käsittää, että heille epämieluisa suurkapitalismi ei ole satunnainen ilmiö, vaan nykyajan koko taloudellisen (ja myöskin yhteiskunnallisen, poliittisen sekä juridisen) järjestelmän suoranainen tuote, järjestelmän, joka muodostuu toisilleen vastakkaisten yhteiskunnallisten voimien välisestä taistelusta. Vain se, ettei ymmärretä sitä, saattaakin johtaa sellaiseen ehdottomaan typeryyteen, että käännytään „valtion” puoleen, ikään kuin poliittinen järjestelmä ei perustuisikaan taloudelliseen järjestelmään, ei olisi sen ilmaisua eikä palvelisi sitä.

Onko valtio sitten jotain inerttistä? — kysyy pientuottaja epätoivoisena nähdessään, että *hänen* etujensa suhteen se todellakin on ihmeellisen inerttinen.

Ei,— voisimme me vastata hänelle,— valtio ei missään tapauksessa ole mitään inerttistä, se on aina toiminnassa ja toimii hyvin tarmokkaasti, se on aina aktiivinen eikä koskaan passiivinen,— ja tekijä itse on juuri sivua aikaisemmin kuvannut tämän aktiivisen toiminnan, sen porvarillisen luonteen, sen luonnolliset hedelmät. Paha vain, että hän ei halua nähdä yhteyttä sen tällaisen luonteen ja Venäjän yhteiskunnallisen talouden kapitalistisen organisation välillä, ja siksi hän on niin pintapuolinen.

Onko valtio sitten todellakin hyrrä, onko se rautainen pyörä? kysyy Kleinbürger * nähdessään, että „pyörä” ei pyöri laisinkaan siten kuin hän sen haluaisi pyörivän.

Ei tietenkään,— voisimme me vastata hänelle,— ei se ole hyrrä, ei pyörä, ei sallimuksen laki eikä kaitsemuksen tahto: sitä vievät eteenpäin „elävät yksilöt” „lukuisten esteiden läpi” ** (sellaisten kuin esimerkiksi välittömien tuottajien tai vanha-aatelisen kerrostuman edustajain vastarinnan läpi), juuri ne „elävät yksilöt”, jotka kuuluvat voitolla olevaan yhteiskunnalliseen voimaan. Ja jotta pyörä saataisiin pyörimään toiseen suuntaan, on „eläviä yksilöitä” (s.o. ei ideologisiin asemiin kuuluvia, vaan välittömästi jokapäiväisiä taloudellisia etuja ilmaisevia yhteiskunnallisia aineksia) vastaan esiintymiseksi käännyttävä samoin „elävien yksilöiden” puoleen, luokkaa vastaan esiintymistä varten on käännyttävä samoin luokan puoleen. Sitä varten eivät riitä laisinkaan hyvät ja viattomat toivomukset „lyhimmistä teistä”,— sitä varten tarvitaan „yhteiskunnallisten voimien uudelleenjakamista luokkien välillä”, sitä varten pitää asettua ei sen välittömän tuottajan ideologiksi, joka on syrjässä taistelusta, vaan sen, joka on mukana kaikkein kuumimmassa taistelussa, joka on jo lopullisesti „differentioitu pois” porvarillisen yhteiskunnan „elämästä”. Se on *ainoa* ja sen vuoksi lyhin „tie ihmisonnea kohti”, tie, jolla voidaan ei ainoastaan saada lievennetyksi asiointilan kielteisiä puolia ja supistetuksi sen olemassaoloa jouduttamalla sen kehitystä, vaan myöskin tehdä siitä kokonaan loppu pakoittamalla „pyörän” (ei enää valtiollisten, vaan yhteis-

* — pikkuporvari. *Toim.*

** Hra N. Mihailovski, hra Struvella, s. 8: „Elävästä yksilöstä kaikkine ajatuksineen ja tunteineen tulee kauhukseen historian toimihenkilö. Se, eikä mikään mystillinen voima, asettaa historiassa tarkoituksiperät ja vie tapahtumia niitä kohti läpi lukuisten esteiden, joita luonnon ja historiallisten olosuhteiden vastovaraiset voimat ovat sen tielle asettaneet”.

kunnallisten voimien pyörän) pyörimään kokonaan toiseen suuntaan.

...,Meitä kiinnostaa vain kolmannen säädyn järjestymisprosessi, vieläpä vain henkilöt, jotka ovat lähtöisin kansan keskuudesta ja asettuvat sen riveihin. Nämä henkilöt ovat hyvin tärkeitä: he suorittavat erikoisen tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä, ja porvarillisen järjestelmän intensiivisyyden aste riippuu välittömästi heistä. Yksikään maa, jossa tämä järjestelmä on pystytetty, ei ole tullut toimeen ilman heitä. Ellei heitä ole tai ellei heitä ole maassa riittävästi, niin heitä on nostettava esiin kansan keskuudesta, kansan elämälle on saatava luoduksi sellaiset olosuhteet, jotka edistäisivät heidän muodostumistaan ja esiintuloaan, ja vihdoinkin on suojeltava heitä ja autettava heidän kasvuaan, kunnes he pääsevät vahvistumaan. Tällöin me tapaamme suoranaista sekaantumista historian kohtaloihin tarmokkaimpien henkilöiden taholta, jotka käyttävät olosuhteita ja hetkeä hyväkseen omiin tarkoituksiinsa. Näitä olosuhteita ovat pääasiassa teollisen edistyksen välttämättömyys (manufaktuuri tuotannon tulo kotiteollisuuden tilalle ja tehdastuotannon tulo manufaktuuriin tilalle, yhden peltoviljelyjärjestelmän vaihtaminen toiseen, järkiperäisempään järjestelmään), jota ilman valtio ei todellakaan voi tulla toimeen, kun on olemassa määrätty väestötiheys ja kansainväliset suhteet sekä poliittista ja moraalista eripuraisuutta, mikä johtuu sekä taloudellisista tekijöistä että aatteiden kasvusta. Juuri näitä valtiollisessa elämässä välttämättömiä muutoksia ovelat henkilöt tavallisesti sitovatkin itseensä ja määrättyyn järjestelmään, jotka voitaisiin ilman pienintäkään epäilystä vaihtaa ja voidaan milloin tahansa vaihtaa toisiin, jos muista ihmisistä tulee viisaampia ja tarmokkaampia kuin mitä he ovat olleet tähän saakka”.

Siis tekijä ei voi olla myöntämättä, että porvaristo suorittaa „tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä”,— tehtäviä, jotka yleispiirtein voitaisiin ilmaista näin: kansan työn alistaminen itselleen, sen johtaminen ja sen tuottavaisuuden kohottaminen. Tekijä ei voi olla näkemättä sitä, että taloudellinen „edistys” todellakin „sidotaan” näihin aineksiin, s.o. että meidän porvaristomme todellakin tuo tullessaan taloudellista, tarkemmin sanoen teknillistä edistystä.

Mutta tässä sitten alkaakin perinpohjainen eroavaisuus pientuottajan ideologin ja marxilaisen välillä. Narodnikki selittää tämän *tosiasian* (porvariston ja edistyksen välisen yhteyden) siten, että „ovelat henkilöt” „käyttävät olosuhteita ja hetkeä hyväkseen omiin tarkoituksiinsa”,— toisin sanoen hän pitää tätä ilmiötä satunnaisena ja sen vuoksi tekee naiivin rohkean johtopäätöksen: „ilman pienintäkään epäilystä nämä henkilöt voidaan milloin tahansa (!) vaihtaa toisiin”, jotka myöskin tuovat edistystä, mutta ei porvarillista edistystä.

Marxilainen selittää tämän tosiasian niillä ihmisten yhteiskunnallisilla suhteilla aineellisten arvojen tuotannossa, jotka syntyvät tavarataloudessa, tekevät työn tavaraksi, alistavat sen pääomalle ja kohottavat sen tuottavuutta. Hän ei pidä sitä sattumana, vaan yhteiskunnallisen taloutemme kapitalistisen järjestelmän välttämättömänä tuotteena. Sen vuoksi hän ei näe ulospääsyä kaskuissa siitä, mitä porvareitten tilalle tulevat henkilöt (onhan ensin aluksi „tultava tilalle”, — mutta siihen eivät riitä pelkät sanat tai yhteiskunnalle ja valtiolle osoitetut julistukset) „voivat epäilemättä” tehdä, vaan kyseessäolevan taloudellisen järjestelmän luokkaristiriitojen kehityksessä.

Jokainen ymmärtää, että nämä kaksi selitystä ovat diametraalisesti vastakkaisia, että niistä johtuu kaksi toinen toisensa kieltävää toimintajärjestelmää. Narodnikki, joka pitää porvaristoa sattumana, ei näe sen yhteyksiä valtioon ja kääntyy „yksinkertaisen maamiehen” luottavaisuudella etsimään apua siltä, joka juuri varjeleekin porvariston etuja. Hänen toimintansa rajoittuu siihen maltilliseen ja sääntilliseen, virallisenliberaaliseen toimintaan, joka on aivan samaa kuin filantropia, sillä se ei kajoa vakavasti „etuihin” eikä laisinkaan peloita niitä. Marxilainen kääntää selkänsä tuollaiselle sekasotkulle ja sanoo, ettei voi olla olemassa mitään muita „tulevaisuuden takeita” kuin „ankara taistelu taloudellisten luokkien välillä”.

Ymmärrettävää myöskin on, että kun nämä toimintajärjestelmien eroavaisuudet johtuvat välittömästi ja kiertämättä siitä, että eri tavalla *selitetään* porvaristomme herruus, joka on tosiasia, — niin marxilainen, joka käy *teoreettista väittelyä*, rajoittuu todistamaan (kuten hra Struven kirjalle kävikin) tämän porvariston tarpeellisuuden ja kiertämättömyyden (yhteiskunnallisen talouden nykyisen organisation vallitessa), ja kun narodnikki kiertäen kysymyksen näistä erilaisista selitystavoista jaarittelee hegeliläisyydestä ja „julmuudesta yksilöä kohtaan” *, — niin se vain osoittaa havainnollisesti hänen voimattomuuttaan.

„Kolmannen säädyn historia Länsi-Euroopassa on erittäin pitkä... Me emme tietenkään toista koko tuota historiaa, vaikka fatalistien oppi niin väittää; meidän kolmannen säätymme valistuneet edustajat eivät tietenkään ryhdy myöskään käyttämään kaikkia niitä keinoja tarkoituksperiensä saavuttamiseksi, joita aikaisemmin on käytetty, vaan ottavat

* Hra Mihailovskl „Russkoje Bogatstvo” 10. numerossa, v. 1894.

niistä kaikkein sopivimmat, paikkaa ja aikaa parhaiten vastaavat kei-
not. Talonpoikaiston saattamiseksi maattomaksi ja tehdasproletariaatin
luomiseksi he eivät tietenkään tule käyttämään raakaa sotilasvoimaa tai
yhtä raakaa tilojen puhdistusta”...

„Eivät tule käyttämään”...?! Vain imelän optimismin
teoreetikoilla voi tavata tuollaista menneisyyden ja nykyi-
syyden *tosiasiain* tahallista unohtamista, jotka ovat jo
sanoneet „kyllä”,— ja ihastunutta luottamusta siihen, että
tulevaisuudessa seuraa tietysti „ei”. Se on tietysti val-
hetta.

...,vaan kääntyvät hävittämään yhteisö-maanomistusta, muodosta-
maan farmaristoa, pienilukuista varakkaiden talonpoikain luokkaa* ja
yleensä turvautuvat sellaisiin keinoihin, joita käytettäessä taloudelli-
sesti heikko tuhoutuu itsestään. He eivät ryhdy nyt järjestämään
ammattikuntia, vaan alkavat perustaa luotto-, raaka-aine-, kulutus- ja
tuotantoyhtymiä, jotka yleistä onnea lupailen tulevat vain auttamaan
voimakasta pääsemään vieläkin voimakkaammaksi ja painamaan
heikkoa vieläkin heikommaksi. He eivät tule puuhaamaan perinnöllistä
tuomioistuinta, vaan tulevat puuhaamaan lainsäädäntöä ahkeruuden,
raittiuden ja valistuneisuuden kannustamiseksi, joilla aloilla tulee
edistymään ainoastaan nuori porvaristo, sillä joukot tulevat edelleenkin
juopottelemaan, pysymään valistumattomina ja tekemään työtä toisten
hyväksi”.

Miten hyvin tässä onkaan luonnehdittu kaikki nuo luotto-,
raaka-aine- ja kaikenlaiset muut yhtymät, kaikki nuo
toimenpiteet ahkeruuden, raittiuden ja valistuneisuuden
edistämiseksi, joihin meidän nykyinen liberaalis-narodnikki-
lainen lehdistömme, „Russkoje Bogatstvo” mukaan luettuna,
suhtautuu niin liikuttavasti. Marxilaisen tehtäväksi jää
vain alleviivata sanottu ja myöntää täydellisesti, että todel-
lakin *kaikki tämä ei ole sen enempää kuin kolmannen sää-
dyn edustusta*, ja siis siitä huolehtivat henkilöt eivät ole
muuta kuin *pieniä porvareita*.

Tämä lainaus on riittävä vastaukseksi nykyisille narodni-
keille, jotka marxilaisten ylenkatseellisesta suhtautumisesta
tuollaisiin toimenpiteisiin tekevät sen johtopäätöksen, että
he haluavat olla „syrjästäkatsojia”, että he haluavat istua
kädet ristissä. Niin, porvarilliseen toimintaan he eivät tie-
tenkään koskaan ryhdy, he pysyvät siihen nähden aina
„syrjästäkatsojina”.

* Tämä toteutuu mainiosti ilman yhteisön hävittämistäkin, sillä yhteisö ei
ehkäise lainkaan talonpoikaiston jakaantumista,— kuten zemstvojen tilastot ovat
todenneet.

„Tämän luokan (kansasta lähteneiden, pikkuporvarien luokan), joka muodostaa porvarillisen armeijan etuvartioidet, ampumaketjun ja karkijoukon, osuus on valitettavasti kovin vähän kiinnostanut historioitsijoita ja taloustieteilijöitä, vaikka sen osuus, toistamme sen, on erittäin tärkeä. Kun yhteisö hävitettiin pois ja talonpoikaisto tehtiin maattomaksi, niin sitä eivät suinkaan tehneet yksistään loordit ja ritarit, vaan myöskin omat veljet, s.o. taaskin kansasta lähteneet, joilla on käytännöllistä kekseliäisyyttä ja nopea selkä, jotka ovat nauttineet herrojen armollisuutta ja kalastelleet sameassa vedessä tahi hankkineet ryöväämällä jonkin verran pääomaa, kansasta lähteneet, joille ylimmät säädyt ja lainsäädäntö ovat ojentaneet kätensä. Heitä on nimetty kansan työtärakastavimmiksi, kyvykkäimmiksi ja selkeäjärkisimmiksi aineksiksi”...

Tosiasian kannalta tämä on aivan oikea havainto. Todellakin, talonpoikaiston maattomaksi tekemisen suorittivat pääasiassa „omat veljet”, pikkuporvarit. Mutta narodnikki ymmärtää tämän tosiasian epätydyttävästi. Hän ei tee eroa kahden antagonistisen luokan välillä, feodaalien ja porvariston välillä, „vanha-aatelisten” ja „uusporvarillisen” järjestelmän edustajien välillä, ei tee eroa talousorganisaatioiden erilaisten järjestelmien välillä, ei näe jälkimmäisen luokan edistyksestä merkitystä ensinmainittuun verraten. Se ensinnäkin. Toiseksi, hänen mielestään porvariston kasvu on ryöväämisen, kekseliäisyyden, lakeijamaisuuden y.m.s. tulosta, silloin kun pientalous tavaratuotannon perustalla tekee kaikkein selkeäjärkisimmästä, työteliäimmästä isännästä pikkuporvarin: hänellä syntyy „säästöjä” ja ympäröivien suhteiden vaikutuksesta nämä „säästöt” muuttuvat *pääomaksi*. Lukekaa siitä kotiteollisuusammattien ja talonpoikaistalouden kuvauksista, narodnikki-kaunokirjailijoittemme teoksista.

...,Oikeastaan se ei ole ampumaketju eikä karkijoukko, vaan varsinainen porvarillinen armeija, osastoihin yhdistettyjä rivimiehiä, joita komentavat esikunta- ja ylipuseerit, eri yksiköiden päälliköt ja publisteista, puhujista ja tiedemiehistä muodostuva yleisesikunta*. Ilman tätä armeijaa ei porvaristo saisi mitään aikaan. Vai voisivatko englantilaiset maaloordit, joita ei ole täyttä 30 tuhatta, ilman farmareita hallita useampiin kymmeneen miljooniin nousevaa nälkäistä joukkoa?! Farmari on poliittisessa mielessä oikea sotamies ja taloudellisessa mielessä pieni pakkoluovuttajasolunen... Tehtaissa farmarien osaa suorittavat mestarit ja apulaismestarit, jotka saavat oikein hyvää palkkaa ei yksistään taitavammasta työnteosta, vaan myöskin siitä, että he valvoisivat työläisiä, lähtisivät viimeisinä pois työpenkin äärestä, eivät sallisi työläisten vaativan palkankorotusta tai työtuntien vähentämistä

* Pitäisi lisätä: hallintovirkailijoista ja byrokratiasta. Muussa tapauksessa „yleisesikunnan” kokoonpanon esittelyä vaivaa mahdoton epätäydellisyys,—mahdoton varsinkin Venäjän oloissa.

ja että he antaisivat isännille tilaisuuden osoittaa heitä ja sanoa: „katsokaa, miten paljon me maksamme niille, jotka tekevät työtä ja tuottavat meille hyötyä”; pikkukauppiaat, jotka ovat hyvin läheisissä suhteissa isäntiin ja tehdashallintoon; konttoristit ja kaikenlaiset pikkupomot ja muut sellaiset syöpäläiset, joiden suonissa virtaa vielä työläisverta, mutta joiden sielun on pääoma jo täydellisesti vallannut. [Aivan oikein! K. T.]. Samaa, mitä me näemme Englannissa, voimme tietysti havaita myöskin Ranskassa, samoin Saksassa ja muissa maissa. [Aivan oikein! Ja myöskin Venäjällä. K. T.]. Joissakin tapauksissa muuttuvat ehkä jotkin yksityisseikat, mutta nekin pysyvät ylipäänsä muuttumattomina. Ranskan porvaristo, joka viime vuosisadan lopulla sai voiton aatelistosta tai oikeammin sanoen käytti hyväkseen kansan voittoa, nosti kansasta esiin pikkuporvariston, joka auttoi ryöväämään kansaa ja itsekin ryöväsi sitä ja jätti sen seikkailijain käsiin... Samaan aikaan, kun kirjallisuudessa laulettiin hymnejä Ranskan kansalle, kun ylistettiin sen suuruutta, jalomielisyyttä ja vapaudenrakkautta, kun kaikkien noiden suitsutusten sumu leijaili pilvenä Ranskan yllä, niin porvarikissa pisteli poskeensa kananpoikaa ja hotki sen melkein kokonaan, jättäen kansalle vain paljaat luut. Ylistetty kansan maanomistus osoittautui mikroskooppisen pieneksi, metreissä mitattavaksi ja usein se ei riittänyt edes veronmaksumenoihin”...

Pysähtykäämme tähän.

Ensinnäkin, olisi mielenkiintoista kysyä narodnikilta, kuka meillä on „käyttänyt hyväkseen maaorjuudesta saatua voittoa”, „vanha-aatelisesta kerrostumasta saatua voittoa”? Ei suinkaan porvaristo. Mitä meillä „kansassa” tapahtui samaan aikaan, kun „kirjallisuudessa laulettiin hymnejä”, kuten tekijä juuri mainitsi, kansasta, rakkaudesta kansaan, jalomielisyydestä, yhteisöominaisuuksista, „sosiaalisesta keskinäissopeutuneisuudesta ja solidaarisesta toiminnasta” yhteisön sisällä, siitä, että koko Venäjä on artteli, että yhteisö on „kaikki se, mitä maaseutuväestöllä on ajatuksissa ja teoissa”, etc. * etc. etc., kuten liberaalis-narodnikilaisen lehdistön palstoilla yhä vieläkin lauletaan (vaikkakin surumielisessä sävyssä)? Maita ei tietenkään anastettu talonpojilta; porvarikissa ei pistelty poskeensa kananpoikaa, ei hotkinut sitä ihan kokonaan; „ylistetty kansan maanomistus” ei „osoittautunut mikroskooppisen pieneksi”, siinä eivät maksut ylittäneet tuloja? ** — Ei. Vain „mystiikot ja metafysiikat” voivat väittää sellaista, pitää sitä tosiasiana, käyttää tätä tosiasiaa lähtökohtana asioitamme koskeissa päätelmissään ja toiminnassaan, jonka tarkoituksena ei ole etsiä „muita teitä isänmaalle”, vaan tehdä

* — et cetera — ja niin edespäin. *Toim.*

** Eikä ainoastaan „usein”, kuten Ranskassa, vaan yleisenä sääntönä, ja sitä paitsi ylitystä ei lasketa kymmenissä, vaan jopa sadoissa prosenteissa.

työtä kyseessäolevalla, jo täysin selväksi käyneellä, kapitalistisella tiellä.

Toiseksi. Mielenkiintoista on verrata tekijän *metodia* marxilaisten *metodiin*. Niiden välisen eroavaisuuden saa selville paljon paremmin konkreettisten päätelmien kuin abstraktisten järkeilyjen avulla. Minkähän takia tekijä puhuu Ranskan „porvaristosta” sellaista, että se pääsi viime vuosisadan lopulla voitolle aatelistosta? miksi selaista toimintaa, mikä oli pääasiassa ja miltei yksinomaan intelligenssin toimintaa, nimitetään porvarilliseksi toiminnaksi? ja sitä paitsi hallitushan se toimi anastaen talonpojilta maita, säätäen suuria veromaksuja j.n.e.? Ja vihdoinkin eivätkö nämä toimihenkilöt puhuneet rakkaudesta kansaan, tasa-arvoisuudesta ja yleisestä onnesta, samoin kuin Venäjän liberaalit ja narodnikit ovat puhuneet ja puhuvat? voidaanko näissä oloissa kaikessa tässä nähdä pelkkää „porvaristoa”? eikö tämä näkökanta ole „ahdas”, kun se tekee poliittiset ja aatteelliset liikkeet Plusmacherei’ksi*? — Katsokaa, nämähän ovat kaikki niitä samoja kysymyksiä, joilla venäläisiä marxilaisia pommitetaan, kun he puhuvat samanlaisia asioita talonpoikaisreformistamme (nähdessä eron vain sen „yksityiskohdissa”) ja yleensä reforminjälkeisestä Venäjästä. Toistan, että en puhu tällä kertaa näkökantamme faktillisesta oikeellisuudesta, vaan siitä *metodista*, jota narodnikki tässä tapauksessa käyttää. Hän ottaa *kriteerioksi* tulokset („osoittautui”, että kansan maanomistus on mikroskooppisen pientä, että kissa on „pistellyt poskeensa” kananpoikaa ja „hotkinut” sen kokonaan) ja sitä paitsi yksinomaan taloudelliset *tulokset*.

Kysytään, minkä vuoksi hän sitten käyttää tätä *metodia* vain Ranskaan nähden eikä halua käyttää sitä Venäjään nähden? Metodinhän täytyy olla kaikkialla saman. Kun te etsitte Ranskasta *hallituksen* ja *intelligenssin* toiminnasta *etupyyteitä*, niin minkä vuoksi te *ette etsi* niitä pyhäältä Venäjältä? kun *siellä* teidän kriteerionne asettaa kysymyksen siitä, minkälaiseksi kansan maanomistus „osoittautui”, niin miksi *täällä* pidetään kriteeriona sitä, millaiseksi se „voi” osoittautua? Kun *siellä* fraasit kansasta ja sen jalomielisyydestä, samalla kun „pistellään poskeen kananpoikasta”, herättävät teissä aivan oikeutettua vastenmieli-

* — voiton, hyötymisen tavoitteluksi. *Toim.*

syyttä,— niin miksi te ette *täällä* käännä selkäänne, samoin kuin te käännätte porvarillisille filosofeille, niille, jotka kehtaavatkin puhua „sosiaalisesta keskinäissopeutuneisuudesta”, „kansan yhteisömielisyydestä”, „*kansanteollisuuden tarpeista*” ynnä muuta sellaista samalla kun epäilemättä esiintyy teidän itsenne tunnustamaa „poskeen pistämistä”?

Siihen on vain yksi vastaus: siksi, että te olette pikkuporvariston ideologi, siksi, että teidän aatteenne, s.o. yleensä narodnikkilaiset aatteet, eivätkä joidenkin Ivanin, Pjotrin ja Sidorin aatteet,— ovat tulosta pientuottajan etujen ja katsantokannan heijastumisesta, eikä lainkaan „puhtaan” * ajattelun tulosta.

„Mutta Saksa on meille tässä suhteessa erikoisen opettavainen, Saksa, joka on, kuten mekin, myöhästynyt porvarillisen reformin suorittamisessa ja joka on sen vuoksi käyttänyt muiden kansojen kokemusta tietysti kielteisessä eikä myönteisessä mielessä”. Talonpoikaiston kokoonpano Saksassa — sanoo tekijä toistaen Vasiltsjikovin sanoja — ei ole ollut yhtäläinen: talonpojat jakaantuivat sekä oikeuksiensa että omaisuutensa puolesta, maaosuuksiensa puolesta. Koko prosessi johti „talonpoikaisaristokratian”, „aatelitonta alkuperää olevien pientilanomistajain säädyn” muodostumiseen ja suurten joukkojen muuttumiseen „talonisännistä sekatyöläisiksi”. „Ja vihdoin vuoden 1849 puolittain aristokraattinen, puolittain porvarillinen perustuslaki, joka antoi äänioikeuden ainoastaan aatelistolle ja varakkaalle porvaristolle, vei asian päätökseen ja katkaisi kaikki legaaliset tiet työläisten aseman parantamiseen”.

Originelliä järkeilyä. Perustuslaki „*katkaisi*” legaaliset tiet? Tämä on vielä sitä Venäjän narodnikkien vanhan hyvän teorian heijastusta, jonka mukaan „intelligenssiä” kehoitettiin uhraamaan „vapaus”, koska se olisi muka palvelut vain sitä, mutta kansan se jättäisi „varakkaan porvariston” käsiin. Me emme rupea väittelemään tuota järjetöntä ja taantumuksellista teoriaa vastaan, sillä nykyiset narodnikit yleensä ja myöskin meidän lähimmät vastustajamme, herrat „Russkoje Bogatstvon” publisistitkin, ovat luopuneet siitä. Mutta me emme voi olla panematta merkille sitä, että luopuessaan tästä aatteesta ja ottaessaan askeleen eteenpäin Venäjän *nykyisten* teiden avointa tunnustamista kohti, sen sijaan että jaarittelisivat muiden teiden mahdollisuuksista,— nämä narodnikit ovat siten osoittaneet lopullisesti pikkuporvarillisuutensa, sillä vähäisten, pikkuporvarillisten

* Hra V. V:n sanonta: Kts. „Meidän suuntiamme” ja myöskin „Nedelja”, v. 1894, №№ 47—49.

reformien vaatiminen, samalla kun ei laisinkaan ymmärretä luokkataistelua, asettaa heidät liberaalien puolelle niitä vastaan, jotka asettuvat „antipodin” puolelle, pitäen sitä niiden puheena olevien hyvikkeiden ainoana, niin sanoaksemme, destinaattorina*.

„Saksassakin oli siihen aikaan paljon sellaisia henkilöitä, jotka joutuivat vain ihastuksen valtaan emansipation johdosta, olivat ihastuksen vallassa kymmenen, kaksikymmentä, kolmekymmentä vuotta ja enemmänkin; henkilöitä, joiden mielestä kaikki skeptillisyyden, kaikkinaisen tyytymättömyyden reformiin oli edullista taantumukselle ja jotka kiroivat niitä. Yksinkertaiset heidän joukostaan kuvittelivat kansaa ratsuhevoseksi, joka on päästetty vapaaksi ja joka voidaan panna takaisin talliin ja aloittaa sillä postin kuljetus (mikä ei suinkaan ole aina mahdollista). Mutta oli veijareitakin, jotka mielistelivät kansaa ja salavihkaa ajoivat toista linjaa, veijareita, jotka olivat lyöttäytyneet sellaisten kansaa vilpittömästi rakastavien töllistelijöiden seuraan, joita voitiin vetää nenästä ja käyttää hyväksi. Voi noita vilpittömiä töllistelijöitä! Kun alkaa kansalaissota, niin ei lainkaan jokainen ole siihen valmis eikä lainkaan jokainen pysty siihen”.

Ihania sanoja, joissa tehdään hyvä yhteenveto vanhan venäläisen narodnikkilaisuuden parhaimmista perinteistä ja joita me voimme käyttää luonnehtiaksemme venäläisten marxilaisten suhdetta *nykyiseen* venäläiseen narodnikkilaisuuteen. Tällaista käyttöä varten ei niissä tarvitse paljoakaan muuttaa: molempien maiden kapitalistisen kehityksen prosessi on siinä määrin *samanlaatuinen*; siinä määrin *samanlaatuisia* ovat tätä prosessia heijastavat yhteiskunnalliset-poliittiset aatteet.

Meilläkin „edistyneimmässä” kirjallisuudessa hallitsevat ja vallitsevat henkilöt, jotka puhuvat „oleellisista eroavaisuuksista meidän talonpoikaisreformimme ja lännen talonpoikaisreformin välillä”, „kansantuotannon (sic!) hyväksymisestä”, suuresta „maaosuusien jakamisesta” (se lunastus nimittäin!) j.n.e. ja sen vuoksi odottavat päällystöltä jotakin ihmetekoa, jota sanotaan „työn yhteiskunnallistamiseksi”, odottavat „kymmenen, kaksikymmentä, kolmekymmentä vuotta ja enemmänkin”, mutta kissa — josta me äsken puhuimme — pistelee poskeensa kananpoikasta, katsellen kylläisen ja rauhallisen pedon hyväilevin silmäyksin noita „vilpittömiä töllistelijöitä”, jotka jaarittelevat, että isänmaalle on välttämättä valittava toinen tie, jaarittelevat „uhkaavan” kapitalismin vahingollisuudesta, toimenpiteistä

* — luojana. *Toim.*

kansan avustamiseksi luoton, arttelien, yhteisviljelysten ja muun sellaisen viattoman parsimisen muodossa. „Voi noita vilpittämiä töllistelijoita!”

„Juuri tätä kolmannen säädyn muodostumisen aikaa mekin ja pääasiassa meidän talonpoikaistomme nyt elämme. Venäjä on tässä suhteessa jäänyt jälkeen koko Euroopasta, vieläpä opistoystävättäres-täänkin tai oikeammin päästökäskumppanistaan Saksasta. Kolmannen säädyn tärkeimpiä levittäjiä ja tyyssijoja kaikkialla Euroopassa ovat olleet kaupungit. Meillä on päinvastoin”,—verrattomasti vähemmän kaupunkilaisasukkaita... „Tämän eroavaisuuden tärkeimpänä syynä on meidän kansan-maanhallintamme, joka pidättää väestöä maaseudulla. Kaupunkilaisväestön lisääntyminen Euroopassa liittyy kiinteästi kansan saattamiseen maattomaksi ja tehdasteollisuuteen, joka kapitalistisen tuotannon oloissa tarvitsee halpaa työvoimaa ja runsasta työvoiman tarjontaa. Samaan aikaan kun kylistä hädetty eurooppalainen talonpoikaisto meni ansiotöihin kaupunkiin, meidän talonpoikaistomme pitää kiinni maasta niin kauan kuin voimia riittää. Kansan maanhallinta on tärkein strateginen kohta, tärkein kysymys talonpoikain kannalta, jonka merkityksen porvarillisuuden johtajat ymmärtävät mainosti ja sen vuoksi suuntaavat sitä vastaan koko taitonsa ja kaikki voimansa. Siitä johtuvatkin kaikki hyökkäilyt yhteisön kimppuun, siitä johtuvat erilaiset, hyvin runsaslukuiset suunnitelmat maanviljelijän erottamiseksi maasta järkipärisen agronomian nimessä, teollisuuden kukoistuksen nimessä, kansallisen edistyksen ja maineen nimessä!”

Tässä ilmenee jo havainnollisesti narodnikkilaisen teorian pintapuolisuus, joka „muista teistä” haaveillessaan antaa kerrassaan väärän arvion tosioloista: se pitää „tärkeimpänä kohtana” sellaisia juridisia laitoksia kuin talonpoikain maanhallinnan (yhteisönä omistamisen tai talouksittain omistamisen) muotoja, joilla ei ole perustavaa merkitystä; näkee meidän pienessä talonpoikaistaloudessamme jotain erikoista, ikään kuin se ei olisikaan tavallista pientuottajain taloutta, taloustieteellisen organisaations kannalta aivan samanlaatuista kuin länsieurooppalaisten käsityöläisten ja talonpoikain talous, vaan jotain „kansan” (!?) maanhallintaa. Liberaalis-narodnikkilaisessa lehdistössämme juurtuneen terminologian mukaan sana „kansan” merkitsee sellaista, mikä sulkee pois työtätekevän riiston,—joten tekijä antamallaan luonnekuvalla aivan suoraan hämää sen ehdottoman tosiasian, että meidän talonpoikaistaloudessamme on olemassa samaa lisäarvon itselleen omistamista, samaa työskentelyä toisen hyväksi, mikä on vallalla „yhteisön” ulkopuolellakin, ja avaa ovet selkosen selälleen sentimentaalille ja imelälle farisealaisuudelle.

„Meidän nykyinen yhteisömme, jolla on vähän maata ja jota verot rasittavat, ei vielä ole mikään erikoinen tae. Talonpojalla ei ollut muutenkaan paljon maata, mutta nyt, väestön lisääntymisen ja maan hedelmällisyyden huononemisen seurauksena sitä on jäänyt vieläkin vähemmän; verotaakka ei ole pienentynyt, vaan suurentunut; ansiotöitä muualla on vähän; paikallisia ansiotöitä sitäkin vähemmän; elämä maaseudulla käy niin vaikeaksi, että talonpoikaisto lähtee suorastaan kylittäin kauas ansiotöihin, jättäen kotiin vain vaimot ja lapset. Sillä tavalla autioituu kokonaisia kihlakuntia... Juuri näiden vaikeiden elin- ehtojen vaikutuksesta toisaalta eroaakin talonpoikaistosta erikoinen ihmisluokka — nuori porvaristo, joka pyrkii ostamaan maata sivusta, yksikseen, pyrkii muille aloille — harjoittamaan kauppaa, koronkiskuruutta, muodostamaan työläisartteleita, joissa on itse päämiehenä, puuhailemaan kaikenlaista urakointia ja muuta sellaista pientä afääriä”.

Tähän kohtaan kannattaa pysähtyä erittäin seikkaperäisesti.

Me näemme, että ensinnäkin tässä todetaan tunnetut tosiasiat, jotka voidaan ilmaista parilla sanalla: talonpojat pakenevat; toiseksi, noista tosiasioista annetaan arviointi (kielteinen) ja kolmanneksi, niistä annetaan selitys, josta johtuu välittömästi myöskin kokonainen ohjelma, jota ei tässä esitetä, mutta joka tunnetaan liiankin hyvin (lisättävä maata, pienennettävä veroja; „nostettava” ja „kehitettävä” ansiotöitä).

On korostettava, että marxilaisen kannalta sekä *ensinmainittu* että *toinen* kohta on täysin ja ehdottomasti oikein (ja että se on vain esitetty kerrassaan epätydyttävästi, kuten heti saamme nähdä). Mutta *kolmas* ei enää kelpaa kerrassaan mihinkään*.

Selitän tätä. Ensimmäinen kohta on oikein. Se tosiasia on osoitettu oikein, että meidän yhteisömme ei ole mikään tae, että talonpoikaisto pakenee maaseudulta, jättää maansa; olisi pitänyt sanoa: se pakkoluovutetaan, sillä sen hallussa on ollut (yksityisomistuksen oikeudella) määrättyjä tuotantovälineitä (joista maa on ollut erikoisluontoisella oikeudella, joka kuitenkin antoi yksityiskäyttöön maankin, jonka yhteisöt *lunastavat*) ja se menettää ne. Sekin pitää paikkansa, että kotiteollisuusammatit „luhistuvat” — s.o. että siinäkin talonpojat pakkoluovutetaan, menettävät tuotanto- ja työvälineet, hylkäävät kankaan kotikudonnan ja palkkau- tuvat työläisiksi rautateiden rakennustöihin, kivenhakkaa-

* Sen vuoksi marxilaisuuden teoreetikot sofitsaan narodnikkilaisuutta vastaan juuri pitävätkin niin tärkeänä selittämistä, ymmärtämistä, objektiivista puolta.

jiksi, sekatyöläisiksi j.n.e. Ne tuotantovälineet, joista talonpojat vapautetaan, joutuvat mitättömän vähemmistön haltuun ja ovat työvoiman riiston välikappaleina — *pääomana*. Sen vuoksi tekijä on oikeassa siinä, että näiden tuotantovälineiden omistajista tulee „porvaristoa”, s.o. luokka, joka pitää käsissään „kansan työtä” yhteiskunnallisen talouden kapitalistisen organisation oloissa. Kaikki nämä tosiasiat on todettu oikein, arvioitu oikein niiden riistomerkityksen kannalta.

Mutta annetusta kuvauksesta lukija tietenkin on jo huomannut, että marxilainen *selittää* nämä tosiasiat aivan toisella tavalla. Narodnikki näkee näiden ilmiöiden syyn olevan siinä, että „maata on vähän”, verot ovat rasittavia, „ansiotyöt” huononevat, s.o. *politiikan* — maa-, vero- ja teollisuuspolitiikan erikoisuuksissa eikä *tuotannon yhteiskunnallisen organisation* erikoisuuksissa, josta organisaatiosta *kyseessäoleva* politiikka sitten kiertämättä johtuu.

Maata on vähän — järkeilee narodnikki — ja sitä jää yhä vähemmän. (Minä en edes ota nimenomaan tätä kirjoituksen tekijän lausuntoa, vaan narodnikkilaisen opin yleisen väittämän.) — Aivan oikein, mutta minkä vuoksi te sanotte ainoastaan sen, että maata on *vähän*, ettekä lisää: sitä *myydään vähän*. Sillä tähän tiedätte, että meidän talonpoikamme *lunastavat* maaosuutensa tilanherroilta. Minkä vuoksi te kiinnitätte päähuomionne siihen, että sitä on *vähän*, ettekä siihen, että sitä *myydään*?

Tämä myynnin ja oston tosiasia sinänsä puhuu jo sellaisen periaatteiden vallitsemisesta (tuotantovälineiden hankkiminen rahalla), jolloin työtätekevät joka tapauksessa jäävät ilman tuotantovälineitä, samantekevää, myydäänkö niitä vähän taikka paljon. Vaietessanne tästä tosiasiasta te vaikenette siitä kapitalistisesta tuotantotavasta, jonka pohjalla tämä myyminen vain on voinutkin ilmaantua. Vaietessanne siitä te siten jo asetutte tämän porvarillisen yhteiskunnan kannalle ja teistä tulee tavallinen politikoitsija, joka järkeilee siitä, onko maata myytävä paljon vaiiko vähän. Te ette näe sitä, että tämä lunastamisen tosiasia sinänsä jo osoittaa, että niiden „sieluun”, joiden etujen mukaan „suuri” reformi on toimeenpantu ja jotka sen suorittivat, „on *pääoma* pesiytynyt jo täydelliseksi valtiaaksi”, että koko näillä liberaalis-narodnikkilaisilla „yhteiskuntapiireillä”, jotka nojautuvat reformin luomaan järjestykseen ja politi-

koivat sen erilaisista parannuksista,— ei muuta valonlähdettä olekaan kuin „kapitalistinen kuu”. Juuri sen takia narodnikki käykin niin kiivaalla vihalla niiden kimppuun, jotka ovat johdonmukaisina periaatteellisesti aivan toisella tavalla kannalla. Hän nostaa huudon, että he eivät huolehdi kansasta, että he haluavat tehdä talonpojat maattomiksi!

Hän, narodnikki, pitää huolta kansasta, hän ei halua tehdä talonpoikaista maattomaksi, hän haluaa että talonpoikaista varten olisi enemmän maata (*myyty*). Hän on rehellinen kauppias. Tosin hän vaikenee siitä, että maita ei anneta ilmaiseksi, vaan ne myydään — mutta eihän kauppoissa puhuta siitä, että tavaroista pitää maksaa raha? Senhän nyt jokainen tietää muutenkin.

On selvää, että hän vihaa marxilaisia, jotka sanovat, että pitää kääntyä yksinomaan niiden puoleen, jotka on jo „differentioitu” pois näistä kauppasaksojen yhteiskuntapiireistä, „eristetty” niistä,— jos sallitaan käyttää näitä herrojen Mihailovskien ja Juzhakovien luonteenomaisimpia pikkuporvarillisia sanontoja*.

Menkäämme edelleen. „Kotiteollisuutta on vähän” — sellainen on narodnikin katsantokanta kotiteollisuusammatteihin nähden. Ja taaskin hän vaikenee siitä, minkälaista on näiden kotiteollisuusammattien organisatio. Hän sulkee huolettomana silmänsä siltä, että sekä se kotiteollisuus, mikä „luhistuu”, että se, mikä „kehittyy”, — on yhtäläillä kapitalistisesti järjestettyä kotiteollisuutta, jossa työ on täydellisesti ylösostajien, kauppiaiden y.m. pääoman orjuuttamaa, ja rajoittuu pikkuporvarillisiin vaatimuksiin, vaatien edistystä, parannuksia, artteleita y.m.s. ikään kuin sellaiset toimenpiteet voisivat edes missään määrin kajota siihen *tosiasiaan*, että pääoma vallitsee. Sekä maanviljelyksen alalla että jalostavan teollisuuden alalla hän asettuu niiden nykyisen organisation pohjalle eikä sodi itse tätä organisaatiota vastaan, vaan sen erilaisia puutteellisuuksia vastaan.— Mitä tulee veroihin, niin siinä narodnikki on itse kumonnut kantansa näyttäen selvästi narodnikkilaisuuden tärkeimmän luonteenomaisen piirteen — taipuvaisuuden kompromisseihin. Ylempänä hän itse väitti, että mikä vero tahansa

* Sen lisäksi, että herrat narodnikit vaikenivat lunastuksen kapitalistisesta luonteesta eivätkä ymmärrä sitä, he kiertävät vaatimattomasti senkin tosiasian, että talonpoikain „maanpuutteen” ohella „vanha-aatelisen” kerrostuman edustajilla on sangen hyviä maapalstoja.

(vieläpä tuloverokin) lankeaa lisäarvon anastamisjärjestelmän vallitessa työkäsien kannettavaksi,—mutta hän ei silti kieltäydy juttuamasta liberaalisten yhteiskuntapiirien kanssa siitä, ovatko verot suuria vaiko pieniä, eikä antamasta „kansalaisen säädyllyisyydellä” asiaankuuluvia neuvoja verotus- ja maksudepartementille.

Sanalla sanoen, marxilaisen mielestä syy ei ole politiikassa, ei valtiossa eikä „yhteiskuntapiireissä”, vaan Venäjän taloudellisen organisation nykyisessä järjestelmässä; kysymys ei ole siitä, että „ovelat ihmiset” tai „veijarit” kalastelevat sameassa vedessä, vaan siitä, että „kansa” muodostuu kahdesta toisilleen vastakkaisesta, toinen toisensa kieltävästä luokasta: „yhteiskunnassa kaikki toimivat voimalla jakaantuvat kahdeksi samanvertaiseksi, toisilleen vastakkaiseksi voimaksi”.

„Henkilöt, joita kiinnostaa porvarillisen järjestelmän pystyttäminen ja jotka näkevät suunnitelmiansa luhistumisen*, eivät pysähdy siihen: he jankuttavat joka hetki talonpoikaistolle, että kaikkeen on syystä yhteisö ja yhteistakuu, peltojen uudelleenjaot sekä kyläkuntajärjestys, jotka suosivat laiskureita ja juoppoja; he järjestelivät varakkaita talonpoikia varten luotto- ja säästöyhdistyksiä sekä anovat pientä maanostoluohtoa erillistä maanomistusta varten; he järjestelivät kaupungeissa teknillisiä, ammattikouluja ja kaikenlaisia muita opistoja, joihin taaskin pääsevät ainoastaan varakkaiden lapset, samalla kun joukot jäävät ilman kouluja; he auttavat rikkaita talonpoikia parantamaan karjaa näyttelyjen, palkintojen ja rotusiitoskarjan avulla, jota saadaan maksua vastaan siitosasemilta j.n.e. Kaikki nämä pienet ponnistukset yhdistyvät yhdeksi huomattavaksi voimaksi, joka vaikuttaa kyläkuntaan hajoittavasti ja lohkaa talonpoikaistoa yhä enemmän ja enemmän kahtia”.

„Pienistä ponnisteluista” annettu kuvaus on hyvä. Tekijän ajatus siitä, että kaikki nämä pienet ponnistukset (joita

* Siis yhteisön hävittämissuunnitelman luhistuminen merkitsee „porvarillisen järjestelmän pystyttämisen” eduista saatua voittoa!!

Tehtyään „yhteisöstä” itselleen pikkuporvarillisen utopian, narodnikki menee todellisuuden haaveilevassa sivuuttamisessa niin pitkälle, että yhteisöä vastaan tähdänttyä suunnitelmaa hän pitää suorastaan porvarillisen järjestelmän pystyttämisenä, vaikka se on vain tavallista politiikoimista jo täydellisesti „pystytetyn” porvarillisen järjestelmän pohjalla.

Kaikkein jyrkimpänä perusteluna marxilaisia vastaan hänellä on kysymys, joka sitten tehdäänkin lopullisen voiton ilme kasvoilla: ei, mutta sanokaahan, haluatko te hävittää yhteisön vai ettekö halua? Joko juu tahi ei? — Tämä kysymys on hänelle kaikki kaikessa, koko „pystyttäminen” on siinä. Hän ei kerta kaikkiaan halua ymmärtää, että marxilaisen kannalta „pystyttäminen” on jo aikoja sitten tapahtunut ja peruuttamaton tosiasia, jota yhteisön hävittäminen enempää kuin sen lujittaminenkaan ei kajoa.—samoin kuin nytkin pääoman herruus on yhtäläistä sekä yhteisökylässä että erillistalouksien kylässä.

Tavallista syvällisemmän vastalauseen „pystyttämistä” vastaan narodnikki yrittää esittää pystyttämisen puolusteluksi. Hukkuva tarttuu oljenkorteenkin.

„Russkoje Bogatstvo” ja meidän koko liberaalis-narodnikkilaisten lehdistömme nyt niin uutterasti vaativat) merkitsevät, ilmaisevat ja tuovat „uusporvarillista” kerrostumaa, kapitalistista järjestelmää,— on aivan oikea.

Tämä seikka juuri onkin se syy, jonka vuoksi marxilaiset suhtautuvat tuollaisiin ponnistuksiin kielteisesti. Ja se seikka, että nämä „ponnistukset” epäilemättä ovat pientuottajien lähimpiä desideratumeja,— osoittaa heidän mielestään heidän perusväittämänsä oikeaksi: ettei talonpoikaa voida pitää työn aatteiden edustajana, koska hän talouden kapitalistisen organisation oloissa on pikkuporvari ja sen vuoksi asettuu olemassaolevan järjestelmän kannalle, liittyen sen vuoksi elämänsä eräiden puolien (ja aatteidensa) kannalta läheisesti porvaristoon.

Tätäkin kohtaa on syytä käyttää hyväksi korostaaksemme seuraavaa seikkaa. Marxilaisten kielteinen suhtautuminen „pieniin ponnistuksiin” aiheuttaa erittäin paljon moitteita herrojen narodnikkien taholta. Muistuttamalla heille heidän esi-isistään me osoitamme, että on ollut aika, jolloin narodnikit suhtautuivat tähän toisella lailla, jolloin he eivät menneet niin mielellään ja innokkaasti kompromisseihin [vaikka he silloinkin silti menivät kompromisseihin, kuten tässä samassa kirjoituksessa todistetaan], jolloin he — en sano, että ymmärsivät, mutta ainakin tunsivat kaikkien tuollaisten ponnistusten porvarillisuuden, jolloin vain kaikkein naiivimmat liberaalit tuomitsivat niiden kieltämisen muka „pessimismiksi kansaa kohtaan”.

Herrojen narodnikkien miellyttävä seurustelu näiden viimeksimainittujen kanssa „yhteiskunnan” edustajina on nähtävästi tuonut hyödyllisiä tuloksia.

Se, ettei voida tyytyä porvarillisen edistyksen „pieniin ponnistuksiin”, ei merkitse lainkaan erillisten reformien ehdotonta kieltämistä. Marxilaiset eivät lainkaan kiellä näiden toimenpiteiden jonkinlaista (tosin mitättömän vähäistä) hyötyä: ne voivat jonkin verran (tosin mitättömän vähän) parantaa työtätekevän asemaa; ne jouduttavat pääoman erikoisen takapajuisten muotojen, koronkiskuruuden, velkaorjuuden y.m.s. poiskuolemista, jouduttavat niiden muuttumista nykyaikaisemmiksi ja inhimillisemmiksi eurooppalaisen kapitalismin muodoiksi. Sen vuoksi marxilaiset, jos heiltä kysyttäisiin, onko nämä tällaiset toimenpiteet hyväksyttävä, vastaisivat tietysti: on hyväksyttävä;

mutta samalla selittäisivät yleensä suhteensa siihen kapitalistiseen järjestelmään, jota näillä toimenpiteillä parannetaan,— ja tällöin he perustelisivat myöntymystään sillä, että he haluavat jouduttaa tämän järjestelmän kehitystä ja siis sen lopun lähenemistä*.

„Jos kiinnitämme huomiota siihen, että meillä talonpoikaisto on jaettu, kuten Saksassakin, oikeuksien ja omaisuuden mukaan eri kategorioihin (valtion talonpojat, hallitsijaperheen ja entiset tilanherrain talonpojat sekä näistä taas ne, jotka ovat saaneet täydet maasuudet, keskisuuret ja neljännesosuudet, kartanonväki); että yhteisöelämä ei meillä ole yleisenä elämänmuotona; että lounaisilla seuduilla, kun tulemme tekemisiin persoonallisen maanomistuksen kanssa, me tapaamme taaskin työkarjaa omistavia ja työkarjaa omistamattomia talonpoikia**, vihannesviljelijöitä, batrakkeja ja perinnöllisiä vuokra-
viljelijöitä, joista toisilla on maata 100 desjatiinaa ja enemmänkin, kun toisilla taas ei ole vaaksaakaan; että Itämeren lääneissä agraarijärjestelmä on suoranainen kopio Saksan agraarijärjestelmästä j.n.e.,— niin näemme, että meilläkin on maaperää porvaristolle”.

Tässä ei voida olla mainitsematta sitä yhteisön merkityksen haaveellista liioittelua, mitä vikaa narodnikeilla on aina ollut. Tekijä puhuu aivan kuin „yhteisöelämä” sulki pois porvariston, sulki pois talonpoikain pirstoutumisen! Mutta sehän on suoranaista valhetta!

Kaikki tietävät, että yhteisötalonpojatkin jakaantuvat oikeuksiensa ja maasuuksiensa mukaan; että jokaisessa kaikkein eniten yhteisöllisessäkin kylässä talonpojat taas jakaantuvat sekä „oikeuksien mukaan” (maattomat, maasuuden omaavat, entinen kartanonväki, maasuuden erikoisilla maksusuorituksilla lunastaneet, kiinnitetty talonpojat etc. etc.) että „omaisuuden mukaan”: talonpojat, jotka ovat antaneet maasuutensa vuokralle, ne, joilta se on otettu pois rästien takia, taikka sen takia, etteivät he sitä muokkaa ja lyövät laimin sen hoitamisen,— ja jotka ottavat vuokralle toisten maasuuksia; talonpojat, joilla on „ikuista” maata tai jotka „ostavat vuosiksi” muutamia desjatiinoja; vihdoinkin talottomat talonpojat ja sellaiset, joilla ei ole ollenkaan karjaa, hevoseettomat ja monen hevosen omistajat. Kaikki tietävät, että jokaisessa kaikkein eniten yhteisöllisessäkin kylässä tällä taloudellisen pirstoutuneisuuden ja tavara-talouden pohjalla kukoistavat rehevinä koronkiskuripää-

* Tämä ei koske yksinomaan „teknillisiä ja muita opistoja”, talonpoikain ja kotiteollisuuden harjoittajain tekniikan parantamista, vaan myös „talonpoikain maanomistuksen laajentamista”, „luottoa” j.n.e.

** Kts. tämän osan s. 33. *Toim.*

oma ja velkaorjuus kaikissa muodoissaan. Mutta narodnikit kertoilevat yhä tympäiseviä satujaan jostain „yhteisöelämästä”!

„Ja nuori porvaristo meillä kasvaa todellakin tunti tunnilta, eikä vain päivittäin, se ei kasva ainoastaan juutalaisten syrjäseuduilla, vaan myös Venäjän sisäosissa. Toistaiseksi on kovin vaikea osoittaa sen lukumäärää numeroilla, mutta maanomistajien lukumäärän kasvusta ja kauppatodistusten lukumäärän lisääntymisestä sekä siitä päätellen, että kylistä tulee yhä enemmän valituksia kulakkeja ja nylkyryyttä vastaan y.m.s. merkeistä* päätellen voidaan olettaa, että sen määrä on jo huomattava”.

Aivan oikein! Juuri tämä tosiasia, joka piti paikkansa vuonna 1879 ja on kiistaton, paljon pitemmälle kehittyneenä vuonna 1895, onkin eräs niitä tekijöitä, joille marxilaiset perustavat käsityksensä Venäjän tosioloista.

Meidän suhteemme tähän tosiasiaan on molemmilla yhtä kielteinen; molemmat olemme yhtä mieltä siitä, että se heijastaa välittömien tuottajien eduille aivan vastakkaisia ilmiöitä,— mutta me *ymmärrämme* nämä tosiasiat aivan eri tavalla. Tämän eroavaisuuden teoreettisen puolen olen edellä jo luonnehtinut, ja nyt koskettelen sen käytännöllistä puolta.

Porvaristo — varsinkin maalaisporvaristo — on meillä vielä heikkoa; se on vasta syntymässä, sanoo narodnikki. Sen vuoksi sitä vastaan voidaankin vielä taistella. Porvarillinen suunta ei ole vielä lainkaan voimakas — sen vuoksi voidaan vielä kääntyä takaisin. Aika ei ole vielä ohi.

Vain metafysiikka-sosiologi (joka muuttuu käytännössä pelkurimaiseksi taantumukselliseksi romantiikoksi) voi järkeillä tuolla tavalla. En ryhdy edes puhumaan siitä, että maaseutuporvariston „heikkous” johtuu sen voimakkaiden ainesten, sen huippukerrostien siirtymisestä kaupunkeihin, että kylissä olevat ovat vain „sotamiehiä”, mutta kaupungeissa istuu jo „yleisesikunta”, — en ryhdy puhumaan kaikista näistä päivän selvistä tosiasia- ja vääristelyistä, joita narodnikit tekevät. Tässä järkeilyssä on vielä eräs virhe, joka juuri tekeekin sen metafysiilliseksi.

Me näemme edessämme vissan yhteiskunnallisen suhteen, maaseudun pikkuporvarin (rikkaan talonpojan, kauppiaan,

* Joihin on lisättävä — talonpoikaispankin avulla suoritetut ostot, „edistykelliset virtaukset talonpoikaistaloudessa” — tekniikan ja kulttuurin parantaminen, parannettujen työvälineiden käytäntöönottaminen, heinäviljelys j.n.e., pienen luoton kehittäminen ja menekin järjestäminen kotiteollisuuden harjoittajille j.n.e.

kulakin, nylkyrin y.m.s.) ja „työtätekevän” talonpojan, tietysti „toisen hyväksi” työtä tekevän talonpojan välisen suhteen.

Tämä suhde on olemassa — narodnikki ei voi kieltää sitä, että se on levinnyt ihan yleiseksi. Mutta se on heikko — sanoo hän — ja sen vuoksi sen voi *vielä* korjata.

Historiaa tekevät „elävät yksilöt”, sanomme me tälle narodnikille kestiten häntä hänen omalla tavarallaan. Yhteiskunnallisten suhteiden korjaaminen ja muuttaminen on tietysti mahdollista, mutta se on mahdollista vain silloin, kun se saa alkunsa *itseltään näiden korjattavien tai muutettavien yhteiskunnallisten suhteiden jäseniltä*. Se on selvä kuin kirkas jumalan päivä. Herää kysymys, voiko „työtätekevä” talonpoika muuttaa tämän suhteen? Mikä on sen olemus? — Se, että kaksi pientuottajaa isännöi tavara-tuotannon oloissa, että tämä tavaratalous jakaa heidät „kahtia”, että se antaa toiselle *pääoman* ja panee toisen tekemään työtä „toisten hyväksi”.

Millä tavalla sitten meidän työtätekevä talonpoikamme muuttaa tämän suhteen, kun hän itsekkin toisella jalallaan seisoo juuri sillä maaperällä, joka pitäisi muuttaa? miten hän voi ymmärtää tavaratalouden ja eristäytyneisyyden kelvottomuuden, kun hän on itsekkin eristäytynyt ja isännöi omalla vastuullaan ja riskillään, isännöi markkinoita varten? kun nämä elämänolot synnyttävät hänessä sellaisia „ajatuksia ja tunteita”, jotka ovat ominaisia sille, joka tekee yksikseen työtä markkinoita varten? kun itse aineelliset olosuhteet ja hänen taloutensa suuruus ja luonne ovat lohkaisseet hänet erilliseksi, ja sen vuoksi hänen vastakohtaisuutensa pääomalle on vielä siinä määrin kehittymätöntä, ettei hän voi ymmärtää sen olevan juuri *pääomaa* eikä vain „veijareita” ja ovelia ihmisiä?

Eikö ole selvää, että on käännettävä sinne, missä *tämä sama* (nota bene *) yhteiskunnallinen suhde on kehittynyt *loppuun saakka*, missä tämän yhteiskunnallisen suhteen jäsenet, jotka ovat välittömiä tuottajia, on jo itse lopullisesti „differentioitu” ja „eristetty” porvarillisesta järjestelmästä, missä vastakohtaisuus on jo kehittynyt niin pitkälle, että se on itsestään selvää, ja missä ei enää ole mahdollista minkäänlainen haaveellinen, puolinen kysymyksen aset-

* — pankaa merkille. *Toim.*

telu? Ja kun näissä edistyneimmissä oloissa olevat välittömät tuottajat tulevat porvarillisen yhteiskunnan „elämästä differentioiduksi” eivät ainoastaan *todellisuudessa*, vaan myöskin omassa *tietoisuudessaan*,— niin silloin työtätekevä talonpoikaistokin, joka on saatettu takapajuisiin, huonoimpiin oloihin, näkee, „miten se tapahtuu”, ja yhtyy niin ikään „toisten hyväksi” työskenteleviin tovereihinsa.

„Kun meillä puhutaan sellaisista tapauksista, että talonpojat ostavat maata, ja selitetään, että talonpoikaisto ostaa maata sekä henkilökohtaiseksi omaisuudeksi että kyläkuntana, niin siihen ei juuri milloinkaan lisätä, että kyläkuntina osto on vain harvinainen ja mitätön poikkeus yleisinä olevista henkilökohtaisista ostoista”.

Esitettyään edelleen tietoja siitä, että yksityisten maanomistajain lukumäärä, joka vuonna 1861 oli 103.158, nousi 60-luvun tietojen mukaan 313.529:ään, ja sanottuaan tämän johtuvan siitä, että jälkimmäisessä tapauksessa on otettu laskuihin talonpoikaiset pienomistajat, joita maaorjuuden aikana ei otettu laskuihin, tekijä jatkaa:

„se juuri onkin meidän nuorta maaseutuporvaristoamme, joka välittömästi liittyy ja yhdistyy pientilalliseen aatelistoon”.

Se on totta,— sanomme me sen johdosta,— se on aivan totta,— varsinkin siinä suhteessa, että se „liittyy” ja „yhdistyy”! Ja sen vuoksi me pidämme pikkuporvariston ideologeina niitä, jotka antavat vakavan merkityksen (välittömien tuottajain etujen kannalta) „talonpoikain maanomistuksen laajentamiselle”, siis myöskin tätä tekijää, joka puhuu näin sivulla 152.

Juuri sen vuoksi me pidämmekin kaiken kaikkiaan vain politikoitsijoina niitä henkilöitä, jotka käsittelevät kysymystä henkilökohtaisista ja kyläkunnittain tapahtuvista ostoista aivan kuin siitä riippuisi edes hiuskarvan vertaakaan porvarillisen järjestyksen „pystyttäminen”. Me pidämme kumpaakin tapausta porvarillisuutena, sillä osto on ostoa ja raha on rahaa kummassakin tapauksessa, s.o. sellaista tavaraa, joka joutuu ainoastaan pikkuporvarin * käsiin, samantekevää, onko se sitten kyläkunnan yhdistämää „sosiaalista keskinäissopeutuneisuutta ja solidaarista toimintaa” varten tai onko se eristettyä, erillisen palstamaanomistuksen pirstomaa.

* Kysymys ei tietenkään ole niistä rahoista, jotka käytetään vain tarvittavien kulutustavarain hankkimiseen, vaan *vapaista* rahoista, jotka voidaan säästää tuotantovälineiden oston.

„Muuten se (nuori maalaisporvaristo) ei ole tässä vielä kuvattu läheskään kokonaan. „Nylkyri” ei tietenkään ole mikään uusi sana Venäjällä, mutta sillä ei ole milloinkaan ollut sellaista merkitystä, jonka se on nyt saanut, se ei ole milloinkaan painostanut kyläläisiään siten kuin se nykyään painostaa. Nylkyri oli ennen jotenkin patriarkaalinen henkilö nykyiseen verrattuna, henkilö, joka alistui aina kyläkunnalle, ja toisinaan hän oli yksinkertaisesti laiskuri, joka ei erikokoisesti ajanutkaan hyötyä takaa.—Nykyään nylkyri sanalla on toinen merkitys, ja useimmissa lääneissä siitä on tullut vain sukukasite, jota käytetään verrattain vähän ja joka on vaihtunut sanoihin: kulakki, nylkyri, kauppias, kapakoitsija, kissannahkojen ostaja, urakoitsija, panttilainaja j.n.e. Tämä yhden sanan jakaantuminen useammaksi sanaksi, sanoiksi, jotka osittain ovat vanhoja, osittain taas aivan uusia tai sellaisia, joita tähän saakka ei ole tavattu talonpoikain elämässä, osoittaa ennen kaikkea sitä, että kansan riistämisessä on tapahtunut työnjako, ja myöskin sitä, että ryövääminen on paisunut laajaksi ja että siinä on tapahtunut spesialisointi. Melkein jokaisessa kylässä on yksi tai useampia tällaisia riistäjiä”.

On kiistatonta, että tämä ryöväämisen leviäminen on pantu osuvasti merkille. Turhaan vain tekijä, kuten kaikki narodnikit, ei halua kaikista näistä tosiasioista huolimatta ymmärtää sitä, että tämä järjestelmällinen, yleinen, säännöllinen kulakisto (jonka keskuudessa vallitsee työnjakokin) on kapitalismin ilmenemistä maanviljelyksessä, pääoman herruutta sen alkeellisissa muodoissa, joka toisaalta nostaa alinomaa sitä kaupunkilaista, pankkikapitalismia, yleensä eurooppalaista kapitalismia, jota narodnikit pitävät jonain ulkoa tulleena ja jota tämä kapitalismi toisaalta tukee ja ruokkii, sanalla sanoen, että se on Venäjän kansantalouden kapitalistisen organisation eräs puoli.

Sitä paitsi nylkyrin „kehityksestä” annettu kuvaus tekee meille vielä mahdolliseksi narodnikin paljastamisen.

Narodnikki pitää vuoden 1861 reformia kansantuotannon laillistamisena, näkee siinä oleellisia eroavaisuuksia Lännen reformista.

Ne toimenpiteet, joita hän nyt janoaa, ovat samoin tuollaisia „vahvistuksia” — yhteisölle y.m.s., tuollaista „maaosuudella turvaamista” ja yleensä tuotantovälineillä turvaamista.

Minkä vuoksi sitten, hra narodnikki, reformi, joka „vahvisti kansantuotannon (eikä kapitalistista tuotantoa)”, on johtanut vain siihen, että „patriarkaalisesta laiskurista” on tullut verrattain tarmokas, rohkea ja sivilisation ryhdistämä saalistaja? vain ryöväämisen *muodon* muuttumiseen, kuten vastaavanlaiset suuret reformit johtivat Lännessäkin?

Minkä vuoksi te luulette, että „vahvistuksen” seuraavat askeleet (jotka ovat täysin mahdollisia talonpoikain maanomistuksen laajentamisen muodossa, siirto-asuttamisen, vuokran säännöstelyn ja muiden kieltämättömien edistysaskeleiden, mutta vain porvarillisten edistysaskeleiden muodossa),— minkä vuoksi te luulette, että ne johtavat johonkin muuhun kuin pääoman *muodon* edelleen muuttumiseen, *pääoman* edelleen eurooppalaistumiseen, sen muuttumiseen kauppapääomasta tuotannolliseksi pääomaksi, keskiaikaisesta uusiaikaisimmaksi pääomaksi?

Muuten *ei voi ollakaan* — siitä yksinkertaisesta syystä, että tuollaiset toimenpiteet eivät ollenkaan kajoa *pääomaan*, s.o. sitä ihmisten välistä suhdetta, jonka vallitessa yksien käsiin kasaantuu raha — tavaratalouden järjestämän *yhteiskunnallisen* työn tuote,— mutta toisilla ei ole muuta kuin vapaat „kädet”*, vapaat juuri siitä tuotteesta, joka on keskittynyt edellisen kategorian haltuun.

...,Niistä (näistä kulakeista j.n.e.) pienimmät, joilla ei ole pääomaa, lyöttäytyvät tavallisesti suurkauppiaisiin, jotka antavat heille luottoa tai antavat heidän tehtäväkseen suorittaa ostoja omaan laskuunsa; varakkaammat harjoittavat liikettä itsenäisesti, pitävät itse yhteyttä suuriin kauppa- ja satamakaupunkeihin, lähettävät niihin omissa nimissään vaunuja ja menevät itse hakemaan tavaroita, joita paikkakunnalla tarvitaan. Menkää junaan millä rautatiellä tahansa, ja te tapaatte ehdottomasti III luokassa (harvoin II luokassa) kymmenittäin tätä väkeä matkalla jonnekin omille asioilleen. Te tunnette heidät sekä erikoisesta vaatuksesta että äärimmäisen kursailemattomasta käytöksestä ja räikeästä naurunhohotuksesta vastaukseksi jollekin rouvalle, joka pyytää heitä olemaan tupakoimatta, tai maamoukalle [niin on sanottukin: „maamoukalle”. K. T.], joka on menossa jonnekin ansiotöihin ja osoittautuu „sivistymättömäksi”, koskapa hän ei ymmärrä mitään kauppa-asioista ja kulkee virsuissa. Te tunnette heidät puheistakin. He keskustelevat tavallisesti „vuodista”, „siemenvoista”, nahkasta, „kuoreista”, hirssistä y.m.s. Silloin saatte kuulla myöskin kyynillisiä kertomuksia heidän käyttämistään petkuskeinoista ja tavaraväärennyksistä: siitä, miten suolattu liha, josta lähti „voimakas löyhkä, saatiin kaupatuksi tehtaalle”, siitä, että „kuka tahansa osaa värjätä teetä, kun se hänelle kerran näytetään”, että „sokerin voi panna vedellä painamaan kolme naulaa enemmän jokaista toppaa kohti niin, ettei ostaja huomaa mitään” j.n.e. Kaikkea tätä kerrotaan niin avomielisesti ja kursailematta, että te näette selvästi, että tämä väki jättää varastamatta lusikat ravintoloista ja irroittamatta kaasutorvet asemilla vain

* „Joukko tulee edelleenkin... tekemään työtä toisten hyöksi” (käsiteltävänä oleva artikkeli, s. 135): ellei se olisi „vapaa” (de facto,— vaikka se de jure** ehkä onkin „turvattu maaosuudella”) — niin sitä ei luonnollisesti voisi tapahtua.

** — de facto — faktillisesti, tosiasassa; de jure — juridisesti. *Toim.*

siitä syystä, että se pelkää joutuvansa vankilaan. Näiden uusien ihmisten siveellinen puoli on alempana kaikkia alkeellisimpiäkin vaatimuksia, se perustuu kokonaan ruplaan ja mahtuu sananparsiin: kauppias keinot tietää; siksi on hauki meressä, ettei ruutana torkkuisi; älä hölmäile; kahmase aina missä suinkin voit; käytä hyväksesi sitä hetkeä, kun kukaan ei ole näkemässä; älä sääli heikkoo; kumarra ja matele aina tarpeen vaatiessa". Ja edelleen esitetään sanomalehtikirjoituksesta esimerkki siitä, kuinka eräs kapakoitsija ja koronkiskuri Volkov poltti oman talonsa, joka oli vakuutettu suuresta summasta. „Opettaja ja paikkakunnan pappi pitävät” tätä miekkosta „kaikkein kunnioitettavimpana tuttavanaan”, eräs „opettaja kirjoittelee hänelle viinasta kaikki kierot paperit”. „Kunnankirjuri lupaa hänelle vetävänsä nenästä mordvalaisia”. „Eräs zemstvon asiamies ja samalla zemstvohallinnon jäsen vakuuttaa hänen vanhan talonsa 1.000 ruplasta” j.n.e. „Volkov ei ole suinkaan harvinainen ilmiö, vaan tyyppi. Ei ole sellaista paikkakuntaa, missä ei olisi omia Volkoveja, missä teille ei kerrotaisi sekä tuollaisesta talonpoikain ryöväämisestä ja velkaorjuuteen saattamisesta että samanlaisista talojen polttamistapauksista”...

„Mutta millä tavalla talonpoikaisto kuitenkin suhtautuu tuollaisiin henkilöihin? Jos he ovat tyhmiä, karkean sydämettömiä ja pikkumaisia, niin kuin Volkov, niin talonpoikaisto ei pidä heistä ja pelkää heitä, pelkää sen vuoksi, että he saattavat tehdä sille mitä konnankoukkuja tahansa, kun taas talonpoikaisto ei mahda heille mitään; he ovat vakuuttaneet talonsa, heillä on nopsajalkaisia hevosiä, lujat salvat ovissa, vihaisia koiria sekä yhteyksiä paikallisiin viranomaisiin. Mutta jos nämä henkilöt ovat viisaampia ja ovelampia kuin Volkov, jos he antavat talonpoikaiston ryöväämiselle ja velkaorjuutukselle jalomielisyyden muodon, jos he kahmaistessaan ruplan samalla julistavat kovalla äänellä helpottavansa hintaa kolikolla, jos he eivät sääli antaa liiempaa puolituopillista viinaa tai jonkin verran hirssiä tulipalosta kärsineelle kylälle, niin he nauttivat talonpoikain keskuudessa kunnioitusta, auktoriteettia ja arvonantoa ja heitä pidetään köyhien huoltajina ja hyväntekijinä, joita ilman nämä ehkä joutuisivat hukkaan. Talonpoikaisto pitää heitä viisaina ihmisinä ja antaapa lapsensakin heille oppiin, pitäen suurena kunniana sitä, että poika istuu kauppapuodissa, varmoina siitä, että hänestä tulee kunnan ihminen”.

Olen tarkoituksella lainannut tämän tekijän mieltämän näin yksityiskohtaisesti esittääkseni, miten nuorta porvaristoamme kuvaa henkilö, joka *vastustaa* väittämää Venäjän yhteiskunnallisen talouden porvarillisesta organisatiosta. Sen tarkastelu saattaa tuoda paljon selvennystä venäläisen marxilaisuuden teoriaan sekä siihen, mitä laatua ovat yleisesti levinneet hyökkäilyt sen kimppuun *nykyajan* narodnikkilaisuuden taholta.

Tämän kuvauksen alusta näkyy, että tekijä tuntuu ymmärtävän tämän porvariston syvät juuret, ymmärtävän sen yhteyden suurporvaristoon, johon pikkuporvaristo „läheisesti liittyy”, ymmärtävän sen yhteyden talonpoikaistoon,

joka antaa sille „lapsiaan oppiin”,— mutta tekijän esittämistä esimerkeistä näkyy, ettei hän arvosta tätä ilmiötä läheskään riittävän voimakkaaksi ja lujaksi.

Hänen esimerkinsä puhuvat kriminaalirikoksista, huijauksesta, tuhopolitoista j.n.e. Syntyy sellainen käsitys, että talonpoikaiston „ryövääminen ja orjuuttaminen” on jotain satunnaista, että se on seurausta (kuten tekijä ylempänä sanoi) vaikeista elämänoloista, „moraaliaatteiden karkeudesta”, esteistä, joita on „kirjallisuuden pääsemisellä kansan keskuuteen” (s. 152) j.n.e.— sanalla sanoen, että kaikki tämä ei suinkaan johdu kiertämättömästi meidän yhteiskunnallisen taloutemme nykyaikaisesta organisatiosta.

Marxilainen on juuri tämän viimeksimainitun mielipiteen kannalla; hän väittää, ettei se ole suinkaan sattuma, vaan välttämättömyys, sellainen välttämättömyys, joka johtuu Venäjällä vallitsevasta kapitalistisesta tuotantotavasta. Koska talonpojasta tulee tavarantuottaja (ja kaikki talonpojat ovat jo tulleet niiksi),— niin hänen „moraalinsa” tulee kiertämättömästi „perustumaan ruplaan”, eikä häntä voida siitä syyttää, sillä itse elämänolot pakoittavat pyydystämään tuota ruplaa kaikenlaisilla kaupallisilla konsteilla *. Näissä oloissa „talonpoikaistosta” eriiä rikkaita ja köyhiä ilman mitään kriminaalirikollisuutta, ilman mitään lakeijamaisuutta, ilman mitään väärennyksiä. Vanha tasa-arvoisuus ei kestä markkinavaihtelujen edessä. Se ei ole mitään järkeilyä; se on tosiasia. Ja tosiasia on, että harvojen „rikkaus” tulee näissä oloissa *pääomaksi*, mutta joukkojen „köyhyys” pakoittaa niitä myymään kätensä, tekemään työtä toisten hyväksi. Marxilaisen mielestä kapitalismi on näin ollen jo juurtunut lujasti, se on muovautunut ja määrätynyt täydellisesti ei ainoastaan tehdasteollisuudessa, vaan myöskin maaseudulla ja yleensä kaikkialla Venäjänmaassa.

Voitte nyt kuvitella, miten teräväjärkisiä herrat narodnikit ovat, kun he vastaukseksi marxilaisen perusteluun siitä, että näiden maaseudun „surullisten ilmiöiden” syynä ei ole politiikka, ei maanpuute, eivät veronmaksut eivätkä kehnot „yksilöt”, vaan kapitalismi, että kaikki se on *välttämätöntä* ja kiertämätöntä kapitalistisen tuotantotavan vallitessa, porvarisluokan vallitessa,— kun vastaukseksi tähän narod-

* Vrt. *Uspenskia*⁹².

nikki alkaa huutaa, että marxilaiset haluavat tehdä talonpoikaiston maattomaksi, että he „pitävät parempana” proletariaa kuin „itsenäistä” talonpoikaa, että he ovat, — kuten maalaisneidit sanovat ja hra Mihailovski sanoo vastauksessaan hra Struvelle — „ylenkatseellisia ja tylyjä” „persoonallisuutta” kohtaan!

Tässä maaseudusta annetussa kuvassa, joka on mielenkiintoinen sen vuoksi, että se on vastustajan antama, me voimme nähdä havainnollisesti marxilaisia vastaan esitettyjen tavanomaisten vastaväitteiden typeryyden, sen, että ne ovat tekaistuja — vastoin tosiasioita, unohtaen aikaisemmat lausuntonsa — kaikki vain sitä varten, että saataisiin pelastetuksi *coûte que coûte** ne haaveilu- ja kompromissiteoriat, joita onneksi ei nyt enää voi mikään voima pelastaa.

Puhuessaan kapitalismista Venäjällä marxilaiset ottavat valmiita kaavoja, toistavat dogmeina sellaisia väittämiä, jotka ovat kopioita aivan toisenlaisista oloista. Kehityksensä ja merkityksensä kannalta mitättömän vähäisen Venäjän kapitalistisen tuotannon (meidän tehtaissamme on työssä kaikkiaan vain 1.400.000 henkilöä) he ulottavat koskemaan myöskin talonpoikaiston suurta joukkoa, joka omistaa vielä maata. Tällainen on eräs liberaalis-narodnikkilaisessa leirissä hyvin pidetty vastaväite.

Ja tässä samassa kuvassa maaseudusta me näemme, että kuvatessaan „yhteisö”- ja „itsenäis”-talonpoikain elämäntapoja narodnikki ei voi tulla toimeen ilman sitä samaa, abstraktisista kaavoista ja vieraista dogmeista lainattua porvariston kategoriaa, hän ei voi olla toteamatta sitä, että se on maalaistyyppi eikä yksityistapaus, että se on mitä lujimmin sitein yhteydessä kaupunkien suurporvaristoon, että se on yhteydessä myöskin talonpoikaistoon, joka „antaa sille lapsia oppiin” ja josta siis toisin sanoen tätä nuorta porvaristoa juuri kasvaakin. Näin ollen me näemme, että tämä nuori porvaristo kasvaa meidän „yhteisömmä” sisältä; eikä sen ulkopuolelta, että sitä synnyttävät itse yhteiskunnalliset suhteet tavarantuottajaksi muuttuneen talonpoikaiston keskuudessa; me näemme, että ei ainoastaan „1.400.000 henkeä”, vaan myös koko venäläisen maalaisväestön joukko tekee työtä *pääoman* hyväksi, on sen „käytettävänä”.—

* — hinnalla millä hyvänsä. *Toim.*

Kuka sitten tekee oikeampia johtopäätöksiä näistä tosiasiosta, joita ei ole todennut joku marxilainen „mystiikko ja metafysiikko”, joka uskoo „triadeihin”, vaan omaperäinen narodnikki, joka osaa antaa arvoa Venäjän olojen erikoisuuksille? Narodnikkiko, kun hän järkeilee paremman tien valitsemisesta, ikään kuin pääoma ei olisi jo tehnyt valintaansa,— kun hän järkeilee kääntein tekemisestä toisen järjestelmän puoleen, jota odotetaan „yhteiskunta-piireiltä” ja „valtiolta”, s.o. sellaisilta aineksilta, jotka ovat kasvaneetkin vain tämän valinnan pohjalla ja sitä varten? vai ko marxilainen, joka sanoo, että muista teistä haaveileminen merkitsee, että ollaan naiiveja romantiikkoja, sillä tosiolot osoittavat mitä selvimmin, että „tie” on jo valittu, että pääoman herruus on tosiasia, josta ei päästä eroon moitiskeluilla eikä tuomitsemisella,— tosiasia, josta vain välittömät tuottajat voivat tehdä selvän?

Toinen tavanomainen moite. Marxilaiset tunnustavat suurkapitalismin Venäjällä edistykseksi ilmiöksi. Siten he asettavat proletarin etusijalle „itsenäiseen” talonpoikaan verrattuna, kannattavat kansan saattamista maattomaksi ja sen teorian kannalta, joka asettaa ihanteeksi tuotantovälineiden kuulumisen työläisille, he kannattavat myötätunnolla työläisen irrottamista tuotantovälineistä, s.o. vajoavat sovittamattomaan ristiriitaan.

Niin, marxilaiset pitävät suurkapitalismia edistykseksi ilmiönä,— ei tietenkään sen vuoksi, että se vaihtaa „itsenäisyyden” epäitsenäisyyteen, vaan siksi, että se luo olosuhteet epäitsenäisyyden hävittämistä varten. Mitä tulee Venäjän talonpojan „itsenäisyyteen”,— niin se on imelä narodnikkilainen kasku, eikä sen enempää; todellisuudessa sitä ei ole olemassa. Ja esitettyyn kuvaankin (ja kaikkiin talonpoikaiston taloudellista asemaa koskeviin kirjoitelmiin ja tutkielmiin) sisältyy samoin tämän tosiasian tunnustaminen (että todellisuudessa ei itsenäisyyttä ole olemassa): talonpoikaisto, kuten työläisetkin, tekee työtä „muuta varten”. Sen ovat Venäjän vanhat narodnikit myöntäneet. Mutta he eivät ymmärtäneet tämän epäitsenäisyyden syitä ja luonnetta, eivät ymmärtäneet sitä, että sekin on *kapitalistista* epäitsenäisyyttä, joka eroaa kaupunkilaisesta epäitsenäisyydestä siinä, että se on vähemmän kehittyntä ja että siinä on enemmän pääoman keskiaikaisia, puolittain maaorjuudellisia muotoja, ja siinä kaikki. Verratkaamme vaikkapa

sitä kylää, jonka narodnikki meille kuvasi, tehtaaseen. Eroavaisuus (itsenäisyyden kannalta) on vain siinä, että siellä me näemme „pieniä loisia”, täällä — suuria; siellä me näemme riistettävän yksilöjärjestyksessä, puolittain maaorjuudellisin keinoin; täällä — joukkojen riiston, ja se on jo puhtaasti kapitalistista riistoa. Ymmärrettävää on, että jälkimmäinen on edistyksestä: sama kapitalismi, joka maaseudulla on kehittymätöntä ja siksi täynnänsä koronkiskuruutta etc., on täällä kehittyntä; sama vastakohtaisuus, mikä on olemassa maaseudulla, ilmenee täällä täydellisenä; täällä on kahtiajakaantuminen jo täydellinen eikä ole mahdollisuutta sellaiselle puolinaiselle kysymyksen asettamiselle, johon pientuottaja tyytyy (ja hänen ideologinsa), joka pystyy piiskaamaan, moittimaan ja kiroamaan kapitalismia, mutta ei pysty luopumaan itse tämän kapitalismin „maaperästä”*, luottamuksesta sen palvelijoihin, kauniista haaveista siihen nähden, että „parempi olisi ilman taistelua”, kuten mainio hra Krivenko sanoi. Tässä eivät haaveet enää ole mahdollisia, — ja yksistään se on jo jättiläismäinen askel eteenpäin; tässä näkyy jo selvästi, kenen puolella on voima, eikä voida jaaritella tien valinnasta, sillä on selvää, että ensin täytyy tämä voima „jakaa uudelleen”.

„Äitelää optimismia” — siten hra Struve luonnehti narodnikkilaisuuden, ja se on aivan oikein. Miksei se olisi optimismia, kun mitä täydellisin pääoman herruus maaseudulla jätetään huomioimatta, ollaan siitä vaiti, kuvataan sattumaksi? kun ehdotetaan kaikenlaisia lainoja, artteleita, yhteiskyntöjä, ikään kuin kaikki nämä „kulakit, nylkyrit, kauppiat, kapakoitsijat, urakoitsijat, panttilainaajat” j.n.e., ikään kuin koko tämä „nuori porvaristo” ei vielä pitäisikään „käsissään” „jokaista kylää”? — Miksei se olisi äitelyyttä, kun ihmiset puhuvat „10 vuotta, 20 vuotta, 30 vuotta ja enemmänkin”, että „parempi olisi ilman taistelua” —

* Väärinkäsitysten välttämiseksi selitän, että kapitalismin „maaperällä” minä ymmärrän sitä yhteiskunnallista suhdetta, joka eri muodoissaan vallitsee kapitalistisessa yhteiskunnassa ja jonka Marx ilmaisi formulalla: raha — tavara — kasvanut raha.

Narodnikkilaiset toimenpiteet eivät kajoa tähän suhteeseen, ne eivät horjuta tavaratuotantoa, joka antaa yksityisten henkilöiden haltuun rahan — yhteiskunnallisen työn tuotteen, eivätkä „kansan” jakaantumista näiden rahojen omistajiin ja ryysyläisiin.

Marxilainen kääntyy tarkastelemaan tätä suhdetta sen kaikkein kehittyneimmässä muodossa, joka on kaikkien mulden muotojen quinta essentia, ja osoittaa tuottajalle tehtävän ja päämäärän: hävittää tämä suhde, vaihtaa se toiseen.

samaan aikaan kun taistelu on jo käynnissä, tosin epäselvä, tiedoton taistelu, joka ei ole aatteen valaisemaa.

„Siirtykää, lukija, nyt kaupunkeihin. Siellä te tapaatte vieläkin enemmän ja vieläkin erilaisempaa nuorta porvaristoa. Kaikki, ketkä pääsevät kirjantaitaviksi ja pitävät itseään kelvollisena jalompaan toimintaan, kaikki ketkä katsovat ansainneensa paremman osan kuin on tavallisen talonpojan surkea osa, ja vihdoin kaikki, ketkä eivät näissä oloissa mahdu maaseudulle, pyrkivät nyt kaupunkeihin”...

Ja siitä huolimatta herrat narodnikit puhuvat äitelästi kaupunkikapitalismin „keinotekoisuudesta”, että se on „ansarikasvi”, joka tuhoutuu itsestään, ellei sitä hoivata j.n.e. Ei tarvitse muuta kuin katsella yksinkertaisemmin *tosiasioita*, niin käy selväksi, että tämä „keinotekoinen” porvaristo on yksinkertaisesti kaupunkeihin muuttaneita maalaisnylkyreitä, joita kasvaa ihan itsestään „kapitalismin kuun” valaisemalla maaperällä, mikä pakoittaa jokaisen tavallisen talonpojan ostamaan halvemmalla ja myymään kalliimmasta.

....,Siellä te tapaatte: kauppapalvelijoita, konttoristeja, rikkama-kauppiaita, kantajia, kaikenlaisia urakoitsijoita (rappareita, kirvesmiehiä, murareita j.n.e.), konduktoreja, vanhempia pihamiehiä, poliiseja, pörssien arttelimiehiä, lauttauspaikkojen, ravintolain ja majatalojen pitäjiä, kaikenlaisten verstaiden isäntiä, tehtaitten pomoja j.n.e., j.n.e. Kaikki he ovat oikeaa nuorta porvaristoa kaikkinen luonteenomaisine tunnusmerkkeineen. Sen moraalisäädökset eivät tässäkään ole suinkaan laajat: koko toiminta perustuu työn riistoon*, ja elämäntehtävänä on pääoman tai pikkupääoman hankkiminen tylsää ajankulutusta varten”... ..,Minä tiedän, että monet riemuitsevat katsellessaan näitä ihmisiä, näkevät heissä älykkyyttä, tarmokkuutta ja yritteliäisyyttä, pitävät heitä kansan kaikkein edistyneisimpinä aineksina, näkevät heissä isänmaallisen sivilisation suoran ja luonnollisen askeleen, jonka sivilisation epätasaisuudet aika siloittaa. O, olen jo kauan tietänyt, että meillä on syntynyt korkeampi porvaristo sivistyneistä henkilöistä, kauppiaista ja aatelitosta, joka joko ei kestänyt vuoden 1861 kriisiä ja painui pohjaan tahi on joutunut ajan hengen valtaan, että tämä porvaristo on jo muodostanut kolmannen säädyn kaaderit ja että siltä puuttuu vain juuri tällaisia aineksia kansasta, joita ilman se ei voi tehdä mitään ja jotka sen vuoksi miellyttävät sitä”...

* Epätarkasti. Siinä pikkuporvari juuri eroakin suurporvarista, että hän tekee itsekkin työtä,—kuten myöskin tekijän mainitsema ryhmät tekevät. Työn riistoa siinäkin tietysti on, mutta ei yksinomaan riistoa.

Vielä e-äs pikkuhuomautus: niiden elämäntehtävänä, jotka eivät tyydy tavallisen talonpojan osaan,—on pääoman hankkiminen. Niin sanoo (selvällä päällä) narodnikki.—Venäläisen talonpojan tendenssinä ei ole yhteisöjärjestelmä, vaan pikkuporvarillinen järjestelmä. Niin sanoo marxilainen.

Mikä ero on näillä väittämillä? Eiköhän vain se, että toinen esittää empiirisen havainnon elämänoloista, mutta toinen tekee havaituista tosiasioista (jotka ilmaisevat reaalisten „elävien yksilöiden” reallisia „ajatuksia ja tunteita”) yleisiä poliittisen taloustieteen laiksi?

Tässäkin on taas jätetty rako „äitellä optimismia” varten: suurporvaristolta „puuttuu vain” porvarillisia aineksia kansassa!! Mistä sitten suurporvaristo on tullut, ellei kansasta? Ei kai tekijä ruvenne kieltämään „kauppiaskuntamme” yhteyksiä talonpoikaistoon?

Tässä pilkistää esiin pyrkimys esittää tämä nuoren porvariston kasvu satunnaiseksi ilmiöksi, politiikan seuraukseksi j.n.e. Tämä käsityskyvyn pintapuolisuus, joka ei pysty näkemään ilmiön juuria itse yhteiskunnan taloudellisessa rakenteessa,— pystyy luettelemaan mitä yksityiskohtaisimminkin erilaiset pikkuporvariston edustajat, mutta joka ei pysty ymmärtämään sitä, että itse talonpojan ja kotiteollisuuden harjoittajan itsenäinen pikkutalous ei enää nykyisen talousjärjestelmän oloissa ole suinkaan mitään „kansan” taloutta, vaan *pikkuporvarillista* taloutta,— on äärimmäisen tyypillistä narodnikille.

...„Minä tiedän, että monet muinaisten sukujen jälkeläiset harjoittavat jo viinanpoltoa ja pitävät kapakkoja, askartelevat rautatiekonsessioissa ja tutkimustöissä, istuvat osakepankkien hallinnoissa, ovatpa pesiytyneet jopa kirjallisuuteenkin ja laulelevat nyt uusia lauluja. Minä tiedän, että monet kirjallisuuden laulut ovat erittäin hempeitä ja tunteellisia, että niissä puhutaan kansan tarpeista ja toiveista; mutta tiedän myöskin sen, että kunnan kirjallisuuden velvollisuutena on huomata sellaiset aiheet, että kansalle aiotaan tarjota kiviä leivän asemesta”.

Millainen arkadialainen idylli! Vastako „aiotaan” tarjota?!

Ja kuinka sopusointuista se on: „tietää”, että porvaristo on muodostunut „jo kauan sitten”,— mutta yhä vielä pitää tehtävänään „huomata aiheet” luoda porvaristo!

Tätä juuri nimitetäänkin „kaunosieluisuudeksi”, kun jo liikekannalle pannun armeijan edessä, rivistettyjen „sotamiesten” edessä, joita yhdistää „jo kauan sitten” muodostunut „yleisesikunta”,— ihmiset puhuvat yhä „aikomusten huomaamisesta” eivätkä jo täysin ilmenneestä etutaistelusta.

...„Ranskan porvaristo myöskin samaisti itsensä kansan kanssa ja esitti aina vaatimuksiaan kansan nimessä, mutta aina petti sitä. Me pidämme sitä porvarillista suuntausta, jonka yhteiskuntapiirimme ovat viime vuosina ottaneet, kansan siveellisyydelle ja hyvinvoinnille vahingollisena ja vaarallisena”.

Tässä lauseessa ilmenee ehkä kaikkein selvimmin tekijän pikkuporvarillisuus. Hän julistaa porvarillisen suunnan

kansan siveellisyydelle ja hyvinvoinnille „vahingolliseksi ja vaaralliseksi”! Mille „kansalle”, arvoisa hra moralisti? — sillekö, joka teki työtä tilanherrojen hyväksi maaorjuuden aikana, joka maaorjuus lujitti „kotiliettä”, „asuinpaikan vakinaisuutta” ja „pyhää työnteon velvollisuutta”? *, vaiko sille, joka myöhemmin lähti hankkimaan ruplaa lunastusmaksuksi? Te tiedätte hyvin, että tämän ruplan maksaminen oli „vapautuksen” tärkein ja perusehto ja ettei talonpoika voinut saada tätä ruplaa mistään muualta kuin herra Kupongilta⁸³. Tehän itse kuvailitte, miten tämä herra isännöi, miten „porvaristo toi elämään oman oppinsa, omat moraalisäädöksensä ja omat sofisminsa”, miten muodostui jo kirjallisuus, joka lauloi porvariston „älykkyudesta, yritteliäisyydestä ja tarmokkuudesta”. On selvää, että koko kysymys on yhteiskunnallisen organisation kahden muodon vaihtumisesta: maahan kiinnitettyjen maaorjatalonpoikien lisätyön anastamisjärjestelmä loi maaorjuuden moraalin; „toisen hyväksi” työtä tekevän, rahan omistajalle työtä tekevän „vapaan työn” järjestelmä on luonut sen tilalle porvarillisen moraalin.

Mutta pikkuporvari pelkää katsoa asioita suoraan ja nimittää niitä omalla nimellään: hän kääntyy pois näistä kiistattomista tosiasioista ja alkaa haaveilla. Hän pitää „siveellisenä” vain itsenäistä pikkutaloutta (*markkinoita varten* työskentelevää, mutta siitä vaietaan vaatimattomasti), mutta palkkatyötä pitää „epäsiveellisenä”. Hän ei ymmärrä niiden kummankin välistä yhteyttä — ja erottamatonta yhteyttä — vaan luulee, että porvarillinen moraalitauti on jokin satunnainen tauti eikä tavarataloudesta (jota vastaan hänellä ei oikeastaan ole mitään sanomista) esiin kasvavan porvarillisen järjestelmän suoranainen tuote.

Ja niinpä hän alkaakin mummomaisen saarnailunsa: „vahingollista ja vaarallista”.

Hän ei vertaile uusinta riistomuotoa edelliseen, maaorjuudelliseen riistomuotoon, hän ei katso niitä muutoksia, joita se on tuonut tuottajan ja tuotantovälineiden omistajan välisiin suhteisiin; — hän vertailee sitä järjettömään, pikkuporvarilliseen utopiaan: sellaiseen „itsenäiseen pikkutalouteen”, joka, ollen tavarataloutta, ei kuitenkaan johtaisi siihen, mihin se johtaa (vertaa ylempänä: „kulakisto kukois-

* Hra Juzhakovin sanat.

taa rehevästi, se pyrkii orjuuttamaan heikomman batrakiksi" j.n.e.). Sen vuoksi hänen protestinsa kapitalismia vastaan (mikä sellaisenaan, protestina, on aivan paikallaan ja oikeutettu) muuttuu taantumukselliseksi ruikutukseksi.

Hän ei ymmärrä sitä, että vaihtaessaan sen riistomuodon, joka kiinnitti työtätekevän paikalleen, sellaiseen riistomuotoon, joka heittelee häntä paikasta toiseen pitkin maata, „porvarillinen suunta” teki hyödyllistä työtä; että vaihtaessaan sellaisen riistomuodon, jonka vallitessa lisätuotteen anastaminen oli sotkettu riistäjän henkilökohtaisilla suhteilla tuottajaan, keskinäisillä poliittisilla kansalaisvelvollisuuksilla, „maaosuuden turvaamisella” y.m.s.,— sellaiseen, joka asettaa kaiken tämän tilalle „tunteettoman käteisellä maksamisen”, tekee työvoiman samanlaiseksi kaiken muun tavaran, esineen kanssa, että „porvarillinen suunta” siten paljastaa riiston kaikista sen verhoista ja harhakuvitelmistä, ja sen paljastaminen jo on suuri ansio.

Sitten kiinnittäkää vielä huomio siihen lausuntoon, että meidän yhteiskuntapiirimme ovat ottaneet porvarillisen suunnan „viime vuosina”.— Vasta „viime vuosinako”? Eikö se ilmennyt täysin selvästi jo 60-luvulla? Eikö se ollut vallitsevana myöskin koko 70-luvun aikana?

Pikkuporvari yrittää tässäkin lieventää asiaa, esittää porvarillisuuden, joka on ollut meidän „yhteiskuntapiireillemme” luonteenomaista koko reforminjälkeisen kauden aikana, joksikin väliaikaiseksi viehätukseksi, muotiasiaksi. Se, että puitten takaa ei nähdä metsää, on pikkuporvarillisen opin peruspiirre. Maorjuutta vastaan esitetyn protestin ja sen kimppuun tehtyjen kiukkuisten hyökkäysten takaa hän (pikkuporvariston ideologi) ei näe porvarillisuutta, sillä hän pelkää katsoa suoraan sen järjestelmän taloudellisia perustoja, jota on rakennettu näiden kiukkuisten huutojen raikuessa. Luotosta, laina- ja säästöosuuskunnista, verojen raskaudesta, maanomistuksen laajentamisesta ja muista sellaisista „kansan” avustamistoimenpiteistä koko edistyneessä („liberaalis-koketeeraavassa”, s. 129) kirjallisuudessa käytyjen juttujen takaa hän näkee ainoastaan „viime vuosien” porvarillisuuden. Ja vihdoin „taantumuksen” johdosta voivottelun takaa ja „60-luvusta” ruikuttelun takaa hän ei näe enää laisinkaan kaiken tämän perustana olevaa porvarillisuutta ja sen vuoksi sulautuu yhä enemmän ja enemmän noihin „yhteiskuntapiireihin”.

Todellisuudessa näiden reforminjälkeisen historian kaikkien kolmen kauden aikana meidän talonpoikais-ideologimme on aina ollut „yhteiskuntapiirien” vierellä ja yhdessä niiden kanssa ymmärtämättä sitä, että näiden „yhteiskuntapiirien” porvarillisuus riistää kaiken voiman hänen protestiltaan porvarillisuutta vastaan ja sysää hänet kiertämättä joko haaveiluun taikka surkeisiin pikkuporvarillisiin kompromisseihin.

Tämä narodnikkilaisuutemme (joka „periaatteessa” on liberalismille vihamielistä) läheisyys liberaaliin yhteiskuntapiireihin on saanut liikituksen valtaan monia ja yhä vieläkin pitää hra V.V:tä liikuttuna (vertaa hänen kirjoitustaan „Nedeljassa” №№ 47—49 vuodelta 1894). Siitä tehdään johtopäätös porvarillisen intelligenssin heikkoudesta meillä tai vieläpä se, ettei sitä ole lainkaan, mikä seikka sitten yhdistetäänkin siihen, ettei Venäjän kapitalismille ole maaperää. Todellisuudessa kuitenkin asia on juuri päinvastoin: tämä läheisyys on mitä lujin perustelu narodnikkilaisuutta vastaan ja suoranaisesti vahvistaa sen pikkuporvarillisuuden. Samoin kuin elämässä pientuottaja sulautuu yhteen porvariston kanssa erillisine tavarantuotantoinen markkinoita varten, mahdollisuuksineen päästä eteenpäin, päästä suurisännäksi,— samoin pientuottajan ideologi sulautuu yhteen liberaalin kanssa ja pohtii yhdessä kysymyksiä erilaisista lainoista, artoleista etc.; samoin kuin pientuottaja ei pysty taistelemaan porvaristoa vastaan ja rakentaa toiveensa sellaisiin avustustoimenpiteisiin kuin verojen huojentamiseen, maakullan lisäämiseen j.n.e.,— niin narodnikkikin luottaa liberaaliin „yhteiskuntapiireihin” ja niiden jaaritteluun „kansasta”, jota jaarittelua verhotaan „loppumattomalla petoksella ja ulkokultaisuudella”. Kun hän joskus morkkaakin „yhteiskuntapiirejä”, niin hän lisää heti, että ne ovat vasta „viime vuosina” menneet pilalle, mutta yleensä ne eivät ole laisinkaan hullumpia.

„Tarkastellessaan äskettäin uutta taloudellista luokkaa, joka on muodostunut meillä reformin jälkeen, „Sovremennyje Izvestija” luonnehtii sen oikein hyvin: „Vaatimaton ja partasuinen, rasvanahkaisissa saappaissa kulkeva vanhan ajan miljonääri, joka oli nöyränä pienen poliisivirkamiehen edessä, on muuttunut nopeasti eurooppalaiseen tapaan kainostelemattomaksi, vieläpä kursailemattomaksi ja ylimieliseksi liikemieheksi, jota joskus koristaa hyvinkin huomattava kunniamerkki ja korkea virka-arvo. Tarkkailtuasi tätä odottamatta nousutta väkeä havaitset ihmeeksesi, että suurin osa näistä tämän päivän suu-

ruuksista on eilisiä kapakoitsijoita, urakoitsijoita, kaupanhoitajia y.m.s. Uudet tulokkaat ovat saaneet kaupunkielämän vilkkaaksi, mutta eivät ole parantaneet sitä. He ovat tuoneet siihen touhuavaa liikettä ja tavatonta käsitteiden sekavuutta. Liikevaihdon voimistuminen ja pääoman kysyntä on lisännyt yritysten kiihkoisuutta, joka on muuttunut pelivimmaksi. Lukuisat omaisuudet, joita on yllättäen ja odottamatta syntynyt, ovat saattaneet voitonhimon äärimmäisen kiihkeäksi” j.n.e. ...

Epäilemättä tuollaiset henkilöt vaikuttavat mitä tuhoisimmalla tavalla kansan siveellisyyteen [siis siinäkö se onnettomuus onkin, että tavat pahenevat, eikä lainkaan kapitalistisissa tuotantosuhteissa! K. T.], ja ellei epäillä sitä tosiasiaa, että kaupunkilaiset työläiset ovat turmeltuneempia kuin maalaiset, niin ei tietenkään voida epäillä sitäkään, etteikö se johtuisi siitä, että täällä heitä ympäröi paljon enemmän tuollaista väkeä, että he hengittävät näiden ilmaa ja elävät näiden luomaa elämää”.

Havainnollinen vahvistus hra Struven mielipiteelle narodnikkilaisuuden taantumuksellisuudesta. Kaupunkilaisyöläisten „turmeltuneisuus” peloittaa pikkuporvaria, joka antaa etusijan „kotiliedelle” (miniäarmasteluineen ja keppikurineen) sekä „asuinpaikan vakinaisuudelle” (näöntymyksineen ja metsäläisyyksineen) eikä ymmärrä, että kun „juhdassa” herää ihminen — jolla heräämisellä on niin jättiläismäinen, maailmanhistoriallinen merkitys, että kaikki uhrit ovat sille oikeutettuja, — niin se ei voi olla saamatta rajuja muotoja kapitalistisissa olosuhteissa yleensä ja varsinkin Venäjän olosuhteissa.

„Kun venäläiselle tilanherralle oli ominaista villeys, eikä häntä tarvinnut paljon kaaputella, kun hänessä paljastui tataari, niin venäläistä porvaria ei tarvitse edes kaaputella. Kun vanha venäläinen kauppiaskunta loi pimeyden valtakunnan, niin nyt se yhdessä uuden porvariston kanssa luo niin synkeän pimeyden, että siinä vähäininkin ajattelu, vähäininkin inhimillinen tunne tuhoutuu”.

Tekijä erehtyy katkerasti. Tässä pitää puhua menneestä, eikä tulevasta ajasta, ja niin sen olisi pitänyt olla silloinkin, 70-luvulla.

„Uusien valloittajain laumat leviävät kaikkiin suuntiin eivätkä ne kohtaa vastarintaa missään eivätkä kenenkään taholta. Tilanherrat suosivat niitä ja ottavat riemulla vastaan, zemstvolaiset antavat heille suunnattoman suuria vakuutuspalkkioita, kansakoulujen opettajat kirjoittavat heille kantelukirjelmää, papisto käy visiitillä ja kunnankirjurit auttavat vetämään nenästä mordvalaisia”.

Aivan oikea kuvaus! „eivät ole ainoastaan kohtaamatta kenenkään taholta vastarintaa”, vaan saavat apua „yhteiskuntapiirien” ja „valtion” kaikkien edustajien taholta,—

jotka tekijä juuri likipitäen luutteli. Sen vuoksi — oma-peräistä logiikkaa! — jotta asia saataisiin muuttumaan, on neuvottava valitsemaan toinen tie, neuvottava juuri „yhteiskuntapiirejä” ja „valtiota”.

„Mitä sitten olisi tehtävä noita tuollaisia ihmisiä vastaan?”

„...Riistäjien henkistä kehitystä ja yhteiskunnallisen mielipiteen paranemista on mahdotonta odottaa enempää oikeudenmukaisuuden kannalta kuin moraaliselta ja poliittiselstakaan kannalta, joille valtion täytyy asettua”.

Tehkää hyvin ja huomatkää: valtion täytyy asettua „moraaliselle ja poliittiselle kannalle”! Se on jo pelkkää fraaseilla tempuillemistä. Eivätkö muka juuri kuvailut „valtion” edustajat ja asiamiehet (alkaen kunnankirjureista ja heistä ylöspäin) ole jo „poliittisella” kannalla [vertaa ylempänä: „monet riemuitsevat... pitävät heitä kansan kaikkein edistyksellisimpinä aineksina, näkevät heissä isänmaallisen sivilisation suoran ja luonnollisen askeleen”] ja „moraalisella” kannalla [vertaa samaa kohtaa: „älykkyyttä, tarmokkuutta ja yritteliäisyyttä”]? Minkä vuoksi te hämäätte moraalisten ja poliittisten aatteiden kahtiajakaantumisen tosiasiaa, aatteiden, jotka ovat yhtä vihamielisiä kuin „uudet oraatin” ovat elämässä ehdottoman vihamielisiä — niille, „joita porvaristo käskee menemään työhön”? Minkä vuoksi te hämäätte näiden aatteiden taistelua, joka on vain yhteiskuntaluokkien välisen taistelun päällysrakennus?

Kaikki tuo on luonnollista ja kiertämätöntä seurausta pikkuporvarillisesta näkökannasta. Pientuottaja kärsii suuresti nykyisestä järjestelmästä, mutta se on syrjässä suoranaisista, täysin paljastuneista ristiriidoista, se pelkää niitä ja lohduttelee itseään naiivin taantumuksellisilla haaveilla, että muka „valtion täytyy asettua moraaliselte kannalle” ja nimenomaan sen moraalin kannalle, joka on mieluisaa pientuottajalle.

Ei, te ette ole oikeassa. Valtion, jonka puoleen te kääntyte, tämän nykyisen, olemassa olevan valtion *täytyy* asettua sen moraalin kannalle, joka miellyttää korkeinta porvaristoa, *täytyy* siksi, että sellainen on yhteiskunnallisen voiman jako olevien yhteiskuntaluokkien välillä.

Te olette kuohuksissanne. Te alatte huutaa siitä, että tunnustaessaan tämän „täytymisen”, tämän välttämättömyyden, marxilainen puolustaa porvaristoa.

Se ei ole totta. Te tunnette, että tosiasia on teitä vastaan, ja siksi te jo turvaututte temppuiluun: työnnätte porvarien puolustamishalun sen kontolle, joka kumoaa teidän poroporvarilliset haaveenne sellaisen tien valitsemisesta, missä ei olisi porvaristoa, ja tekee sen vetoamalla siihen *tosiasiaan*, että porvaristo vallitsee; — joka kumoaa teidän porvaristoa vastaan tähdättyjen pienten, vähäpätöisten toimenpiteittenne kelvollisuuden — vetoamalla porvariston syviin juuriin yhteiskunnan taloudellisessa rakenteessa, vetoamalla luokkien taloudelliseen taisteluun, joka on „yhteiskuntapiirien” ja „valtion” perustana; — joka vaatii työtätekevän luokan ideologeilta täydellistä pesäeroa noista aineksista, vaatii palvelemaan yksinomaan sitä, joka on „differentioitu” pois porvarillisen yhteiskunnan „elämästä”.

„Me emme tietenkään pidä kirjallisuuden vaikutusta aivan voimattomana, mutta sitä varten sen pitää: ensinnäkin, ymmärtää paremmin tehtävänsä eikä rajoittua pelkästään (sic!!!) kulakiston kasvatukseen, vaan myöskin herättää yleistä mielipidettä”.

Siinä teillä on jo petit bourgeois * puhtaassa muodossa! Kun kirjallisuus kasvattaa kulakistoa, niin se johtuu siitä, että se ymmärtää huonosti tehtävänsä! Ja nämä herrat vielä ihmettelevät, kun heitä sanotaan naiiveiksi, kun heistä sanotaan, että he ovat romantiikkoja!

Päinvastoin, kunnioitettava hra narodnikki: „kulakisto” ** kasvattaa kirjallisuutta — se antaa sille aatteita (älykkyudesta, tarmokkuudesta, yritteliäisyydestä, kotimaisen sivilisation ottamasta luonnollisesta askeleesta), se antaa sille varoja. Teidän vetoamisenne kirjallisuuteen on yhtä naurettavaa, kuin jos kahden vastakkain seisovan vihollisarmeijan nähden joku kääntyisi vihollisarmeijan sotamarsalkan adjutantint puoleen pyytäen nöyrästi: „toimikaa tarmokkaasti”. Aivan sama juttu.

Samanlainen on myös toivomus „yleisen mielipiteen herättämisestä”. — Niidenkö yhteiskuntapiirien mielipiteen, jotka „etsiskelevät ihanteita päivällislevon jälkeisellä tyyneydellä”? Herroille narodnikeille tavanmukaista askartelua, jota he ovat niin loistavalla menestyksellä harrastaneet „10 vuotta, 20 vuotta, 30 vuotta ja kauemminkin”.

* — pikkuporvari. *Toim.*

** Tämä on liian suppea sana. Olisi pitänyt sanoa täsmällisemmin ja määrätymmin: porvaristo.

Yrittäkää vielä, herrat! Päivällisuntaan nauttivat yhteiskuntapiirit mörisevät joskus — nähtävästi se merkitsee sitä, että ne ovat valmistautuneet toimimaan tarmokkaasti kulakistoa vastaan. Puhukaa vielä niiden kanssa. Allez toujours! *

...,ja toiseksi, sen pitää nauttia suurempaa sanavapautta ja laajempaa pääsyä kansaan”.

Hyvä toivomus. „Yhteiskuntapiirit” kannattavat tätä „ihannetta”. Mutta kun ne „etsivätkin” sitä päivällislevon jälkeisellä rauhallsuudella ja kun ne eniten maailmassa pelkäävät tämän rauhan häiriintymistä, niin... niin se rientääkin kovin hitaasti ja edistyy niin viisaasti, että joutuu joka vuosi yhä kauemmaksi ja kauemmaksi taaksepäin. Herrat narodnikit luulevat, että se on sattuma, että nyt päivällisuni päättyy ja alkaa oikea edistys. Odotelkaa vain!

„Me emme pidä aivan voimattomana myöskään kasvatuksen ja sivistyksen vaikutusta, mutta arvelemme ennen kaikkea: 1) että sivistystä on annettava kaikille ja jokaiselle, eikä vain erikoisille henkilöille nostaten heitä ympäristöstään ja tehden heistä kulakkeja”...

„Kaikille ja jokaiselle”... — juuri sitä marxilaiset halusivat. Mutta heidän mielestään se ei ole saavutettavissa nykyisten yhteiskunnallis-taloudellisten suhteiden perustalla, sillä vaikka opiskelu olisikin ilmaista ja pakollista, niin „sivistyksen” hankkimiseen tarvitaan rahaa, jota on ainoastaan „nousukkailla”. Heidän mielestään ei tässäkään siis ole ulospääsyä ilman „yhteiskuntaluokkien ankaraa taistelua”.

...,2) että kansakouluihin on avattava pääsy ei ainoastaan virasta eronneille apulaispapeille, virkamiehille ja kaikenlaisille juopporateille, vaan todella kunnollisille ja kansaa vilpittömästi rakastaville ihmisille”.

Liikuttavaa! Mutta kyllähän nekin, jotka näkevät „kansan keskuudesta lähteneissä” olevan „älykkyyttä, yritteliäisyyttä ja tarmokkuutta”, — väittävät samoin (eivätkä aina vilpillisesti) „rakastavansa kansaa”, ja monet heistä ovat epäilemättä „todellisia kunnan” ihmisiä. Kuka tässä siis rupeaa tuomariksi? Kriitillisesti ajattelevat ja siveellisesti kehittyneet yksilötkö? Mutta eikö tekijä itse juuri sanonut,

* — Jatkaakaa! jatkaakaa! Toim.

ettei näihin kansan keskuudesta lähteneisiin saa vaikuttaa ylenkatseella? *

Lopuksi me näemme taas sen saman narodnikkilaisuuden peruspiirteen, jonka jouduimme toteamaan heti alussa — kääntymisen pois tosiasioista.

Kun narodnikki kuvailee tosiasioita, niin hänen on itsensä aina myönnettävä, että todellisuus kuuluu pääomalle, että meidän todellinen kehityksemme on kapitalistista kehitystä, että voima on porvariston käsissä. Sen myönsi juuri esim. selostettavana olevan kirjoituksen tekijäkin, joka totesi, että meillä on syntynyt „porvarillinen kulttuuri”, että se on porvaristo, joka käskää kansaa menemään työhön, että porvarilliset yhteiskuntapiirit harrastavat vain vatsan prosesseja ja päivällisunia, että „porvaristo” on luonut vieläpä porvarillisen tieteenkin, porvarillisen moraalin, porvarilliset politiikan sofismit ja porvarillisen kirjallisuuden.

Ja kuitenkin *kaikki* narodnikkilaiset mielipiteet ovat *aina* perustuneet päinvastaiseen olettamukseen: että voima ei ole porvariston, vaan „kansan” puolella. Narodnikki puhuu tien valitsemisesta (samalla kun hän tunnustaa todellisen tien kapitalistisen luonteen), työn (joka on porvariston „johdettavana”) yhteiskunnallistamisesta, siitä, että valtion täytyy asettua siveelliselle ja poliittiselle kannalle, että juuri narodnikkien on opetettava kansaa j.n.e., aivan kuin voima olisi jo työtätekevien tai heidän ideologiensa puolella eikä enää tarvitsisi muuta kuin osoittaa tämän voiman käyttämisen „lähimmät”, „tarkoituksenmukaisimmat” j.n.e. menetelmät.

Kaikki tuo on pelkkää tympäisevää valhetta. Voidaan vielä kuvitella tuollaisten harhakuvitelmien raison d'être ** puoli vuosisataa sitten, niihin aikoihin, jolloin preussilainen Regierungsrat⁸⁴ löysi Venäjällä „yhteisön”, — mutta nyt, kun „vapaalla” työllä on jo yli 30-vuotinen historia, se on joko pilkantekoa tai farisealaisuutta ja äitelää ulkokultaisuutta.

Marxilaisuuden tärkeimpänä teoreettisena tehtävänä on hajoittaa tämä hyväätarhoittava ja kaunosieluinen valhe. Niiden ensimmäisenä tehtävänä, jotka haluavat etsiä „teitä

* S. 151: „...eivätkö he jo ennestään (huomatkaa tarkoin tämä „Jo ennestään”) ylenkatso niitä, jotka voisivat heitä ylenkatsoa?”

** — perustaa. *Toim.*

ihmisonneen", on olla petkuttamatta itseään ja rohjeta tunnustaa avoimesti se, mikä on olemassa.

Ja kun työtätekevän luokan ideologit tajuavat sen ja tulevat sen tuntemaan, niin silloin he myöntävät, että „ihanteina" ei pidä olla parhaimpien ja lähimpien teiden rakentaminen, vaan sen „yhteiskuntaluokkien ankaran taistelun" tehtävien ja tarkoituksien määrittely, mikä on käynnissä silmiemme edessä kapitalistisessa yhteiskunnassamme; ettei heidän pyrkimystensä menestyksen mittana ole neuvojen laatiminen „yhteiskunnalle" ja „valtiolle", vaan näiden ihanteiden levinneisyyden aste yhteiskunnan määrättyssä luokassa; että kaikkein korkeimmatkaan ihanteet eivät ole edes kuparikolikoiden arvoisia niin kauan kuin te ette ole osanneet yhdistää niitä erottamattomasti itse taloudelliseen taisteluun osallistujain etujen kanssa, yhdistää niitä tämän luokan „suppeiden" ja pienten jokapäiväisen elämän kysymysten kanssa, kuten kysymykseen „oikeudenmukaisesta työn korvauksesta", joihin suuria lupaileva narodnikki suhtautuu niin yleävän välinpitämättömästi.

„Mutta ei siinä vielä kaikki, henkinen kehitys, kuten valitettavasti joka askeleella havaitsemme, ei vielä takaa ihmistä petomaisilta taipumuksilta ja vaistoilta. Ja sen vuoksi on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin maaseudun varjelemiseksi ryöstösaalistukselta, ennen kaikkea on ryhdyttävä toimenpiteisiin yhteisömme varjelemiseksi sellaisena yhteiselämän muotona, joka auttaa ihmisluontoa sen moraalisessa epätäydellisyydessä. Yhteisö on kerta kaikkiaan turvattava. Mutta sekään ei vielä riitä: nykyisten taloudellisten olojensa ja verorasitusten vallitessa yhteisö ei voi pysyä pystyssä ja siksi tarvitaan toimenpiteitä talonpoikain maanhallinnan laajentamiseksi, verojen pienentämiseksi, kansanteollisuuden järjestämiseksi.

Nämä ovat ne keinot kulakistoa vastaan, joista koko säädyllisen kirjallisuuden pitää olla samaa mieltä ja puolustaa niitä. Nämä keinot eivät tietenkään ole uusia; mutta asia on kuitenkin siten, että ne ovat laatuaan ainoita keinoja, vaikka siitä eivät läheskään kaikki ole vielä vakuuttuneita". (Loppu.)

Siinä teillä on tämän suurien lupailevan narodnikin ohjelmakin! Tosiasiainkin kuvauksesta me näimme, että kaikkialla tulee esiin taloudellisten etujen täydellinen ristiriitaisuus, — „kaikkialla" ei ainoastaan siinä mielessä, että sekä kaupungissa että maaseudulla, sekä yhteisön sisällä että sen ulkopuolella, sekä tehdas- että „kansan"-teollisuudessa, vaan taloudellisten ilmiöiden ulkopuolellakin — sekä kirjallisuudessa että „yhteiskuntapiireissä", moraalisten, poliittisten, juridisten y.m.s. aatteiden piirissä. Mutta meidän Klein-

bürger-ritarimme vuodattaa katkeria kyyneleitä ja kehoittaa „ryhtymään viipymättä toimenpiteisiin maaseudun varjelemiseksi”. Käsitysten proporvarillinen pintapuolisuus ja valmeus suostumaan kompromisseihin tulee täysin selvästi näkyviin. Itse maaseutu, kuten olemme nähneet, on kahtiajakaantumisen ja taistelun vallassa, se on vastakkaisten etujen järjestelmä, mutta narodnikki ei näe paheen juurta itse tässä järjestelmässä, vaan sen erinäisissä epäkohdissa, hän ei rakenna ohjelmaansa siten, että käynnissä olevalle taistelulle annettaisiin aatteellinen sisältö, vaan siten, että maaseutua „on varjeltava” satunnaisilta, laittomilta, ulkoa tulevilta „pedoilta”! Ja kenen sitten pitäisi, kunnianarvoisa hra romantiikko, ryhtyä toimenpiteisiin sen varjelemiseksi? Niiden „yhteiskuntapiiriensä”, jotka tyytyvät vatsan prosesseihin juuri niiden kustannuksella, joita pitäisi varjella? Zemstvojen, kunnanhallintojen ja kaikenlaisten muiden asiamiestenkö, jotka elävät lisäarvon osingoista ja jotka siksi, kuten jo näimme, eivät tee vastarintaa, vaan edistävät sitä?

Narodnikin mielestä se on ikävä sattuma, eikä sen enempää,— seurausta siitä, että on huonosti „ymmärretty omat tehtävänsä”; että ei tarvitse muuta kuin kehoitetaan „olemaan samaa mieltä ja toimimaan yksimielisesti”, jotta kaikki tuollaiset ainekset „kääntyisivät pois väärältä tieltä”. Hän ei halua nähdä sitä, että kun taloudellisissa suhteissa on muodostunut Plusmacherei-järjestelmä, on muodostunut sellainen järjestelmä, että vain „kansan keskuudesta lähteneellä” voi olla varoja ja aikaa sivistyksen hankkimiseen, mutta „joukkojen” täytyy „pysyä tietämättömyydessä ja tehdä työtä toisten hyväksi”,— niin suoranaisena ja välittömänä seurauksena siitä on se, että „yhteiskuntapiireihin” pääsevät vain ensinmainittujen edustajat, että näistä samoista „yhteiskuntapiireistä” ja juuri „kansan keskuudesta lähteneistä” vain voidaankin värvätä kunnankirjureita, zemstvojen asiamiehiä ja niin edespäin, joita narodnikilla on naiiviutta pitää jonain sellaisina, jotka ovat taloudellisten suhteiden ja luokkien *yllä*, ovat niiden *yläpuolella*.

Siksi hänen „varjelkaa”-kehoituksensakin osuu aivan väärään.

Hän tyytyy joko proporvarillisiin palliatiiveihin (taistelu kulakistoa vastaan — kts. ylempänä laina- ja säästö-

yhdistyksistä, luotosta sekä raittiutta, työahkeruutta ja sivistystä edistävästä lainsäädännöstä; talonpoikain maanhallinnan laajentaminen — kts. ylempänä maalainoista ja maan ostosta; verojen supistaminen — kts. ylempänä tuloverosta) tahi tyttökoululaisen ruusunhoitoisiin haaveisiin „kansanteollisuuden järjestämisestä”.

Eikö se sitten ole jo järjestetty? Eikö koko tämä edellä kuvattu nuori porvaristo ole jo järjestänyt tämän „kansanteollisuuden” omalla tavallaan, porvarilliseen malliin? Sillä kuinka se muuten voisi „pitää jokaista kylää käsissään”? Kuinka se voisi „käskeä kansaa menemään työhön” ja anastaa itselleen lisäarvoa?

Narodnikki joutuu äärimmäisen suuren siveellisen suutumuksen valtaan. Onhan epäsiiveellistä — huutaa hän — tunnustaa kapitalismi „organisatioksi”, kun se kerran rakentuu tuotannon anarkian ja kriisien perustalle, joukkojen vakituisen, normaalin ja yhä syvenevän työttömyyden perustalle, työtätekevien aseman suunnattoman huononemisen perustalle.

Päinvastoin. Epäsiiveellistä on se, kun kaunistellaan totuutta ja kuvaillaan niitä oloja, jotka ovat luonteenomaisia koko reforminjälkeiselle Venäjälle, muka joksikin satunnaiseksi ja erheelliseksi. Sehän on jo aikoja sitten todettu, että jokainen kapitalistinen kansakunta tuo teknillistä edistystä ja työn yhteiskunnallistamista tuottajan ruhjomisen ja runtelun hinnalla. Mutta kun tämä *tosiasia* otetaan aiheeksi „yhteiskuntapiirien” kanssa käytäviä moraalikeskusteluja varten, kun suljetaan silmät näkemästä käynnissä olevaa taistelua ja soperretaan ruokalevon jälkeisellä tyyneydellä: „varjelkaa”, „taatkaa”, „järjestäkää”, niin se merkitsee sitä, että olet romantiikko, naiivi taantumuksellinen romantiikko.

—

Lukijasta voi luultavasti tuntua siltä, ettei näillä kommentaarioilla ole mitään yhteyttä hra Struven kirjan käsittelyyn. Mielestäni se on vain ulkonaisen yhteyden puuttamista.

Hra Struven kirja ei ole laisinkaan mitään Venäjän marxilaisuuden löytämistä. Se vain ensi kerran tuo kirjallisuuteemme niitä teorioita, jotka ovat syntyneet ja joita on

selostettu jo aikaisemmin*. Tämän esiintuomisen edellä, kuten olemme jo maininneet, marxilaisuus on ollut ankaran arvostelun alaisena liberaalis-narodnikkilaisessa lehdistössä, arvostelun, joka on sotkenut ja vääristellyt asiaa.

Vastaamatta tähän arvosteluun ei olisi voitu ensinnäkään saada selville kysymyksen nykyistä tilaa; toiseksi, ei olisi voitu ymmärtää hra Struven kirjaa, sen luonnetta ja tarkoitusta.

Vanha narodnikkilainen artikkeli otettiin vastaukseksi siksi, että tarvittiin periaatteellinen kirjoitus ja kaiken lisäksi sellainen kirjoitus, jossa olisi säilynyt edes joitakin marxilaisuudelle arvokkaita vanhan venäläisen narodnikkilaisuuden testamenttisäädöksiä.

Näillä kommentaarioilla me olemme yrittäneet näyttää liberaalis-narodnikkilaisen polemiikin yleisiksi tulleiden menetelmien teennäisyyden ja typeryyden. Sellaisista aiheista järkeilemiset, että marxilaisuus sitoutuu hegeliläisyyteen**, triadeihin, sellaisiin abstraktisiin dogmeihin ja kaavoihin uskomiseen, jotka eivät vaadi niiden tarkistamista tosiasioilla, siihen, että jokaisen maan on ehdottomasti käytävä kapitalismin vaiheen läpi y.m.s., ovat jonnin joutavaa jaarittelua.

Marxilaisuus pitää kriteerionaan meidän nähtemme tapahtuvan yhteiskuntaluokkien taistelun ja taloudellisen etutaistelun *määrittelyä* ja teoreettista *selittämistä*.

Marxilaisuus ei ota perustakseen mitään muuta kuin Venäjän historiaa ja todellisuutta koskevat tosiasiat; sekin on työtätekevän luokan ideologia, mutta se vain selittää kokonaan toisella tavalla Venäjän kapitalismin kasvun ja voittojen yleisesti tunnetut tosiasiat, ymmärtää kokonaan toisella tavalla ne tehtävät, joita tosiolomme asettavat välittömien tuottajien ideologeille. Sen vuoksi marxilainen, kun hän puhuu Venäjän kapitalismin välttämättömyydestä, kiertämättömyydestä ja edistysellisyydestä, pitää lähtökohtana niitä yleisesti tunnettuja tosiasioita, joita ei aina esitetäkään juuri niiden yleispätevyyden takia, sen takia, etteivät ne ole uusia; hän antaa toisenlaisen selityksen siitä, mitä narodnikkilaisessa kirjallisuudessa on kerrottu

* Vertaa V. V. „Katsauksia teoreettiseen taloustieteeseen”, Pietari. 1895, s. 257—258^{ns}.

** Minä en tietenkään puhu marxilaisuuden historiallisesta alkuperästä, vaan sen nykyisestä sisällöstä.

ja moneen kertaan toistettu,— ja kun narodnikki vastaukseksi siihen huutaa, että marxilainen ei välitä tosiasioista, niin hänen paljastamiseksi ei tarvitse muuta kuin yksinkertaisesti viitata mihin tahansa periaatteelliseen narodnikkilaiseen artikkeliin 70-luvulta.

Siirtykäämme nyt tarkastelemaan hra Struven kirjaa.

II LUKU

NARODNIKKILAISEN SOSIOLOGIAN ARVOSTELUA

Tekijä pitää narodnikkilaisuuden „olemuksena”, sen „perusajatuksena” „Venäjän taloudellisen kehityksen omaperäisyyden teoriaa”. Tällä teorialla on hänen sanojensa mukaan „kaksi peruslähdettä: 1) määrätty oppi yksilön, persoonallisuuden merkityksestä historiallisessa prosessissa ja 2) välitön vakuuttuneisuus Venäjän kansan erikoisesta kansallisuonteesta ja -hengestä sekä sen erikoisesta historiallisesta kohtalosta” (2). Tähän kohtaan liittyvässä huomautuksessa tekijä toteaa, että „narodnikkilaisuudelle ovat luonteenomaisia täysin määrätty yhteiskunnalliset ihanteet” *, ja hän sanoo, että alempana hän esittää narodnikkien taloudellisen maailmankatsomuksen.

Tämä narodnikkilaisuuden olemuksen luonnehtiminen kaippaa nähdäkseni eräänlaista korjausta. Se on liian abstraktinen, idealistinen, se osoittaa narodnikkilaisuuden vallitsevat teoreettiset aatteet, mutta ei osoita sen „olemusta” eikä sen „alkulähdettä”. Aivan epäselväksi jää, minkä takia mainitut ihanteet ovat liittyneet uskomukseen omaperäisestä kehityksestä, erikoiseen oppiin yksilön merkityksestä, minkä takia näistä teorioista on tullut meidän yhteiskunnallisen ajattelumme „kaikkein vaikutusvaltaisain” virtaus. Kun tekijä, puhuessaan „narodnikkilaisuuden sosiologisista aatteista” (1:sen luvun otsikko), ei kuitenkaan voinut rajoittua puhtaasti sosiologisiin kysymyksiin (sosiologian metodiin), vaan kosketteli myöskin narodnikkien katsomuksia Venäjän taloudellisten tosioijien suhteen, niin hänen olisi pitänyt osoittaa näiden katsomusten olemus.

* Tätä sanontaa: „täysin määrätty ihanteet” ei tietenkään saa ymmärtää kirjaimellisesti, s.o. siinä mielessä, että narodnikit „täysin määrätysti” tietäisivät, mitä he haluavat. Se olisi kerrassaan väärin. „Täysin määrättyinä ihanteina” pitää ymmärtää kaiken kaikkiaan vain välttömien tuottajain ideologiaa, vaikka tämä ideologia olisikin kuinka epämääräistä tahansa.

Mutta mainitussa huomautuksessa se on tehty kuitenkin vain puolittain. Narodnikkilaisuuden olemuksena on tuottajain etujen edustaminen pientuottajan, pikkuporvarin näkökulmasta. Saksankielisessä artikkelissaan hra N. —onin kirjan johdosta („Sozialpolitisches Centralblatt”, 1893, № 1) hra Struve nimitti narodnikkilaisuutta „kansalliseksi sosialismiksi” („Russkoje Bogatstvo”, 1893, № 12, s. 185). „Kansallisen” asemesta olisi pitänyt sanoa „talonpoikainen” — Venäjän vanhasta narodnikkilaisuudesta ja „pikkuporvarillinen” — nykyisestä narodnikkilaisuudesta. Narodnikkilaisuuden „lähteenä” on se, että pientuottajain luokka on määrällisesti vallitsevana reforminjälkeisellä kapitalistisella Venäjällä.

Tätä luonnekuvaa on selitettävä. En käytä sanontaa „pikkuporvarillinen” tämän sanan tavallisessa, vaan siinä merkityksessä, mikä sillä on poliittisessa taloustieteessä. Pientuottaja, joka isännöi tavaratalousjärjestelmän oloissa,— siinä ne kaksi tunnusmerkkiä, jotka muodostavat käsitteen „pikkuporvari”, Kleinbürger eli pikkuporvari (мещанин), mikä merkitsee samaa. Tähän kuuluvat siis sekä talonpoika että kotiteollisuuden harjoittaja, joita narodnikit ovat aina pitäneet yhteen kuuluvina — mikä onkin aivan paikallaan, sillä ne ovat kumpikin sellaisia tuottajia, jotka työskentelevät markkinoita varten ja eroavat toisistaan vain tavaratalouden kehitysasteen kannalta. Edelleen, minä teen eron vanhan * ja nykyisen narodnikkilaisuuden välillä sillä perusteella, että vanha narodnikkilaisuus oli jossain määrin selväpiirteinen oppirakennelma, joka oli syntynyt kaudella, jolloin kapitalismi Venäjällä oli vielä sangen heikosti kehittynyttä, jolloin talonpoikaistalouden pikkuporvarillinen luonne ei ollut vielä laisinkaan tullut esiin, jolloin opin käytännöllinen puoli oli pelkkää utopiaa, jolloin narodnikit pysyttelivät jyrkästi syrjässä liberaalisista „yhteiskuntapiireistä” ja „menivät kansaan”. Nyt on toisin: kukaan ei enää kiellä Venäjän kehityksen kapitalistista tietä ja maaseudun luokkajakaantuminen on kiistaton tosiasia. Narodnikkilaisuuden sopusuhtaisesta opista, joka uskoi lapsellisesti „yhteisöön”, on jäänyt jällelle vain rieka-leita. Käytännöllisessä suhteessa utopian tilalle on tullut pikkuporvarillisten „edistysaskelten” ohjelma, joka ei ole

* Vanhoilla narodnikeilla en tarkoita niitä, jotka olivat esim. „Otetshestvennye Zapiski” liikevoimana, vaan nimenomaan niitä, jotka „menivät kansaan”.

lainkaan utopistinen, ja vain uhkeat fraasit ovat muistutamassa näiden kurjien kompromissien historiallisesta yhteydestä haaveisiin paremmista ja omaperäisistä teistä isänmaalle. Liberaalisista yhteiskuntapiireistä erilläänpysymisen asemesta me näemme mitä liikuttavinta lähentymistä niihin. Tämä muutos juuri pakoittaakin erottamaan talonpoikaiston ideologian pikkuporvariston ideologiasta.

Tämä korjaus narodnikkilaisuuden todelliseen sisältöön nähden tuntui sitäkin tarpeellisemmalta, kun mainittu esityksen abstraktisuus on hra Struvella hänen peruspuutteellisuutensa; se ensiksikin. Ja toiseksi sen oppisuunnan, joka ei sido hra Struvea, „eräät perusluontoiset” väittämät vaativat juuri sitä, että yhteiskunnalliset aatteet yhdistetään yhteiskunnallis-taloudellisiin suhteisiin.

Ja nyt me yritämme näyttää, että ilman tuollaista yhdistämistä ei voida tehdä selväksi edes narodnikkilaisuuden puhtaasti teoreettisia aatteita, kuten esimerkiksi kysymystä sosiologian metodista.

Mainittuaan, että narodnikkilaista oppia erikoisesta metodista sosiologiassa ovat parhaiten esittäneet herrat Mirtov⁸⁶ ja Mihailovski, hra Struve luonnehtii tämän opin „subjektiiviseksi idealismiksi” ja sen vahvistukseksi hän esittää mainittujen henkilöiden teoksista eräitä kohtia, joihin kannattaa pysähtyä.

Molemmat tekijät ottavat perustaksi sellaisen väittämän, että historiaa ovat tehneet „taistelevat yksilöt”. „Yksilöt luovat historiaa” (Mirtov). Hra Mihailovskilla se on sanottu vieläkin selvemmin: „Elävä yksilö kaikkine ajatuksineen ja tunteineen tulee historian toimihenkilöksi omalla vastuullaan. Hän, eikä mikään mystillinen voima, asettaa historiassa päämääriä ja vie tapahtumia niitä kohti luonnon ja historiallisten olosuhteiden vaistovaraisten voimien asettamien estesarjojen läpi” (8). Tämä väittäminen — että historiaa tekevät yksilöt — on teoreettisesti kokonaan vailla sisältöä. Koko historia muodostuukin yksilöiden toiminnoista, ja yhteiskuntatieteen tehtävänä on selittää nämä toiminnot, joten maininta „oikeudesta sekaantua tapahtumain kulkuun” (hra Mihailovskin sanat, jotka hra Struve on siteerannut, s. 8) on tyhjää tautologiaa. Erikoisen selvästi se ilmenee tässä hra Mihailovskin viimeisessä lauselmassa. Elävä yksilö — järkeilee hän — vie tapahtumia historiallisten olosuhteiden vaistovaraisten voimien asetta-

mien esterivistöjen läpi. Entä mitä ovat nämä „historialliset olosuhteet”? Tekijän logiikkaa seuraten ne ovat taaskin toisten „elävien yksilöiden” toimintoja. Tosiaankin, miten syvällistä historian filosofiaa: elävä yksilö vie tapahtumia toisten elävien yksilöiden asettamien esterivistöjen läpi! Ja minkä takia toisten elävien yksilöiden toimintoja sanotaan vaistovaraiksi, mutta toisista sanotaan, että he „vievät tapahtumia” ennakoita asetettuja päämääriä kohti? On selvää, että melkein toivotonta olisi etsiä tästä edes jonkinlaista teoreettista sisältöä. Koko juttu on siinä, että ne historialliset olosuhteet, jotka antoivat subjektivistiellemme aineistoa „teoriaa” varten, olivat (ja ovat nytkin) antagonistisia suhteita, että ne aiheuttivat tuottajan pakkoluovuttamisen. Pystymättä ymmärtämään näitä antagonistisia suhteita, osaamatta löytää niistä itsestään sellaisia yhteiskunnallisia aineksia, joihin „yksinäiset yksilöt” voisivat yhtyä, subjektivistit rajoittuivat sepittämään teorioita, jotka lohduttivat „yksilöitä” sillä, että historiaa ovat tehneet „elävät yksilöt”. Kuuluu „subjektiivinen metodi sosiologiassa” ei kerta kaikkiaan ilmaise mitään muuta kuin hyvää tahtoa ja huonoa ymmärrystä. Hra Mihailovskin myöhempi järkeily, jonka tekijä esittää, vahvistaa sen havainnollisesti.

Eurooppalainen elämä, sanoo hra Mihailovski, „on muodostunut yhtä järjettömästi ja epätieteellisesti kuin joki virtaa tai puu kasvaa luonnossa. Joki virtaa siihen suuntaan, missä on pienin vastus, se huuhtoo pois kaiken, minkä huuhtoa voi, vaikka se olisi timanttikaivos, ja kiertää sen, mitä se ei voi huuhtoa tieltään, olipa se sitten vaikka lantakasa. Sulkuja, patoja, kierto- ja laskukanavia rakennetaan ihmisälyn ja -tajunnan aloitteesta. Voidaan sanoa, että tätä älyä ja tätä tajuntaa ei ole ollut (? P. S.) silloin, kun nykyinen talousjärjestelmä syntyi Euroopassa. Ne olivat sikiöasteella, ja niiden vaikutus asiain luonnolliseen, vaistovaraiseen kulkuun oli mitättömän pientä” (9).

Hra Struve panee kysymysmerkin, mutta meille on käsitämätöntä, minkä takia hän pani sen vain tuon yhden sanan kohdalle, eikä kaikille sanoille: siksi sisällyksetön on koko tuo vuodatus! Mitä pötyä se sellainen on, etteivät äly ja taju muka olleet läsnä kapitalismin syntyessä? Mitä kapitalismi sitten on, ellei määrättyjä ihmisten välisiä suhteita, ja sellaisia ihmisiä, joilla ei olisi älyä ja tajuja, me emme vielä ole nähneet. Ja mitä petosta se on, että muka silloisten

„elävien yksilöiden” älyn ja tajun vaikutus „asiain kulkuun” olisi ollut „mitätöntä”? Juuri päinvastoin. Ollen täysin järjissään ja selvällä päällä ihmiset rakentelivat silloin varsin mestarillisia sulkuja ja patoja, jotka ahdistivat tottelema- tonta talonpoikaa kapitalistisen riiston uomaan; he järjes- tivät varsin ovelia poliittisten ja finanssitoimenpiteiden kiertokanavia, joita myöten kapitalistinen kasaantuminen ja kapitalistinen pakkoluovutus lähtivät vyörymään tyy- tymättä pelkkien taloudellisten lakien vaikutusvoimaan. Sanalla sanoen kaikki nämä hra Mihailovskin lausunnot ovat niin kauhistuttavan virheellisiä, ettei niitä voida selittää yksinomaan teoreettisiksi virheiksi. Ne voidaan aivan hyvin selittää sillä pikkuporvarillisella katsantokannalla, jolla tämä kirjailija on. Kapitalismi on jo osoittanut aivan selvästi tendenssinsä, se on kehittännyt loppuun saakka sille ominai- sen antagonismin, eturistiriita alkaa jo saada määrättyt muodot heijastuen yksinpä Venäjän lainsäädännössäkään,— mutta pientuottaja on syrjässä tästä taistelusta. Se on vielä sidottu pienoisella taloudellaan vanhaan porvarilliseen yhteiskuntaan ja siksi se kapitalistisen järjestelmän sorta- mana ei pysty ymmärtämään sortonsa todellisia syitä ja edelleenkin lohduttelee itseään sellaisilla kuvitelmillä, että kaikki onnettomuudet johtuvat siitä, että ihmisten äly ja tajunta ovat vielä „sikiöasteella”.

„Tietysti”, jatkaa tämän pikkuporvarin ideologi, „ihmiset ovat aina yrittäneet keinolla tai toisella vaikuttaa asiain kulkuun”.

„Asiain kulku” onkin juuri ihmisten toimintaa ja „vaiku- tusta” eikä mitään muuta, joten se on taaskin tyhjä fraasi.

„Mutta he pitivät siinä ohjeenaan mitä niukinta koke- musta ja mitä karkeimpia etuja; ja ymmärrettävää on, että nämä johtajat ovat vain ani harvoin voineet joutua sattua- malta sille tielle, jonka nykyinen tiede ja nykyiset moraalii- aatteet osoittavat” (9).

Pikkuporvarillinen moraalii, joka tuomitsee „etujen kar- keuden” sen takia, ettei se osaa lähentää „ihanteitaan” joihinkin jokapäiväisiin etuihin; pikkuporvarillinen silmien sulkeminen näkemästä jo tapahtunutta kahtiajakaantumista, mikä ilmenee selvästi sekä nykyisessä tieteessä että nykyi- sissä moraaliiatteissa.

On selvää, että kaikki nämä ominaisuudet hra Mihai- lovskin järkeilyissä jäävät voimaan silloinkin, kun hän

siirtyy Venäjän asioihin. Hän „tervehtii kaikesta sydämestä” jonkun hra Jakovlevin yhtä kummallisia tarinoita siitä, että Venäjä on tabula rasa *, että se voi aloittaa ihan alusta, välttää muiden maiden tekemiä virheitä j.n.e., j.n.e. Ja kaikkea tätä puhutaan käsittäen täydellisesti sen, että tässä tabula rasa'ssa pysyvät vielä hyvin lujassa „vanhaatellisen” järjestelmän edustajat suurmaanomistuksineen ja äärettömine poliittisine etuoikeuksineen, että siinä kasvaa nopeasti kapitalismi kaikenlaisine „edistysaskeleineen”. Pikkuporvari sulkee pelkurimaisesti silmänsä näkemästä näitä *tosiasioita* ja liitelee sellaisten viattomien haaveiden piiriin, että „nyt me alamme elää, kun tieteellä on jo eräitä totuuksia sekä vissiä auktoriteettia”.

Siis jo näistä hra Mihailovskin järkeilyistä, jotka hra Struve on esittänyt, käy selväksi narodnikkilaisuuden sosiologisten aatteiden luokka-alkuperä.

Emme voi olla esittämättä vastaväitettä erääseen huomautukseen, jonka hra Struve on tehnyt hra Mihailovskia vastaan. „Hänen käsityksensä mukaan”, sanoo tekijä, „ei ole olemassa voittamattomia historiallisia tendenssejä, joiden sinänsä pitää olla toisaalta lähtökohtana ja toisaalta pakollisena rajana yksilön ja yhteiskunnallisten ryhmien tarkoituksenmukaiselle toiminnalle” (11).

Tämä on objektivistin eikä marxilaisen (materialistin) kieltä. Näiden käsitteiden (katsantokantojen järjestelmien) välillä on ero, johon on pysähdyttävä hetkiseksi, sillä juuri se kuuluu hra Struven kirjan peruspuutteellisuuksiin ja ilmenee useimmissa hänen esittämässään ajatuksissa, ettei hän ole tehnyt täysin selväksi tätä eroa.

Objektivisti puhuu kyseessäolevan historiallisen prosessin välttämättömyydestä; materialisti toteaa täsmällisesti kyseessäolevan yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ja siitä aiheutuvat antagonistiset suhteet. Objektivisti, toditellensa kyseessäolevan tosiasian sarjan välttämättömyyttä, on aina vaarassa eksyä näiden tosiasian apologin katsantokannalle; materialisti paljastaa luokkaristiriidat ja siten määrittelee oman katsantokantansa. Objektivisti puhuu „voittamattomista historian tendensseistä”; materialisti puhuu siitä luokasta, joka „hoitaa” kyseessäolevaa taloudellista järjestystä ja luo sellaisia ja sellaisia toisten luok-

* — tyhjä paikka. *Toim.*

kien vastarinnan muotoja. Näin ollen materialisti on toisaalta johdonmukaisempi kuin objektivisti ja toteuttaa omaa objektivismiaan syvällisemmin ja täydellisemmin. Hän ei rajoitu osoittamaan prosessin välttämättömyyttä, vaan hän ottaa selvälle, nimenomaan mikä yhteiskunnallistaloudellinen järjestelmä antaa sisällön tälle prosessille, *nimenomaan mikä luokka* määrittelee tämän välttämättömyyden. Tässä kyseessäolevassa tapauksessa esimerkiksi materialisti ei tyytyisi „voittamattomien historiallisten tendenssien” toteamiseen, vaan osoittaisi, että on olemassa määrättyjä luokkia, jotka määräävät kyseessäolevan järjestelmän sisällön ja sulkevat pois ulospääsyn muuten kuin itse tuottajain esiintymisen kautta. Toisaalta materialismiin sisältyy niin sanoakseni puoluekantaisuus, mikä velvoittaa tapahtumia arvioitaessa aina asettumaan suoraan ja avoimesti määrätyn yhteiskunnallisen ryhmän näkökannalle*.

Hra Mihailovskista tekijä siirtyy sitten hra Juzhakoviin, jolla ei ole mitään itsenäistä eikä mielenkiintoista. Hra Struve sanoo aivan oikein hänen sosiologisista järkeilyistään, että ne ovat „komeita sanoja”, joista „puuttuu kokonaan sisältöä”. Kannattaa pysähtyä erittäin luonteenomaiseen (narodnikkilaisuudelle yleensä luonteenomaiseen) eroavaisuuteen hra Juzhakovin ja hra Mihailovskin välillä. Hra Struve panee merkille tämän eroavaisuuden nimittäen hra Juzhakovia „natsionalistiksi”, silloin kun hra Mihailovskille muka „kaikkalainen natsionalismi on aina ollut aivan vierasta” ja hänelle, omien sanojensa mukaan, „kysymys kansan totuudesta ei käsitä yksistään Venäjän kansaa, vaan koko sivistyneen maailman koko työtätekevän väen”. Minusta tuntuu siltä, että tämän eroavaisuuden takaa pilkistää vielä pientuottajan kaksinaisen aseman heijastus, pientuottajan, joka on edistyksellistä ainesta, mikäli se alkaa, hra Juzhakovin sattumalta hyvin onnistuneen sanonnan mukaan, „differentioitua yhteiskunnasta”,— ja taantumuksellista ainesta, mikäli se taistelee säilyttääkseen asemansa pikkuisäntänä ja yrittää pidättää taloudellista kehitystä. Siksi venäläinen narodnikkilaisuuskin osaa yhdistää opin edistykselliset, demokraattiset piirteet — taantumuksellisiin, jotka herättävät myötätuntoa „Moskovskije

* Konkreettiset esimerkit siitä, että hra Struve ei noudata täydellisesti materialismia ja ettei hän pidä tarkoin kiinni luokkataisteluteoriasta, mainitaan alempana kussakin tapauksessa erikseen.

Vedomostissa". Mitä näihin viimeksimainittuihin tulee, niin nähdäksemme olisi vaikeata esittää niitä selvemmin kuin mitä hra Juzhakov on tehnyt seuraavassa tiradissaan, jonka hra Struve esittää.

„Vain talonpoikaisto on aina ja kaikkialla ollut puhtaan työaatteen edustaja. Nähtävästi tämän saman aatteen on nyt tuonut nykyajan historian areenalle niin sanottu neljäs sääty, kaupunkilaisproletariaatti, mutta sen olemuksessa tällöin tapahtuneet muutokset ovat niin huomattavia, että talonpoika tuskin tuntisi siinä oman elämänmuotonsa tavallista perustaa. *Oikeus* työhön, mutta ei pyhä työntöön *velvollisuus*, velvollisuus otsa hiessä hankkia leipänsä [vai sitä tuon „puhtaan työaatteen” takana piilikin! Puhdas maaorjuuden aate, joka koskee talonpojan „velvollisuutta” hankkia leipää... rasiuksiansa täyttämiseksi? Ja tästä „pyhästä” velvollisuudesta puhutaan sen polkemalle ja murjomalle vetojuhdale!! *]; sitten työn merkitseminen ja sen korvaaminen, koko tuo agitatio työn oikeudenmukaisesta korvaamisesta, ikään kuin itse työ hedelmiensä muodossa ei muodostaisi tätä korvausta; [„Mitä tämä on?” — kysyy hra Struve — „sancta simplicitas”ko ** vai jotain muuta?” Pahempaa. Se on maahan kiinnitetyn batrakin, joka on tottunut tekemään työtä toisille miltei ilmaiseksi, kuuliaisuuden ylistämistä]; työn differentioituminen irti elämästä jonkinlaiseksi abstraktiseksi (?! P. S.) kategoriaksi, joka kuvataan niin ja niin monella tehtaassaolon tunnoilla ja jolla ei ole mitään muuta (?! P. S.) suhdetta, ei mitään yhteyttä työntekijän jokapäiväisiin intresseihin [puhtaasti pikkuporvarillista pelkuruutta pientuottajassa, jonka olot käyvät toisinaan perin huonoiksi nykyisen kapitalistisen organisation vuoksi, mutta joka ei pelkää mitään niin kovin kuin vakavaa liikettä tätä organisatiota vastaan niiden ainesten taholta, jotka ovat lopullisesti „differentioituneet” kaikesta yhteydestä siihen]; vihdoin vakinaisen asuinpaikan puuttuminen, työllä luodun kotilieden puuttuminen, työnsaran vaihtelu,— kaikki se on talonpoikaiselle työaateelle aivan vierasta. Isiltä ja isoisiltä peritty, työllä hankittu kotiliesi, työ, jonka intressit ovat syöpyneet kaik-

* Tekijä ei kalketti tledä,— kuten pikkuporvarille onkin tavallista,— että länsieurooppalainen työrahvas on jo kauan sitten kasvanut ulos siitä kehitystasesta, jolloin se vaatii „oikeutta työhön”. Ja vaatii nyt „oikeutta laiskotella”, oikeutta lepoon siltä ylenmääräiseltä raadannalta, mikä runtelee ja painaa sitä.

** — pyhää yksinkertaisuuttako. *Toim.*

kialle koko elämään ja joka luo sen moraalin — kiintymyksen monien sukupolvien hiellä kostutettuihin vainioihin, — kaikki tämä, mikä muodostaa talonpoikaiselämän erottamattoman erikoispiirteen, on työläisproletariaatille aivan tuntematonta, ja kun viimeksimainitun elämä, joka tosin on työelämää, rakentuu porvarilliselle moraalille (individualistiselle ja hankitun oikeuden periaatteeseen nojautuvalla moraalilla), parhaassa tapauksessa abstraktis-filosofiselle, niin talonpoikaismoraalin perustana on juuri työ, sen logiikka ja sen vaatimukset” (18). Tässä esiintyvät jo puhtaassa muodossa pientuottajan taantumukselliset piirteet, hänen poljettu asemansa, joka panee hänet uskomaan siihen, että hänen ikuisena „pyhänä velvollisuutenaan” on olla työjuhtana; hänen orjamainen nöyryytensä, jonka „isät ja isoisät ovat hänelle testamentanneet”; hänen kiintymyksensä erilliseen kääpiötalouteen, jonka menettämisen pelko pakoittaa hänet luopumaan yksinpä ajatuksestakin „oikeudenmukaisen korvauksen” saannista ja olemaan kaikkinaisen „agitation” vihollinen, — ja joka alhaisen työn tuottavaisuuden ja työntekijän yhteen paikkaan kahlitsemisen seuraamuksena tekee hänestä villi-ihmisen ja pelkästään jo taloudellisten olojen voimalla aiheuttaa välttämättömästi hänen poljetun asemansa ja orjamaisen nöyryytensä. Näiden taantumuksellisten piirteiden hävittäminen on ehdottomasti katsottava porvaristomme ansioksi; sen edistykseellinen työ on juuri sitä, että se on katkonut kaikki työtätekevän yhteydet maaorjuusjärjestykseen, maaorjuuden perinteisiin. Keskiaikaiset riistomuodot, joiden verhona olivat herran *henkilökohtaiset* suhteet alamaiseensa, paikkakunnan kulakin ja ylösostajan henkilökohtaiset suhteet paikkakunnan talonpoikiin ja kotiteollisuuden harjoittajiin, patriarkaalisen „vaatimattoman ja partasuisen miljonäärin” henkilökohtaiset suhteet „poikiinsa” ja jotka sen vuoksi synnyttivät ultrataantumuksellisia aatteita, — näitä keskiaikaisia muotoja se on muuttanut ja muuttaa edelleenkin „eurooppalaiseen tapaan kainostelemattoman liikemiehen” harjoittamaan riistoon, henkilöstä riippumattomaan, alastomaan, millään verhoamattomaan riistoon, joka jo yksistään sillä hälventää järjettömät harhakuvitelmat ja haaveet. Se on hävittänyt talonpojan entisen eristäytyneisyyden („asuipaikan vakinaisuuden”), talonpojan, joka ei halunnut *eikä voinutkaan* tietää mitään muuta kuin oman maatilkkunsa, ja yhteis-

kunnallistamalla työn ja kohottamalla sanomattomasti työn tuottavuutta se alkoi voimalla työntää tuottajaa yhteiskunnallisen elämän areenalle.

Hra Struve sanoo tämän hra Juzhakovin järkeilyn johdosta seuraavaa: „Näin ollen hra Juzhakov todistelee asiakirjoilla aivan selvästi narodnikkilaisuuden slavofiililäiset juuret” (18) ja tehdessään alempana yhteenvetoja narodnikkilaisuuden sosiologisten aatteiden esittelystä hän lisää, että usko „Venäjän omaperäiseen kehitykseen” muodostaa „historiallisen yhdyssiteen slavofiililäisyyden ja narodnikkilaisuuden välillä” ja että siksi marxilaisten väittely narodnikkeja vastaan on „slavofiililäisyyden ja länsimaisuuden välisen erimielisyyden luonnollista jatkoa” (29). Tätä viimeistä väittämää on mielestäni rajoitettava. Se on kiistatonta, että narodnikit ovat erittäin suuresti syyssä kaikkein halpahintaisimpaan quasi-patriotismiin (esimerkiksi hra Juzhakov). Kiistatonta on myöskin se, että Marxin sosiologisen metodin ja hänen kantansa sivuuttaminen siinä, miten hän asettaa kysymyksen välittömistä tuottajista, on niille venäläisille, jotka haluavat edustaa näiden välittömien tuottajien etuja, samaa kuin täydellinen eristäytyminen länsimaisesta „sivilisatiosta”. Mutta narodnikkilaisuuden olemus on syvemmällä: sitä ei ole oppi omaperäisyydestä eikä slavofiililäisyys, vaan venäläisen pientuottajan etujen ja aatteiden edustus. Siksi narodnikkien keskuudessa olikin sellaisia kirjailijoita (ja he olivat narodnikeista parhaita), joilla, kuten hra Struvekin myöntää, ei ollut mitään tekemistä slavofiililäisyyden kanssa ja jotka vieläpä myönsivät, että Venäjä on lähtenyt samalle tielle kuin Länsi-Eurooppakin. Venäjän narodnikkilaisuutta koskevista kysymyksistä ei voida mitenkään selviytyä sellaisilla kategorioilla kuin slavofiililäisyydellä ja länsimaisuudella. Narodnikkilaisuus heijasti sellaista tosiasiaa Venäjän elämästä, jota sillä kaudella, jolloin slavofiililäisyys ja länsimaisuus syntyivät, puuttui vielä melkein kokonaan, nimittäin: työn ja *pääoman* etujen vastakkaisuutta. Se heijasti tätä *tosiasiaa* pientuottajan elinehtojen ja etujen prisman läpi ja sen vuoksi heijasti sitä rujosti, pelkurimaisesti, luoden sellaisen teorian, joka ei nosta esiin yhteiskunnallisten etujen välisiä ristiriitoja, vaan hedelmättömiä unelmia jostakin toisenlaisesta kehitystiestä, ja meidän tehtävänämmä on korjata tuo narodnikkilaisuuden tekemä

virhe, osoittaa, mikä yhteiskunnallinen ryhmä voi olla välittömien tuottajien etujen todellisena edustajana.

Siirtykäämme nyt hra Struven kirjan toiseen lukuun.

Tekijän esitys käy seuraavan suunnitelman mukaan: ensin hän mainitsee ne yleiset näkökohdat, jotka pakoittavat pitämään materialismia ainoana oikeana yhteiskuntatieteen metodina; sitten hän esittää Marxin ja Engelsing katsomuksia ja lopuksi soveltaa saatuja johtopäätöksiä Venäjän elämän eräisiin ilmiöihin. Koska tämän luvun aihe on erikoisen tärkeä, niin me yritämme tarkastella sen sisältöä mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja osoittaa kaikki ne kohdat, jotka aiheuttavat vastaväitteitä.

Tekijä alkaa siitä aivan oikeasta huomautuksesta, että teoria, joka johtaa yhteiskunnallisen prosessin „elävien yksilöiden” toiminnoiksi, jotka yksilöt „asettavat itselleen päämääriä” ja „vievät tapahtumia eteenpäin”,— on väärinkäsityksen seurausta. Tietenkään kukaan ei ole koskaan ajatellutkaan katsoa „yhteiskunnallisen ryhmän olevan olemassa itsenäisenä, riippumatta niistä yksilöistä, joista se muodostuu” (31), mutta kysymys on siitä, että „konkreettisenä individuaalina yksilö on johdannainen kaikista aikaisemmin eläneistä ja aikalaisinaan olevista yksilöistä, s.o. yhteiskunnallisesta ryhmästä” (31). Selittäkäämme tekijän ajatusta. Historiaa tekee „elävä yksilö kaikkine ajatuksineen ja tunteineen”, järkeilee hra Mihailovski. Aivan oikein. Mutta mikä nämä „ajatukset ja tunteet” määrää? Voidaanko vakavissaan puolustaa sitä mielipidettä, että ne ilmaantuvat sattumalta, eivätkä johdu välttämättömyyden pakosta kyseellisestä yhteiskunnallisesta ympäristöstä, joka on yksilön henkisen elämän aineistona, sen kohteena ja joka heijastuu hänen „ajatuksissaan ja tunteissaan” myönteiseltä tai kielteiseltä kannalta, tuon tai tämän yhteiskuntaluokan etujen edustuksessa? Ja edelleen: minkä tunnusmerkkien mukaan me voimme päätellä *realisten* yksilöiden *realisista* „ajatuksista ja tunteista”? On ymmärrettävää, että voi olla vain yksi sellainen tunnusmerkki: näiden yksilöiden toiminnot,— ja koska kysymys on vain yhteiskunnallisista „ajatuksista ja tunteista”, niin on vielä lisättävä: yksilöiden *yhteiskunnalliset toiminnot*, s.o. *sosiaaliset tosiasiat*. „Eristäessämme sosiaalisen ryhmän yksi-

löstä”, sanoo hra Struve, „me tarkoitamme ensinmainitulla kaikkia niitä monipuolisia yhteistoimintoja yksilöiden kesken, jotka syntyvät sosiaalisen elämän perustalla ja objektiivisoituvat tottumuksissa ja oikeuskäsitteissä, tavoissa ja siveyskäsitteissä sekä uskonnollisissa käsityksissä” (32). Toisin sanoen: materialisti-sosiologi, joka ottaa tutkimustensa kohteeksi ihmisten määrätty yhteiskunnalliset suhteet, siten tutkii jo myöskin reaalista *yksilöitä*, joiden toiminnoista nämä suhteet muodostuvatkin. Subjektivistis-sosiologi, kun hän alkaa järkeilynsä muka „elävistä yksilöistä”, alkaa todellisuudessa siitä, että hän sisällyttää näihin yksilöihin sellaisia „ajatuksia ja tunteita”, joita hän pitää järkipärisinä (sillä eristäessään „yksilönsä” konkreettisesta yhteiskunnallisesta tilanteesta hän riisti siten itseltään mahdollisuuden tutkia näiden *todellisia* ajatuksia ja tunteita), s.o. „alkaa utopiasta”, niinkuin hra Mihailovskin täytyikin tunnustaa*. Mutta edelleen, koska itse tämän sosiologin omat käsitykset järkipärisestä heijastavat (hänen itsensä sitä tajuamatta) kyseessäolevaa yhteiskunnallista ympäristöä, niin hänen ajatuksestaan juontuvat lopulliset johtopäätöksensä, joita hän luulee „nykyaikaisen tieteen ja nykyaikaisten moraalisten aatteiden” mitä „puhtaimmaksi” tuotteeksi, todellisuudessa ne vain ilmaisevat... pikkuporvariston katsantokantaa ja etuja.

Tämä viimeinen kohta,— toisin sanoen, että erikoinen sosiologinen teoria yksilön merkityksestä tai subjektivistisestä metodista asettaa kriittillisen materialistisen tutkimuksen tilalle utopian,— on erikoisen tärkeä, ja koska hra Struve on sen sivuuttanut, niin siihen kannattaa jonkin verran pysähtyä.

Ottakaamme esimerkiksi yleisesti levinnyt narodnikkilaisten järkeily kotiteollisuuden harjoittajasta. Narodnikki kuvailee tämän kotiteollisuuden harjoittajan surkeata asemaa, hänen tuotantonsa pienuutta, sitä, miten kauheasti ylösostaja riistää häntä pannen suurimman osan tuotteesta omaan taskuunsa ja jättäen tuottajalle vain kolikoita tämän 16—18-tuntisesta työpäivästä,— ja tekee johtopäätöksen: kotiteollisuuden harjoittajan tuotannon surkea taso ja hänen työnsä riisto ovat tämän järjestelmän huonoja puolia. Mutta kotiteollisuuden harjoittaja ei ole palkka-

* Teokset, III osa, s. 155: „Sosiologian pitää alkaa eräänlaisesta utopiasta”.

työläinen; se on hyvä puoli. Pitää säilyttää hyvä puoli ja hävittää tuo huono puoli ja sitä varten on järjestettävä kotiteollisuusartteli. Tällainen on narodnikkilaisten lopullinen päätelmä.

Marxilainen päättelee toisin. Elinkeinoammatin tilan tuntemus herättää hänessä paitsi kysymystä siitä, onko se hyvä vaiko paha, vielä kysymyksen siitä, millainen on tämän elinkeinoammatin organisatio; s.o. miten ja *miksi* kyseessäolevaa tuotetta valmistavien kotiteollisuuden harjoittajien väliset suhteet ovat järjestyneet *juuri näin eivätkä jotenkin toisin*. Ja hän näkee, että tämä organisatio on tavaratuotantoa, s.o. tuotantoa, jota harjoittavat *toisistaan eristetyt* tuottajat, joita vain *markkinat* sitovat toisiinsa. Toisten kulutettavaksi tarkoitettu erillisen tuottajan valmistama tuote voi päästä kuluttajalle saakka ja antaa tuottajalle oikeuden toisen yhteiskunnallisen tuotteen saantiin vain siinä tapauksessa, kun se saa *rahamuodon*, s.o. jouduttuaan ensin yhteiskunnan luettelomaksi niin laadulliselta kuin määrälliseltäkin kannalta. Ja tämä luettelointi tapahtuu tuottajan selän takana, markkinavaihtelujen välityksellä. Nämä tuottajalle tuntemattomat, hänestä riippumattomat markkinavaihtelut eivät voi olla aiheuttamatta eriarvoisuutta tuottajain välillä, ne eivät voi olla voimistamatta tätä eriarvoisuutta saattamalla toiset taloudelliseen häviöön ja antaen toisten käsiin rahat — yhteiskunnallisen työn tuotteen. Tästä käy selväksi myöskin rahojen omistajan, ylösostajan mahtavuuden syy: tämä syy on siinä, että kotiteollisuuden harjoittajain keskuudessa, jotka elävät päivästä toiseen tai enintään viikosta viikkoon, hänellä yksin on rahaa, s.o. aikaisemman *yhteiskunnallisen* työn tuotetta, joka muodostuukin hänen käsissään *pääomaksi*, välikappaleeksi toisten kotiteollisuuden harjoittajien lisätuotteen anastamista varten. Marxilainen tekee johtopäätöksen, että sen tähden yhteiskunnallisen talouden tällaisen rakenteen vallitessa tuottajan pakkoluovutus ja hänen riistämisenä on kerrassaan kiertämätöntä, omistamattomien alistaminen omistaville on kerrassaan kiertämätöntä samoin kuin niiden etujen vastakohtaisuuskin, joka antaa sisällön *luokkataistelun tieteelliselle* käsitteelle. Siis tuottajan etujen mukaista ei ole lainkaan näiden vastakkaisten ainesten sovittaminen, vaan päinvastoin vastakohtaisuuden kehittäminen, tämän vastakohtaisuuden tajuamisen kehittäminen. Me näemme,

että tavaratalouden kasvu johtaa meilläkin, Venäjällä, tällaiseen vastakohtaisuuden kehitykseen: sitä mukaa kun markkinat kasvavat ja tuotanto laajenee, kauppapääoma muuttuu teollisuuspääomaksi. Koneteollisuus, hävittäessään eristäytyneen pientuotannon lopullisesti (ylösostaja on jo perusteellisesti horjuttanut sen), samalla myöskin yhteiskunnallistaa työtä. Plusmacherei-järjestelmä, jota kotiteollisuustuotannossa verhoaa kotiteollisuuden harjoittajan näennäinen itsenäisyys ja ylösostajan vallan näennäinen satunnaisuus,— käy nyt selväksi ja mitenkään verhoamattomaksi. „Työ”, joka kotiteollisuustuotannossakin osallistui „elämään” vain siten, että se lahjoitti ylösostajille lisätuotetta, „differentioituu” nyt lopullisesti porvarillisen yhteiskunnan „elämästä”. Tämä yhteiskunta työntää sen aivan avoimesti pois selvittäen loppuun saakka sen pohjana olevan periaatteen, että tuottaja voi saada varat elämiseen vain silloin, kun hän löytää rahojen omistajan, joka suvaitsi anastaa hänen työnsä lisätuotteen,— ja se, mitä kotiteollisuuden harjoittaja [ja hänen ideologinsa — narodnikki] ei voinut ymmärtää, nimittäin: yllämainitun vastakohtaisuuden syvälinen luokkaluonne,— käy tuottajalle itsestään selväksi. Juuri sen vuoksi vain tämä edistynyt tuottaja voikin edustaa kotiteollisuuden harjoittajan etuja.

Verratkaamme nyt näitä ajatustapoja toisiinsa niiden sosiologisen metodin kannalta.

Narodnikki uskottelee olevansa realisti. „Historiaa tekevät elävät yksilöt”, ja minä muka aloitankin kotiteollisuuden harjoittajan „tunteista”, kotiteollisuuden harjoittajan, joka suhtautuu kielteisesti nykyiseen järjestelmään, ja hänen ajatuksistaan paremman järjestelmän aikaansaamisesta, mutta marxilainen puhuu jostain välttämättömyydestä ja kiertämättömyydestä; hän on mystikko ja metafysikko.

Tosiaankin, vastaa tämä mystikko, historiaa tekevät „elävät yksilöt”,— ja käsitellessäni sitä kysymystä, miksi yhteiskunnalliset suhteet kotiteollisuustuotannossa ovat muodostuneet näin eivätkä jotenkin toisin (te ette ole edes asettanut tätä kysymystä!), minä käsittelin nimenomaan sitä, *miten* „elävät yksilöt” ovat *tehneet omaa historiaansa* ja edelleen tekevät sitä. Ja käsissäni oli luotettava kriteerio siitä, että olen tekemisissä „elävien”, todellisten yksilöiden kanssa, todellisten ajatusten ja tunteitten kanssa: tämä

kriteerio on se, että heillä „ajatukset ja tunteet” ilmenivät jo toimintoina, muodostivat määrättyjä yhteiskunnallisia suhteita. Minä en tosin puhu koskaan siitä, että „historiaa tekevät elävät yksilöt” (sillä minusta tuntuu, että se on tyhjä fraasi), mutta tutkiessani *todellisia* yhteiskunnallisia suhteita ja niiden *todellista* kehitystä minä tutkin nimenomaan elävien yksilöiden toiminnan tuloksia. Te kylläkin puhutte „elävistä yksilöistä”, mutta todellisuudessa ette ota lähtökohdaksi „elävää yksilöä” niine „ajatuksineen ja tunteineen”, joita heidän elämänsä olosuhteet ja kyseessä-oleva tuotannollisten suhteiden järjestelmä todella luovat, vaan nuken, ja sulotte sen päähän omia „ajatuksianne ja tunteitanne”. On ymmärrettävää, että tällaisesta puuhasta syntyy vain viattomia haaveita; elämä jää syrjään teistä ja te syrjään elämästä *. Eikä siinä vielä kaikki: katsokaahan, *mitä* te tuon nuken päähän sulotte ja minkälaisia toimenpiteitä te saarnaatte. Suositellessanne työtätekeville arttelia „tienä, jonka nykyajan tiede ja nykyajan siveelliset aatteet ovat osoittaneet”, te ette ottanut huomioon erästä pientä seikkaa: koko yhteiskunnallisen taloutemme organisatiota. Ymmärtämättä sitä, että se on kapitalistista taloutta, te ette huomannut, että *tällä pohjalla* kaikki mahdolliset arttelit jäävät mitättömiksi palliatiiveiksi, jotka eivät pienimmäskään määrin poista enempiä tuotantovälineiden, mukaan luettuna myöskin rahan, keskittymistä vähemmistön käsiin (tämä keskittyminen on kiistaton tosiasia) kuin myöskään valtavan väestöjoukon täydellistä osattomuutta,— palliatiiveiksi, jotka parhaimmassa tapauksessa vain nostavat kourallisen erillisiä kotiteollisuuden harjoittajia pikkuporvariston riveihin. Työtätekevän ideologista te muututte pikkuporvariston ideologiksi.

Palatkaamme kuitenkin hra Struveen. Mainittuaan, että narodnikkien ajatukset „yksilöstä” ovat sisällyksettömiä, hän jatkaa: „Että sosiologia todellakin pyrkii aina johtamaan yksilöllisyyden ainekset sosiaaliisiin alkulähteisiin, sitä vahvistaa mikä tahansa yritys selittää historiallisen kehityksen jotain huomattavaa momenttia. Kun tulee kysymys „historiallisesta yksilöstä”, „suurmiehestä”, niin aina

* „Käytäntö tyypistää säälimättömästi sitä” („uuden historiallisen tien mahdollisuutta”); „voidaan sanoa, että se supistuu päivä päivältä” (hra Mihailovskin sanat, P. Struvella s. 16). Ei tietenkään „mahdollisuus” supistu, kun sitä ei ole milloinkaan ollutkaan, vaan harhakuvitelmat haihtuvat. Ja hyvin tekevätkin, kun haihtuvat pois.

herää pyrkimys esittää hänet vissin aikakauden hengen „edustajaksi”, aikansa edustajaksi,— esittää hänen toimintonsa, hänen saavutuksensa ja vastoinikäymisensä koko aikaisemman asiainkulun välttämättömiksi seurauksiksi” (32). Tämä kaikkien yritysten yleinen tendenssi — *selittää* sosiaalisia ilmiöitä, s.o. luoda yhteiskuntatiedettä, „on tullut selvästi ilmaistuksi opissa luokkataistelusta yhteiskunnallisen kehityksen perusprosessina. Koska yksilö heitettiin pois laskuista, niin piti löytää jokin toinen aines. Täksi ainekseksi osoittautui sosiaalinen ryhmä” (33). Hra Struve on aivan oikeassa sanoessaan, että luokkataisteluteoria, niin sanoakseni, vie päätökseen sosiologian yleisen pyrkimyksen johtaa „yksilöllisyyden ainekset sosiaalisiin alkulähteisiin”. Enemminkin: luokkataisteluteoria toteuttaa ensi kerran tämän pyrkimyksen niin täydellisesti ja johdonmukaisesti, että se nostaa sosiologian tieteen tasolle. Siihen on päästy antamalla materialistinen määritelmä siitä, mitä „ryhmällä” käsitetään. Sinänsä tämä käsite on vielä liian epämääräinen ja mielivaltainen: „ryhmien” toisistaan erottamisen kriteerioita voimme havaita sekä uskonnollisissa että etnografisissa ilmiöissä, sekä poliittisissa että juridisissa ilmiöissä j.n.e. Ei ole olemassa varmaa tunnusmerkkiä, jonka mukaan näillä kullakin alalla voitaisiin erottaa nämä tai nuo „ryhmät” toisistaan. Mutta juuri siksi luokkataisteluteoria onkin yhteiskuntatieteen suuri saavutus, että se määrittelee ne menettelytavat, joilla tämä yksilöllisen yhdistäminen sosiaaliseen voidaan suorittaa aivan täsmällisesti ja määritellysti. Ensinnäkin, tämä teoria on luonut käsitteen *yhteiskunnallis-taloudellisesta muodostumasta*. Otettuaan lähtökohdaksi ihmisten kaikkinaisen yhteiselämän tärkeimmän tosiasian — elämän ylläpitämiseksi tarvittavien välineiden hankkimistavan, se asetti yhteyden sen kanssa ne ihmisten väliset suhteet, jotka syntyvät kyseessäolevan toimeentulovälineiden hankkimistavan vaikutuksesta, ja näiden suhteiden (Marxin terminologian mukaan „tuotantosuhteiden”) järjestelmässä se osoitti sen yhteiskunnan *perustan*, jonka ympärille rakentuvat poliittis-juridiset muodot ja yhteiskunnallisen ajattelun määrätyt virtaukset. Marxin teorian mukaan jokainen tällainen tuotantosuhteiden järjestelmä on erikoinen yhteiskuntaorganismi, jolla on erikoiset lakinsa — syntymänsä, toimintansa ja korkeampaan muotoon siirtymisensä, toiseksi yhteiskunta-

organismiksi muuttumisensa lait. Tämä teoria sovelsi yhteiskuntatieteeseen sitä objektiivista, tieteessä yleispätevää toistumiskriteeriota, jonka soveltamisen yhteiskuntatieteeseen subjektivistit kielsivät. He ajattelivat juuri niin, että yhteiskunnallisten ilmiöiden äärettömän monimutkaisuuden ja niiden monipuolisuuden takia näitä ilmiöitä ei voida tutkia erottamatta tärkeitä ilmiöitä niistä, jotka eivät ole tärkeitä, ja tähän erottamiseen tarvitaan „kriittisesti ajattelevan” ja „siveellisesti kehittyneen” yksilön näkökanta,— ja he päätyivät siten onnellisesti siihen, että yhteiskuntatiede muutettiin pikkuporvarillisen moraalin opetuksiksi, joiden mallinäytteitä me näimme hra Mihailovskilla, joka filosofoi historian epätarkoituksenmukaisuudesta ja tiestä, jota „tieteen valo” johtaisi. Juuri näiltä järkeilyiltä Marxin teoria katkaisikin juuret. Tärkeän ja ei-tärkeän erottamisen tilalle asetettiin eroavaisuus yhteiskunnan taloudellisen rakenteen välillä, joka on *sisältö*, sekä poliittisen ja aatteellisen *muodon* välillä: itse taloudellisen rakenteen käsite selitettiin tarkasti kumoamalla niiden entisten taloustieteilijäin käsitykset, jotka näkivät luonnonlakeja siellä, missä on sijansa vain erikoisen, historiallisesti määrätyn tuotantosuhteiden järjestelmän laeilla. „Yhteiskuntaa” yleensä koskevien subjektivistien järkeilyjen tilalle, sisällyksettömien järkeilyjen tilalle, jotka eivät menneet pikkuporvarillista utopiaa pitemmälle (sillä ei oltu selvitetty edes mahdollisuutta mitä erilaisimpien yhteiskunnallisten järjestelmien yleistämiseen yhteiskunta-organismien erikoisiksi muodoiksi) — asetettiin yhteiskuntarakenteen määrättyjen muotojen *tutkiminen*. Toiseksi, „elävien yksilöiden” toiminnot kunkin tällaisen yhteiskunnallis-taloudellisen muodostuman puitteissa, loppumattoman monipuoliset toiminnot, jotka näyttivät sellaisilta, ettei niitä voida mitenkään systematisoida, yleistettiin ja määriteltiin sellaisten henkilöryhmien toiminnoiksi, jotka eroavat toisistaan sen osuuden mukaan, mikä niillä on ollut tuotantosuhteiden järjestelmässä, tuotanto-olojen mukaan ja siis niiden elinolojen ja olosuhteiden mukaan, niiden etujen mukaan, jotka näistä oloista määräytyvät,— sanalla sanoen, *luokkien* toiminnaksi, joiden taistelu on määrännyt yhteiskunnan kehityksen. Siten kumottiin subjektivistien lapsellisen naiivi, puhtaasti mekaaninen historiankäsitys, he kun tyytyvät sisällyksettömään väittämään siitä, että historiaa tekevät elävät yksilöt eivätkä

halua ottaa selvää, mikä yhteiskunnallinen tilanne määrää ja nimenomaan millä tavalla se määrää heidän toimintojansa. Subjektivismiin tilalle otettiin katsantokanta, joka pitää yhteiskunnallista prosessia luonnonhistoriallisena prosessina,—katsantokanta, jota ilman ei tietenkään olisi voinut ollakaan yhteiskuntatiedettä. Hra Struve huomauttaa aivan oikein, että „yksilön sivuuttaminen sosiologiassa tahi oikeammin sen poistaminen sosiologiasta on itse asiassa yksityistapaus, joka kuvaa pyrkimystä tieteelliseen tietoaamiseen” (33), että „yksilöllisyyksiä” on olemassa fyysisissäkin eikä vain henkisessä maailmassa. Koko juttu on siinä, että „yksilöllisyyksien” sovittaminen määrättyihin yleisiin lakeihin on fyysilliseen maailmaan nähden viety loppuun jo kauan sitten, mutta yhteiskunnallisella alalla vasta Marxin teoria on sen määritellyt pysyvästi.

Hra Struven seuraava vastaväite Venäjän subjektivistien yhteiskuntateoriaa vastaan on se, että paitsi kaikkia yllämainittuja argumentteja — „sosiologia ei voi missään tapauksessa tunnustaa alkutekijäksi sitä, mitä me sanomme yksilöllisyydeksi, sillä itse yksilöllisyyden käsite (jota ei voida sen pitemmälle selittää) ja sitä vastaava tosiasia on pitkäaikaisen yhteiskunnallisen prosessin tulos” (36). Tämä on hyvin oikeaan osuva ajatus, johon on pysähdyttävä sitäkin suuremmalla syyllä, koska tekijän perusteluissa on eräitä virheellisyyksiä. Hän esittää *Simmelin* katsomuksia, että tämä on teoksessaan: „Yhteiskunnallisesta differentioitumisesta” muka todistanut, että yksilöllisyyden kehityksen ja sen ryhmän differentiation välillä, johon tämä yksilö kuuluu, on olemassa suoranainen riippuvaisuus. Hra Struve asettaa tämän väittämän vastakohtaksi hra Mihailovskin teorialle vastavuoroisesta riippuvaisuudesta yksilöllisyyden kehityksen ja yhteiskunnan differentioitumisen („erilaatuisuuden”) välillä. „Differentioitumattomassa ympäristössä”, väittää hra Struve häntä vastaan, „yksilö tulee olemaan” sopusuhtaisen ehyt”... omassa „yksipuolisuudessaan ja persoonattomuudessaan”. „Realinen persoona ei voi olla „kaikkien, yleensä ihmisorganismille ominaisten piirteiden kokonaisuus” yksinkertaisesti siksi, että tällainen sisällön täydellisyys ylittää realisen yksilön voimat” (38—39). „Jotta yksilö voisi olla differentioitunut, sen täytyy olla olemassa differentioituneessa ympäristössä” (39).

Tästä esityksestä ei käy selville, millä tavalla Simmel nimenomaan asettaa kysymyksen ja miten hän sen argumentoi. Mutta hra Struven esittämänä kysymyksen asetusta vaivaa sama puute kuin hra Mihailovskin esittämänäkin. Abstraktinen järkeily siitä, millä tavalla yksilöllisyyden (ja hyvinvoinnin) kehitys on riippuvainen yhteiskunnan differentioitumisesta, on aivan epätieteellinen, sillä ei voida säätää mitään sellaista suhdetta, joka kelpaisi yhteiskuntarakenteen kaikille eri muodoille. Itse „differentioitumisen”, „erilaatuisuuden” y.m.s. käsitteet saavat aivan eri merkityksen riippuen siitä, nimenomaan mihin yhteiskunnalliseen tilanteeseen niitä sovelletaan. Hra Mihailovskin perusvirhe onkin juuri hänen ajatustensa abstraktisessa dogmaattisuudessa, joissa hän yrittää ottaa „edistyksen” yleensä sen sijaan, että tutkisi jonkin konkreettisen yhteiskuntamuodotuman konkreettista „edistystä”. Kun hra Struve esittää hra Mihailovskia vastaan yleiset väittämänsä (ylempänä lainatut), niin hän toistaa tämän tekemän virheen siirtymällä pois konkreettisen edistyksen kuvaamisesta ja selvittämisestä hämäräin ja todistelemattomien dogmien alalle. Ota-kaamme esimerkki: „Yksilön sopusuhtaisen eheyden sisältönsä kannalta määrää ryhmän kehitysaste, t.s. sen differentiation aste”, sanoo hra Struve ja kirjoittaa tämän lauseen kursiivilla. Mutta mitä tässä on ymmärrettävä ryhmän „differentioitumisella”? Voimistiko maaorjuuden hävittäminen tätä „differentioitumista” vai heikensikö se sitä? Hra Mihailovski ratkaisee kysymyksen viimeksimainitussa mielessä („Mitä on edistys?”); hra Struve ratkaisisi sen luultavasti edellisessä mielessä, vetoamalla yhteiskunnallisen työnjaon voimistumiseen. Toinen heistä tarkoitti säätyeroavaisuuksien hävittämistä; toinen — taloudellisten eroavaisuuksien luomista. Kuten näette, termi on niin epämääräinen, että sen voi venyttää ihan vastakkaisiin asioihin. Vieläkin esimerkki. Kapitalistisesta manufaktuurista koneelliseen suurtuotantoon siirtymistä voitaisiin pitää „differentioitumisen” vähenemisenä, sillä detalisoitu työnjako spesialisoituneiden työläisten kesken lakkaa. Kuitenkaan ei voi olla epäilystä siitä, etteivätkö olosuhteet yksilöllisyyden kehitykselle olisi paljon suotuisemmat (työläiselle) juuri viimeksimainitussa tapauksessa. Johtopäätös tästä on se, että jo itse kysymyksen asettelu on väärä. Tekijä itsekkin myöntää, että on olemassa myös yksilön ja ryhmän välinen antagonismi

(josta Mihailovski puhuukin). „Mutta elämä”, lisää hän, „ei milloinkaan muodostu *ehdottomista* ristiriidoista: siinä on kaikki *liikkuvaa* ja *suhteellista*, mutta samalla kaikki eri puolet ovat vakituksessa vuorovaikutuksessa keskenään” (39). Jos asia on näin, niin mitä varten pitikään esittää ryhmän ja yksilön välisiä absoluuttisia suhteita? — suhteita, jotka eivät kuulu jonkin määrätyn yhteiskuntamuodostuman kehityksen johonkin tarkoin määrättyyn kohtaan? minkä vuoksi koko perustelua ei voitu siirtää kysymykseen Venäjän konkreettisesta kehitysprosessista? Tekijä on yrittänyt asettaa kysymyksen siten, ja jos hän olisi ollut siinä johdonmukainen, niin hänen perustelunsa olisi voittanut paljon. „Vain työnjako,— tuo ihmiskunnan syntiinlankeemus hra Mihailovskin opin mukaan,— on luonut olosuhteet sen „yksilön” kehitykselle, jonka nimessä hra Mihailovski aivan oikein protestoi työnjaon nykyisiä muotoja vastaan” (38). Tämä on mainiosti sanottu; „työnjaon” asemesta olisi vain pitänyt sanoa „kapitalismi” ja vieläkin suppeammin: *Venäjän kapitalismi*. Kapitalismin edistykseellinen merkitys on juuri siinä, että se hävitti pois ne ihmisen entiset ahtaat elämänolot, jotka synnyttivät henkistä tylsyyttä eivätkä antaneet tuottajille itselleen mahdollisuutta ottaa kohtalooan omiin käsiinsä. Kauppasuhteiden ja maailmassa tapahtuvan tavaravaihdon valtava kehitys, valtaviin väestöjoukkojen alituiset siirtymiset paikasta toiseen katkoivat suvun, perheen ja alueellisen yhteisön ikivanhat siteet ja loivat sen kehityksen monipuolisuuden, „kykyjen monipuolisuuden, yhteiskunnallisten suhteiden runsauden”*, jolla on niin suuri merkitys Lännen uudemmassa historiassa. Venäjällä tämä prosessi on ilmennyt täydessä voimassaan reforminjälkeisellä kaudella, jolloin työn vanhat muodot ovat murtuneet äärettömän nopeasti ja etutilalle on tullut työvoiman osto ja myynti, joka on irroittanut talonpojan patriarkaalisesta puolittain maaorjuudellisesta perheestä, maalaiselämän tylsistyttävistä olosuhteista, ja joka on vaihtanut lisäarvon anastamisen puolittain maaorjuudelliset muodot puhtaasti kapitalistisiin muotoihin. Tämä taloudellinen prosessi on ilmennyt yhteiskunnallisella alalla „persoonallisuustunteen yleisenä nousuna”, tilanomistajaluokan poistunkemisena „yhteiskuntapiireistä” raznotshintien toimesta,

* K. Marx. „Der achtzehnte Brumaire”, S. 98 u.s.w.⁸⁷ (K. Marx. „Louis Bonaparten Kahdeksastoista päivä Brumairekuuta”, s. 98 ja seuraavat. Toim.)

kirjallisuuden kiihkeänä sotana järjettömiä keskiaikaisia persoonallisuuden ahdisteluja vastaan j.n.e. Narodnikit eivät kai rupea kiistämään sitä vastaan, että juuri reforminjälkeinen Venäjä on tuonut mukanaan tämän persoonallisuustunteen, omanarvon tunnon nousun. Mutta he eivät syvenny ajattelemaan sitä, mitkä aineelliset olosuhteet ovat siihen johtaneet. Maaorjuuden aikana ei tietenkään voinut olla mitään sellaista,— ja niinpä narodnikki tervehtii „vapautus”-reformia huomaamatta sitä, että hän joutuu yhtä lyhytnäköisen optimismin valtaan kuin porvarilliset historioitsijat, joista Marx sanoi, että he katsovat talonpoikaisreformia „emansipation” clair-obscur’in * läpi huomaamatta sitä, että tämä „emansipatio” merkitsi vain yhden muodon vaihtamista toiseen, feodaalisen lisätuotteen vaihtamista porvarilliseen lisäarvoon. Aivan sama juttu oli meilläkin. Juuri „vanha-aatellinen” talousjärjestelmä, joka satoi väestön paikalleen ja pirstoi sen eri perintötilanhaltijain alamaisryhmiksi, painoikin persoonallisuuden poljetuun asemaan. Ja edelleen, juuri kapitalismi, joka irroitti yksilön pois kaikista maaorjuuden siteistä, asetti tämän yksilön itsenäisiin markkinasuhteisiin tekemällä siitä tavaranhaltijan (ja siinä ominaisuudessa tasa-arvoiseksi kenen muun tavaranhaltijan kanssa tahansa) ja sai aikaan persoonallisuustunteen nousun. Kun herrat narodnikit kauhistelevat farisealaisesti, kun heille puhutaan Venäjän kapitalismin edistyksestä, niin se tapahtuu vain siksi, että he eivät ajattele kysymystä niiden „edistyksen hyvyksien” aineellisista olosuhteista, jotka ovat kuvaavia reforminjälkeiselle Venäjälle. Kun hra Mihailovski alkaa „sosiologiaansa” „yksilöstä”, joka protestoi Venäjän kapitalismia vastaan väittäen sitä Venäjän satunnaiseksi ja väliaikaiseksi poikkeamiseksi oikealta tieltä, niin siinä hän jo lyö itseään ymmärtämättä sitä, että juuri kapitalismi onkin luonut ne olosuhteet, jotka tekivät mahdolliseksi tämän yksilön protestin.— Tästä esimerkistä me näemme taaskin, mitä muutoksia hra Struven perustelu kaipaa. Kysymys olisi pitänyt asettaa kokonaan Venäjän sosiolojien pohjalle, sille pohjalle, että otettaisiin selville, mitä on olemassa ja miksi se on juuri niin eikä jotenkin toisin: narodnikit eivät suotta rakentaneet koko sosiologiaansa siten, että

* — himmentävän hunnun. *Toim.*

tosiolojen analyysin asemesta he pohtivat sitä, mitä „voisi olla”; he eivät voineet olla näkemättä, että tosiolot särkevät säälimättä heidän harhakuvitelmansa.

„Yksilöitä” koskevan teorian käsittelyn tekijä päättää seuraavaan määritelmään: „yksilö on sosiologialle ympäristön toimintoja”, „yksilö on tässä muodollinen käsite, jonka sisältö saadaan tutkimalla yhteiskunnallista ryhmää” (40). Jälkimmäinen vastakkain asettelu korostaa erittäin hyvin subjektivismiin ja materialismiin vastakohtaisuutta: puhuesaan „yksilöstä” subjektivistit määrittelivät tämän käsitteen *sisällön* (s.o. tämän yksilön „ajatukset ja tunteet”, hänen yhteiskunnalliset toimintonsa) *a priori*, s.o. soluttivat salaa omia utopioitaan „yhteiskunnallisen ryhmän tutkimisen” asemesta.

Materialismin toinen „tärkeä puoli” — jatkaa hra Struve — „on se, että taloudellinen materialismi alistaa aatteen tosiasialle, tietoisuuden ja täytymisen — olemiselle” (40). „Alistaa” — merkitsee tietysti tässä tapauksessa: panna alistettuun asemaan yhteiskunnallisten ilmiöiden selittämisessä. Subjektivistit-narodnikit menettelevät juuri päinvastoin: järkeilyissään he lähtevät „ihanteista”, ajattelematta lainkaan sitä, että nämä ihanteet ovat voineet olla vain tosiolojen vissiä heijastusta, että ne on siis tarkistettava tosiasioilla, vietävä tosiasioiden pohjalle. — Muuten, tämä viimeksimainittu väittämä on narodnikille käsittämätön ilman selityksiä. Kuinka niin? — ajattelee hän, — ihanteidenhan pitää tuomita tosiasiat, osoittaa, kuinka niitä on muutettava, tarkistettava tosiasioita eikä tulla tosiasioiden tarkistamiksi. Tämä viimeksimainittu tuntuu narodnikista, joka on tottunut leijaillemaan pilvien yläpuolella, tosiasiaan sopeutumiselta. Selittäkäämme tätä.

Se, että on olemassa „isännöimistä toisten kustannuksella”, että on olemassa riistoa, tulee aina synnyttämään sekä itse riistetyissä että eräissä „intelligenssin” edustajissa tälle järjestelmälle vastakkaisia ihanteita.

Nämä ihanteet ovat marxilaiselle erittäin arvokkaita; vain niiden pohjalla hän polemisoikin narodnikkilaisuutta vastaan, hän polemisoi yksinomaan näiden ihanteiden rakentamista ja niiden toteuttamista koskevasta kysymyksestä.

Narodnikista on riittävää todeta tällaisia ihanteita synnyttävä tosiasia, sitten esittää lausuntoja ihanteen laillisuudesta „nykyaikaisen tieteen ja nykyaikaisten

moraaliaatteiden” kannalta [ja tällöin hän ei ymmärrä, että nämä „nykyaikaiset aatteet” merkitsevät vain länsi-eurooppalaisen „yleisen mielipiteen” myönnytyksiä uudelle, nousevalle voimalle] ja edelleen vetoaa „yhteiskuntapiireihin” ja „valtioon”: turvatkaa, varjelkaa, järjestäkää!

Marxilainen lähtee samasta ihanteesta, mutta hän ei vertaile sitä „nykyaikaiseen tieteeseen ja nykyaikaisiin moraaliaatteisiin”*, vaan *oleviin luokkaristiriitoihin*, ja sen vuoksi hän ei muotoile sitä „tieteen” vaatimukseksi, vaan jonkin määrätyn luokan vaatimukseksi, jonka määrätty yhteiskunnalliset suhteet synnyttävät (jotka pitää tutkia objektiivisesti) ja joihin voidaan päästä vain niin ja niin, näiden suhteiden sellaisten ja sellaisten ominaisuuksien seurauksena. Ellei ihanteita viedä *tällä tavalla* tosiasioiden pohjalle, niin nämä ihanteet jäävät viattomiksi toivomuksiksi ilman minkäänlaisia mahdollisuuksia, että joukot hyväksyisivät ne ja siis että ne voitaisiin toteuttaa.

Mainittuaan täten ne yleiset teoreettiset väittämät, jotka pakoittavat tunnustamaan materialismin ainoaksi oikeaksi yhteiskuntatieteen metodiksi, hra Struve ryhtyy selittämään Marxin ja Engelsin katsomuksia siteeraten pääasiassa viimeksimainitun teoksia. Se on erittäin mielenkiintoinen ja opettavainen osa kirjassa.

Sangen paikallaan on tekijän huomautus, että „missään ei tavata sellaista Marxin opin ymmärtämättömyyttä kuin venäläisten publisistien keskuudessa” (44). Esimerkiksi otetaan ennen kaikkea hra Mihailovski, joka pitää Marxin „historiallis-filosofista teoriaa” ainoastaan „kapitalistisen järjestelmän synnyn” selvittämisenä. Hra Struve protestoi täydellä syyllä tätä vastaan. Todellakin, tämä on mitä luonteenomaisin seikka. Hra Mihailovski on kirjoittanut Marxista moneen otteeseen, mutta hän ei ole milloinkaan edes hiiskahtanut siitä, mikä suhde *Marxin metodilla* on „subjektiiviseen metodiin sosiologiassa”. Hra Mihailovski kirjoitti „Pääomasta” sanoen olevansa „solidaarinen” (?) Marxin talousopin kanssa, mutta kiersi visusti vaieten kysymyksen — sanokaamme esimerkiksi — siitä, soveltuvatko venäläiset subjektivistit Proudhonin metodiin, Proudhonin,

* Kirjassaan „Herrn E. Dührings Umwälzung der Wissenschaft” („Hra E. Dühring tieteen mullistajana” („Anti-Dühring”). *Toim.*) Engels pani erinomaisesti merkille, että se on vanha psykologinen metodi: omaa käsitystä ei verrata siihen tosiasiaan, jota se vanhastaa, vaan toiseen käsitteeseen, jäljennökseen jostakin toisesta tosiasiaista 88.

joka haluaa muuttaa tavaratalouden oman oikeudenmukaisuus-ihanteensa mukaan? * Miten tämä (oikeudenmukaisuuden — justice éternelle'n) kriteerio eroaa hra Mihailovskin kriteeriosta: „nykyaikainen tiede ja nykyaikaiset moraaliatteet”? Ja minkä vuoksi hra Mihailovski, joka on aina niin tarmokkaasti protestoinut sitä vastaan, että yhteiskuntatieteiden metodi samaistetaan luonnontieteiden metodin kanssa, ei väittänyt sitä Marxin lausuntoa vastaan, että tämä Proudhonin metodi on aivan yhtä järjetön, kuin jos kemisti haluaisi „aineenvaihdon todellisten lakien tutkimisen” asemesta muuttaa tämän vaihdon „sukulaisuus”-lain mukaiseksi? miksi hän ei väittänyt sitä Marxin katsantokantaa vastaan, että yhteiskunnallinen prosessi on „luonnonhistoriallinen prosessi”? Tätä ei voida selittää sillä, ettei hän tuntisi kirjallisuutta: kysymys on nähtävästi täydellisestä ymmärtämättömyydestä tai haluttomuudesta ymmärtää. Hra Struve on kai ensimmäisenä kirjallisuudessamme sanonut tämän, ja se on hänen suuri ansionsa.

Siirtykäämme nyt niihin tekijän lausuntoihin marxilaisuudesta, jotka herättävät arvostelua. „Me emme voi olla myöntämättä”, sanoo hra Struve, „että tämän opin puhtaasti filosofista perustelua ei vielä ole annettu ja että se ei ole vielä selviytynyt siitä suunnattomasta konkreettisesta aineistosta, minkä maailmanhistoria tarjoaa. Tarvitaan nähtävästi tosiasiain tarkistamista uuden teorian katsantokannalta; tarvitaan teorian arvostelemista tosiasioilla. Mahdollisesti monet yksipuolisuudet ja liian hätiköiden tehdyt yleistyksiset jäisivät silloin syrjään” (46). Ei ole aivan selvä, mitä tekijä tarkoittaa „puhtaasti filosofisella perustelulla”? Marxin ja Engelsin kannalta filosofialla ei ole mitään oikeutta erilliseen, itsenäiseen olemassaoloon, ja sen aineisto jakaantuu myönteisen tieteen eri alojen kesken. Näin ollen filosofisella perustelulla voidaan ymmärtää *joko* sen lähtökohtien vertailemista muissa tieteissä varmasti määriteltyihin lakeihin [ja hra Struve itsekin myönsi, että psykologia tarjoaa jo sellaisia väittämiä, jotka pakoittavat luopumaan subjektivismista ja hyväksymään materialismin], *tahi* tämän teorian soveltamisen kokeilua. Ja meillä on siinä suhteessa itsensä hra Struven lausunto, että „materialismin osaksi jää aina se ansio, että se on antanut syvästi tieteelli-

* „Das Kapital”, I. B., 2-te Aufl., S. 62, Anm. 38 („Pääoma”, I osa, 2:n painos, s. 62, huomautus 38. Toim.) 89.

sen, todella *filosofisen* (tekijän alleviivaama) selityksen monista (NB tämä) äärettömän tärkeistä historian tosiasioista" (50). Tämä tekijän jälkimmäinen lausunto sisältää sen tunnustuksen, että materialismi on ainoa tieteellinen metodi sosiologiassa ja siksi tarvitaan tietysti „tosiasiain uudestitarkistamista" tältä kannalta, varsinkin Venäjän historian ja olojen tosiasiain uudestitarkistamista, joita venäläiset subjektivistit ovat niin uutterasti vääristelleet. Mitä tulee viimeiseen huomautukseen mahdollisista „yksipuolisuuksista" ja „liian hätiköiden tehdyistä yleistyksistä", niin pysähtymättä tähän yleiseen ja sen vuoksi epäselvään huomautukseen, me käännyimme suoraan erääseen niistä korjauksista, joita tekijä, joka ei ole saanut „ortodoksian tartuntaa", tekee Marxin „liian hätiköiden tekemiin yleistyksiin".

Kysymys on valtiosta. Kieltäessään valtion „Marx ja hänen seuraajansa" „viehättyivät" menemään „liian pitkälle *nykyajan valtion* arvostelussa" ja vajosivat „yksipuolisuuteen". „Valtio", oikaisee hra Struve tätä viehättymistä, „on ennen kaikkea *järjestyksen organisatio*; herruuden (luokkaherruuden) organisatio se on sellaisessa yhteiskunnassa, missä tämän talousrakenne määrää toisten ryhmien alistumisen toisille ryhmille" (53). Tekijän mielestä sukuyhteisön oloissa oli olemassa valtio, joka jää olemaan sittenkin, kun luokat hävitetään, sillä valtion tunnusmerkkinä on pakoiusvalta.

Voidaan vain ihmetellä sitä, että tekijä näin hämmästyttävällä tavalla ilman argumentteja arvostelee Marxia professorimaisesta näkökulmastaan. Ennen kaikkea hän kerrassaan väärin pitää pakoiusvaltaa valtion erikoisena tunnusmerkkinä: pakoiusvalta on olemassa jokaisessa ihmisryhmissä, se on sekä sukuyhteisössä että perheessä, mutta valtiota niissä ei ollut. „Valtion oleellisena tunnusmerkkinä", sanoo Engels juuri siinä samassa teoksessa, josta hra Struve on ottanut valtiota koskevan sitaatin, „on julkinen valta, joka on erotettu kansanjoukoista" [„Ursprung der Familie u.s.w.", 2-te Aufl., S. 84*; venäjänk. käännös, s. 109], ja vähän ylempänä hän puhuu naukrarioiden⁹⁰ perustamisesta, että se „horjutti kahdella tavalla sukuyhteisöjärjestelmää: ensiksikin, se muodosti julkisen vallan

* — „Perheen, yksityisomistuksen ja valtion alkuperä", 2:n painos, s. 84. Toim.

(oeffentliche Gewalt — venäjänkielisessä käännöksessä tulkittu väärin: yhteiskunnallinen voima), joka ei enää sattunut yksinkertaisesti yhteen koko aseistetun kansan kanssa” (ib.*; S. 79; venäjänk. käännös, s. 105)⁹¹. Siis valtion tunnusmerkkinä on se, että on olemassa erikoinen henkilöluokka, jonka käsiin keskittyy *valta*. Yhteisöä, jossa „järjestyksen organisatiota” hoitaisivat vuorotellen sen *kaikki* jäsenet, ei kukaan tietenkään voisi nimittää valtioksi. Edelleen, nykyajan valtion suhteen hra Struven ajatus on vieläkin vähemmän pätevä. Kun siitä sanotaan, että se „on ennen kaikkea (sic!?) järjestyksen organisatio”, niin se merkitsee, ettei ymmärretä Marxin teorian erästä hyvin tärkeää kohtaa. Byrokratia on se erikoinen kerros, jonka käsissä on valta nykyajan yhteiskunnassa. Tämän elimen välitön ja mitä kiintein yhteys nykyajan yhteiskunnassa hallitsevaan porvarisluokkaan käy ilmi historiastakin (byrokratia oli porvariston ensimmäinen poliittinen ase feodaaleja vastaan, yleensä „vanha-aatelisten” järjestelmän edustajia vastaan, jolloin ensi kertaa poliittisen herruuden areenalle eivät tulleet jalosukuiset maanomistajat, vaan raznotshintsit, „pikkuporvaristo”) ja itse tämän luokan muodostumisen ja täydentymisen olosuhteista, luokan, johon on pääsy ainoastaan „kansasta lähtöisin olevilla” porvarillisilla henkilöillä ja joka on sidottu tähän porvaristoon tuhansin mitä lujimmin sitein**. Tekijän virhe on sitäkin harmillisempi, kun juuri Venäjän narodnikeilla, joita vastaan hänellä oli niin hyvä aikomus esiintyä, ei ole aavistustakaan siitä, että mikä tahansa byrokratia on sekä historiallisen alkuperänsä, nykyisen alkulähteensä että myöskin tehtävänsä kannalta puhtaasti ja yksinomaan porvarillinen laitos, jonka puoleen pikkuporvariston ideologit vain voivatkin tuottajan etujen kannalta kääntyä.

Kannattaa vielä kosketella jonkin verran marxilaisuuden suhdetta etiikkiin. Sivuilla 64—65 tekijä esittää Engelsin mainion selityksen vapauden suhteesta välttämättömyyteen:

* — ibidem — sama lähde. *Toim.*

** Vertaa K. Marx. „Bürgerkrieg in Frankreich”, S. 23 (Lpz. 1876) (*K. Marx. „Kansalaissota Ranskassa”*, s. 23. Leipzig, 1876. *Toim.*) ja „Der achtzehnte Brumaire”. S. 45—46 (Hmb. 1885) 92 („Kahdeksastoista päivä Brumairekuuta”, s. 45—46. Hampuri, 1885. *Toim.*): „Ranskan porvariston aineelliset edut kieloutuvat mitä hukkimmin yhteen tämän lavean ja laajalle haaratuvan mekanismin kanssa kysymys on byrokratiasta! Siihen se vähentää liikaväestöään ja täydentää valtiolta saatavan palkan muodossa sitä, mitä se ei ole onnistunut saamaan voiton, korkojen, maakoron ja honoraarim muodossa”.

„Vapaus on välttämättömyyden tajuamista”⁹³. Determinismi ei laisinkaan edellytä fatalismia, vaan päinvastoin se juuri antaakin pohjan järkevälle toiminnalle. Tähän ei voida olla lisäämättä, että Venäjän subjektivistit eivät ole päässeet selville edes niin alkeellisessa kysymyksessä kuin on tahdon vapautta koskeva kysymys. Hra Mihailovski sotkeentui avuttomasti determinismin ja fatalismin sekoittamiseen toisiinsa ja löysi ulospääsyn... istumalla kahden tuolin väliin: haluamatta kieltää lainmukaisuutta hän väitti, että tahdon vapaus on meidän tajuntamme tosiasia (oikeastaan se on Mirtovin aate, jonka hra Mihailovski on lainannut) ja sen vuoksi se voi olla etiikin perustana. Sosiologiaan sovellettuina nämä aatteet eivät tietenkään ole voineet antaa mitään muuta kuin utopiaa tai tyhjää moraalialia, joka sivuuttaa huomiotta yhteiskunnassa tapahtuvan luokkien taistelun. Siksi ei voida olla tunnustamatta oikeaksi Sombartin väitettä, että „itsessään marxilaisuudessa alusta loppuun saakka ei ole hituistakaan etiikkiä”: teoreettiselta kannalta se alistaa „eetillisen näkökannan” „syysuhdeperiaatteelle”; käytännölliseltä kannalta se selittää sen luokkataistelusi.

Materialismin esitystä hra Struve täydentää antamalla materialistiselta näkökannalta lausunnon „kahdesta tekijästä, joilla on hyvin tärkeä merkitys kaikissa narodnikkien ajatusrakennelmissa” — „intelligenssistä” ja „valtiosta” (70). Tässä lausunnossa ilmeni taaskin se sama tekijän „epäortodoksaalisuus”, mikä todettiin edellä hänen objektivisminsa johdosta. „Jos... yleensä kaikki yhteiskunnalliset ryhmät muodostavat realisen voiman vain sikäli, mikäli... ne käyvät yhteen yhteiskuntaluokkien kanssa tai liittyvät läheisesti niihin, niin on selvää, että „säättyihin kuulumaton intelligenssi” ei ole realinen yhteiskunnallinen voima” (70). Abstraktisessa, teoreettisessa mielessä tekijä on tietysti oikeassa. Hän ottaa narodnikkeja kiinni heidän sanoistaan, kuten on tapa sanoa. Te sanotte, että intelligenssin pitää ohjata Venäjää „muille teille”, mutta te ette käsitä, että intelligenssi on nolla, ellei se liity läheisesti johonkin luokkaan. Te kehuskelette, että Venäjän säättyihin kuulumattoman intelligenssin erikoisuutena on aina ollut aatteiden „puhtaus” — sen vuoksihan se onkin aina ollut voimaton. Tekijän arvostelu rajoittuu siihen, että hän vertaa toisiinsa typerää narodnikkilaista *ajatusta* intelli-

genssin kaikkivoivasta mahdista ja omaa, aivan oikeaa *ajatustaan* „intelligenssin voimattomuudesta talousproses-
sissa” (71). Mutta tuollainen vertaileminen ei riitä. Jotta voitaisiin päätellä Venäjän „säättyihin kuulumattomasta intelligenssistä” Venäjän yhteiskunnan erikoisena ryhmänä, joka niin hyvin luonnehtii koko reforminjälkeistä kautta, kautta, jolloin *raznotshintsit* ovat lopullisesti työntäneet syrjään aateliset, ja jolla ryhmällä on epäilemättä ollut ja on edelleenkin määrätty historiallinen merkitys, sitä varten on verrattava meidän „säättyihin kuulumattoman intelligenssimme” aatteita ja vielä enemmän sen ohjelmia *Venäjän yhteiskunnan kyseessäolevien luokkien asemaan ja etuihin*. Torjuaksemme sellaisen mahdollisuuden, että meitä voitaisiin epäillä puolueellisuudesta, me emme rupea itse tekemään tätä vertailua, vaan rajoitumme siihen, että viittaamme narodnikkiin, jonka artikkelia I luvussa kommentoitiin. Kaikista hänen lausunnoistaan johtuu aivan selvästi määrätty johtopäätös: Venäjän edistynyt, liberaalinen, „demokraattinen” intelligenssi oli porvarillista intelligenssiä. „Säättyihin kuulumattomuus” ei lainkaan sulje pois intelligenssin aatteiden luokka-alkuperää. Porvaristo on aina ja kaikkialla noussut säätyjen poistamisen nimessä feodalismia vastaan — ja meilläkin säättyihin kuulumaton intelligenssi esiintyi vanha-aatelista, säätyjärjestelmää vastaan. Porvaristo on aina ja kaikkialla esiintynyt aikansa eläneitä säätypiteitä ja muita keskiaikaisia laitoksia vastaan koko „kansan” nimessä, „kansan”, jonka sisällä eivät luokkaristiriidat olleet vielä kehittyneet, ja siinä porvaristo oli oikeassa niin Lännessä kuin Venäjälläkin, sillä arvostelun alaiset laitokset ahdistivat todellakin *kaikkia*. Heti kun Venäjällä annettiin ratkaiseva isku säätyläisyydelle (1861), niin heti alkoi ilmaantua antagonismia „kansan” sisällä, ja sen rinnalla ja sen takia antagonismia säättyihin kuulumattoman intelligenssin sisällä liberaalien ja narodnikkien, talonpoikaiston ideologioiden välillä (talonpoikaiston, jonka sisällä välittömien tuottajain ensimmäiset venäläiset ideologit eivät nähneet eivätkä vielä voineetkaan nähdä vastakkaisten luokkien muodostumista). Edelleen jatkunut taloudellinen kehitys johti yhteiskunnallisten vastakohtien entistä täydellisempään ilmenemiseen Venäjän yhteiskunnassa, pakoitti tunnustamaan tosiasiksi sen,

että talonpoikaisto jakaantuu maaseutuporvaristoksi ja proletariaatiksi. Narodnikkilaisuus on jo muuttunut melkein täydellisesti pikkuporvariston ideologiaksi ja erottanut marxilaisuuden pois itsestään. Sen vuoksi Venäjän „säättyihin kuulumaton intelligenssi” on „realinen yhteiskunnallinen voima”, *mikäli se puolustaa porvariston yleisiä etuja**. Kun tämä voima ei ole kuitenkaan *pystynyt* luomaan puolustamilleen eduille soveliaita laitoksia, ei ole pystynyt uudestimuokkaamaan „Venäjän nykyisen kulttuurin ilmapiiriä” (hra V. V.), kun „poliittisen taistelun kaudella olleen aktiivisen demokratismiin” tilalle on tullut „yhteiskunnallinen indifferentismi” (hra V. V. „Nedeljassa” v. 1894, № 47),—niin syynä siihen ei ole ainoastaan kotimaisen „säättyihin kuulumattoman intelligenssin” haaveksiva luonne, vaan pääasiassa myöskin niiden luokkien asema, joista se on lähtenyt ja ammentanut voimaa, niiden kaksinaisuus. On kiistatonta, että Venäjän „ilmapiirissä” on niille ollut paljon kielteistä, mutta se on tarjonnut niille eräitä myönteisiäkin puolia.

Venäjällä on erikoisen suuri historiallinen merkitys sillä luokalla, joka ei narodnikkien mielestä ole „puhtaan työaateen” edustaja; sen „aktiivisuutta” ei voida vaimentaa „maustetulla sammenlihalla”. Siksi pä marxilaisten taholta tehdyt viittaukset siihen eivät vain ole „katkaisematta demokraattista lankaa”, vaikka hra V. V., joka spesialisoitunut uskomattomimpien typeryyksien keksimiseen marxilaisista, niin väittääkin, vaan päinvastoin ne sieppaavat kiinni tuosta „langasta”, jonka indifferentiset „yhteiskuntapiirit” päästävät käsistään, ja vaativat sen kehittämistä, lujittamista ja lähentämistä elämään.

Intelligenssistä annetun lausunnon epätäydellisyyteen hra Struvella liittyy seuraavan teesin jossain määrin epäonnistunut sanamuoto: „Täytyy todistaa”, sanoo hän, „että vanhan talousjärjestelmän hajoaminen on kiertämätöntä” (71). Ensinnäkin, mitä tekijä tarkoittaa „vanhalla

* I luvussa todettiin narodnikkilaisten toiveiden olevan valtavalta osaltaan pikkuporvarillista luonnetta. Toiveilla, jotka eivät sovi tähän määritelmään (kuten „työn yhteiskunnallistaminen”), on nykyajan narodnikkilaisuudessa jo kerrassaan pienoinen sija. Sekä „Russkoje Bogatstvo” (1893, № 11—12 *Juzhakovin* artikkeli „Venäjän taloudellisen kehityksen kysymyksiä”) että hra V. V. („Katsauksia teoreettiseen taloustieteeseen”. Pietari. 1895) protestoivat hra N. —onia vastaan, joka puhuu „ankarasti” (hra Juzhakovin sanonta) luoton, maanhallinnan laajentamisen, siirtoasutuksen y.m.s. kuluneesta yleislääkkeestä.

talousjärjestelmällä”? Maaorjuuttako? — mutta eihän sen hajoamista tarvitse todistella. — „Kansantuotantoako”? — mutta hänhän itse sanoo alempana ja sanoo aivan oikein, että tämä sanayhdistelmä „ei vastaa mitään realistista historiallista järjestelmää” (177), että toisia sanoja käyttäen se on tarua, koska maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen meillä on alkanut kiihtyvällä vauhdilla kehittyä tavaratalous. Tekijä luultavasti tarkoitti kapitalismin kehityksen sitä vaihetta, jolloin se ei ole vielä päässyt kokonaan irti keskiaikaisista laitoksista, jolloin kauppapääoma on vielä voimakasta ja suuri osa tuottajista harjoittaa vielä pientuotantoa. Toiseksi, mitä tekijä pitää tämän välttämättömyyden kriteeriona? Määrättyjen luokkien herruuttako? kyseessäolevan tuotantosuhteiden järjestelmän ominaisuuksiako? Kummassakin tapauksessa kysymys rajoittuu siihen, että *todetaan* sen tai tämän (kapitalistisen) järjestelmän *olemassaolo*; kysymys rajoittuu *tosiasian toteamiseen* eikä sitä olisi missään tapauksessa pitänyt siirtää tulevaisuutta koskevien järjelyjen alalle. Sellaiset ajatukset pitäisi jättää monopoliomaisuudeksi herroille narodnikeille, jotka etsivät „muita teitä isänmaalle”. Tekijä itse sanoo jo seuraavalla sivulla, että mikä tahansa valtio on „määrättyjen yhteiskuntaluokkien herruuden ilmaus”, että „tarvitaan yhteiskunnallisen voiman uudelleenjakamista eri luokkien kesken sitä varten, että valtio muuttaisi perinpohjaisesti suuntaustaan” (72). Kaikki tämä on aivan oikein ja erittäin sattuvasti tähdätty narodnikkeja vastaan, ja sen mukaisesti kysymys olisikin pitänyt asettaa toisin: täytyy todistaa, että Venäjällä *on olemassa* kapitalistiset tuotantosuhteet (eikä „hajoamisen kiertämättömyyttä” j.n.e.); täytyy todistaa, että myöskin Venäjän tietojen nojalla osoittautuu paikkansa pitäväksi se laki, että „tavaratalous on kapitalistista taloutta”, t.s. että meilläkin tavaratalous kehittyessään kasvaa kaikkialla kapitalistiseksi taloudeksi; täytyy todistaa, että kaikkialla vallitsee olemukseltaan porvarillinen järjestelmä, että tuottajan vapauttaminen tuotantovälineistä ja se, että hän joutuu kaikkialla hoitamaan taloutta toisten hyväksi johtuu juuri tämän luokan herruudesta eikä narodnikkien surullisenuuoluisista „sattumista” tai „politiikasta” y.m.s.

Tähän päätämme hra Struven kirjan ensimmäisen, yleisluontoisen osan käsittelyn.

III LUKU

MITEN NARODNIKIT ASETTAVAT TALOUDELLISET
KYSYMYKSET JA MITEN HRA STRUVE NE ASETTAA

Lopetettuaan sosiologian käsittelyn tekijä siirtyy „konkreettisempiin taloudellisiin kysymyksiin” (73). Tällöin hän pitää „luonnollisena ja aiheellisena” aloittaa „yleisistä väittämistä ja historiallisista selityksistä”, „kiistattomista, ihmiskunnan yleisen kokemuksen toteamista lähtökohdista”, kuten hän sanoo alkulauseessa.

Ei voida olla panematta merkille, että tämän menettelytavan vikana on se sama abstraktisuus, joka todettiin aivan alusta saakka tämän käsiteltävänä olevan kirjan peruspuutteellisuudeksi. Niissä luvuissa, joihin me nyt siirrymme (kolmannessa, neljännessä ja viidennessä), tämä puutteellisuus on johtanut kahdenlaiseen epäsuotavaan seuraukseen. Toisaalta se on heikentänyt niitä määrättyjä teoreettisia väittämiä, joita tekijä on esittänyt narodnikkeja vastaan. Hra Struve järkeilee *ylimalkaisesti*, kuvailee siirtymistä luontaistaloudesta tavaratalouteen, sanoo, että maailmassa asia on ollut enimmäkseen niin ja niin ja samalla tekee erinäisiä, ylimalkaisia mainintoja Venäjstäkin ulottaen siihenkin „talouselämän historiallisen kehityksen” yleisen prosessin. On kiistatonta, että tällainen ulottaminen on aivan paikallaan ja että tekijän „historialliset selitykset” ovat aivan välttämättömiä narodnikkilaisuuden arvostelua varten, jolla on väärä käsitys muustakin historiasta eikä ainoastaan Venäjän historiasta. Mutta nämä väittämät olisi pitänyt esittää konkreettisemmin, asettaa ne määrätymmin narodnikkien perusteluja vastaan, jotka kieltävät sen, että yleisen prosessin ulottaminen Venäjälle olisi oikein; olisi pitänyt verrata narodnikkien määrättyä tosilojen käsitystä *toiseen* käsitykseen, marxilaisten käsitykseen *näistä samoista* tosiloista. Toisaalta tekijän ajatusten abstraktinen luonne johtaa siihen, että hänen väittämässään ei ole sanottu asioita loppuun saakka, siihen, että osoittaessaan oikein määrätyn prosessin olemassaolon hän ei selitä sitä, mitkä luokat tällöin muodostuivat, mitkä luokat veivät eteenpäin prosessia työntäen taakse muut, alistamansa väestökerrokset; sanalla sanoen tekijän objek-

tivismi ei tässä ulotu materialismiin saakka — näiden termien yllämainitussa merkityksessä*.

Nyt esitämme todistukset hra Struven kirjan mainittujen lukujen tällaiselle arvioinnille käsittelemällä sen erillisiä, tärkeimpiä väittämiä.

Tekijän huomautus siitä, että „Venäjän historiassa me tapaamme miltei ensimmäisiltä sivuilta alkaen välittömien tuottajain riippuvaisuuden (juridisen ja taloudellisen riippuvaisuuden) isännistä „kansantutannon” idyllin historiallisena seuralaisena” (81), on hyvin oikeaan osunut. Luontaistalouden kaudella talonpoika oli maanomistajan orjuuttama, hän ei tehnyt työtä itseään, vaan bojaria, luostaria ja tilanherraa varten,— ja hra Struve täydellä oikeudella asettaa tämän *historiallisen tosiasian* vastapainoksi omaperäisten sosiologiemme tarinoille siitä, miten „tuotantovälineet kuuluivat tuottajalle” (81). Nämä tarinat ovat eräs niitä Venäjän historian vääristelyjä pikkuporvarillisen utopian mieliksi, joita narodnikit ovat aina niin auliisti harjoittaneet. Peläten katsoa tosioioja suoraan, peläten nimittää tätä sortoa sen oikealla nimellä, he kääntyivät historian puoleen ja esittivät asian siten, että tuotantovälineiden kuuluminen tuottajalle on ollut talonpoikaistyön „ikivanha” alkujuuri, sen „vuosisatainen tukipylväs” ja ettei nykyään tapahtuva talonpoikaiston pakko luovutus sen vuoksi olekaan selitettävissä feodaalisen lisätuotteen vaihtumisella porvarilliseksi lisäarvoksi, ettei se ole selitettävissä yhteiskunnallisen taloutemme kapitalistisella organisaatiolla, vaan epäonnistuneen politiikan sattumatapaukseksi, väliaikaiseksi „poikkeamiseksi siltä tieltä, jonka kansakunnan koko historiallinen elämä on sille määrännyt” (hra Juzhakov, P. Struven siteeraama, s. 15). Eikä ole edes hävetty kertoella moisia joutavia tarinoita maasta,

* Tämän objektivismin ja materialismin suhteen toisiinsa on Marx muun muassa osoittanut alkulauseessa teokseensa: „Der achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte” („Louis Bonaparten kahdeksastoista päivä Brumairekuuta”. *Toim.*). Marx sanoo, että Proudhon on kirjoittanut (Coup d'état) tästä samasta historian tapahtumasta ja sanoo tämän katsantokannasta vastakkaisena omalle katsantokannalleen seuraavaa:

„Proudhon puolestaan yrittää kuvata valtiokaappausta [jouluk. 2 p:nä] sitä edeltäneen historiallisen kehityksen tulokseksi. Mutta valtiokaappauksen historiallinen konstruktio muuttuu hänen käsissään tämän kaappausten sankarin historialliseksi ylistelyksi. Näin ollen hän lankeaa niin sanottujen *objekttiivisten* historioitsijoidemme virheeseen. Minä päinvastoin osoitan, millä tavalla *luokkajärjestelmä* Ranskassa loi sellaiset olosuhteet ja ehdot, jotka antoivat mitättömälle ja naurettavalle tusinahenkilölle mahdollisuuden näytellä sankarin osaa” (Vorwort) 94.

jossa vasta aivan äskettäin lakkasi * mitä karkeimmissa, aasialaisissa muodoissa tapahtunut talonpoikaiston maaorjuudellinen riisto, jolloin eivät ainoastaan tuotantovälineet olleet kuulumatta tuottajalle, vaan itse tuottajatkaan eivät eronneet paljoakaan jostain „tuotantovälineestä”. Hra Struve asettaa tätä „imelää optimismia” vastaan hyvin sattuvasti Saltykovin jyrkän lausunnon „kansantuotannon” ja maaorjuuden välisestä yhteydestä, siitä, miten „vuosisataisten tukipyöväiden” kaudella vallinnut „runsaus” „on tullut ainoastaan [huomatkaa tämä] leibkampanjalaisten⁹⁵ ja muiden druzhinalaisten jälkeläisten osaksi” (83).

Panemme edelleen merkille hra Struven seuraavan huomautuksen, joka koskee selvästi Venäjän tosioalojen määrättyjä tosiasioita ja joka sisältää sängen oikean ajatuksen. „Kun tuottajat eivät enää tuota paikallisille, tarkasti rajatuille markkinoille, vaan alkavat tuottaa etäisiä ja epä-määräisiä markkinoita varten ja kun kehittyi kilpailu ja taistelu markkinoista, niin nämä olosuhteet johtavat teknilliseen edistykseen... Koska työnjako on mahdollista, niin se on toteutettava mahdollisimman laajasti, mutta ennen kuin tuotanto uudestijärjestetään teknillisessä suhteessa, on uusien vaihto- (myynti-) ehtojen vaikutus ilmenevä siinä, että tuottaja joutuu taloudelliseen riippuvaisuuteen kauppiasta (ylösostajasta), ja yhteiskunnalliselta kannalta tällä seikalla on ratkaiseva merkitys. Tämä jää huomaamatta meidän „todellisilta marxilaisiltamme”, sellaisilta kuin hra V. V:ltä, joita puhtaasti teknillisen edistyksen merkitys häikäisee” (98). Tämä huomautus ylösostajan ilmaantumisen ratkaisevasta merkityksestä on aivan oikea. Se on siinä suhteessa ratkaiseva, että se todistaa ehdottomasti tuotannon kapitalistisen organisation jo olevan olemassa, todistaa sen, että Venäjäänkin voidaan soveltaa väittämää, että „tavaratalous — rahatalous — on kapitalistista taloutta”, luo sellaisen tuottajan alistamisen pääomalle, josta ei voi olla muuta ulospääsyä kuin tuottajan omatoimisuus. „Siitä hetkestä lähtien, kun kuluttajan ja tuottajan välille tulee liikemieskapitalisti,— ja se on kiertämätöntä silloin, kun tuotetaan laajoja ja epämääräisiä

* Eikä voida vielääkään sanoa, että se olisi lopullisesti lakannut. Toisaalta ovat olemassa lunastusmaksut (ja on tunnettua, että paitsi maan hintaa niihin kuuluu myös lunastus maaorjuudesta); toisaalta esimerkiksi talonpoikain suorittamat työllämaksut „poisleikatuista maista” ovat suoranaista feodaalisen tuotantotavan perua.

markkinoita varten,— me olemme tekemisissä kapitalistisen tuotannon erään muodon kanssa”. Ja tekijä aivan oikein lisää, että „jos *kotiteollisuustuotannolla* tarkoitetaan sellaista tuotantoa, jossa tuottaja, tehdessään työtä epämääräisiä ja etäisiä markkinoita varten, nauttii *täydellistä taloudellista itsenäisyyttä*, niin nähtävästi osoittautuu, ettei tätä todellista kotiteollisuustuotantoa ole Venäjän *tosioissa* laisinkaan olemassa”. Tässä on vain turhaan käytetty sanontaa „nähtävästi” ja tulevaa aikaa: suurtuotannon kotiteollisuusjärjestelmän vallitseva asema ja kotiteollisuuden harjoittajain täydellinen joutuminen ylösostajien orjuuteen on kotiteollisuusalojemme todellisen organisation yleiseksi levinnyt ja vallitseva *tosiasia*. Tämä organisaatio ei ole ainoastaan kapitalistinen, vaan se on, tekijän sattuvaa huomautusta käyttäen, myös „kapitalisteille erittäin edullinen” organisaatio, joka turvaa heille suunnattomat voitot, hirveän alhaiset työpalkat ja joka vaikeuttaa äärettömästi työläisten järjestäytymistä ja kehittymistä (s. 99—101). Ei voida olla huomauttamatta, että kapitalistisen riiston vallitseva asema meidän kotiteollisuusammateissamme on ollut jo kauan sitten tunnettu *tosiasia*, mutta narodnikit sivuuttavat sen mitä siekailemattomimmalla tavalla. Heidän aikakaus- ja sanomalehtiensä melkein jokaisessa numerossa, missä tämä asia vain on puheen aiheena, te tapaatte harmittelua siitä, että hallitus tukee „keinotekoisesti” suurkanitalismia [jonka koko „keinotekoisuus” on siinä, että se on suurta eikä pientä, tehdaskapitalismia eikä kotiteollisuuskapitalismia, mekaanista eikä käsityömäistä] eikä tee mitään „*kansanteollisuuden* tarpeiden” hyväksi. Tässä tulee mitä havainnollisimmin ilmi pikkuporvarin rajoittuneisuus, pikkuporvarin, joka taistelee pienen *pääoman* puolesta suurpääomaa vastaan ja sulkee itsepintaisesti silmänsä näkemästä sitä kiistattomasti todettua *tosiasiaa*, että tässä „kansan” teollisuudessa on olemassa samanlainen etujen vastakohtaisuus ja ettei ulospääsy siis ole viheliäisissä lainoissa y.m.s. Koska pikkuisännästä, joka on sidottu talouteensa ja joka pelkää alituisesti menettävänsä sen, tämä kaikki tuntuu joltain kauhealta, joltain „agitatiolta” „oikeudenmukaisesta työn korvaamisesta, ikään kuin itse työ ei hedelmillään loisi tätä korvausta”,— niin on ymmärrettävää, että kotiteollisuuden harjoittajain työtätekevän joukon ainoana edustajana voi

olla vain tuottaja, joka elää tehdasteollisuuden „keinotekoisissa”, „ansari”-oloissa*.

Pysähtykäämme vielä hra Struven ajatukseen maanviljelyksestä. Höyry-kulkuvälineet pakoittavat siirtymään tavaravaihtotalouteen, se tekee maataloustuotannon tavaratuotannoksi. Tavaratuotannon luonne taas vaatii tuotannolta ehdottomasti „taloudellista ja teknillistä järkipärsäilyä” (110). Tekijän mielestä tämä väittämä on varsin tärkeä argumentti narodnikkeja vastaan, jotka viittaavat voitonriemulla siihen, ettei suurtuotannon etuisuutta maataloudessa ole (mukamas) voitu todistaa. „Niiden, jotka nojautuvat Marxin oppiin”, vastaa tekijä heille, „ei sovi kieltää maataloustuotannon taloudellisten ja teknillisten erikoisuuksien merkitystä, joiden erikoisuuksien vuoksi pienillä tuotantolaitoksilla määrättyissä oloissa on taloudellisia etuisuuksia suuriin verraten,— vaikka Marx itse kieltääkin näiden erikoisuuksien merkityksen” (111). Kovin epäselvä kohta. Mistä ihmeen erikoisuuksista tekijä puhuu? Miksei hän mainitse niitä tarkasti? Miksi hän ei sano, missä ja miten Marx on lausunut mielipiteensä tästä asiasta ja millä perusteella pidetään tarpeellisenä oikaista tätä mieli-pidettä?

„Pieni maanviljelystuotanto”, jatkaa tekijä, „tulee yhä suuremmissa ja suuremmissa määrässä saamaan tavaratalouden luonteen, ja pienten maanviljelystalouksien, ollakseen elinkykyisiä *tuotantolaitoksia*, pitää vastata taloudellisen ja teknillisen järkipärsäilyyden yleisiä vaatimuksia” (111). „Kysymys ei ole lainkaan siitä, joutuvatko pienet maanviljelyslaitokset suurten nielemiksi — sellaista taloudellisen kehityksen tulosta tuskin voitaneen odottaa,— vaan siitä muodonmuutoksesta, jonka alaiseksi koko kansantalous joutuu vaihdon vaikutuksesta. Narodnikit eivät huomaa sitä, että kun vaihtoon pohjautuva tavaratalous työntää syrjään luontaistaloutta ylempänä todetun „teollisuuden hajaantumisen” yhteydessä, niin se muuttaa täydellisesti koko yhteiskuntarakenteen. Entinen suhde maanviljelysväestön (maalaisväestön) ja maanviljelystä harjoittamattoman (kaupunkilais-) väestön välillä särkyy viimeksimainittuun eduksi. Itse maataloustuottajain taloudellinen tyyppi

* „Koko prosessi on sellainen, että pientuotanto (käsityötuotanto) lähentelee toisina aineksineen „kapitalismia” ja toisina aineksineen palkkatyötä, joka on vapaa tuotantovälineistä” (s. 104).

ja psyykkilliset piirteet muuttuvat perinpohjaisesti talouselämän uusien olosuhteiden vaikutuksesta” (114).

Tämä kohta selittää meille, mitä tekijä halusi sanoa Marxia koskevalla lauselmallaan ja samalla se kuvaa havainnollisesti edellä tehtyä huomautusta, että dogmaattinen esitystapa, joka ei perustu konkreettisen prosessin kuvaamiseen, himmentää tekijän ajatukset ja jättää ne keskeneräisiksi. Hänen väittämänsä narodnikkilaisten katsumusten virheellisyydestä on aivan oikea, mutta ei täydellinen, koska siinä ei osoiteta niitä luokka-antagonismin uusia muotoja, jotka kehittyvät tämän epäjärkiperäisen tuotannon järkiperäiseksi muuttumisen yhteydessä. Tekijä rajoittuu esimerkiksi sellaiseen ylimalkaiseen mainintaan, että „taloudellinen järkiperäisyys” merkitsee „korkeinta maakorkoa” (110), mutta unohtaa lisätä, että *maakorko* edellyttää *maanviljelyksen porvarillista organisatiota*, s.o. ensinnäkin sen täydellistä alistamista markkinoille ja toiseksi sitä, että maanviljelyksessä muodostuvat samat luokat, porvaristo ja proletariaatti, jotka ovat ominaisia kapitalistiselle teollisuudellekin.

Maanviljelyksemme muka epäkapitalistisesta organisaatiosta puhuessaan narodnikit asettavat kysymyksen hirveän suppeasti ja väärin, rajoittaen kaiken vain siihen, että suur-taloudet syrjäyttävät pientalouksia, ja siinä kaikki. Hra Struve sanoo heille aivan oikein, että järkeillessään siten he sivuuttavat huomiotta maanviljelystuotannon yleisen luonteen, joka voi olla (ja meillä todella onkin) porvarillista pientuotannonkin vallitessa, samoin kuin länsieurooppalaisten talonpoikain talous on porvarillista. Ne ehdot, joiden vallitessa itsenäinen pientalous („kansanomainen” talous — Venäjän intelligenssin terminologiaa käyttäen) muuttuu porvarilliseksi, ovat tunnetut: ensinnäkin tavaratalouden herruus, joka talous tuottajain ollessa eristettyjä toisistaan* synnyttää heidän keskuudessaan kilpailua ja rikastuttaa harvoja saattamalla suuret joukot taloudelliseen häviöön; toiseksi, työvoiman muuttuminen tavaraksi ja tuotantovälineiden muuttuminen pääomaksi, s.o. tuottajan irrottaminen tuotantovälineistä ja tärkeim-

* Kysymys on luonnollisesti *taloudellisesta* eristyneisyydestä. Maan yhteisöhallinta ei suinkaan hävitä sitä. Kaikkein „tasasuhtaisimpenkin” maan uudelleenjakojen oloissa talonpoika isännöi yksikseen palstallaan, hän on siis eristetty, muista irrallaan oleva tuottaja.

pien teollisuudenhaarojen kapitalistinen organisatio. Näissä oloissa itsenäinen pientuottaja joutuu erikoisasemaan tuottajain suureen joukkoon nähden,— samoin kuin meilläkin nykyään *todella itsenäiset* isännät ovat poikkeuksena koko siinä joukossa, joka tekee työtä toisen hyväksi ja jolla ei ole „itsenäistä” taloutta eikä edes elämisen välineitä viikoksi. Itsenäisen isännän asema ja edut eristävät hänet siitä tuottajain suuresta joukosta, joka elää *pääasiassa* työpalkalla. Kun nyt viimeksimainitut asettavat kysymyksen „oikeudenmukaisesta korvauksesta”, joka välttämättömyyden pakosta muodostuu eteiskäytäväksi peruskysymykseen yhteiskunnallisen talouden toisenlaisesta järjestelmästä,— niin ensinmainittua kiinnostaa paljon enemmän kokonaan toinen asia: luotto, ja varsinkin pienin erin annettava „kansanomainen” luotto, parannetut ja halpahintaisemmat työvälineet, „myynnin järjestäminen”, „maanomistuksen laajentaminen” j.n.e.

Itse laki suurtalouden paremmuudesta pientalouteen verraten on vain tavaratuotannon laki, eikä sitä siis voida soveltaa niihin talouksiin, jotka eivät ole vielä tulleet lopullisesti vedetyiksi tavaratuotantoon ja jotka eivät ole markkinasuhteiden alaisia. Sen vuoksi sellainen perustelu (jota muuten on myöskin hra V. V. harrastanut), että aatelistalouksien rappeutuminen reformin jälkeen ja yksityisten omistamien maiden vuokraaminen talonpoikain keskuudessa muka kumoo käsityksen maanviljelyksemme kapitalistisesta kehityksestä,— tämä tällainen perustelu todistaa vain sitä, että ne, jotka siihen turvautuvat, eivät ymmärrä lainkaan koko asiaa. On ymmärrettävää, että maanviljelysuhteiden hävittäminen, joiden vallitessa *maanviljelys* oli talonpoikain käsissä, johti tilanherrat kriisiin. Mutta puhumattakaan siitä, että tämä kriisi johti siihen, että ruvettiin käyttämään yhä enemmän batrakkien ja päiväläisten työtä, joka työ tuli viimeisiä päiviään elävien puolifeodaalisten työmuotojen (työllämaksun) tilalle,— puhumattakaan siitä itse talonpoikaistalous alkoi muuttua oleellisesti luonnettaan: sen oli pakko tehdä työtä markkinoita varten, mikä johtikin viipymättä talonpoikaiston jakaantumiseen maalais-pikkuporvaristoksi ja maalais-proletariaatiksi. Tämä kahtiajakaantuminen ratkaisee lopullisesti kysymyksen kapitalismista Venäjällä. Hra Struve selittää tätä prosessia V luvussa, jossa hän huomauttaa: „Pienviljelijät

jakaantuvat: toisaalta kehittyä „taloudellisesti vankka” talonpoikaisto [olisi pitänyt sanoa: porvarillinen], toisaalta — proletaarista tyyppiä oleva talonpoikaisto. Kansantuotannon piirteet sulautuvat yhteen kapitalististen piirteiden kanssa samaksi kuvaksi, jonka yllä näkyy selvästi kirjoitus: rahapösö on tulossa” (s. 177).

Juuri asian tähän puoleen, uuden, „järkipäisen” maanviljelyksen *porvarilliseen organisatioon* olisikin pitänyt kiinnittää huomio. Narodnikeille olisi pitänyt osoittaa, että sivuuttaessaan huomiotta mainitun prosessin he muuttavat talonpoikaiston ideologeista pikkuporvariston ideologeiksi. „Kansantuotannon kohottaminen”, jota he haluavat, voi talonpoikaistalouden tällaisen organisation vallitessa merkitä vain pikkuporvariston „kohottamista”. Päinvastoin ne, jotka viittaavat kaikkein kehittyneimmissä kapitalistisissa suhteissa elävään tuottajaan, tulkitsevat oikein sekä tämän tuottajan että myös „proletaarisen” talonpoikaiston valtaavan joukon etuja.

Hra Struven esityksen epätydyttävyyden, sen epätäydellisyys ja keskeneräisyys on johtanut siihen, että järkipäisestä maanviljelyksestä puhuessaan hän ei luonnehtinut sen yhteiskunnallis-taloudellista organisatiota, että osoittaessaan, kuinka höyryajoneuvot muuttavat epäjärkipäisen tuotannon järkipäiseksi, muuttavat luontaistalouden tavarataloudeksi, hän ei luonnehtinut sitä luokka-antagonismin uutta muotoa, joka tällöin muodostuu.

Tämä sama puutteellisuus kysymysten asettelussa tulee esiin käsiteltävänä olevien lukujen useimmissä päätelmissä. Sen valaisemiseksi esitän vielä muutamia esimerkkejä. Tavaratalous — sanoo tekijä — ja laaja yhteiskunnallinen työnjako „kehittyvät nojautuen yksityisomistuksen järjestelmään, taloudellisen vapauden periaatteisiin ja individualismin tunteeseen” (91). Kansallisen tuotannon edistys liittyy siihen, „missä määrässä yksityisomistuksen järjestelmä hallitsee yhteiskuntaa”. „Mahdollisesti se on surkuteltavaa, mutta todellisuudessa asia on niin, se on empiirisesti, historiallisesti vakiintunutta yhdessäoloa. Nykyään, jolloin XVIII vuosisadan aatteita ja perinteitä halveksitaan niin suurella kevytmielisyydellä, ja jolloin itse asiassa toistetaan sama virhe, minkä se on tehnyt, — liian usein unohdetaan tämä taloudellisen edistyksen kulttuuri-historiallinen yhteys yksityisomistuksen järjestelmään, taloudellisen

vapauden periaatteisiin ja individualismin tunteeseen. Vain sivuuttamalla tämä yhteys voidaan toivoa, että toteuttamatta mainittuja periaatteita taloudellinen edistys olisi taloudellisesti ja kulttuurisesti kehittymättömälle yhteiskunnalle mahdollista. Me emme tunne mitään erikoista myötätuntoa näitä perusteita kohtaan ja ymmärrämme mainiosti niiden historiallisesti *ohimenevän* luonteen, mutta samalla me emme voi olla näkemättä niissä ääretöntä kulttuurivoimaa, ei ainoastaan kielteistä, vaan myöskin myönteistä voimaa. Vain idealismi voi olla näkemättä sitä, kun se luulottelee olevansa ajatusrakennelmissaan riippumaton mistään historiallisesta perinnöllisyydestä” (91).

Tekijä on aivan oikeassa todessaan „objektiivisesti” tuon „historiallisen yhdessäolon”, mutta sitä suurempaa harmia synnyttää hänen perustelujensa vaillinaisuus. Ihan tekee mieli sanoa hänelle: sanokaa toki asia loppuun saakka! soveltakaa nämä yleiset väittämät ja historialliset selitykset meidän Venäjän historiamme johonkin määrättyyn kauteen, muotoilkaa ne siten, että tulisi näytetyksi, miksi ja nimenomaan missä suhteessa teidän käsityksenne eroaa narodnikkilaisesta käsityksestä, verratkaa niitä niihin tosioloihin, joiden on oltava kriteeriona venäläiselle marxilaiselle, osoittakaa ne luokkaristiriidat, joita kaikki nämä edistykset ja kulttuurit hämäävät*.

Se „edistys” ja se „kulttuuri”, jonka reforminjälkeinen Venäjä on tuonut tullessaan, liittyy epäilemättä „yksityisomistuksen järjestelmään” — se pystytettiin ensi kertaa kaikessa täydellisyydessään luomalla uusi „kilvoitteleva” kansalaisprosessi, mikä turvasi samanlaisen „tasa-arvoisuuden” tuomioistuimen edessä kuin mikä olennoitui elämässä „vapaana työnä” ja sen myymisenä pääomalle; se ulotettiin sekä tilanherrojen maanomistukseen, jotka olivat vapautetut kaikista tehtävistä ja velvollisuuksista valtiota kohtaan, että *omistaviksi* talonpojiksi muuttuneiden talonpoikain maanomistukseen; se otettiin vieläpä „kansalaisten” poliittisten oikeuksien perustaksi osallistumisessa paikalliseen itsehallintoon (sensus) j.n.e. Vieläkin ilmeisempää on meidän „edistyksemme” „yhteys” „taloudellisen

* *Contra principia negantem disputari non potest* (sellaisen kanssa, joka kieltää perusväittämät, on mahdotonta väitellä. *Toim.*— sanoo tekijä väittelystä narodnikkeja vastaan. Se riippuu siitä, miten nämä principia muotoillaan, — yleisiksi väittämiksi ja selityksiksi vaiko Venäjän historian ja tosilojen määrättyjen *tosiasain* toisenlaiseksi ymmärtämiseksi.

vapauden periaatteisiin”: I luvussa me jo kuulimme narodnikiltamme, miten tämä „vapaus” oli „vaatimattomien ja partasuisten” Venäjän maan yhteenliittäjien vapauttamista välttämättömyydestä „nöyrytä pienen poliisivirkailijan edessä”. Me jo puhuimme siitä, miten tavaratalouden kehitys synnytti „individualismin tunnetta”. Kun kootaan yhteen kaikki nämä kotimaisen edistyksen piirteet, niin ei voida olla tekemättä johtopäätöstä (jonka myöskin 70-luvun narodnikki teki), että tämä edistys ja kulttuuri on kauttaaltaan porvarillista. Nykyajan Venäjä on paljon parempi kuin reforminedellinen Venäjä, mutta kun koko tästä parannuksesta on kiitettävä kokonaan ja yksinomaan porvaristoa, sen asiamiehiä ja ideologeja, niin se ei ole koitunutkaan tuottajien hyväksi. Heille nämä parannukset ovat merkinneet vain lisätuotteen muodon muuttumista, merkinneet vain parannettuja ja kehittyneempiä keinoja tuottajan vapauttamiseksi tuotantovälineistä. Sen vuoksi herrat narodnikit ovat suorastaan uskomattoman „kevytmielisiä” ja muistamattomia, kun he kääntyvät vastalauseella Venäjän kapitalismia ja porvarillisuutta vastaan niiden puoleen, jotka juuri ovatkin olleet näiden eteenpäinviejiä ja toteuttajia. Heistä voidaan vain sanoa: „eivät tunne omiaan”.

Nykyajan narodnikki ei voi millään suostua tällaiseen arvioon reforminjälkeisestä Venäjästä ja „yhteiskuntapiireistä”. Mutta väittääkseen sitä vastaan hänen täytyisi kieltää reforminjälkeisen Venäjän porvarillinen luonne, kieltää juuri se, minkä nimessä hänen kaukainen esi-isänsä, 70-luvun narodnikki, nousi toimimaan ja „meni kansaan” etsimään „tulevaisuuden takeita” välittömiltä tuottajilta. *Nykyajan* narodnikki saattaa tietysti ottaa ja ryhtyä kieltämään tämän ja vieläpä nähtävästi ryhtyä todistelemaankin, että kyseessäolevassa suhteessa on tapahtunut käänne parempaan päin; mutta siten hän vain näyttäisi kaikille, jotka eivät ole vielä sitä huomanneet, että hän ei ole mitään sen enempää kuin aivan tavallinen *pikkuporvari*.

Kuten lukija huomaa, minun ei tarvitse muuta kuin sanoa loppuun saakka hra Struven väittämät, antaa niille toisenlainen sanamuoto,— „samat sanat, mutta toisin lausuttuina”. Herää kysymys, onko se tarpeen? Kannattaako näihin lisäyksiin ja johtopäätöksiin pysähtyä näin yksityiskohtaisesti? Eivätkö ne ole itsestään selviä?

Mielestäni kannattaa, ja kahdesta syystä. Ensiksikin, tekijän ahdas objektivismi on hyvin vaarallista, sillä se menee niin pitkälle, että kadottaa ne rajat, jotka ovat olemassa kirjallisuuteemme ja syvälle piintyneiden professorimaisten, isänmaan kehitysteitä ja kohtaloa koskevien vanhanaikaisten ajatusten ja toisaalta sen todellisen kehitysprosessin välillä, jota määrättyt luokat vievät eteenpäin. Tämä ahdas objektivismi, se ettei ole pysytty johdonmukaisesti marxilaisuudessa, on hra Struven kirjan peruspuutteena ja sitä on tarkasteltava erikoisen yksityiskohtaisesti voidaksemme osoittaa, että se ei johdu marxilaisuudesta, vaan juuri siitä, ettei ole pidetty riittävästi kiinni marxilaisuudesta; se ei johdu siitä, että tekijä näkisi teoriallaan olevan muita kriteerioita kuin tosiolot, että hän tekisi opista muita käytännöllisiä johtopäätöksiä (toistan, että ne ovat mahdottomia, niitä ei voida ajatellakaan, ellei runnella kaikkia sen tärkeimpiä väittämiä), vaan siksi, että tekijä on rajoittunut teorian yhteen, kaikkein yleisimpään puoleen eikä ole noudattanut sitä täydellä johdonmukaisuudella. Toiseksi ei voida olla yhtymättä siihen ajatukseen, jonka tekijä on esittänyt alkulauseessa, että ennen kuin voidaan arvostella narodnikkilaisuutta yksityisissä kysymyksissä, olisi pitänyt „periaatteellisen polemiikin” avulla „osoittaa itse erimielisyyksien perustat” (VII). Mutta juuri sen vuoksi, ettei tämä tekijän päämäärä jäisi saavuttamatta, onkin melkein kaikille hänen väittämilleen annettava konkreettisempi ajatus, hänen kovin yleiset viittauksensa on yhdistettävä Venäjän historian ja tosilojen konkreettisiin kysymyksiin. Kaikissa näissä kysymyksissä venäläisten marxilaisten on tehtävä vielä paljon työtä „tosiasiain tarkistamiseksi” materialistiselta näkökannalta,— „yhteiskuntapiirien” ja „valtion” toiminnassa sekä „intelligenssin” teorioiden takana piilevien luokkaristiriitojen paljastamisen kannalta,— ja vihdoin paljon työtä sen yhteyden selville saamiseksi, mikä on olemassa kaikilla erillisillä, loppumattoman erilaisilla lisätuotteen anastusmuodoilla Venäjän „kansan”-tuotannoissa ja sillä tämän anastuksen edistyneellä, pisimmälle kehittyneellä kapitalistisella muodolla, joka sisältää „tulevaisuuden takeet” ja joka asettaa tällä kertaa etualalle „tuottajan” aatteen ja sen historiallisen tehtävän. Senpä vuoksi, niin rohkealta kuin yritys näiden kysymysten ratkaisun viitoittamiseksi tuntuukin, niin paljon kuin tuleva,

yksityiskohtainen tutkiminen toisikin muutoksia ja korjauksia,—niin sittenkin kannattaa hahmoitella konkreettiset kysymykset, jotta saataisiin aikaan niiden mahdollisimman yleinen ja laaja käsittely.

Hra Struven ahtaan objektivismiin, joka synnyttää hänellä virheellisen kysymyksenasettelun, huippukohtana on hänen päätelmänsä Lististä, tämän „mainiosta opista”, joka koskee „kansallisten tuotantovoimien konfederatiota”, tehdasteollisuuden kehityksen tärkeydestä maataloudelle, manufaktuuri- ja maanviljelysvaltion paremmuudesta maanviljelysvaltioon verrattuna j.n.e. Tekijän mielestä tämä „oppi” erikoisen „vakuuttavasti puhuu kapitalismin historiallisesta kiertämättömyydestä ja lainmukaisuudesta sanan laajassa merkityksessä” (123), „voittoaan juhlihan tavara-tuotannon kulttuuri-historiallisesta mahdollista” (124).

Tekijän, joka on aivan kuin nousevinaan kaikkien määrättyjen maiden, määrättyjen historiallisten kausien ja määrättyjen luokkien yläpuolelle, ajatusten professorimaisuus tulee tässä esiin erikoisen havainnollisesti. Katsottaakoonpa tätä ajatusta miltä kannalta tahansa,—joko puhtaasti teoreettiselta tai käytännölliseltä kannalta,—niin tämä arvio on kummassakin tapauksessa yhtä oikea. Alkaamme edellisestä. Eikö ole kummallista luulla, että ketään voitaisiin saada „vakuuttuneeksi” „kapitalismin historiallisesta kiertämättömyydestä ja lainmukaisuudesta” jollekin määrätylle maalle abstraktisilla dogmaattisilla väittämillä tehdateollisuuden merkityksestä? Eiköhän ole virheellistä asettaa kysymys tälle pohjalle, mikä niin miellyttää „Russkoje Bogatstvon” liberaalisia professoreja. Eiköhän marxilaiselle ole välttämätöntä johtaa asia sen selvittämiseen, mitä on olemassa ja miksi se on juuri niin eikä jotenkin toisin?

Narodnikit pitävät meidän kapitalismiamme keinotekoisena ansarikasvina siksi, että he eivät ymmärrä sitä yhteyttä, mikä sillä on yhteiskunnallisen taloutemme yleiseen tavarataloudelliseen organisaatioon, eivät näe sen juuria „kansantuotannossamme”. Näyttäkää heille nämä yhteydet ja juuret, näyttäkää, että kapitalismi vallitsee kaikkein heikoimmin kehittyneenä ja sen takia kaikkein huonoimmasa muodossaan myöskin kansantuotannossa,—ja te todistatte Venäjän kapitalismin „kiertämättömyyden”. Näyttäkää, että kohottaessaan työn tuottavaisuutta ja yhteis-

kunnallistaessaan sitä tämä kapitalismi kehittää ja selvittää sitä luokkavastakohtaisuutta, yhteiskunnallista vastakohtaisuutta, mikä on muodostunut „kansantuotannossa” kaikkialla,— ja te todistatte Venäjän suurkapitalismin „lainmukaisuuden”. Mitä tulee tämän ajatuksen käytännölliseen puoleen, joka sivuaa kysymystä kauppapolitiikasta, niin siitä voidaan sanoa seuraavaa. Venäläisten marxilaisten, korostaessaan ennen kaikkea ja kaikkein voimakkaimmin sitä, että kysymys vapaakaupasta ja protektionismista on kapitalistinen kysymys, porvarillisen politiikan kysymys, täytyy olla vapaakaupan kannalla, sillä Venäjällä tulee erikoisen voimakkaasti esiin protektionismin taantumuksellisuus, joka protektionismi pidättää maan taloudellista kehitystä eikä palvele koko porvaristoluokan etuja, vaan ainoastaan oligarkiapösojen pientä koplaa,— sillä vapaakauppa merkitsee sen kehitysprosessin jouduttamista, mikä tuo tullessaan ne keinot, joilla voidaan vapautua kapitalismista.

III luvun viimeinen (XI) § on omistettu „kapitalismi” käsitteen selittämiseksi. Tekijä sanoo aivan oikein, että tätä sanaa käytetään „kovin vapaasti”, esittää esimerkkejä sen „hyvin suppeasta” ja „hyvin laajasta” ymmärtämisestä, mutta hän ei aseta sille mitään tarkasti määrättyjä tunnusmerkkejä; tekijän käsittelystä huolimatta „kapitalismi” käsite on silti jäänyt selittämättä. Kuitenkin tuntuisi siltä, ettei sen pitäisi olla erikoisen vaikeaa, sillä tämän käsitteen on Marx tuonut tieteeseen ja hän on sen myöskin faktillisesti perustellut. Mutta hra Struve ei haluaisi saada tässäkään „ortodoksian” tartuntaa. „Marx itse”, sanoo hän, „piti tavaratuotannon *kapitalistiseksi tavaratuotannoksi* muuttamisen prosessia ehkä nopeampana ja suoraviivaisempana prosessina kuin mitä se on todellisuudessa” (s. 127, huom.). Ehkä. Mutta koska tämä on ainoa tieteellisesti perusteltu ja pääoman historian varmistama käsitys ja koska me emme tunne muita, „ehkä” vähemmän „nopeita” ja vähemmän „suoraviivaisia” käsityksiä, niin me käännyimmekin Marxin puoleen. Hänen oppinsa mukaan kapitalismin oleellisia tunnusmerkkejä ovat (1) tavaratuotanto *yleisenä* tuotantomuotona. Tuote saa tavaran muodon mitä erilaisimmissa yhteiskunnallisissa tuotantoelimistöissä, mutta vasta kapitalistisessa tuotannossa työn tuotteen tällainen

muoto on *yleinen* eikä poikkeuksellinen, ei harvinainen eikä satunnainen muoto. Kapitalismin toisena tunnusmerkkinä on se, että (2) ei ainoastaan työn tuote, vaan myöskin itse työ, s.o. ihmisen työvoima, saa tavaramuodon. Työvoiman tavaramuotoon kehittymisen aste luonnehtii kapitalismin kehityksen astetta*.— Tämän määritelmän avulla me saamme helposti selvän hra Struven esittämistä esimerkeistä tämän termin väärästä ymmärtämisestä. Epäilemättömyyttä on, että venäläisen järjestelmän asettaminen kapitalismin vastakohtaksi, mikä asettaminen perustuu kansantaloutemme teknilliseen takapajuisuuteen, käsityötuotannon vallitsevaan asemaan j.n.e. ja jota narodnikit niin usein esittävät,— on kerrassaan järjetöntä, sillä kapitalismia on olemassa sekä alhaisen että korkealle kehittyneen tekniikan vallitessa, ja Marx korostaa usein „Pääomassa”, että ensin pääoma alistaa tuotannon alaisekseen sellaisena, jollaisena se sen tapaa, ja vasta myöhemmin uusii sen teknillisesti. Saksalainen Hausindustrie ja venäläinen „suurtuotannon kotityöjärjestelmä” ovat epäilemättä teollisuuden kapitalistista organisatiota, sillä siinä ei ainoastaan vallitse tavara-tuotanto, vaan lisäksi rahojen omistaja on hallitsevassa asemassa tuottajaan nähden ja anastaa itselleen lisäarvon. Epäilemättömyyttä on sekin, että narodnikkien suosima länsieurooppalaisen kapitalismin ja venäläisen „maata omistavan” talonpoikaiston vastakkain asettaminen osoittaa niin ikään vain sitä, ettei ymmärretä, mitä on kapitalismi. Lännessäkin, kuten tekijä aivan oikein huomauttaa, on paikatellen säilynyt „talonpoikain puolittain luontaistalous” (124), mutta tämä tosiasia ei Lännessä eikä Venäjällä poista enempää sitä, että tavaratuotanto on vallitsevassa asemassa kuin sitäkään, että tuottajain valtava enemmistö on alistettu pääomalle,— tätä alistamista, joka korkeimpaan, äärimmäiseen rajaansa kehittyessään käy monien asteiden läpi, joita narodnikit eivät tavallisesti ota huomioon, vaikka Marx on selittänyt asian aivan täsmällisesti. Tämä alistaminen alkaa *kauppa-* ja *koronkiskuripääomasta*, sitten se muuttuu teollisuuskapitalismiksi, joka puolestaan on ensi aluksi

* „Das Kapital”, II Band (1885). S. 93 („Pääoma”, II osa (1885). s. 93 *Toim.*).— Tässä on huomautettava, että Marx ei mainitussa paikassa esitä laisinkaan *definiitiota* (muodollista määrittelyä. *Toim.*) kapitalismista. Hän ei vieensä harrastanut muodollisia määritelmiä. Tässä viitataan ainoastaan tavaratuotannon ja kapitalistisen tuotannon väliseen suhteeseen, josta tekstissä juuri onkin puhe 96.

teknillisesti aivan primitiivistä eikä eroa mitenkään vanhoista tuotantojärjestelmistä, sitten se järjestää manufaktuurin,— joka yhä vielä perustuu käsityöhön, pohjautuu vallitsevina oleviin kotiteollisuusammatteihin rikkomatta palkkatyöläisen yhteyttä maahan,— ja päättyy kehityksensä koneelliseen suurteollisuuteen. Ainoastaan viimeinen, korkein aste on kapitalismin kehityksen huippukohta, *ainoastaan se* luo kokonaan pakkoluovutetun työläisen, joka on vapaa kuin lintu*, *ainoastaan se* saa aikaan (sekä aineellisessa että yhteiskunnallisessa suhteessa) sen kapitalismin „yhdistävän merkityksen”, jonka narodnikit ovat tottuneet sitomaan kapitalismiin yleensä, *ainoastaan se* asettaa kapitalismia vastaan sen „oman luomuksen”.

Kirjan neljäs luku: „Taloudellinen edistys ja yhteiskunnallinen edistys” on suoranaista jatkoa kolmanteen lukuun ja kuuluu kirjan siihen osaan, jossa esitetään narodnikkeja vastaan „koko ihmiskunnan kokemuksen” antamat tiedot. Tässä meidän on pysähdyttävä tarkastelemaan yksityiskohtaisesti ensiksikin erästä tekijän väärää mielipidettä [tai epäonnistunutta sanontaa?] Marxin seuraajista ja toiseksi narodnikkilaisuuden taloudellisen arvostelun tehtävään määrittelyä.

Hra Struve sanoo, että Marx käsitti siirtymisen kapitalismista uuteen yhteiskuntajärjestelmään tapahtuvaksi kapitalismin jyrkän luhistumisen, romahduksen muodossa. (Hän on sitä mieltä, että tällaiseen otaksumiseen antavat perusteen „muutamat kohdat” Marxilla, vaikka todellisuudessa tämä kanta sisältyy Marxin *kaikkiin teoksiin*.) Hänen seuraajansa taistelevat *reformien puolesta*. Marxin kantaan 40-luvulta „tehtiin tärkeä korrektiivi”: „kuilun” asemesta, joka erottaa kapitalismin uudesta järjestelmästä, tunnustettiin „koko joukko siirtymisvaiheita”.

Tätä me emme voi mitenkään tunnustaa oikeaksi. „Marxin seuraajat” eivät ole tehneet hänen kantaansa mitään „korrektiiviva” (venäjäksi *korjausta*), ei tärkeitä eikä vähäpätöistä. Taistelu reformien puolesta ei ole lainkaan todistus „korrektiivista”, se ei lainkaan korjaa oppia kuilusta ja jyrkästä romahduksesta, koska tätä taistelua käydään

* Narodnikit ovat aina kuvailleet asian siten, että maaton työläinen on yleensä kapitalismin, eikä vain koneellisen teollisuuden välttämätön ehto.

avoimesti ja selvästi tunnustetulla tarkoituksella päästä juuri „romahdukseen” saakka; ja että sitä varten on välttämätöntä „koko joukko siirtymisvaiheita”— yhdestä taistelun vaiheesta, sen yhdestä asteesta seuraaviin,— sen Marxin myönsi 40-luvulla sanoessaan „Manifestissa”, että uutta järjestelmää kohti tapahtuvaa liikettä ei ole *erotettava* työväenliikkeestä (eikä siis taistelusta reformien puolesta), ja esittäen itse lopuksi joukon käytännöllisiä toimenpiteitä ⁹⁷.

Jos hra Struve on halunnut viitata Marxin kannan *kehittymiseen*, niin hän on tietenkin oikeassa. Mutta silloin me emme näe tässä „*korrektiivia*” hänen katsomuksiinsa, vaan juuri päinvastoin: niiden *toimeenpanon, toteuttamisen*.

Emme voi hyväksyä myöskään tekijän suhdetta narodnikkilaisuuteen.

„Meidän narodnikkilainen kirjallisuutemme”, sanoo hän, „on siepannut kansallisrikkautta ja kansan hyvinvoinnin vastakkain asettelun, yhteiskunnallisen edistyksen, jakaantumisen edistyksen vastakkain asettelun” (s. 131).

Narodnikkilaisuus ei ole „siepannut” tätä vastakkain asettamista, vaan on ainoastaan *todennut* reforminjälkeisellä Venäjällä ilmenevän saman vastakohtaisuuden toisaalta edistyksen, kulttuurin, rikkautta ja toisaalta tuottajan tuotantovälineistä vapauttamisen välillä, tuottajan kansantöiden tuloksesta saaman osuuden pienenemisen, kurjuuden ja työttömyyden lisääntymisen välillä, saman vastakohtaisuuden, mikä loi tämän vastakkain asettelun Lännessäkin.

„...Humaanisen, kansaarakastavan luonteensa vuoksi tämä kirjallisuus ratkaisi kysymyksen ilman muuta kansan hyvinvoinnin hyväksi, ja kun muutamat kansantaloudelliset muodot (kyläyhteisö, artteli) nähtävästi olennoivat taloudellisen tasa-arvoisuuden ihannetta ja turvasivat siten kansan hyvinvoinnin, mutta tuotannon edistys ei voimistuneen vaihdon vaikutuksesta luvannut lainkaan suosia näitä muotoja, vaan hävitti niiden taloudellisia ja psykologisia perusteita, niin narodnikit, viitaten Lännessä surulliseen kokemukseen yksityisomistuksen ja taloudellisen vapauden pohjalla tapahtuvasta tuotannon edistyksestä, asettivat tavaratalouden ja kapitalismin vastapainoksi niin sanotun „kansantuotannon”, joka takasi kansan hyvinvoinnin sellaisena yhteiskunnallis-taloudellisena ihanteena, jonka säilyttämi-

sen ja edelleenkehittämisen puolesta Venäjän intelligenssin ja Venäjän kansan tuli taistella”.

Tässä mietelmässä tulevat täysin havainnollisesti esiin hra Struven esityksen puutteellisuudet. Narodnikilaisuus kuvataan „humaaniseksi” teoriaksi, joka „sieppasi” kansallisrikkautta ja kansan köyhyyden vastakkain-asettamisen ja „ratkaisi kysymyksen” jakamisen hyväksi, sillä „Lännen kokemus” „ei luvannut” kansan hyvinvointia. Ja tekijä alkaa kiistellä tällaista kysymyksen „ratkaisua” vastaan huomaamatta sitä, että hän sotii vain narodnikilaisuuden idealistista, vieläpä naiivin haaveellista ulkoasua vastaan, vaan ei sen sisältöä vastaan, huomaamatta sitä, että hän tekee suuren virheen jo itse kysymyksen professorimaisella asettelulla, mikä oli niin tavallista herroilla narodnikeilla.— Kuten on jo huomautettu, *sisällön* narodnikilaisuudelle antaa se, että se heijastaa Venäjän pientuottajan katsantokantaa ja etuja. Teorian „humaanisuus ja kansanrakkaus” oli seurausta pientuottajamme poljetusta asemasta, pientuottajamme, joka joutui kärsimään paljon sekä „vanhan aatelisen” järjestelmän ja perinteiden että suurpääoman sorron alla. Narodnikilaisuuden suhdetta „Länteen” ja sen vaikutusta Venäjällä ei tietenkään määrännyt enää se, että se „sieppasi” Lännestä tämän tai tuon aatteen, vaan sen määräisivät pientuottajan elämänehdot: hän näki vastassaan suurkapitalismin, joka omaksui länsieurooppalaista tekniikkaa*, ja sen sortamana hän loi naiiveja teorioita, jotka eivät selittäneet kapitalistisen politiikan johtuvan kapitalistisesta taloudesta, vaan selittivät kapitalismia — politiikalla, julistivat suurkapitalismin joksi-kin Venäjän elämälle vieraaksi ja muualta tuoduksi. Se, että hän oli sidottu erilliseen pikkutalouteensa, esti häntä ymmärtämästä valtion todellista luonnetta,— ja hän kääntyi sen puoleen pyytäen sitä tukemaan ja edistämään pientuotantoa („kansan”-tuotantoa). Venäjän kapitalistiselle yhteiskunnalle ominaisen luokkavastakohtaisuuden kehittymättömyys sai aikaan sen, että näiden pikkuporvariston ideologioiden teoria on esiintynyt työn etujen edustajana yleensä.

Sen sijaan, että osoittaisi tolkuttomaksi jo itse kysymyksen asettelun narodnikeilla ja selittäisi heidän esittämänsä

* Vertaa yllämainittua artikkelia „Otetshestvennyje Zapiskista”.

kysymyksen „ratkaisua” pientuottajan aineellisilla elämän-ehdoilla, tekijä itse osoittaa kysymyksen asettelussa dogmatismia, mikä muistuttaa narodnikkilaisten „*valintaa*” taloudellisen ja yhteiskunnallisen edistyksen välillä.

„Narodnikkilaisuuden taloudellisten perusteiden arvostelun tehtävänä... on... todistaa seuraavaa:

1) Taloudellinen edistys on yhteiskunnallisen edistyksen välttämätön edellytys; viimeksimainittu johtuu historiallisesti edellisestä, ja määrättyllä kehitysasteella pitää näiden molempien prosessien välillä ilmetä ja todella ilmeneekin elimellinen vuorovaikutus, ne muodostuvat toistensa edellytyksiksi” (133).

Yleensä sanoen tällainen väite on tietysti aivan oikea. Mutta siinä viitotetaan pikemminkin narodnikkilaisuuden sosiologisten kuin sen taloudellisten perusteiden arvostelun tehtävät: oikeastaan tässä on toisin sanoin määritely se oppi, jonka mukaan yhteiskunnan kehityksen määrää tuotantovoimien kehitys ja josta oli puhe I ja II luvussa. „Narodnikkilaisuuden *taloudellisten perusteiden*” arvostelulle se ei riitä. Kysymys on formuloitava konkreettisemmin, siirrettävä se yleisestä edistyksestä Venäjän kapitalistisen yhteiskunnan „edistykseen”, siihen *tämän* edistyksen vääринymmärtämiseen, mikä on aiheuttanut narodnikkilaisuuden naurettavat sadut tabula rasasta, „kansantuotannosta”, Venäjän kapitalismin perusteettomuudesta j.n.e. Sen sijaan, että sanotaan: taloudellisen ja yhteiskunnallisen edistyksen välillä täytyy ilmetä vuorovaikutuksen,— pitää osoittaa (tai ainakin viitoittaa) Venäjän yhteiskunnallisen edistyksen vissejä ilmiöitä, joilla narodnikit eivät näe olevan *sellaisia ja sellaisia* taloudellisia juuria*.

„2) Siksi kysymys tuotannon organisatiosta ja työn tuotavaisuuden asteesta on kysymys, joka on etusijalla jakokysymykseen nähden; määrättyissä historiallisissa oloissa, jolloin kansan työn tuotavaisuus on sekä ehdottomasti että suhteellisesti sängen alhainen, tulee tuotannollisen momentin ensisijainen merkitys ilmi erikoisen selvästi”.

* Voidaan väittää vastaan, että minä yksinkertaisesti riennän liiaksi edelle: tekijähän sanoi, että hän aikoo yleisistä kysymyksistä siirtyä vähitellen konkreettisiin kysymyksiin, joita hän käsitteleekin VI luvussa. Mutta asia on niin, että hra Struven arvostelun mainitunlainen abstraktisuus on ominaista koko hänen kirjalleen, myöskin VI luvulle, vieläpä yhteenveto-osallekin. Hänellä kaipaakin eniten oikaisemista juuri *kysymysten asettelu*.

Kirjoittaja nojautuu tässä Marxin oppiin jaon alistetusta merkityksestä. IV luvun motoksi on otettu Marxin sanat hänen huomautuksistaan Gothan ohjelmaan⁹⁸, joissa huomautuksissa Marx asettaa vulgaarisen sosialismin vastakohtaksi tieteelliselle sosialismille, joka ei anna jaolle oleellista merkitystä, vaan selittää yhteiskuntajärjestelmän johtuvan *tuotantosuhteitten* organisatiosta ja katsoo, että niiden asianomainen organisatio sisältää jo määrätyn jakojärjestelmän. Tämä ajatus, kuten tekijä aivan oikein huomauttaa, käy läpi koko Marxin opin, ja sillä on tavattoman tärkeä merkitys narodnikkilaisuuden pikkuporvarillisen sisällön selittämiseksi. Mutta hra Struven lauselman toinen osa sekoittaa sitä kovasti, varsinkin epäselvällä termillä „tuotannollinen momentti”. Voihan mahdollisesti herätä epäröintiä, missä mielessä tämä termi pitäisi ymmärtää. Narodnikki on pientuottajan katsantokannalla, joka selittää onnettomuutensa äärimmäisen pintapuolisesti: sillä, että hän on „köyhä”, mutta ylösostaja-naapuri on „rikas”, että „päällystö” auttaa vain suurpääomaa j.n.e., sanalla sanoen, hän selittää sen johtuvan jaon erikoisuuksista, politiikan virheistä j.n.e. Minkä kannan tekijä asettaa hänen kantansa vastaan: suurpääomanko katsantokannan, joka katselee halveksuen kotiteollisuutta harjoittavan talonpojan viheliäistä taloudenpitoa ja on ylpeä tuotantonsa korkeasta kehitystasosta, joka ylpeilee sillä „ansiolla”, että hän on kohottanut kansan työn sekä ehdottomasti että suhteellisesti alhaista tuottavaisuutta? vaiko hänen antipoodinsa kannan, joka elää jo niin kehittyneissä oloissa, etteivät sitä enää tyydytä viittaukset politiikkaan ja jakoon, ja joka alkaa ymmärtää, että syy piilee syvemmällä — itse tuotannon organisatiossa (yhteiskunnallisessa organisatiossa), itse yhteiskunnallisen talouden rakentumisessa yksilöllisen omistuksen pohjalle markkinain kontrollin ja johdon alaisena? Sellainen kysymys on tietenkin saattanut herätä lukijassa sitäkin suuremmalla syyllä, kun tekijä käyttää toisinaan „taloudellisuus”-sanon rinnalla sanontatapaa „tuotannollinen momentti” (kts. s. 171: „tuotannollisen momentin sivuuttaminen” narodnikeilla, „mikä menee jopa kaiken taloudellisuuden kieltämiseen”), sitäkin suuremmalla syyllä, kun tekijä „epäjärkiperäisen” ja „järkiperäisen” tuotannon välisellä suhteella hämää toisinaan suhteita pientuottajan ja sellaisen tuottajan välillä, joka on jo lopullisesti menettänyt

tuotantovälineet. On kiistatonta, että tekijän esityksen paikkansapitäväisyys *objektiiviselta kannalta* ei tämän takia vähene; että viimeksimainitun suhteen kannalta asia on helppo käsittää jokaiselle, joka ymmärtää kapitalistisen järjestelmän antagonistisuuden. Mutta koska on yleisesti tunnettua, että juuri herrat Venäjän narodnikit eivät sitä ymmärrä, niin onkin suotavaa, että kiisteltäessä heidän kanssaan näkisimme enemmän selvyyttä ja loppuun saakka sanottua sekä mahdollisimman vähän kovin ylimalkaisia abstraktisia väittämiä.

Kuten koetimme I luvussa konkreettisella esimerkillä osoittaa, *koko narodnikkilaisuuden eroavaisuus marxilaisuudesta on Venäjän kapitalismin arvostelun luonteessa*. Narodnikki pitää kapitalismin arvostelulle riittävänä sitä, että todetaan riiston ilmeneminen, sen ja politiikan välinen vuorovaikutus j.n.e. Marxilainen pitää välttämättömänä selittää ja yhdistää nämä riistoilmiöt määrättyjen tuotantosuhteiden järjestelmäksi, erikoiseksi yhteiskunnallis-taloudelliseksi muodostumaksi, jonka toiminto- ja kehityslait on objektiivisesti tutkittava. Narodnikki pitää kapitalismin arvostelulle riittävänä sitä, että kapitalismi tuomitaan narodnikin omien ihanteiden kannalta, „nykyajan tieteen ja nykyajan moraaliateiden” kannalta. Marxilainen pitää välttämättömänä tutkia aivan yksityiskohtaisesti niitä luokkia, jotka muodostuvat kapitalistisessa yhteiskunnassa, pitää perusteltuna vain sellaista arvostelua, joka tapahtuu määrätyn luokan kannalta,— arvostelua, joka ei perustu „yksilön” moraalijärkeilyihin, vaan todella tapahtuvan yhteiskunnallisen prosessin täsmälliseen määrittelyyn.

Jos tältä kannalta lähtien koetettaisiin määrittellä narodnikkilaisuuden taloudellisten perusteiden arvostelemisen tehtäviä, niin ne voitaisiin ilmaista suunnilleen seuraavalla tavalla:

On todistettava, että Venäjällä suurkapitalismin suhde „kansan tuotantoon” on sama kuin täysin kehittyneen ilmiön suhde kehittymättömään, kuin kapitalistisen yhteiskuntamuodostuman korkeamman kehitysasteen suhde sen alempaan asteeseen*; — että tuottajan vapauttaminen

* Taloudellisen puolen analyysiä pitää tietysti täydentää yhteiskunnallisten, juridis-poliittisten ja aatteellisten päälysrakennusten analyysillä. Se, että narodnikit eivät ymmärrä kapitalismin yhteyttä „kansantuotantoon”, on synnyttänyt heissä ajatuksen talonpoikaisreformin, valtiovallan, Intelligenssin j.n.e. luokattomasta luonteesta. Materialistisen analyysin, joka johtaa kaikki nämä

tuotantovälineistä ja se, että rahanomistaja anastaa hänen työnsä tuloksen, ei ole selitettävissä tehtaassa eikä edes kaikkein yhteisöllisimmässäkään kylässä politiikalla eikä jaolla, vaan niillä tuotantosuhteilla, jotka ehdottomasti muodostuvat tavarataloudessa, ja sillä eduiltaan vastakkaisten luokkien muodostumisella, mikä on luonteenomaista kapitalistiselle yhteiskunnalle*; — että se todellisuus (pientuotanto), jonka narodnikit tahtovat kohottaa korkeammalle asteelle sivuuttamalla kapitalismin, sisältää jo kapitalismin sekä sille ominaisen luokkien vastakohtaisuuden ja yhteentörmäykset niiden välillä, — mutta vain niiden huonoimmassa muodossa, mikä vaikeuttaa tuottajan itsenäistä toimintaa, ja että sen takia narodnikit, kun he sivuuttavat huomiotta jo muodostuneet yhteiskunnalliset vastakohtaisuudet ja kun he haaveilevat „muista teistä isänmaalle”, ovat taantumuksellisia utopisteja, koska suurkapitalismi vain kehittää, puhdistaa ja selventää sisällöltään näitä vastakohtia, joita Venäjällä on kaikkialla olemassa.

Välittömässä yhteydessä narodnikkilaisuuden taloudellisen arvostelun tehtävien kovin abstraktiseen määrittelemiseen, on tekijän myöhempikin esitys, jossa hän todistelee ei Venäjän vaan Länsi-Euroopan kapitalismin „välttämättömyyttä” ja „edistyneisyyttä”. Vaikka tämä esitys ei kajoakaan välittömästi narodnikkien opin taloudelliseen sisältöön, on siinä kuitenkin paljon kiinnostavaa ja opettavaista. Narodnikkilaisessa kirjallisuudessamme on kuullun useinkin epäluottamuksen ääniä Länsi-Euroopan työväenliikettä kohtaan. Erittäin selvästi se ilmeni herrojen Mihailovskin ja kumpp. viimeksi marxilaisia vastaan käymän väittelyn aikana („Russkoje Bogatstvo”, 1893—1894). Me emme ole vielä nähneet kapitalismissa mitään hyvää, — kirjoitti silloin hra Mihailovski **. Näiden pikkuporvarillisten mielipiteiden

ilmiöt luokkataistelusta johtuviksi, on osoitettava konkreettisesti, että meidän reforminjälkeinen „yhteiskunnallinen edistyksemme” Venäjällä on ollut vain kapitalistisen „taloudellisen edistyksen” seurausta.

* Venäjän taloudellisten olojen „tosiasiaisen tarkistuksella”, varsinkin niiden tosilojen tarkistuksella, joista narodnikit ammentavat aineistoa opistolaishaaveilleen, s. o. talonpoikais- ja koliteollisuustaloudesta, — on osoitettava, ettei tuottajan sorretun aseman syy ole tuotteiden jaossa („talonpoika on köyhä, ylöstojaja rikas”), vaan itse tuotantosuhteissa, itse nykyaikaisen talonpoikais- ja koliteollisuustalouden yhteiskunnallisessa organisaatiossa. Tämä selittää sen, että „kansan”-tuotannossakin „kysymys tuotannon organisaatiosta on etusijalla tuotteiden jakoon verrattuna”.

** Ei voida olla huomauttamatta, että vastatessaan hra Struvelle hra Mihailovski näkee Engelsissä „itseensä ihastuneisuutta”, kun tämä sanoo, että nyky-

tolkuttomuuden kumoavat erinomaisesti hra Struven esittämät tiedot, sitäkin paremmin, kun nämä tiedot on otettu uusimmasta porvarillisesta kirjallisuudesta, jota ei suinkaan voida epäillä liioittelusta. Kirjoittajan esittämät lainaukset osoittavat, että Lännessä kaikki, yksinpä porvaritkin näkevät, että kapitalismin siirtyminen uuteen yhteiskunnallistaloudelliseen muodostumaan on kiertämätön.

Kapitalismin suorittama työn yhteiskunnallistaminen on edistynyt niin pitkälle, että yksinpä porvarillisessakin kirjallisuudessa puhutaan kuuluvasti „kansantalouden suunnitelmallisen järjestelyn” välttämättömyydestä. Tekijä on aivan oikeassa sanoessaan, että se on „ajan merkki”, kapitalistisen järjestelmän täydellisen lahoamisen merkki. Erinomaisen mielenkiintoisia ovat hänen esittämänsä ei yksistään porvarillisten professorien, vaan vanhoillistenkin selitykset, joiden on ollut pakko tunnustaa se, minkä Venäjän radikaalit ovat tahtoneet tähän päivään asti kieltää,— nimittäin se, että työväenliike on kapitalismin synnyttämien aineellisten edellytysten tulos eikä „yksinkertaisesti” kulttuurin tai muiden poliittisten olojen tulos.

Kaiken edelläesitetyn jälkeen meidän tuskin tarvitsee enää käsitellä tekijän mieltelmiä siitä, että jakotapa voi edistyä vain nojautumalla järkipäiseen tuotantoon. On selvää, että tämän väitteen sisältö on se, että vain suurkapitalismi, joka perustuu järkipäiseen tuotantoon, asettaa tuottajan sellaisiin olosuhteisiin, joissa hän voi nostaa päänsä, ajatella ja huolehtia sekä itsestään että niistä, joilla tuotannon takapajuisuuden takia ei ole samanlaisia oloja.

Sanomme vain pari sanaa huomautukseksi hra Struven seuraavan lauseen johdosta: „Äärimmäisen epäsuhteellinen jakotapa, mikä jarruttaa taloudellista edistystä, ei ole kapitalismin luoma: se on siirtynyt sille perintönä” siltä aikakaudelta, jota romantiikot ihailevat maitojokien ja kiis-

ajan vallitsevana, jättiläismäisenä tosiasiana, joka tekee tämän nykyajan kaikkia muita aikakausia paremmaksi sekä oikeuttaa sen syntymishistorian, on Lännen työväenliike.

Tämä suorastaan suuttava moite Engeliä kohtaan on sangen kuvaavaa Venäjän nykyaikaisen narodnikkilaisuuden arvioimiseksi.

Nämä herrat osaavat jaaritella „kansan totuudesta”, osaavat jutella „yhteiskuntapiirtemme” kanssa nuhdellen niitä väärän tien valinnasta isänmaalle, osaavat makeasti veisata, että „joko nyt tai ei koskaan”, ja veisata sitä „10 vuotta, 20 vuotta, 30 vuotta ja enemmänkin”,—mutta ovat ehdottomasti kykenemättömiä ymmärtämään, miten kaikkikäsitävä merkitys on niiden itsenäisellä esiintymisellä, joiden nimessä juuri näitä makeita viisuja on veisattu.

selirantojen ajaksi (s. 159). Tämä pitää paikkansa, jos tekijä tahtoo tällä sanoa ainoastaan sen, että jakotapa oli epäsuhtaista ennen kapitalismiakin, minkä herrat narodnikit ovat taipuvaisia unohtamaan. Mutta se ei ole totta, jos kielletään se, että kapitalismi on lisännyt tätä epäsuhtaisuutta. Maaorjuuden aikana ei ollut eikä voinut olla sitä räikeätä eriarvoisuutta toisaalta aivan kerjäläistyneen talonpojan tai ryysyläisen ja toisaalta pankkiirin, rautatie- tai teollisuusporhon välillä, minkä reforminjälkeinen kapitalistinen Venäjä on luonut.

Siirrymme V lukuun. Tekijä esittää siinä yleisen luonnekuvan „narodnikkilaisuudesta taloudellisena maailmankatsomuksena”. Hra Struven mielestä „narodnikit ovat luontaistalouden ja alkukantaisen tasa-arvoisuuden ideologeja” (167).

Sellaista luonnekuvausta ei voida hyväksyä. Emme ryhdy tässä toistamaan I luvussa esitettyjä perusteluja sen puolesta, että narodnikit ovat pientuottajan ideologeja. Siellä jo osoitettiin, miten juuri pientuottajan aineelliset elämänehdot, hänen siirtymisasemansa, hänen väliasemansa „isäntien” ja „työläisten” välillä,—synnyttävät narodnikeissa sekä luokkavastakohtien ymmärtämättömyyden että edistyksekkösten ja taantumuksekkösten kohtien kummallisen sekoituksen heidän ohjelmassaan.

Tässä lisäämme vain, että ensimmäisen, s.o. edistyksekkösen puolensa kautta Venäjän narodnikkilaisuus lähentelee länsieurooppalaista demokratismia, ja siksi siihen on täysin sovellettavissa se nerokas demokratismien luonnekuvaus, mikä on enemmän kuin 40 vuotta sitten esitetty Ranskan historian tapahtumain johdosta:

„Demokraatti, koska hän edustaa pikkuporvaristoa, s.o. väliluokkaa, jossa molemmipuolisesti tylsistyvät kahden luokan edut, kuvittelee senvuoksi yleensä olevansa luokkiantagonismin yläpuolella. Demokraatit myöntävät, että heitä vastassa on etuoikeutettu luokka, mutta väittävät, että he yhdessä kansakunnan kaiken muun väestön kanssa muodostavat kansan. He puolustavat kansan oikeutta; he ajavat kansan etuja. Sen vuoksi heidän ei tarvitse tutkia eri luokkien etuja ja asemaa. Heidän ei tarvitse kovin ankarasti

punnita omia keinojansa *... Jos osoittautuu, etteivät heidän etunsa kiinnosta ketään, että heidän voimansa onkin *voimattomuutta*, niin siihen ovat syyssä joko vahingolliset sofistit, jotka pirstovat *yhtenäisen kansan* erillisiksi vihamielisiksi leireiksi **, ...tai kaikki on romahtanut jonkin toimeenpanossa ilmenneen yksityiskohdan takia, taikka viimein on jokin odottamaton sattuma johtanut tällä kertaa epäonnistumiseen. Joka tapauksessa demokraatti selviytyy häpeällisimmästäkin tappiosta yhtä tahrattomana ja viattomana kuin hän on siihen joutunutkin, selviytyy vahvistuneena siinä vakaumuksessaan, että hänen pitää voittaa, ettei hänen itsensä eikä hänen puolueensa pidä luopua vanhasta käsityskannastaan, vaan että päinvastoin olosuhteiden pitää kypsyä hänen tasolleen” (ihm entgegenzureifen haben. „Der achtzehnte Brumaire u.s.w.”, S. 39 ***).

Kirjoittajan itsensä esittämät esimerkit osoittavat, että se narodnikkien luonnekuvaus on väärä, joka pitää heitä luontaistalouden ja alkukantaisen tasa-arvoisuuden ideologeina. „*Kummallisuutena* sopii mainita”, sanoo hra Struve, „että hra —on yhä näihin asti nimittää Vasiltshevikovia liberaaliseksi taloustieteilijäksi” (169). Jos tämä nimitys otetaan sen *olemuksen kannalta*, niin se ei ole lainkaan kummallista. Vasiltshevikov asettaa ohjelmaansa halvan ja laajalle levinneen luoton. Hra Nikolai —on ei voi olla näkemättä sitä, että kapitalistisen yhteiskunnan pohjalla, jollainen on Venäjän yhteiskunta, luotto vain vahvistaa porvaristoa, se vain johtaa „kapitalististen suhteiden kehittymiseen ja lujittumiseen” („Katsauksia”, s. 77). Vasiltshevikov, kuten kaikki narodnikit, edustaa käytännöllisissä toimenpiteissään yksinomaan pikkuporvariston etuja. Kummallista siinä on ehkä vain se, että hra —on, istuen „*Russkoje Bogatstvo*” publisistien rinnalla, ei ole „*tähän asti*” huomannut, että he ovat aivan samanlaisia

* Prikulleen samanlaisia ovat Venäjän narodnikit. He eivät kiellä sitä, että Venäjällä on luokkia, jotka ovat tuottajalle antagonistisia, mutta he lohduttelevat itseään tuumiskelemalla, että nämä „rosvot” ovat mitättömän vähälukuisia „kansan” rinnalla, eivätkä halua syventyä tutkimaan tarkoin kunkin eri luokan asemaa ja etuja, eivät halua tehdä itselleen selväksi sitä, punoutuvatko eräiden tuottajayhmiemien edut yhteen „rosvojen” etujen kanssa ja eivätkö ne heikennä siten edellisten vastustusvoimaa jälkimmäisiin nähden.

** Venäjän narodnikkien mielestä syyllisiä ovat pahanilkiset marxilaiset, jotka istuttavat keinotekoisesti kapitalismia ja sen luokka-antagonismeja maaperään, jossa niin rehevästi kasvavat „yhteiskunnallisen keskinäisen sopeutumisen” ja „solidaarisen toiminnan” kukat (hra V.V.—Struvella s. 161).

*** K. Marx. „Louis Bonaparten kahdeksastoista päivä Brumairekuuta”, s. 39. Toim.) 99

pieniä „liberaalisia taloustieteilijöitä” kuin ruhtinas Vasilshikovkin. Utopismin teoria sopeutuu käytännössä helposti pikkuporvarillisiin edistysaskeleisiin. Vielä enemmän tätä narodnikkilaisuuden tällaista luonnehtimista vahvistaa Golovatshev, joka käsittää, ettei maaosuuden jakamisessa kaikille ole järkeä, ja ehdottaa „nalpaa luottoa työläisväestölle”. Arvostellessaan tätä „hämmästyttävää” teoriaa, hra Struve kiinnittää huomiota vain sen teoreettiseen tolkkutomuuteen, mutta ei näytä huomaavan sen pikkuporvarillista sisältöä.

V luvun johdosta ei voida olla koskettelematta vielä hra Shtsherbinan „keskimääräisten tarpeitten lakia”. Se on tärkeätä voidaksemme arvioida hra Struven malthuslaisuutta, mikä tulee selvästi näkyviin VI luvussa. „Laki” sisältää sen, että kun talonpojat ryhmitellään *maaosuuksien* mukaan, niin saadaan hyvin vähäisesti (ryhmittäin) vaihteleva talonpoikaisperheen tarpeitten (s. o. erilaisten kulunkien) keskimäärä, ja tällöin hra Shtsherbina laskee menot väestön yhtä henkeä kohti.

Hra Struve korostaa mielihyvin, että tällä „lailla” „on tavattoman suuri merkitys”, koska se muka vahvistaa Malthusin „yleisesti tunnetun” lain, että „väestön hyvinvoinnin ja lisääntymisen määräävät ne toimeentulon välineet, jotka ovat sille mahdollisia”.

On käsittämätöntä, minkä vuoksi hra Struve on ihastunut tähän lakiin. On käsittämätöntä, miten hra Shtsherbinan laskelmia voidaan pitää „lakina” ja kaiken lisäksi sellaisena lakina, jolla on „tavattoman suuri merkitys”. On aivan luonnollista, että koska eri talonpoikaisperheiden elämänmuodossa ei ole erikoisen suuria eroavaisuuksia, niin me saamme keskimääräiset luvut, jotka eivät vaihtele suuresti, kun talonpojat jaetaan ryhmiin; varsinkin jos ryhmitelyn perustaksi otetaan maaosuuden suuruus, mikä ei määrää välittömästi perheen hyvinvointia (sillä maaosuus on voitu antaa vuokralle taikka on voitu vuokrata vielä lisämaata) ja jonka saavat samalla tavalla sekä rikas että köyhä talonpoika, joilla on sama määrä veronalaisia perheenjäseniä. Hra Shtsherbinan laskelmat osoittavatkin vain sitä, että hän on valinnut epäonnistuneen ryhmittelyperusteen. Ja jos hra Shtsherbina luulee löytäneensä siinä jonkin lain,— niin se on kerrassaan kummallista. Yhtä kummallista on sekin, jos sitä pidetään Malthusin lain vahvistuksena,

ikään kuin maaosuuden suuruuden mukaan voitaisiin päätellä „talonpojalle mahdollisista toimeentulon välineistä”, ottamatta huomioon vuokraamista, „ansiotöitä” eikä talonpojan taloudellista riippuvaisuutta tilanherrasta ja ylösostajasta.—Tämän hra Shtsherbinan „lain” johdosta (hra Shtsherbinan esitys siitä osoittaa, että „lain” tekijä itse antaa mahdottoman suuren merkityksen keskimääräisluvuilleen, jotka eivät todista kerrassaan mitään) hra Struve sanoo: „„Kansantuotanto” merkitsee tässä tapauksessa yksinkertaisesti taloutta ilman palkkatyön käyttöä. On kiistatonta, että kun talous on järjestetty tällä tavalla, niin „lisäarvo” jää tuottajan haltuun” (176). Ja tekijä huomauttaa, että työn tuottavuuden ollessa alhaisen se ei estä sitä, etteikö tällaisen „kansantuotannon” edustajan toimeentulo olisi huomoinpi kuin työläisen toimeentulo. Malthuslaisuuteen viehättäminen on johtanut tekijän antamaan lainatulle väittämälle epätarkan sanamuodon. Kauppa- ja koronkiskuripääoma alistaa työn jokaisessa venäläisessä kylässä ja — tekemättä tuottajasta palkkatyöläistä — se anastaa häneltä yhtä paljon lisäarvoa kuin teollisuuspääoma ottaa irti työläisestä. Hra Struve sanoi aivan oikein ylempänä, että kapitalistinen tuotanto alkaa siitä hetkestä, jolloin tuottajan väliin tulee kapitalisti, vaikka tämä vain ostaisi itsenäiseltä (näennäisesti itsenäiseltä) tuottajalta valmiin tavarat (s. 99 ja 2. huom.), ja venäläisten „itsenäisten” tuottajain joukosta olisi vaikea löytää sellaisia, jotka eivät tekisi työtä kapitalistille (kauppiaalle, ylösostajalle, kulkille j.n.e.). Eräs narodnikkien suurimpia virheitä on se, että he eivät näe sitä mitä kiinteintä ja erottamatonta yhteyttä, mikä on Venäjän yhteiskunnallisen talouden kapitalistisen organisation ja kauppapääoman täydellisen heruuden välillä maaseudulla. Siksi tekijä sanookin ihmeteltävän sattuvasti, että „itse sanayhdistelmä „kansantuotanto” siinä mielessä kuin herrat narodnikit sitä käyttävät, ei vastaa mitään realista historiallista järjestelmää. Meillä Venäjällä vuoteen 1861 saakka „kansantuotanto” oli kiinteästi sidottu maaorjuuden järjestelmään, ja sitten, vuoden 1861 jälkeen, tapahtui nopeaa vauhtia tavaratalouden kehitys, mikä ei voinut olla tarvelemättä kansantuotannon puhautta” (177). Kun narodnikki sanoo, että tuotantovälineiden kuuluminen tuottajalle on Venäjän olojen ikivanha periaate, niin hän yksinkertaisesti väärentää historiaa

utopiansa mieliksi, väärentää sitä sanakeinottelun avulla: maaorjuuden aikana tilanherra antoi tuottajalle tuotantovälineet *sitā varten, että* tuottaja voisi tehdä hänelle verotöitä; maaosuus oli ikään kuin työpalkkaa luontaismuodossa, — „ikivanhana” muotona lisätuotteen anastamiseksi. Maaorjuuden hävittäminen ei ollut lainkaan tuottajan „vapauttamista”; se merkitsi ainoastaan lisätuotteen *muodon muuttamista*. Kun jossain Englannissa maaorjuuden luhistuminen loi todella itsenäisiä ja vapaita talonpoikia, niin meidän reformimme suoritti heti siirtymisen „häpeällisestä” maaorjuudellisesta lisätuotteesta „vapaaseen” porvarilliseen lisäarvoon.

IV LUKU

HRA STRUVEN SELITYKSIÄ VENÄJÄN REFORMINJÄLKEISEN TALOUDEN ERAISTA PIIRTEISTÄ

Hra Struven kirjan viimeinen (kuudes) luku on omistettu kaikkein tärkeimmälle kysymykselle — Venäjän taloudelliselle kehitykselle. Sen teoreettinen sisältö jakaantuu seuraaviin osastoihin: 1) liikaväestö maanviljelystä harjoittavalla Venäjällä, sen luonne ja syyt; 2) talonpoikaiston luokkajakaantuminen, sen merkitys ja syyt; 3) teollisuuskapitalismin osuus talonpoikaiston saattamisessa taloudelliseen häviöön; 4) yksityisomistuksellinen talous; sen kehityksen luonne ja 5) kysymys markkinoista Venäjän kapitalismille. Ennen kuin siirrymme käsittelemään hra Struven perusteluja kussakin näistä kysymyksistä, pysähdymme hetkiseksi hänen huomautuksiinsa talonpoikaisreformista.

Tekijä panee vastalauseen reformin „idealistista” ymmärtämistä vastaan ja viittaa valtion tarpeisiin, jotka vaativat työn tuottavaisuuden kohottamista, sekä *lunastukseen* ja painostukseen „alhaalta” käsin. Vahinko vain, ettei tekijä lausunut oikeaa vastalauseettaan loppuun saakka. Narodnikit selittävät reformin johtuneen „humaanisten” ja „vapautus”-aatteiden kehityksestä „yhteiskuntapiireissä”. Se on kieltämätön tosiasia, mutta jos reformia *selitetään* sillä, niin se merkitsee lankeamista sisällyksettömään tautologiaan, jolloin „vapauttamisella” tarkoitetaan „vapautus”-aatteita. Materialistille on välttämätöntä tarkastella erikoisesti *sisäl-*

lön kannalta niitä toimenpiteitä, joita aatteiden nimessä on pantu toimeen. Historiassa ei ole ollut yhtään tärkeää „reformia”, jonka puolesta ei olisi esitetty yleviä sanoja ja yleviä aatteita, vaikka sillä olisikin ollut luokkaluonne. Juuri niin on laita talonpoikaisreformissakin. Kun kiinnitetään huomio sen aikaansaamien muutosten todelliseen sisältöön, niin osoittautuu, että niiden luonne on tällainen: osa talonpojista joutui maattomaksi ja — mikä on tärkeintä — muiden talonpoikien, joille jätettiin osa heidän maistaan, täytyi *lunastaa* ne tilanherroilta, aivan kuin vento vieras esine, ja lunastaa ne vielä keinoitekoisesti korotetulla hinnalla. Ei ainoastaan meillä Venäjällä, vaan Lännessäkin näitä tällaisia reformeja on puettu „vapauden” ja „tasa-arvoisuuden” teorioihin, ja „Pääomassa” on jo osoitettu, että juuri tavara-tuotanto on ollut sinä maaperänä, joka on kasvattanut vapauden ja tasa-arvoisuuden aatteet. Niin monimutkainen kuin se byrokraattinen koneisto olikin, joka Venäjällä suoritti reformin, niin kaukana kuin se *nähtävästi* * olikin itse porvaristosta, niin joka tapauksessa kiistatonta on se, että vain *tällaisen* reformin pohjalla *porvarillinen järjestelmä* onkin saattanut kasvaa. Hra Struve sanoo aivan oikein, että yleisesti käytännössä oleva Venäjän talonpoikaisreformin asettaminen länsieurooppalaisten reformien vastakohtaksi on virheellistä: „sellainen väite, että Länsi-Euroopassa talonpojat vapautettiin ilman maata tai toisin sanoen tehtiin maattomiksi lainsäädännöllistä tietä, on kerrassaan väärä (*näin yleisessä muodossa*)” (196). Minä alleviivaan sanat: „näin yleisessä muodossa”, sillä talonpoikain saattaminen maattomiksi lainsäädännöllistä tietä on epäilemätön historiallinen tosiasia kaikkialla, missä talonpoikaisreformi on suoritettu, mutta se ei ole kaikkikäsittevä tosiasia, sillä *osa* talonpojista Lännessä vapautuessaan maaorjuudellisesta riippuvaisuudesta *lunasti* maan tilanherroilta, ja niin lunastaa meilläkin. Vain porvarit saattavat hämätä tämän *lunastuksen*, joka on tosiasia, ja puhua siitä, että muka „talonpoikain vapauttaminen maineen ** on tehnyt Venä-

* Todellisuudessa tämä koneisto, kuten ylempänä jo on osoitettu, saattoikin palvella vain porvaristoa sekä kokoonpanonsa että historiallisen alkuperänsä kannalta.

** Totta puhuen pitäisi sanoa: sellaisen oikeuden antaminen *osalle* talonpojista, että he saivat *lunastaa osan heidän* omasta osuusmaastaan tilanherroilta *kaksinkertaisella hinnalla*. Eikä sanonta „oikeuden antaminen” oikein vielä kelpaa, sillä jos talonpoika kieltäytyi tällaisesta „maaosuudella turvaamisesta”, niin häntä uhkasi raipparangaistus kunnanhallinnossa.

jästä tabula rasan” (jonkun hra Jakovlevin sanat, joita hra Mihailovski „tervehtii koko sydämestään” — kts. s. 10 P. Struvella).

I

Siirtykäämme hra Struven teoriaan „liikaväestön luonteesta maanviljelys-Venäjäällä”. Tämä on eräs kaikkein tärkeimpiä kohtia, joissa hra Struve poikkeaa marxilaisuuden „doktriinista” malthuslaisuuden doktriiniin. Hänen käsityksensä olemuksena, joita hän kehittää väitellessään hra N. —onia vastaan, on se, että liikaväestö maanviljelys-Venäjäällä „ei ole kapitalistista, vaan niin sanoakseni tavallista, luontaistaloutta vastaavaa liikaväestöä” *.

Koska hra Struve sanoo, että hänen vastaväitteensä hra —onille „käy täydellisesti yhteen sen yleisen vastaväitteen kanssa, jonka F. A. Lange tekee Marxin suhteellisen liikaväestön teoriaa vastaan” (183, huom.), niin me otammekin ensin tämän Langen „yleisen vastaväitteen” tarkastellaksemme sitä.

Lange puhuu Marxin väestölaista „Työväenkysymyksensä” V luvussa (venäjänk. käännös, s. 142—178). Hän aloittaa siitä Marxin perusväittämästä, että „yleensä jokaista historiallisesti erikoista tuotantotapaa vastaa oma väestön kasvulakinsa, jolla on vain historiallinen merkitys. Abstraktinen lisääntymislaki on olemassa vain kasveilla ja eläimillä” ¹⁰⁰. Lange sanoo tämän johdosta:

„Ja saanemme luvan huomauttaa aluksi, että myöskään kasveja ja eläimiä varten, täsmällisesti puhuen, ei ole olemassa mitään „abstraktista” lisääntymislakia, sillä yleensä abstraktio on vain yhteisen korostamista monissa samanluontoisissa ilmiöissä” (143), ja Lange selittää Marxille perusteellisesti, mitä on abstraktio. Ilmeisesti hän ei ole yksinkertaisesti ymmärtänyt Marxin lausunnon sisältöä. Marx asettaa ihmisen tässä suhteessa vastakkain kasvien ja eläinten kanssa sillä perusteella, että ensinmainittu elää *erilaisissa*, historiallisesti muuttuvissa *yhteiskunnallisissa organismeissa*, jotka ovat yhteiskunnallisen tuotantojärjestelmän ja siis myöskin jakelujärjestelmän määräämiä. Ihmi-

* Tämän sanamuodon on hra Struve antanut artikkelissaan, joka on julkaistu „Sozialpolitisches Centralblatt” lehdessä (1893, № 1, lokakuun 2 pnä). Hän lisää, ettei hän pidä tätä katsantokantaa „malthuslaisena”.

sen lisääntymisen ehdot riippuvat välittömästi erilaisten yhteiskunnallisten organismien rakenteesta ja sen vuoksi väestölakia on tutkittava erikseen kunkin tällaisen organismin suhteen, eikä „abstraktisesti”, ilman yhteyttä yhteiskuntarakenteen historiallisesti erilaisiin muotoihin. Langen selitys, että abstraktio on yhteisen korostamista *samanluontoisissa* ilmiöissä, kääntyy kokonaan häntä itseään vastaan: me voimme pitää vain kasvien ja eläinten olemassaolon ehtoja samanluontoisina, mutta emme missään tapauksessa ihmisen, koska tiedämme, että ihminen on elänyt organisaatiotyypiltään erilaisissa yhteiskunnallisissa liitoissa.

Selostettuaan sitten Marxin teoriaa suhteellisesta liikaväestöstä kapitalistisessa maassa Lange sanoo: „ensi näkemältä saattaa näyttää siltä, että tämä teoria katkaisee sen pitkän langan, joka käy koko orgaanisen luonnon kautta aina ihmiseen saakka, että se selittää työväenkysymyksen perusteet siten, ikään kuin ihmiskunnan olemassaoloa, lisääntymistä ja täydellistymistä koskevat yleiset tutkimukset olisivat päämäärämme kannalta, s.o. työväenkysymyksen ymmärtämisen kannalta aivan tarpeettomia” (154) *.

Marxin teoria ei suinkaan katkaise lankaa, joka ulottuu koko orgaanisen luonnon läpi aina ihmiseen saakka: se vaatii vain sitä, että „työväenkysymystä”, koska se on olemassa vain kapitalistisessa yhteiskunnassa, ei ratkaistaisi ihmisen lisääntymistä koskevien „yleisten tutkimusten” perusteella, vaan kapitalististen suhteiden lakeja koskevien erikoisten tutkimusten perusteella. Mutta Lange on toista mieltä: „todellisuudessa kuitenkin”, sanoo hän, „ei asia ole niin. Ennen kaikkea on selvää, että tehdastyö jo ensimmäisissä alkeisasteissaan edellyttää *kurjuutta*” (154). Ja Lange omistaa puolitoista sivua todistellakseen tätä väittämää, joka on itsestään selvä ja joka ei vie meitä hituista-kaan eteenpäin: ensiksikin, me tiedämme, että kapitalismi itse synnyttää kurjuutta jo ennen kapitalismin kehityksen sitä vaihetta, jolloin tuotanto saa tehdasmaisen muodon, ennen kuin koneet saavat aikaan liikaväestöä; toiseksi, kapitalismia edeltänytkin — feodaalinen, maaorjuudellinen

* Ja mitä nämä „yleiset tutkimukset” voisivat olla? Jos ne tulevat sivuuttamaan huomiotta ihmisyhteiskunnan erikoiset taloudelliset muodostumat, niin ne johtavat typeryyksiin. Mutta jos niiden täytyy käsittää useampia muodostumia, niin ilmeisesti on ennen niitä tehtävä erikoisia tutkimuksia kustakin muodostumasta erikseen.

yhteiskuntajärjestelmän muoto loi omaa erikoista kurjuutta, jonka se sitten luovutti perintönä kapitalismille.

„Mutta näinkin mahtavan apulaisen [s.o. puutteen] avustuksella ensimmäisen teollisuudenharjoittajan onnistuu vain aniharvoissa tapauksissa viekoitella huomattava määrä työvoimaa uudelle työalalle. Asia käy tavallisesti seuraavalla tavalla. Paikkakunnalta, missä tehdasteollisuus on jo vallannut itselleen kansalaisoikeudet, teollisuudenharjoittaja tuo mukanaan joukon työläisiä; siihen hän liittää muutamia irtolaisia, bobyleja*, joilla ei sillä kertaa ole työtä, ja tehdastyöläisten joukon edelleen täydentäminen tapahtuu jo *varttuvan nuorison keskuudesta*” (156). Kaksi viimeisen edellistä sanaa Lange kirjoittaa kursiivilla. Nähtävästi „ihmiskunnan olemassaoloa, lisääntymistä ja täydellistymistä koskevat yleiset tutkimukset” ovat ilmenneet juuri siinä, että tehtailija värvää uusia työläisiä „varttuvasta nuorisosta” eikä kuihtuneista vanhuksista. Kunnon Lange jatkaa vielä koko sivun (157) mitalta näitä „yleisiä tutkimuksia” ja kertoilee lukijalle, että vanhemmat pyrkivät järjestämään lapsilleen toimeentulon,— että joutilaat moraalisuarnaajat aivan suotta tuomitsevat pyrkimyksen päästä pois siitä asemasta, jossa kukin on syntynyt, että on aivan luonnollista pyrkiä järjestämään lapset omalle paikalle. Vasta käytyämme läpi kaikki nämä järkeilyt, jotka ovat paikallaan ehkä vain joissakin moraalisuarnoissa, me pääsemme vihdoin itse asiaan:

„Maanviljelysmaassa, jossa maat kuuluvat pien- ja suuromistajille, ellei kansan elämäntavoissa ole vakiintunut syntymisen vapaaehtoisen rajoittamisen tendenssiä, ilmestyy kiertämättä vakituinen liikamäärä työkäsiä ja kuluttajia, jotka haluavat tulla toimeen kyseessäolevan alueen tuotteilla” (157—158). Lange esittää tämän puhtaasti malthuslaisen väittämän ilman muuta, ilman mitään todistelua. Hän toistaa sen yhä uudelleen ja uudelleen sanoen, että „joka tapauksessa tällaisen maan väestössä, vaikka se absoluuttisesti olisikin hyvin harvaa, ilmenee tavallisesti suhteellisen liikaväestön merkkejä”, että „markkinoilla *vallitsee vakituisesti* työn tarjonta, mutta sen kysyntä pysyy saman-

* Muuten: mistä nämä „bobylit” ovat ilmestyneet? Langen miellipiteen mukaan ne eivät kai ole maaoirajärjestelmän jätettä eikä pääoman herruuden tuotetta, vaan tulosta siitä, että „kansan elämäntavoissa ei ole vakiintunut syntymisen vapaaehtoisen rajoittamisen tendenssi” (s. 157)?

aikaisesti vähäisenä” (158).— mutta kaikki tämä jää kokonaan perustelematta. Mistä se johtuu, että „liikatyöläiset” ovat todellakin „kiertämätön” ilmiö? Mistä käy ilmi tämän liikamäärän yhteys siihen, että kansan elämäntavoissa ei ole syntymisen vapaaehtoisen rajoittamisen tendenssiä? Eikö olisi pitänyt ennen „kansan elämäntavoista” puhumista tarkastella niitä tuotantosuhteita, joissa tämä kansa elää? Kuvitelkaamme, että esimerkiksi ne pien- ja suuromistajat, joista Lange puhuu, olivat aineellisten arvojen tuotannossa sidotut toisiinsa seuraavalla tavalla: pienomistajat saivat suuromistajilta maaosuuksia toimeentullakseen ja tekivät siitä hyvästä päivätöitä suuromistajille, muokkasivat heidän peltojaan. Kuvitelkaamme edelleen, että nämä suhteet on rikottu, että humaniset aatteet ovat siinä määrin panneet suuromistajien päät pyörälle, että nämä ovat „vapauttaneet talonpoikansa maineen”, s.o. leikanneet talonpojilta pois noin 20 % maaosuuksista ja lopuista 80 %:sta panneet heidät maksamaan maan ostohinnan kaksinkertaiseksi korotettuna. On ymmärrettävää, että näiden talonpoikien, jotka on tällä tavalla turvattu „proletariaatin mätäpaiseelta”, täytyy toimeentullakseen tehdä edelleenkin työtä suuromistajille, mutta nyt he eivät enää tee työtä maaorjatilän voudin määräysten mukaan, kuten ennen, vaan vapaan sopimuksen mukaan — siis kaappailevat toinen toisiltaan työtä, koska he eivät enää ole toisiinsa sidottuja ja kukin isännöi itseksensä. Tämä työnkaappausjärjestys sysää kiertämättä pois joitakin talonpoikia: koska heistä maaosuuksien pienentämisen ja maksujen suurenemisen takia on tullut tilanherraan verraten heikompia, niin heidän kilpailunsa suurentaa lisätuotteen normia ja tilanherra tulee toimeen pienemmällä määrällä talonpoikia. Vahvistukoon kansan elämäntavoissa syntymisen vapaaehtoisen rajoittamisen tendenssi kuinka paljon tahansa, niin „liikamäärän” muodostuminen on kuitenkin kiertämätöntä. Langen päätelmä, joka ei ota huomioon yhteiskunnallis-taloudellisia suhteita, on vain havainnollinen todistus hänen menetelmänsä kelpaamattomuudesta. Mutta Lange ei esitä mitään sen enempää kuin samanlaisia päätelmiä. Hän sanoo, että tehtailijat siirtävät tuotannon mielellään maaseudun syrjäkulmille siitä syystä, että siellä „on aina valmiina tarvittava määrä lapsityövoimaa mihin tarkoitukseen tahansa” (161), tutkimatta sitä, mikä historian vaihe, mikä yhteiskunnallinen tuotantotapa

on luonut tämän vanhempien „valmiuden” antamaan lapsensa orjuuteen. Hänen menetelmänsä tulevat kaikkein selvimmin ilmi hänen seuraavasta päätelmästä: hän siteeraa Marxia, joka sanoo, että koneellinen teollisuus, joka antaa pääomalle mahdollisuuden ostaa naisten ja lasten työtä, tekee työläisestä „orjakauppiaan”.

„Vai siitä se kysymys olikin!” — huudahtaa Lange voitonriemuisena. — „Mutta voitaisiinko ajatella, että työläinen, joka puutteen pakosta myy omaa työvoimaansa, rupeaisi niin helposti kauppaamaan myöskin vaimoan ja lapsiaan, ellei häntä pakoittaisi tämänkin askeleen ottamiseen toisaalta puute ja toisaalta — viettelys?” (163).

Kunnon Lange on niin innostunut, että puo'ustaa työmiestä Marxia vastaan todistellen Marxille, että „puute pakottaa” työmiestä.

„...Ja mitä muuta tämä yhä pitemmälle kehittyvä puute oikeastaan onkaan kuin olemassaolon puolesta käytävän taistelun muodonvaihdos?” (163).

Sellaisiin keksintöihin johtavat „ihmiskunnan olemassaoloa, lisääntymistä ja täydellistymistä koskevat yleiset tutkimukset”! Saammeko me tietää edes mitään „puutteen” syistä, sen poliittis-taloudellisesta sisällöstä ja kehityskulusta, kun meille sanotaan, että se on olemassaolon puolesta käytävän taistelun muodonvaihdos? Niinhän voidaan sanoa mistä asiasta hyvänsä, sekä työläisen suhteesta kapitalistiin että maanomistajan suhteesta tehtailijaan ja maa-orjatalonpoikaan j.n.e., j.n.e. Langen tekemä yritys oikaista Marxia ei anna meille mitään muuta kuin tällaisia sisällyksettömiä typeryyksiä tai naiiviutta. Katsokaamme nyt, mitä Langen seuraaja, hra Struve antaa tämän korjauksen vahvistukseksi järjelyissään konkreettisesta kysymyksestä, nimittäin kysymyksestä liikaväestöstä maanviljelys-Venäjäillää.

Tavaratuotanto — aloittaa hra Struve — suurentaa maan vastaanottokykyä. „Vaihto ei vaikuta tällä tavalla ainoastaan tuotannon täydellisen teknillisen ja taloudellisen uudestijärjestämisen kautta, vaan myöskin niissä tapauksissa, jolloin tuotantotekniikka pysyy entisellä tasolla ja luontaistalous säilyttää väestön yleisessä taloudessa entisen hallitsevan merkityksen. Mutta tässä tapauksessa lyhyen elpymisen jälkeen syntyy aivan kiertämättömästi „liikaväestö”; jos kuitenkin tavaratuotanto on siihen syyssä, niin

ainoastaan: 1) *kiihokkeena*, 2) vaikeuttavana seikkana” (182). Liikaväestöä syntyisi ilman tavaratalouttakin: se on luonteeltaan epäkapitalistista.

Siinä ne väittämät, jotka tekijä on esittänyt. Aivan alusta saakka ne hämmästyttävät samalla perustelemattomuudella, jonka me näimme Langellakin: väitetään, että luontais-taloudellinen liikaväestö on kiertämätöntä, mutta ei selitetä, mikä prosessi nimenomaan sen synnyttää. Tarkastelkaamme niitä tosiasioita, joista tekijä mielestään löytää vahvistusta katsantokannoilleen.

Tilastotiedot vuosilta 1762—1846 osoittavat, että väestön lisääntyminen yleensä ei ole tapahtunut suinkaan nopeasti: vuotuinen kasvu on ollut 1,07—1,5%. Ja tällöin, Arsenjevin sanojen mukaan, se on lisääntynyt nopeammin „viljanviljelys”-lääneissä. Hra Struve tekee johtopäätöksen, että tämä „tosiasia on sängen luonteenomainen kansantalouden alkeellisille muodoille, joissa lisääntyminen on välittömästi riippuvainen maan luonnollisesta hedelmällisyydestä, joka riippuvaisuus on niin sanoaksemme kouraantuntuva”. Se on „väestön lisääntymisen ja toimeentulovälineiden välisen posuhtaisuuden lain” vaikutusta (185). „Mitä laajemmat ovat maalakeudet ja mitä suurempi on maan luonnollinen hedelmällisyys, sitä suurempi on väestön luonnollinen lisääntyminen” (186). Aivan todistamaton johtopäätös: yksinomaan sen tosiasian pohjalle, että Euroopan puoleisen Venäjän keskiosan lääneissä väestö vuodesta 1790 vuoteen 1846 lisääntyi kaikkein vähimmin Vladimirin ja Kalugan lääneissä, rakennetaan kokonainen laki väestön lisääntymisen ja toimeentulovälineiden välisestä vastaavuudesta. Mutta voidaanko „maalakeuksien” perusteella päätellä väestön toimeentulovälineistä? (Vaikka vielä myönnettäisiinkin, että noin vähälukuisten tietojen pohjalla voidaan tehdä yleisiä johtopäätöksiä.) Sillä eihän tämä „väestö” käyttänyt hankkimiaan „luonnollisen hedelmällisyyden” tuotteita suoraan itseään varten: se on jakanut ne tilanherrojen ja valtion kanssa. Eikö ole selvää, että yksi taikka toinen tilanherratalouden järjestelmä — veronmaksu tai veropäivätyöt, maksurasitusten suuruus ja niiden perimiskeinot y.m.s. — on vaikuttanut väestölle menevien „toimeentulovälineiden” määrään paljon enemmän kuin maalakeudet, jotka eivät ole tuottajain yksinomaisessa ja vapaassa hallinnassa? Eikä siinä vielä kaikki. Riippumatta niistä

yhteiskunnallisista suhteista, jotka ilmenivät maaorjuusjärjestelmässä, vaihto sitoi silloinkin väestöä: „jalostavan teollisuuden erottuminen maanviljelyksestä”, sanoo tekijä aivan oikein, „s.o. yhteiskunnallinen, kansallinen työnjako oli olemassa jo reforminedelliselläkin kaudella” (189). Herää kysymys, minkä vuoksi meidän sitten siinä tapauksessa pitäisi luulla, että vladimirilaisella kotiteollisuuden harjoittajalla tai ostelijalla, jotka asustivat suolla, oli vähemmän runsaat „toimeentulovälineet” kuin tambovilaisella tavallisella maanviljelijällä kaikkine „maan luonnollisine hedelmällisyyksineen”?

Tämän jälkeen hra Struve esittää numerotietoja maaorjäväestön määrän supistumisesta vapautuksen edellä. Ne taloustieteilijät, joiden mielipiteitä hän esittää, selittävät tämän ilmiön johtuvan „hyvinvoinnin laskusta” (189). Tekijä päätelee:

„Me koskettelimme sitä tosiasiaa, että maaorjäväestön määrä supistui vapauttamisen edellä, sillä tämä tosiasia mielestämme valaisee kirkkaasti Venäjän taloudellista asemaa tuolla kaudella. Huomattavassa osassa maata... oli väestöä ihan liiaksi silloisten teknillis-taloudellisten ja yhteiskunnallis-juridisten olojen vallitessa: nämä o'ot olivat melkein 40%:lle koko väestöstä suorastaan epäsuotuisat edes jossain määrin nopealle lisääntymiselle” (189). Mitä tekemistä tässä on Malthusin „lailla” lisääntymisen ja toimeentulovälineiden keskinäisestä sopusuhtaisuudesta, kun maaorjuuden yhteiskuntajärjestelmä ohjasi nämä toimeentulovälineet suurmaanomistajien pienen koplakunnan käsiin sivuuttaen ne suuret väestöjoukot, joiden lisääntymistä juuri tutkitaan? Mitä arvoa voidaan antaa esimerkiksi sille tekijän mielipiteelle, että kaikkein pienin väestön lisäys on ollut joko niissä lääneissä, joissa maa on huonoa ja teollisuus kehittynyt heikosti, tahi tiheästi asutuissa puhtaasti maanviljelyslääneissä? Hra Struve haluaa pitää sitä „epäkapitalistisen liikaväestön” ilmauksena, jonka olisi pitänyt tulla esiin ilman tavaratalouttakin ja joka „vastaa luontaistaloutta”. Mutta yhtä suurella ellei suuremmallakin syyllä voitaisiin sanoa, että tämä liikaväestö vastasi maaorjataloutta, että väestön hidas kasvu riippui kaikkein eniten siitä talonpoikain työn riistämisen voimistumisesta, mikä tapahtui seurauksena tavaratuotannon suurenemisesta tilanherratalouksissa, mikä taas oli seuraus siitä, että ne

alkoivat käyttää veropäivätöitä viljan tuottamiseksi *myyntiä varten* eivätkä vain omien tarpeidensa tyydyttämiseksi. Tekijän esittämät esimerkit puhuvat häntä itseään vastaan: ne puhuvat siitä, että on mahdotonta rakentaa abstraktista väestöä lisääntymisen ja toimeentulovälineiden keskinäisen sopusuhtaisuuden formulan mukaan ja sivuuttaen huomiotonta historiallisesti-erikoiset yhteiskuntasuhteiden järjestelmät ja niiden kehitysvaiheet.

Siirtyessään sitten käsittelemään reforminjälkeistä kautta hra Struve sanoo: „maaorjuuden kukistumisen jälkeen me näemme väestöhistoriassa sen saman peruspiirteen, jonka näimme ennen vapauttamistakin. Lisääntymisen energisyys on yleensä suoranaisesti riippuvainen maalakeuksista ja maaosuudesta” (198). Sitä todistellaan taulukolla, jossa talonpojat on ryhmitelty maaosuuden suuruuden mukaan ja joka osoittaa, että väestölisäys on sitä suurempi, mitä suurempi on maaosuus. „*Eikä asia voi muutoin ollakaan talouden ollessa luontaistaloutta, „itsekuluttavaa”... taloutta, joka palvelee ennen kaikkea itsensä tuottajan omien tarpeiden välitöntä tyydyttämistä*” (199).

Todellakin, *jos asia olisi siten*, jos maaosuudet palvelisivat ennen kaikkea tuottajan tarpeiden välitöntä tyydyttämistä, jos ne olisivat ainoa lähde näiden tarpeiden tyydyttämiseksi,—niin silloin ja ainoastaan silloin voitaisiin näistä tällaisista numerotiedoista johtaa yleinen lisääntymislaki. Mutta me tiedämme, ettei asia ole siten. Maaosuudet palvelevat „ennen kaikkea” tilanherrojen ja valtion tarpeita: ne otetaan pois käyttäjiltään, jos näitä „tarpeita” ei ajoissa tyydytetä; niitä verotetaan niin suuresti, että veromaksut ylittävät maaosuuksien tuottavaisuuden. Edelleen, tämä ei ole talonpojan ainoa tulolähde. Taloudessa syntyvän vaillingin — sanoo tekijä — pitää vaikuttaa preventiivisesti ja repressiivisesti väestöön. Ansiotyöt muilla paikkakunnilla, mikä vie pois aikuista miespuolista väestöä, kaiken lisäksi hidastuttaa lisääntymistä (199). Mutta jos maaosuutta viljelevän talouden vaillinki peitetään vuokrauksella tai ansiotyöstä saaduilla tuloilla, niin talonpojan toimeentulovälineet saattavat osoittautua täysin riittäviksi „energistä lisääntymistä” varten. On kiistatonta, että asiat voivat muodostua näin suotuisiksi vain talonpoikain vähemmistölle, mutta kun ei ole käsitelty erikoisesti talonpoikais-
ton sisäisiä tuotantosuhteita, niin ei käy mitenkään selville,

että tämä väestönlisäys tapahtuisi tasaisesti ja ettei se olisi pääasiassa vähemmistön hyvinvoinnista johtuvaa. Ja vihdoin tekijä itse asettaa väittämänsä todistusvoimaisuuden ehdoksi luontaistalouden, mutta reformin jälkeen, kuten hän itse myöntää, tavaratuotanto tunkeutui suurena aaltona entiseen elämään. Ilmeistä on, että tekijän numerotiedot eivät kerta kaikkiaan riitä *yleisen lisääntymislain toteamiseen*. Enemmänkin, tämän lain abstraktinen „yksinkertaisuus”, lain, joka edellyttää, että käsiteltävänä olevassa yhteiskunnassa tuotantovälineet „palvelevat ennen kaikkea itsensä tuottajan omien tarpeiden välitöntä tyydyttämistä”, antaa kerrassaan väärän ja millään todistelemattoman valaistuksen mitä monimutkaisimmille tosiasioille. Esimerkki: vapauttamisen jälkeen, sanoo hra Struve, tilanherroille oli edullista vuokrata talonpojille maata. „Täten talonpoikaistolle mahdollinen elintarvikeala suureni, s.o. talonpoikaiston toimeentulon välineet suurenivat” (200). Tämä koko vuokramaan kursailematon merkitseminen „elintarvikealaksi” on aivan perusteeton ja väärä. Tekijä itse sanoo, että tilanherrat ottivat itselleen leijonan osan tuotteesta, joka oli tuotettu heidän maallaan (200), joten on vielä kyseenalaista, eikö tämä tällainen vuokraaminen (esim. työllämaksua vastaan) huonontanut vuokralleottajien asemaa, eikö se säilyttänyt heille sellaisia velvollisuuksia, jotka ovat saattaneet loppujen lopuksi supistaa elintarvikealaa. Tekijä itse sanoo edelleen, että vuokraaminen on mahdollista ainoastaan varakkaille (216) talonpojille, joiden käsissä sen pitäisi olla pikemminkin tavaratalouden laajentamiskeinona kuin keinona „itsekuluttavan” talouden lujittamiseksi. Ja vaikka olisi todistettukin, että vuokraaminen on yleensä parantanut „talonpoikaiston” asemaa, niin mitä merkitystä tällä seikalla voisi olla, kun tekijän omien sanojen mukaan vuokraukset ovat saattaneet köyhiä talonpoikia taloudelliseen häviöön (216), t.s. kun tämä toisten aseman parantuminen on merkinnyt toisille huonontumista? Talonpoikaiston harjoittamassa maanvuokrauksessa punoutuvat nähtävästi yhteen vanhat, maaorjuuden aikaiset suhteet ja uudet, kapitalistiset suhteet; tekijän abstraktiset järkeilyt, jotka eivät ota huomioon kumpiakaan, eivät ole ainoastaan auttamatta näiden suhteiden selvittämistä, vaan päinvastoin sotkevat asiaa.

On olemassa vielä eräs tekijän viittaus asiatietoihin, jotka muka vahvistavat hänen katsantokantojaan. Se on nimittäin vetoaminen siihen, että „vanha sanonta *maanpuute* on vain yleisessä käytössä oleva termi sille ilmiölle, jota tiede nimittää liikaväestöksi” (186). Tekijä aivan kuin nojautuu tällä tavalla koko narodnikkilaiseen kirjallisuuteemme, joka on kiistattomasti todennut sen tosiasian, että talonpoikain maaosuudet ovat „riittämättömiä” ja joka on tuhansia kertoja „vahvistanut” toivomustaan „talonpoikain maanomistuksen laajentamisesta” tällaisella „yksinkertaisella” ajatuksella: väestö on lisääntynyt, maaosuudet ovat pirstoutuneet — luonnollisesti talonpojat joutuvat taloudelliseen häviöön. Mutta tuskinpa tällä kuluneella narodnikkilaisella järkeilyllä „maanpuutteesta” kuitenkaan on mitään tieteellistä* merkitystä, tuskinpa se kelvannee mihinkään muuhun kuin „hyvää tarkoittaviin puheisiin” valiokunnassa, jossa pohditaan kysymystä isänmaan kivuttomasta vaeltamisesta oikeaa tietä. Tässä järkeilyssä ei puitten takaa nähdä metsää, ilmiön ulkonaisten ääriviivojen takaa ei näy asian yhteiskunnallis-taloudellista perustausta. Toisaalta äärettömien maa-alojen kuuluminen „vanha-aatelisen” järjestelmän edustajille ja toisaalta maan hankkiminen ostamalla, sellainen on se perustausta, jonka vallitessa kaikkinaisen „maanhallinnan laajentaminen” jää surkeaksi palliatiiviksi. Sekä narodnikkilaisia järkeilyjä maanpuutteesta että Malthusin „lakeja” lisääntymisen ja toimeentulovälineiden sopusuhtaisuudesta vaivaa juuri niiden abstraktinen „yksinkertaisuus”, joka ei ota huomioon kyseessä olevia konkreettisia yhteiskunnallis-taloudellisia suhteita.

Tämä katsaus hra Struven perusteluihin johtaa meidät siihen johtopäätökseen, että hänen väittämänsä, jonka mukaan liikaväestö maanviljelystä harjoittavalla Venäjällä johtuu muka lisääntymisen ja toimeentulovälineiden välistä epäsuhteesta, ei ole kerrassaan millään todistettu. Hän päättää perustelunsa seuraavalla tavalla: „ja niinpä edessämme on kuva luontaistaloudellisesta liikaväestöstä, jota tavarataloudelliset seikat sekä muut maaorjuuskauden

* Toisin sanoen tämä mielipide ei kelpaa lainkaan *selittämään* talonpoikaiston joutumista taloudelliseen häviöön ja liikaväestön muodostumista, vaikka itse „vähyden” tosiasia on kiistämätön, samoin kuin sen kärjistyminenkin väestön kasvun seurauksena. Ei tarvita tosiasian toteamista, vaan on selitettävä, mistä se on saanut alkunsa.

yhteiskunnalliselta järjestelmältä perityt tärkeät piirteet mutkistavat” (200). Tietysti jokaisesta taloudellisesta tosiasiasta, joka ilmenee maassa, missä on tapahtumassa siirtyminen „luontais”-taloudesta „tavara”-talouteen, voidaan sanoa, että tämä ilmiö on „luontaistaloudellinen, jota tavarataloudelliset seikat mutkistavat”. Voidaan sanoa päinvastoin: „tavarataloudellinen ilmiö, jota luontaistaloudelliset seikat mutkistavat” — mutta kaikki tämä ei pysty antamaan edes pienintäkään käsitystä siitä, *nimenomaan millä tavalla* liikaväestö muodostuu *kyseessäolevien yhteiskunnallistaloudellisten suhteiden* pohjalla, puhumattakaan minkään „kuvan” antamisesta. Tekijän lopullinen johtopäätös hra N. —onia ja hänen kapitalistisen liikaväestön teoriaansa vastaan Venäjällä kuuluu näin: „talonpoikamme eivät tuota riittävästi ruokaa” (237).

Talonpoikain maanviljelystuotanto antaa yhä vielä tuotteita, mitkä menevät tilanherroille, jotka saavat valtion välityksellä lunastusmaksuja,— se on vakituinen toimiala kauppa- ja koronkiskuripääomalle, joka anastaa talonpoikaisjoukon valtavalta enemmistöltä suunnattoman suuria osia tuotteesta,— ja vihdoin itse „talonpoikaiston” keskuudessa tämä tuotanto jakautuu niin mutkikkaasti, että yleinen ja keskimääräinen plus (vuokraus) osoittautuu talonpoikaisjoukoille miinukseksi, ja koko tämän yhteiskunnallisten suhteiden verkon hra Struve halkaisee aivan kuin Gordionin solmun abstraktisella ja kerrassaan perustelemattomalla päätelmällään: „tuotanto on riittämätöntä”. Ei, tämä teoria ei kestä minkäänlaista arvostelua: se vain sotkee sitä, mitä olisi tutkittava — tuotantosuhteita talonpoikain maanviljelystaloudessa. Malthuslainen formula kuvaa asian sellaiseksi, ikään kuin edessämme olisi tabula rasa eikä maaorjuudelliset ja porvarilliset suhteet, jotka kietoutuvat yhteen Venäjän talonpoikaistalouden nykyisessä organisaatiossa.

Luonnollisesti me emme voi mitenkään tyytyä hra Struven katsomusten pelkkään arvosteluun. Meidän on vielä harkittava kysymystä: mikä on hänen virheensä perustana? ja kuka kiistapuolista (hra N. —on vaiko hra Struve) on oikeassa selittäessään liikaväestöä?

Hra N. —on perustaa liikaväestöä koskevan selityksensä siihen tosiasiaan, että työläisjoukkoja on „vapautunut” elinkeinoalojen kapitalistisoitumisen johdosta. Tällöin hän

esittää numerotiedot vain suuren tehdasteollisuuden kasvusta ja jättää kokonaan huomiotta sen rinnakkaisen tosiasiain, että kotiteollisuusammatit ovat kasvaneet, mikä heijastaa yhteiskunnallisen työnjaon syvenemistä*. Hän siirtää selityksensä maanviljelyksen alalle yrittämättäkään kuvata tarkasti sen yhteiskunnallis-taloudellista organisaatiota ja sen kehitystietoa.

Vastaukseksi tähän hra Struve huomauttaa, että „kapitalistinen liikaväestö Marxin kannalta katsoen liittyy kiinteästi tekniikan edistykseen” (183), ja koska hän yhdessä hra —onin kanssa on sitä mieltä, että „tekniikka”, talonpoikaisen „talouden tekniikka ei ole juuri lainkaan edistynyt” (200), niin hän kieltäytyy tunnustamasta maanviljelys-Venäjän liikaväestöä kapitalistiseksi ja etsii sille muita selityksiä.

Hra Struven huomautus vastaukseksi hra N. —onille on oikea. Kapitalistinen liikaväestö muodostuu siten, että pääoma valtaa tuotannon haltuunsa ja supistamalla (kyseessäolevan tuotemäärän tuottamiseen) välttämättömien työläisten määrää se synnyttää liikaväestöä. Marx sanoo kapitalistisesta liikaväestöstä maanviljelyksessä seuraavaa:

„Niin pian kuin kapitalistinen tuotanto on vallannut haltuunsa maatalouden tai sikäli kuin se valtaa sitä, tällä alalla toimivan pääoman kasaantuessa alenee absoluuttisesti maatyöväen kysyntä, ilman että sen karkoittamisen ohella tapahtuisi työväen suurempaa työhönvetämistä, kuten maanviljelyksen ulkopuolisessa teollisuudessa tapahtuu. Osa maalaisväestöä on sen tähden aina valmiina siirtymään kaupunkilais- tai manufaktuuriväestöön**.(Manufaktuurilla tarkoitetaan tässä kaikkea maanviljelyksen ulkopuolista teollisuustuotantoa.) Tämä suhteellisen liikaväestön lähde pulppuaa siis alituisesti. Mutta sen alituisen pulppuaminen

* Kotiteollisuusalojemme kasvu ja uusien alojen joukottainen ilmaantuminen reformin jälkeen on tunnettu tosiasia. Niinkään tunnettua on se teoreettinen selitys tälle tosiasialle rinnan mulden kotiteollisuusalojen kapitalistisoitumisen kanssa, jonka Marx on antanut selittäessään „sisämarkkinain muodostumista teollisuuspääomalle” [„Das Kapital”, 2. Aufl., S. 776 u. ff.] („Pääoma”, 2. painos, s. 776 ja seur. Toim.) 101.

** Sivumennen sanoen. Tämän tosiasian tarkkailu on nähtävästi antanutkin Langelle aihetta sepustaa korjaus Marxin teoriaan, jota hän ei ole riittävästi ymmärtänyt. Sen sijaan, että olisi tätä tosiasiaa analysoidessaan ottanut lähtökohdaksi kyseessäolevan (kapitalistisen) yhteiskunnallisen tuotantotavan ja seurannut sen ilmenemistä maanviljelyksessä, hän otti ja keksi päästään kalkeinlaisia „kansan tapojen” erikoisuuksia.

edellyttää jo sitä, että itse maaseudulla on vakituista piilevää liikaväestöä, jonka laajuus tulee näkyviin vain silloin, kun viemärikanavat avautuvat poikkeuksellisen laajasti. Sen tähden maatyöläisen pitää tyytyä minimipalkkaan ja hän seisoo aina toinen jalka pauperismin suossa" („Das Kapital", 2. Aufl., S. 668)¹⁰².

Hra N. —on *ei saanut todistetuksi* maanviljelys-Venäjällä olevan liikaväestön kapitalistista luonnetta siksi, että hän ei asettanut sitä yhteyteen kapitalismin kanssa maanviljelyksessä: rajoituessaan ylimalkaiseen ja puutteelliseen huomautukseen yksityisomistuksellisen talouden kehityksestä kapitalistiseen suuntaan, häneltä jäivät kokonaan huomaamatta talonpoikaistalouden organisatiossa ilmenevät porvarilliset piirteet. Hra Struven olisi pitänyt korjata tämä hra N. —onin esityksen epätyytyväisyys, millä on hyvin tärkeä merkitys, sillä kapitalismin, sen vallitsevan aseman ja samaan aikaan vielä heikon kehityksen huomiotta jättäminen maanviljelyksessä johti luonnollisesti teoriaan sisämarkkinain puuttumisesta tai niiden supistumisesta. Sen sijaan, että hra Struve olisi johdattanut hra N. —onin teorian maanviljelyskapitalismin koskevien konkreettisten tietojen pohjalle, hän lankesi toiseen virheeseen kieltäen kokonaan liikaväestön kapitalistisen luonteen.

Pääoman tunkeutuminen maanviljelystalouteen on ominaista koko reforminjälkeiselle historialle. Tilanherrat ovat siirtyneet (hitaasti vaiko nopeasti — se on eri kysymys) vapaaseen palkkatyöhön, joka on levinnyt hyvin laajalle ja vieläpä määritellyt suurimmalta osaltaan talonpoikain ansiotulojen laadunkin; he ovat parantaneet tekniikkaa ja ottaneet käytäntöön koneita. Vieläpä poiskuoleva talouden maaorjuusjärjestelmäkin — maan antaminen talonpojille työllä maksua vastaan — on joutunut porvarillisten muutosten alaiseksi talonpoikain välisen kilvoittelun takia, mikä on johtanut vuokralleottajain aseman huononemiseen, entistä raskaampiin ehtoihin* ja siis työläisten määrän supistumiseen. Talonpoikaistaloudessa on tullut aivan selvästi näkyviin talonpoikaiston luokkajakaantu-

* Kts. esim. Karyshevia („Yhteenvedoja zemstvoillastoista", II osa, s. 266) — Donin Rostovin kihlakuntaa koskevassa kokouksessa esiintynyt maininta talonpoikain osan jatkuvasta supistumisesta skopshtshinassa¹⁰³. Taikka samaa lähdettä, V luku, § 9 — talonpoikain työllä suorittamista lisämaksuista, kun vuokrataan sato-osaa vastaan.

minen maalaisporvaristoksi ja proletariaatiksi. „Pohatat” ovat laajentaneet peltoalaa, parantaneet taloutta [vrt. V. V. „Edistyksellisiä virtauksia talonpoikaistaloudessa”] ja niiden on ollut pakko turvautua palkkatyöhön. Kaikki nämä ovat kauan sitten todettuja, yleisesti tunnustettuja tosiasioita, jotka hra Struve itsekin mainitsee (kuten alempana saamme nähdä). Ottakaamme vielä havainnollisuuden vuoksi Venäjän maaseudulla aivan tavallinen tapaus: „kulakki” on kahminut „kyläyhteisöltä”, tai oikeammin proletariityypisiltä yhteisökumppaneiltaan parhaan palan maaosuuksista ja hoitaa siinä taloutta niiden samojen „maaosuuden saaneiden” talonpoikain työllä ja inventaariolla, joita velat ja rasitukset ahdistavat ja joita narodnikkien ihailemien yhteisöperiaatteiden voima sitoo hyväntekijäänsä — yhteiskunnallista toisiinsa mukautumista ja solidaarista toimintaa varten. Hänen talouttaan hoidetaan tietysti paremmin kuin taloudelliseen häviöön joutuneiden talonpoikain taloutta ja se vaatii paljon vähemmän työläisiä kuin siihen aikaan, jolloin tämä maapalsta oli useampien pikkuisäntien hallussa. Yksikään narodnikki ei voi kieltää sitä, että tällaiset tosiasiat eivät ole harvinaisia, vaan aivan yleisiä. Heidän teorioittensa omaperäisyytenä on vain se, että he eivät halua nimittää näitä tosiasioita niiden oikealla nimellä, eivät halua nähdä sitä, että ne merkitsevät *pääoman herruutta maanviljelyksessä*. He unohtavat sen, että *pääoman* ensimmäisenä alkeismuotona on aina ja kaikkialla ollut kauppapääoma, rahapääoma, että *pääoma* ottaa tuotannon teknillisen prosessin aina sellaisena kuin se sen tapaa ja vasta myöhemmin ryhtyy tekemään siinä teknillisiä uudistuksia. He eivät sen vuoksi näe, että „suojellessaan” (luonnollisesti sanoissa, — eikä yhtään enempiä) nykyaikaista maanviljelysjärjestelmää „koittavalta” (?) kapitalismilta he puolustavat vain *pääoman keskiaikaisia* muotoja sen uusimpien, puhtaasti porvarillisten muotojen rynnistykseltä.

Niin muodoin ei voida kieltää Venäjän liikaväestön olevan luonteeltaan kapitalistista, samoin kuin ei voida kieltää *pääoman herruutta maanviljelyksessä*. Mutta on tietysti kerrassaan typerää olla ottamatta huomioon *pääoman kehitystasetta*, kuten hra N. —on tekee, joka intoutuu niin, että pitää sitä melkein täydellisesti muotou-

tuneena ja keksii sen tähden teorian sisämarkkinain supistumisesta tai niiden puuttumisesta, vaikka todellisuudessa pääoma, joka tosin on jo vallitsevana, on kuitenkin vielä suhteellisesti heikosti kehittyneessä muodossaan; sen täydelliseen kehitysasteeseen saakka, tuottajan täydelliseen irrottamiseen tuotantovälineistä on vielä paljon väliasteita, ja maanviljelyskapitalismin jokainen askel eteenpäin merkitsee sisämarkkinain *kasvua*, jotka Marxin teorian mukaan maanviljelyskapitalismi juuri luokin,— ja jotka eivät ole Venäjällä supistumassa, vaan päinvastoin muodostumassa ja kehittymässä.

Tästä meidän maanviljelyskapitalismimme kuvauksesta, vaikkakin aivan yleisestä kuvauksesta *, me näemme edelleen, ettei tämä kapitalismi käsitä *kaikkia* yhteiskunnallistaloudellisia suhteita maaseudulla. Sen rinnalla me näemme yhä vielä maaorjuudellisiakin suhteita — sekä taloudellisella alalla (esim. poisleikattujen maiden vuokraaminen työllämaksua ja luontaismaksua vastaan — siinä ovat olemassa kaikki maaorjatalouden tunnusmerkit: sekä „vastavuoroiset palveukset” luontaismuodossaan tuottajan ja tuotantovälineiden omistajan välillä että tuottajan riisto *kiinnittämällä* hänet maahan eikä eristämällä häntä tuotantovälineistä) että vieläkin enemmän yhteiskunnallisella ja juridis-poliittisella alalla (pakollinen „maaosuudella turvaaminen”, kiinnitys maahan, s.o. liikkumisvapauden puuttuminen, lunastusmaksujen suoritus, s.o. samaisen veron suoritus tilanherralle, joutuminen etuoikeutetussa asemassa olevien maanomistajien alaiseksi oikeus- ja hallintolaitoksen alalla j.n.e.); nämä suhteet johtavat myös epäilemättä talonpojan taloudelliseen häviöön ja työttömyyden muodostumiseen, maahan kiinnitettyjen batrakkien „liikakansoittumiseen”. Nykyaikaisten suhteiden kapitalistisen perustan ei pidä salata näitä „vanha-aatelisen” kerrostuman yhä vieläkin mahtavia jätteitä, joita kapitalismi *ei ole vielä hävittänyt* nimenomaan sen vuoksi, että se on heikosti kehittyntä. Kapitalismin kehityksen epätäydellisyys, „Venäjän takapajuisuus”, jota narodnikit pitävät „onnena” **, on „onneksi” ainoastaan jalosukuille

* Siitä tulee yksityiskohtaisemmin puhe alempana, erikseen talonpojista ja tilanherroista.

** Hra Juzhakov „Russkoje Bogatstvossa”.

riistäjille. Nykyisessä „liikakansoittumisessa” on kapitalististen peruspiirteiden ohella siis vielä maaorjuudellisiakin piirteitä.

Kun me vertaamme tätä viimeksimainittua väittämää hra Struven väittämään siitä, että „liikaväestössä” on luontaistaloudellisia ja tavarataloudellisia piirteitä, niin me huomaamme, ettei edellinen sulje pois jälkimmäistä, vaan että se päinvastoin sisältyy siihen: maaorjuus kuuluu „luontaistaloudellisiin”, kapitalismi — „tavarataloudellisiin” ilmiöihin. Toisaalta hra Struven väittämässä ei ole sanottu tarkasti, mitkä *suhteet* nimenomaan ovat luontaistaloudellisia ja mitkä tavarataloudellisia, ja toisaalta se vie meidät takaisin Malthusin perusteettomiin ja sisällyksettömiin „lakeihin”.

Näistä epäkohdista johtui luonnollisesti, että myöhempi esitys on epätydyttävää. „Millä tavalla”, kysyy tekijä, „millä perustoilla meidän kansantaloutemme voidaan uudestijärjestää?” (202). Kummallinen kysymys, joka on taaskin muotoiltu kerrassaan professorimaisesti, juuri siten kuin herrat narodnikit, jotka toteavat nykyolot epätydyttäviksi ja valikoivat parempia teitä isänmaalle, ovat tottuneet asettamaan kysymyksiä. „Meidän kansantaloutemme” on kapitalistista taloutta ja sen järjestämisestä ja „uudestijärjestämisestä” määrää porvaristo, joka „hoitaa” tätä taloutta. Mahdollista uudestijärjestämistä koskevan kysymyksen asemesta olisikin pitänyt asettaa kysymys tämän porvarillisen talouden johdonmukaisista kehitysaskelmista,— se olisi pitänyt tehdä juuri sen teorian kannalta, jonka nimessä tekijä vastaa niin mainiosti hra V. V:lle, joka julistaa hra N. —onin „ehdottomaksi marxilaiseksi”, ettei tällä „ehdottomalla marxilaisella” ole aavistustakaan luokkataistelusta ja valtion luokka-alkuperästä. Jos kysymyksen asettelua olisi muutettu tähän suuntaan, niin se olisi taannut sen, että tekijä olisi välttynyt sellaisilta sekavilta ajatuksilta „talonpoikaiston” suhteen, jollaisia saamme lukea s. 202—204.

Tekijä aloittaa siitä, että talonpoikaistolla ei ole riittävästi osuusmaata, että vaikka se korvaakin tämän puutteen vuokraamalla maata, niin „huomattava osa talonpoikaista” kuitenkin kärsii *aina* maan puutetta; talonpoikaistosta ei voida puhua kokonaisuutena, sillä se merkitsisi puhumista

harhakuvitelma * (s. 203). Ja tästä tehdään välittömästi johtopäätös:

„Joka tapauksessa riittämätön tuotanto on kansantaloustemme tärkein, määräävä tosiasia” (s. 204). Kerrassaan perusteeton väite, eikä sillä ole mitään yhteyttä edelliseen: miksi ei „tärkeimpänä, määräävänä tosiasiana” ole se, että talonpoikaisto kokonaisuutena on harhakuvitelma, koska sen sisällä muodostuvat toisilleen vihamieliset luokat? Tekijä esittää johtopäätöksensä ilman mitään numerotietoja, analysoimatta lainkaan „riittämätöntä tuotantoa” koskevia tosiasioita [mikä „riittämätön tuotanto” ei kuitenkaan estä vähemmistöä hankkimasta rikkautta enemmistön kustannuksella] tai talonpoikaiston jakaantumista koskevia tosiasioita, — yksinkertaisesti vain jonkin malthuslaisen ennakkoluulon pohjalla. — „Sen vuoksi”, jatkaa hän, „maanviljelystyön tuottavaisuuden kohoaminen on Venäjän talonpoikaistolle välittömästi eduksi ja siunaukseksi” (204). Me olemme ymmällä: tekijä vast’ikään esitti narodnikkeja vastaan vakavan (ja ehdottoman oikean) syytöksen „harhakuvitelma” ja „talonpoikaistosta” yleensä järkeilemisen johdosta, mutta nyt hän ottaa itse tämän harhakuvitelman analyysiinsä! Kun suhteet tämän „talonpoikaiston” sisällä ovat sellaiset, että vähemmistö tulee „taloudellisesti vankaksi”, mutta enemmistö proletarisoituu, kun vähemmistö laajentaa maaomaisuutta ja rikastuu, mutta enemmistö kärsii aina maan puutetta ja joutuu taloudellisesti häviöön, niin miten voidaan puhua yleensä prosessin „edullisuudesta ja siunauksellisuudesta”? Tekijä halusi nähtävästi sanoa, että prosessi on edullista talonpoikaiston kummallekin osalle. Mutta siinä tapauksessa hänen olisi ensinnäkin pitänyt käsitellä kummankin eri ryhmän asemaa ja tutkia niitä erikseen, ja toiseksi, koska ryhmien välillä on antagonismia, olisi pitänyt täsmällisesti määrittellä, kumman ryhmän kannalta tässä puhutaan „edullisuudesta ja siunauksellisuudesta”. Tämä esimerkki vahvistaa yhä uudelleen ja uudelleen, kuinka epätydyttävää ja keskeneräistä on hra Struven objektivismi.

Koska hra N. — on on tästä asiasta aivan päinvastaista mieltä ja kun hän väittää, että „maanviljelystyön tuotta-

* „Hra Golubevin mainioissa artikkeleissaan esittämien mielipiteiden perusteena on juuri se, että hän ei pääse millään konstilla eroon tuosta harhakuvitelma” (203).

vaisuuden suureneminen *, jos tuotteet tuotetaan tavaran muodossa, ei voi palvella kansan hyvinvoinnin kohottamista” („Katsauksia”, s. 266),— niin hra Struve ryhtyykin nyt kumoamaan tätä mielipidettä.

Ensiksikin, sanoo hän, se talonpoika, jota nykyinen kriisi on painanut koko voimallaan, tuottaa viljaa omaa kulutustaan varten; hän ei myy viljaa, vaan itse ostaa sitä lisää. Sellaiselle talonpojalle — ja heitä on likipitään 50% (yhden hevosen omistajat ja hevosettomat) eikä missään tapauksessa vähempää kuin 25% (hevosettomat) — on työn tuottavaisuuden kohoaminen joka tapauksessa edullista, viljanhinnan alenemisesta huolimatta.

Niin, tietysti tuottavaisuuden kohoaminen olisi sellaiselle talonpojalle edullista, jos hän jaksaisi pitää taloutensa ja kohottaa sitä korkeammalle asteelle. Mutta juuri näitä edellytyksiähän ei olekaan yhden hevosen omistavilla ja hevosettomilla talonpojilla. He eivät pysty pitämään nykyistä talouttaan, jossa työvälineet ovat alkeellisia ja maa muokataan huolimattomasti j.n.e., puhumattakaan tekniikan parantamisesta. Tuo tekniikan kehittyminen on tavaratalouden kasvun tulos. Ja kun tavaratuotannon kehityksen tälläkin asteella viljan myynti on välttämätöntä niillekin talonpojille, jotka joutuvat ostamaan lisää viljaa, niin seuraava aste tekee tämän myymisen vieläkin välttämättömämmäksi (tekijä itsekin myöntää välttämättömäksi siirtymisen luontaistaloudesta tavaratalouteen), ja maanviljelyskulttuurin kohottaneiden isäntien kilpailu pakko- luovuttaa hänet heti kiertämättä ja lopullisesti, muuttaa hänet proletaarista, joka oli sidottu maahan, proletaariksi, joka on vapaa kuin lintu. En halua laisinkaan sanoa, että tämä muutos olisi *hänelle* epäedullinen. Päinvastoin, koska tuottaja kerran on joutunut pääoman kynsiin — ja se on kiistämättä tapahtunut tosiasia käsiteltävänä olevaan talonpoikaisryhmään nähden — niin täydellinen vapaus on hänelle sängen „edullista ja siunauksellista”, sillä se antaa hänelle mahdollisuuden vaihtaa isäntiä ja antaa hänelle vapaat kädet toimia. Mutta herrojen Struven ja N. —onin väittelyä ei käydä lainkaan *tällaisten* näkökohtien alalla.

Toiseksi, jatkaa hra Struve, hra N. —on „unohtaa, että maanviljelystyön tuottavaisuuden kohottaminen on mah-

* „Miten suotavaa ja välttämätöntä” se „sitten olisikaan”, lisää hra N. —on.

dollista ainoastaan tekemällä muutoksia talouden tai pelto-
viljelyksen *tekniikassa ja systeemissä*" (206). Todellakin,
hra N. —on unohtaa sen, mutta tämä näkökohta vain
vahvistaa teesiä vähäväkisten talonpoikain, „proletaari-
tyyppisten” talonpoikain lopullisen pakkoluovuttamisen
kiertämättömyydestä. Tekniikan muuttamiseksi parempaan
päin tarvitaan vapaita rahavaroja, mutta näillä talonpojilla
ei ole edes elintarvikevaroja.

Ko'manneksi, lopettaa tekijä, hra N. —on on väärässä
väittäessään, että maanviljelystyön tuottavaisuuden kohoami-
nen pakottaa kilpailijoita alentamaan hintaa. Tällaista
alentamista varten, sanoo hra Struve aivan oikein, on välttä-
mätöntä, että maanviljelystyömme tuottavaisuus ei ainoas-
taan saavuttaisi länsieurooppalaista tuottavaisuutta [siinä
tapauksessa me tulemme myymään tuotteen yhteiskun-
nallisesti välttämättömän työn tason mukaan], vaan myös-
kin sivuuttaisi sen.—Tämä vastaväite on kyllin perus-
teltu, mutta se ei vielä puhu mitään siitä, mille „talonpoi-
kaiston” osalle nimenomaan ja minkä ansiosta tämä
tekniikan parantuminen on oleva edullista.

„Turhaan hra N. —on yleensä niin kovasti pelkää maan-
viljelystyön tuottavaisuuden kasvua” (207). Hra Struven
mielestä se johtuu hänellä siitä, että hän ei voi käsit-
tää maatalouden edistystä mitenkään muuten kuin
ekstensiivisen maanviljelyksen edistykseenä, jolloin koneet
työntävät yhä enemmän ja enemmän syrjään työ-
läisiä.

Tekijä luonnehtii hyvin sattuvasti hra N. —onin suhdetta
maanviljelystekniikan kasvuun sanalla: „pelko”; hän on
aivan oikeassa siinä, että tämä pelko on typerää. Mutta
meistä tuntuu siltä, että hänen perustelunsa eivät koske
hra N. —onin perusvirhettä.

Pitäessään muka kaikella täsmällisyydellä kiinni marxi-
laisuuden opista hra N. —on tekee kuitenkin jyrkän eron
kapitalistisessa yhteiskunnassa tapahtuvan kapitalistisen
maanviljelyksen kehityksen ja jalostavan teollisuuden kehi-
tyksen välillä,—tekee eron siinä suhteessa, että viimeksi-
mainittuun nähden hän tunnustaa kapitalismin toiminnan,
sen suorittaman työn yhteiskunnallistamisen, olevan edis-
tyksellistä, mutta ensinmainittuun nähden hän ei tunnusta
sitä. Jalostavaan teollisuuteen nähden hän sen vuoksi „ei
pelkää” työn tuottavaisuuden kohoamista, mutta maanvil-

jelyksen alalla „pelkää”, vaikka asian yhteiskunnallistaloudellinen puoli ja tämän prosessin heijastuminen yhteiskunnan eri luokissa on aivan yhtäläinen kummassakin tapauksessa... Marx ilmaisi tämän väittämän erittäin selvästi seuraavassa huomautuksessaan: „Filantrooppiset englantilaiset taloustieteilijät, kuten Mill, Rogers, Goldwin Smith, Fawcett y.m. ja John Brightin ja kumpp. tapaiset liberaaliset tehtailijat kysyvät englantilaisilta maanomistaja-ylimyksiltä, minne ovat tuhannet talonpoikamme joutuneet, niin kuin jumala kysyi Kainilta hänen veljeään Abelialta? — Mutta mistä te sitten olette tulleet? Noiden talonpoikien hävittämisestä. Mutta minkä vuoksi te ette kysy, mihin ovat itsenäiset kankurit, kehrääjät ja käsityöläiset joutuneet?” („Das Kapital”, I, S. 780, Anm. 237 *). Viimeinen lause samaistaa havainnollisesti maanviljelyksen alalla työskentelevien pientuottajain kohtalon pientuottajain kohtaloon jalostavassa teollisuudessa, korostaa porvarillisen yhteiskunnan luokkien muodostumista kummassakin tapauksessa **. Hra N. —onin perusvirhe on juuri siinä, että hän sivuuttaa huomiotta nämä luokat, niiden muodostumisen talonpoikaistossamme, eikä pidä tehtävänään seurata kaikella täsmällisyydellä näiden luokkien välisen vastakohtaisuuden kehitystä niiden kaikilla johdonmukaisesti toisiaan seuraavilla asteilla.

Mutta hra Struve ei aseta kysymystä lainkaan tällä tavalla. Hän ei ainoastaan jätä korjaamatta mainittua hra N. —onin virhettä, vaan päinvastoin toistaa sen itsekän käsitellen luokkien yläpuolella olevan professorin näkökannalta edistykseen „edullisuutta” „talonpoikaistolle”. Tämä yritys nousta luokkien yläpuolelle johtaa siihen, että tekijän väittämät ovat äärettömän hämäriä, ja tämä hämäryys menee niin pitkälle, että siitä voidaan tehdä porvarilliset johtopäätökset: sitä kiistattoman oikeata väittämää vastaan, että kapitalismi maanviljelyksessä (samoin kuin kapitalismi teollisuudessakin) huonontaa tuottajan asemaa, hän esittää väittämän, että nämä muutokset ovat yleensä „edullisia”. Se on samaa kuin jos joku, järkeillessään koneiden merkityksestä porvarillisessa yhteiskunnassa, alkaisi kumota sitä romantiikko-taloustieteilijän teoriaa, että ne huonontavat

* „Pääoma”, I osa, s. 780, huom. 237 104. Toim.

** Kts. varsinkin XXIV luvun § 4: „Kapitalististen maanvuokraajain synty”. S. 773—776 105.

työtätekevien asemaa, todisteluilla edistyksen „edullisuudesta ja siunauksellisuudesta” yleensä.

Hra Struven mielipiteeseen narodnikki luultavasti vastaa: hra N. —on ei pelkää työn tuottavaisuuden kohoamista, vaan porvarillisuutta.

Sitä, että tekniikan edistys maanviljelyksessä meidän kapitalistisissa oloissamme on yhteydessä porvarillisuuteen, sitä ei ole epäilemistä, mutta narodnikeilla ilmenevä „pelko” on tietysti kerrassaan typerää. Porvarillisuus on jo todellisen elämän tosiasia, työ on jo maanviljelyksessäkin alistettu pääomalle, eikä pidä „pelätä” porvarillisuutta, vaan sitä, että tuottaja ei tajua tätä porvarillisuutta, ettei hänellä ole kykyä puolustaa etujaan tätä porvarillisuutta vastaan. Siksi ei pidä toivoa kapitalismin kehityksen pidättämistä, vaan päinvastoin sen täydellistä kehitystä, sen kehittymistä loppuun saakka.

Osoittaaksemme yksityiskohtaisemmin ja täsmällisemmin, mihin se virhe perustuu, minkä hra Struve teki käsitellessään maanviljelystä kapitalistisessa yhteiskunnassa, yritämme kuvata (aivan yleispiirteisissään) luokkien muodostumisprosessia rinnan niiden tekniikassa tapahtuvien muutosten kanssa, jotka ovat antaneet aiheita näille ajatuksille. Hra Struve tekee tällöin jyrkän eron ekstensiivisen maanviljelyksen ja intensiivisen maanviljelyksen välillä ja pitää hra N. —onin erehdysten alkujuurena sitä, että hän ei halua tietää mitään muuta kuin ekstensiivisen maanviljelyksen. Me yritämme todistaa, että hra N. —onin *perusvirhe* ei ole tämä ja että maanviljelyksen muuttuessa intensiiviseksi porvarillisen yhteiskunnan luokkien muodostuminen on olemukseltaan samanlaista kuin ekstensiivisenkin maanviljelyksen kehittyessä.

Ekstensiivisestä maanviljelyksestä ei tarvitse paljon puhua, sillä hra Struvekin myöntää, että tässä tapauksessa porvaristo tunkee pois „talonpoikaista”. Mainitsemme vain kaksi kohtaa. Ensiksi. Tekniikan edistyksen saa aikaan tavaratalous; sen toteuttamiseksi isännällä täytyy olla vapaita, ylimääräisiä [hänen kulutukseensa verraten ja hänen tuotantovälineittensä uusintamiseen verraten ylimääräisiä] *rahavaroja*. Mistä nämä varat voidaan saada? Nähtävästi niitä ei voida saada mistään muualta kuin siitä, että kiertokulku: tavara—raha—tavara muuttuu kiertokulkuksi: raha—tavara—raha lisääntyneenä. Toisin sanoen

nämä varat voidaan saada ainoastaan pääomasta, *kauppa- ja koronkiskuripääomasta*, niiltä samoilta „nylkyreiltä, kulakeilta, kauppiailta” j.n.e., joita Venäjän naiivit narodnikit *eivät* katso kapitalismiin kuuluviksi, vaan „ryöstösaalistukseen” kuuluviksi (ikään kuin kapitalismi ei olisi ryöstösaalistusta! ikään kuin Venäjän tosiolot eivät osoittaisi meille tämän „ryöstösaalistuksen” kaikenlaisten muotojen välistä keskinäistä yhteyttä — kaikkein primitiivisimmästä ja alkukantaisimmasta kulakistosta kaikkein uusiaikaisimpaan, järkiperaisimpään yritteliäisyyteen saakka!) *. Toiseksi, pankaamme merkille hra N. — onin kummallinen suhde tähän kysymykseen. Sivulla 233 olevassa toisessa huomautuksessa hän kumoo „Etelä-Venäjän talonpoikaistalous”-teoksen kirjoittajan V. J. Postnikovin mielipiteen. Postnikov sanoo, että koneet ovat suurentaneet talonpoikaistalouden työalaa tasan kaksinkertaiseksi, 10:stä desjatiinasta 20:een desjatiinaan työläistä kohti, ja että sen vuoksi „Venäjän köyhyyden” syynä on „talonpoikaistalouden pieni koko”. Toisin sanoen: tekniikan kasvu porvarillisessa yhteiskunnassa johtaa pienten ja takapajuisten talouksien pakko luovutukseen. Hra N. — on väittää vastaan: huomenna tekniikka voi suurentaa työalaa vielä kolminkertaisesti. Silloin täytyy 60:n desjatiinan taloudet muuttaa 200:n ja 300:n desjatiinan talouksiksi. — Tällainen perustelu maanviljelyksemme porvarillisuutta koskevaa väittämää vastaan on yhtä naurettavaa kuin jos joku alkaisi todistella tehdaskapitalismia heikoksi ja voimattomaksi sillä perusteella, että nykyinen höyrykone joudutaan „huomenna” vaihtamaan sähkökoneeseen. „Samoin on tietämätöntä, mihin joutuu miljoonalukuinen vapautuva työvoima”, — lisää hra N. — on vaatien porvaristoa eteensä tuomiolle ja unohtaen sen, ettei porvaristoa voi tuomita kukaan muu kuin itse tuottaja. Työttömien reserviarmeijan muodostuminen on

* Herroilla narodnikella on vielä eräs hyvin syvälinen keino, jolla he hämäävät teollisuuskapitalismin juuria „kansantuotannossa”, s.o. „kansan” koronkiskuruudessa ja kulakistossa. Kulakki vie „säätönsä” valtionpankkiin; hänen talletuksensa antavat pankille kansanrikkauden kasvuun, kansan „säätörahoiden” kansan yritteliäisyyden, kansan luottokykyisyyden kasvuun nojautuen mahdollisuuden lainata rahaa englantilaiselta. Lainaksi otetuilla rahoilla „valtio” avustaa... *kapitalisteja* — voi miten lyhytnäköistä politiikkaa! miten surkultavaa „nykyaikaisen tieteen” ja „nykyaikaisten siveysaatteiden” sivuuttamista! Nyt kysytään, eikö tosiaankaan ole selvää, että jos valtio antaisi nämä rahat (kapitalistien rahat) „kansantuotannon” hyväksi eikä kapitalismin hyväksi, — niin meillä Venäjällä ei olisikaan kapitalismia, vaan „kansantuotanto”?

yhtä välttämätön seuraus koneiden käytöstä porvarillisessa maanviljelyksessä kuin porvarillisessa teollisuudessaakin.

Näin siis ekstensiivisen maanviljelyksen kehityksen suhteen ei ole epäilystä siitä, etteikö tekniikan edistys tavartalouden aikana johtaisi „talonpojan” muuttumiseen toisaalta farmariksi (ymmärtäen farmarilla yksityisyrittäjää, kapitalistia maanviljelyksessä) ja toisaalta batrakiksi ja päiväläiseksi. Tarkastakaamme nyt sitä tapausta, jolloin ekstensiivinen maanviljely muuttuu intensiiviseksi. Hra Struve odottaa nimenomaan tältä prosessilta „etuja” „talonpojalle”. Jottei syntyisi väittelyä sen aineiston kelvollisuudesta, jonka mukaan me tätä siirtymistä kuvaamme, käytämme teosta: „Höyrykulkuneuvojen vaikutus maatalouteen”, kirjoittanut hra A. I. Skvortsov *, jota hra Struve niin ylenpalttisesti ylistelee.

Kirjansa IV osan 3. luvussa hra A. Skvortsov käsittelee „maanviljelystekniikan muuttumista höyrykulkuneuvojen vaikutuksesta” ekstensiivisissä ja intensiivisissä maissa. Katsokaamme, miten kuvataan tätä muutosta *tiheään asutuissa ekstensiivisissä maissa*. Voidaan olettaa Euroopan Venäjän keskiosan sopivan tähän kuvaukseen. Hra Skvortsov ennustaa sellaisessa maassa tapahtuvan niitä samoja muutoksia, jotka hra Struven mielestä tulevat kiertämättä tapahtumaan Venäjälläkin, nimittäin: muuttumaan intensiivisen maanviljelyksen maaksi, jossa on kehittynyt tehdastuotanto.

Seuratakkaamme hra A. Skvortsovia (§§ 4—7, s. 440—451).

Ekstensiivinen maa **. Hyvin huomattava osa väestöstä harjoittaa maanviljelystä. Elinkeinojen yksipuolisuudesta johtuu markkinoiden puute. Väestö on köyhää ensinnäkin talouksien pienuuden takia ja toiseksi sen takia, ettei ole vaihtoa: „voidaan sanoa, että muiden tarpeiden tyydyttä-

* Kirjallisuudessamme on totuttu pitämään häntä marxilaisena. Siihen on yhtä vähän perusteita kuin hra N. —ontnkaan pitämiseen marxilaisena. Hra A. Skvortsov ei myöskään tunne luokkataisteluoppia eikä oppia valtion luokkakuolemasta. Hänen käytännölliset ehdotuksensa, joita hän on tehnyt julkaisussa „Taloudellisia tutkielmia”, eivät eroa lainkaan tavallisista porvarillisista ehdotuksista. Kun hän suhtautuu Venäjän tosioihin selväjärkemmin kuin herrat narodnikit, niin *yksistään* sillä perusteella olisi marxilaisina pidettävä myöskin hra B. Tshitsheriniä ja monia muita.

** Hra A. Skvortsov huomauttaa, että ekstensiivisellä maalla tarkoitetaan tavallisesti harvaan asuttua maata (s. 439, huom.). Hän pitää tätä määritelmää vääränä ja esittää seuraavat ekstensiivisyyden tunnusmerkit: 1) satoisuuden suuri epävakaisuus; 2) viljelyskasvien yksipuolisuus ja 3) sisäisten markkinain puuttuminen, t.s. ettei ole suurkaupunkeja, joihin jalostava teollisuus olisi keskittynyt.

minen, lukuunottamatta ruokaa, jota maanviljelijä itse tuottaa, tapahtuu yksinomaan alkeellisen käsityön tai, kuten meillä sanotaan, kotiteollisuustuotannon tuotteilla”.

Rautateiden rakentaminen kohottaa maanviljelystuotteiden hintoja ja siis lisää väestön ostokykä. „Rautatien mukana maahan tulee tulvimalla halpoja manufaktuuri- ja tehdastuotteita”, jotka köyhdyttävät paikallisia kotiteollisuuden harjoittajia. Se on ensimmäinen syy „monien talouksien romahtamiseen”.

Tämän saman ilmiön toisena syynä ovat katovuodet. „Maanviljelystä on samaten harjoitettu tähän saakka alkeellisella tavalla, s.o. aina epäratsionaalisesti, joten kato ei siis ole mikään harvinainen ilmiö, ja rautatien rakentamisen jälkeen ei tuotteen kallistumista, mikä ennen johtui kadosta, joko ilmene ollenkaan tai ainakin se vähenee huomattavasti. Sen tähden heti ensimmäisen katovuoden luonnollisena seurauksena tällöin on tavallisesti monien talouksien romahtaminen. Tämä seuraa sitä pikemmin, mitä pienempiä yleensä ovat olleet normaalisatojen ylijäämät ja mitä enemmän väestön on pitänyt turvautua kotiteollisuudesta saataviin ansioihin”.

Sitä varten, jotta voitaisiin selviytyä ilman kotiteollisuuselinkeinoja ja turvata itsensä kadolta siirtymällä intensiiviseen (ratsionaaliseen) maanviljelykseen,— tarvitaan ensiksikin suuria ylijäämiä rahavaroissa (maanviljelystuotteiden myynnistä korkeammilla hinnoilla) ja toiseksi, väestön intelligenttivoimaa, jota ilman järkipäisyyden ja intensiivisyyden kohottaminen on mahdotonta. Väestöjoukoilla ei tietenkään ole näitä ehtoja: vain vähemmistö voi tyydyttää nämä vaatimukset*.

„Liikaväestö, joka on syntynyt tällä tavalla [s.o. seurauksena monien talouksien „likvidoisesta”, jotka ovat joutuneet taloudelliseen häviöön kotiteollisuuselinkeinojen lamaantumisen ja maanviljelyksen asettamien suurempien vaatimusten takia], joutuu osittain niihin talouksiin, jotka selviytyvät tästä tilanteesta onnellisemmin ja jotka saavat mahdollisuuden lisätä tuotannon intensiivisyyttä” (s.o. „joutuvat” niihin tietysti palkkatyöläisiksi, batrakeiksi ja päivä-

* „Tällaisen maan suhteen (joka on tiheästi asuttu talouskulttuurin ollessa kyseessäolevalla tasolla) meidän täytyy olettaa, että toisaalta vähäiset ylijäämät ja toisaalta väestön alhainen sivistystaso pakoittavat muuttuneissa olosuhteissa monet taloudet häviämään” (442).

läisiksi. Hra A. Skvortsov ei sitä sano, mahdollisesti arvelen, että se on muutenkin liian selvää). Tarvitaan suurempaa elävän voiman kulutusta, sillä markkinain läheisyys, minkä parannetut kulkutiet saavat aikaan, tekee mahdolliseksi tuottaa vaikeasti kuljetettavia tuotteita, „joiden tuottamiseen useimmiten tarvitaan huomattavaa elävän työvoiman kulutusta”. „Tavallisesti kuitenkin”, jatkaa hra Skvortsov, „hajoamisprosessi käy paljon nopeammin kuin säilyneiden talouksien paranemisprosessi, ja osan taloudelliseen häviöön joutuneista isännistä täytyy muuttaa ainakin kaupunkeihin, ellei kokonaan pois maasta. Tämä osa onkin muodostanut perusjoukon Euroopan kaupunkien väenlisäyksessä rautateiden rakentamisen jälkeen”.

Edelleen. „Liikaväestön olemassaolo merkitsee halpoja työkäsia”. „Maan ollessa hedelmällistä (ja suotuisissa ilmastosuhteissa...) tässä ovat olemassa kaikki mahdollisuudet sellaisten kasvien viljelemiselle ja yleensä sellaisten maanviljelystuotteiden tuotannolle, jotka vaativat suurta työvoiman kulutusta maa-alan yksikköä kohti” (443), sitäkin suuremmalla syyllä, kun talouksien pieni koko („vaikka ne mahdollisesti suurenevätkin entiseen verraten”) vaikeuttaa koneiden käyttöönottamista. „Tämän ohella ei myöskään peruspääoma pysy muuttumattomana, ja ennen kaikkea elottoman inventaarion täytyy muuttaa luonnettaan”. Ja koneiden ohella „maan paremmin muokkaamisen tarpeellisuus johtaa siihen, että entisten alkeellisten työkalujen tilalle otetaan parannettuja työkaluja, puun tilalle tulee rauta ja teräs. Tämä uudistus aiheuttaa välttämättömästi sen, että tänne syntyy tällaisia työvälineitä valmistavia tehtaita, sillä käsityömenetelmillä ei niitä voida valmistaa vähänkään siedettävästi”. Tämän teollisuusalan kehitystä edistävät seuraavat tekijät: 1) se, että on välttämättömää saada nopeasti kone tai sen osa; 2) „työkäsia on paikalla runsaasti, ja ne ovat halpoja”; 3) polttoaine, rakennukset ja maa ovat halpoja; 4) „talousyksikköjen pienuus johtaa siihen, että työkalujen kulutus suurenee, sillä tunnettua on, että pienet taloudet tarvitsevat suhteellisesti enemmän kalustoa”. Muutkin tuotantoalat kehittyvät. „Yleensä kehittyä kaupunkilaiselämä”. Välttämättömyyden pakosta kehittyä *vuoriteollisuus*, „sillä toisaalta ilmestyy suuret määrät vapaita työkäsia, ja toisaalta rautateiden ansiosta sekä koneellisen ja muun jalostavan teollisuuden

kehityksen ansiosta lisääntyy vuoriteollisuustuotteiden kysyntä.

Näin ollen sellainen seutu, joka ennen rautatien rakentamista on ollut tiheään asuttua ekstensiivisen maanviljelyksen seutua, muuttuu enemmän tai vähemmän nopeasti hyvin intensiivisen maanviljelyksen seuduksi, jossa on enemmän tai vähemmän kehittynyt tehdastuotanto". Intensiivisyyden voimistuminen ilmenee peltoviljelysjärjestelmän muuttumisena. Kolmivuoroviljelys ei ole mahdollinen sadon epävakaisuuden takia. Täytyy siirtyä „hedelmöittävään monivuoroviljelysjärjestelmään”, joka ehkäisisi satojen häilyväisyyden. *Täydellistä monivuoroviljelysjärjestelmää* *, joka vaatii erittäin suurta intensiivisyyttä, ei tietenkään voida saada heti käytäntöön. Sen vuoksi aluksi otetaan käytäntöön *monivuoroviljelys viljakasvien alalla* [oikea kasvivuorottelu], kehittyvät karjanhoito ja *kylvöheinän viljelys*.

„S:is loppujen lopuksi meidän tiheästi asuttu ekstensiivinen seutumme muuttuu enemmän tai vähemmän nopeasti, sikäli kuin kulkulaitos kehittyy, korkeasti intensiivisen talouden seuduksi, ja sen intensiivisyys, kuten sanottu, tulee kasvamaan ennen kaikkea vaihtelevan pääoman lisääntymisen perusteella”.

Tämä yksityiskohtainen kuvaus intensiivisen talouden kehitysprosessista osoittaa havainnollisesti, että tässäkin tapauksessa tekniikan edistys tavaratuotannon oloissa johtaa porvarilliseen talouteen, jakaa välittömät tuottajat *farmareiksi*, jotka hyötyvät kaikista intensiivisyyden tarjoamista eduista, työkalujen parantumisesta y.m.s., ja *työläisiksi*, jotka „vapaudellaan” ja „huokeudellaan” tarjoavat mitä „edullisimmat olosuhteet” „koko kansantalouden kehitykselle edistyksen suuntaan”.

Hra N. —onin perusvirhe ei ole se, että hän ei huomioi intensiivistä maanviljelystä ja rajoittuu yksistään ekstensiiviseen maanviljelykseen, vaan se, että Venäjän maanviljelystuotannon alalla olevien luokkaristiriitojen analysoimisen asemesta hän kestittää lukijaa sisällyksettömillä ruikutuksilla siitä, että „me” kuljemme väärää tietä. Hra Struve toistaa tämän virheen hämäten luokkaristiriitoja

* Sen tunnusmerkit ovat: 1) koko maa otetaan kylvömaaksi; 2) kesanto jätetään pois, mikäli mahdollista; 3) kasvit vuorottelevat kylvövuorossa oikealla tavalla; 4) mahdollisimman huolellinen muokkaus; 5) karjan navettaruokinta.

„objektiivisilla” järkeilyillä ja oikoo vain hra N. —onin toisarvoisia virheitä. Se on sitäkin omituisempaa, kun hän itse aivan oikein moittii tätä „ehdotonta marxilaista” siitä, ettei tämä ymmärrä luokkataistelun teoriaa. Se on sitäkin harmillisempaa, kun tällä virheellään hra Struve heikentää todistusvoimaa siltä hänen aivan oikealta ajatukseltaan, että on typerää „pelätä” teknillistä edistystä maanviljelyksessä.

Lopettaaksemme tämän kysymyksen kapitalismista maanviljelyksessä teemme johtopäätökset edelläsanoitusta. Miten hra Struve asettaa kysymyksen? Hän lähtee liikaväestön olemassaolon apriorisesta, perustelemattomasta selityksestä, jonka mukaan se johtuu siitä, etteivät lisääntyminen ja toimeentulovälineet vastaa toisiaan, osoittaa edelleen, että talonpoikamme tuottaa ravintoa „riittämättömästi”, ja ratkaisee kysymyksen siten, että tekniikan edistys on „talonpoikaistolle” edullista ja että „maanviljelyksen tuottavaisuutta on kohotettava” (211). Miten hänen olisi pitänyt asettaa kysymys, jos marxilaisuuden „doktriini” olisi häntä sitonut? Hänen olisi pitänyt aloittaa nykyisten tuotantosuhteiden analyysistä Venäjän maanviljelyksessä ja osoitettuaan, että tuottajan sortaminen ei johdu sattumasta eikä politiikasta, vaan *pääoman* herruudesta, mikä syntyy kiertämättömästi tavaratalouden pohjalla,— hänen olisi pitänyt seurata sitä, miten tämä pääoma hävittää pientuotantoa ja mitä muotoja luokkaristiriidat tällöin saavat. Edelleen hänen olisi pitänyt osoittaa, miten myöhempi kehitys johtaa siihen, että pääoma kasvaa kauppapääomasta teollisuus-pääomaksi (saaden ekstensiivisen talouden oloissa sellaisia ja sellaisia muotoja ja intensiivisen talouden oloissa sellaisia ja sellaisia muotoja) kehittäen ja kärjistäen sitä luokkavastakohtaisuutta, jolle oli laskettu täydellisesti pohja jo sen vanhan muodon aikana, ja asettaen lopullisesti vastatusten „vapaan” työn ja „ratsionaalisen” tuotannon. Silloin olisi jo riittävää yksinkertaisesti rinnastaa näitä porvarillisen tuotannon ja porvarillisen riiston kahta toisiaan seuraavaa muotoa, jotta muutoksen „edistyksellinen” luonne, muutoksen „edullisuus” tuottajalle tulisi aivan selvästi näkyviin: edellisessä tapauksessa työn alistaminen pääomalle on verhottu tuhansilla keskiaikaisten suhteiden sirpaleilla, jotka estävät tuottajaa näkemästä asian olemusta ja synnyttävät hänen ideologiassaan sellaisia typeriä ja taantumuksellisia aatteita, että voidaan odottaa apua

„yhteiskuntapiireiltä” *y.m.s.*; jälkimmäisessä tapauksessa tämä alistaminen on aivan vapaa keskiaikaisista kahleista, ja tuottaja saa mahdollisuuden ja käsittää välttämättömäksi toimia itsenäisesti, tietoisesti „vastakohtaansa” vastaan. Jaarittelujen tilalle „vaikeasta, kivulloisesta siirtymisestä” kapitalismiin tulisi teoria, joka ei ainoastaan puhuisi luokkaristiriidoista, vaan joka myös todella paljastaisi niitä „epäratsionaalisen” ja „ratsionaalisen” tuotannon, „ekstensiivisen” ja „intensiivisen” talouden kaikissa muodoissa.

Ne tulokset, joihin hra Struven kirjan VI luvun ensimmäisen osan käsittely on johtanut, joka osa koskee „maanviljelys-Venäjän liikaväestön luonnehtimista”, voidaan määritellä seuraavasti: 1) Hra Struven malthuslaisuutta ei ole perusteltu millään tosiasioilla ja se perustuu metodologisesti vääriin dogmaattisiin lähtökohtiin.— 2) Liikaväestön olemassaolo maanviljelys-Venäjällä johtuu pääoman herruudesta eikä siitä, etteivät väestön lisääntyminen ja toimeentulokeinot ole sopusuhteessa keskenään.— 3) Hra Struven väittämä liikaväestön luontaistaloudellisesta olemuksesta on oikea vain siinä mielessä, että maaorjuudellisten suhteiden perujen säilyminen pidättää maanviljelyspääomaa heikosti kehittyneissä ja sen vuoksi tuottajalle tavattoman raskaissa muodoissa.— 4) Hra N. —on ei voinut todistaa Venäjän liikaväestön kapitalistista luonnetta, sillä hän ei tutkinut pääoman herruutta maanviljelyksessä.— 5) Hra N. —onin perusvirhe, jonka hra Struvekin toistaa, on se, ettei hän ole analysoinut niitä luokkia, jotka muodostuvat porvarillisen maanviljelyksen kehittyessä.— 6) Tämä hra Struvella esiintyvä luokkaristiriitojen sivuuttaminen huomiotta on luonnollisesti johtanut siihen, että aivan oikea väittämä teknillisten parannusten edistyksestä ja toivottavuudesta on tullut esitetyksi kerrassaan epäonnistuneessa ja hämärässä muodossa.

II

Siirtykäämme nyt VI luvun toiseen osaan, joka on omistettu kysymykselle talonpoikaiston jakaantumisesta. Tällä osalla on suora ja välitön yhteys edelliseen osaan täydentäen kysymystä kapitalismista maanviljelyksessä.

Viitattuaan maataloustuotteiden hintojen kohoamiseen ensimmäisten 20 vuoden aikana reformin jälkeen ja tavara-tuotannon laajenemiseen maanviljelyksessä hra Struve sanoo aivan oikein, että siitä „ovat hyötäneet pääasiassa maanomistajat ja varakkaat talonpojat” (214). „Differen-tioitumisen piti talonpoikaisväestön keskuudessa voimistua, ja tähän kauteen kuuluvat sen ensimmäiset saavutukset”. Tekijä siteeraa paikallisten tutkijain mainintoja siitä, että rautateiden rakentaminen kohotti ainoastaan talonpoikaisto-
ton varakkaan osan hyvinvointia, että vuokraus synnyttää talonpoikain keskuudessa „selvää tappelua”, joka johtaa aina taloudellisesti voimakkaiden ainesten voittoon (216—217). Hän siteeraa V. Postnikovin tutkielmaa, jonka mukaan varakkaiden talonpoikain talous on jo siinä määrin alistettu markkinoille, että 40% kylvöalasta antaa myytäv-
äksi meneviä tuotteita, ja — lisättyään, että vastakkaisessa kohtiossa talonpojat „kadottavat taloudellisen itsenäisyy-
tensä ja että työvoimaansa myyden he ovat batrakeiksi jou-
tumisen partaalla”, — tekijä esittää aivan oikean päätelmän: „Vain vaihtoon perustuvan talouden leviämällä on selitettävissä se tosiasia, että taloudellisesti voimakkaat talonpoikaistaloudet voivat hyötyä heikkojen talouksien joutumisesta taloudelliseen häviöön” (223). „Rahatalouden kehitys ja väestön kasvu”, sanoo tekijä, „johtavat siihen, että talonpoikaisto jakaantuu kahteen osaan: osaan, joka on taloudellisesti vankka ja joka muodostuu uuden voiman edustajista, pääoman edustajista sen kaikissa muodoissa ja asteissa, ja toiseen osaan, joka muodostuu puoli-itsenäisistä maanviljelijöistä ja varsinaisista batrakeista” (239).

Niin lyhyitä kuin tekijän huomautukset tästä „differen-tioitumisesta” ovatkin, ne antavat kuitenkin meille mahdol-lisuuden todeta käsiteltävänä olevan prosessin seuraavat tärkeät piirteet: 1) Asia ei rajoitu yksinomaan eriarvoisuu-
den syntymiseen varallisuudessa: syntyy „uusi voima” — *pääoma*. 2) Tämän uuden voiman syntymisen mukana syntyy talonpoikaistalouksien uusia tyyppejä: ensiksikin varakas, taloudellisesti vankka taloustyyppi, joka harjoittaa kehittyntä tavarataloutta, anastaa talonpoikaisköyhäli-
söltä vuokrausmahdollisuudet ja harjoittaa vieraan työn riis-
toa *; — toiseksi muodostuu „proletaarinen” talonpoikaisto,

* Hra Struve ei mainitse tätä piirrettä. Se ilmenee sekä palkkatyön käytössä, jolla on huomattava osuus varakkaiden talonpoikain taloudessa, että niiden

joka myy työvoimaansa pääomalle. 3) Kaikki nämä ilmiöt ovat kasvaneet suoraan ja välittömästi tavaratalouden perustalla. Hra Struve on itse sanonut, että ilman tavara-tuotantoa ne eivät olleet mahdollisia ja että sen levitessä ne ovat käyneet välttämättömiksi. 4) Nämä ilmiöt („uusi voima”, talonpoikaiston uudet tyyppit) kuuluvat *tuotannon* alaan eivätkä rajoitu yksin vaihdon, tavarankierron alaan: pääoma ilmenee *maanviljelystuotannossa*; samoin työvoiman myyntikin.

Tuntuu siltä, että prosessin näistä piirteistä määräytyy suoranaisesti, että me olemme tekemisissä puhtaasti kapitalistisen ilmiön kanssa, että talonpoikaistossa muodostuvat *luokat*, jotka ovat ominaisia kapitalistiselle yhteiskunnalle,— porvaristo ja proletariaatti. Eikä siinä kaikki: nämä tosiasiat eivät todista ainoastaan pääoman herruutta maanviljelyksessä, vaan myöskin sitä, että pääoma on jo ottanut toisen askeleen, jos niin voidaan sanoa. Se muuttuu kauppa-pääomasta teollisuuspääomaksi, markkinoilla vallitsevasta pääomasta tuotannossa vallitsevaksi; ylösostajapohatan ja köyhän talonpojan välinen luokkavastakohtaisuus muuttuu vastakohtaisuudeksi järkipärisen porvarillisen isännän ja vapaiden käsien vapaan myyjän välillä.

Mutta hra Struve ei tullut tässäkin toimeen ilman malthuslaisuuttaan; hänen mielestään mainitussa prosessissa ilmenee vain asian *toinen puoli* („vain progressiivinen puoli”), jonka rinnalla on toinenkin puoli: „koko talonpoikaistalouden teknillinen epäratsionaalisuus”: „siinä ilmenee koko prosessin niin sanoaksemme regressiivinen puoli”, se „tasoittaa” talonpoikaistoa, silottelee eriarvoisuutta vaikuttaen „väestön kasvun yhteydessä” (223—224).

Tästä aika epäselvästä järkeilystä näkyy vain se, että tekijä käyttää mieluummin äärimmäisen abstraktisia väittämiä kuin konkreettisia lausuntoja ja että hän sotkee joka asiaan „lain” lisääntymisen ja toimeentulovälineiden vastaavaisuudesta. Sanon: sotkee, sillä vaikkapa rajoituttaisiin tarkastikin tekijän itsensä esittämiin tosiasioihin, niin ei voida löytää viittauksia prosessin sellaisiin konkreettisiin piirteisiin, jotka eivät sopisi marxilaisuuden „doktriiniin” ja jotka vaatisivat malthuslaisuuden tunnustamista. Hahmo-

käsissä olevissa koronkiskuri- ja kauppa-pääoman operatioissa, joilla samaten anastetaan tuottajalta lisäarvoa. Ilman tätä tunnusmerkkiä ei voida puhuaakaan „pääomasta”.

telkaamme vielä kerran tämä prosessi: ensin olemme tekemisissä luontaistuottajain, verrattain samanlaatuisten talonpoikain kanssa *. Tavaratuotannon leviäminen asettaa erillisen talouden rikkauden markkinoista riippuvaiseksi synnyttäen siten markkinavaihteluiden tietä eriarvoisuutta ja kärjistäen sitä keskittäimällä toisten käsiin vapaita rahoja ja hävittämällä toisia taloudellisesti. Nämä rahat palvelevat tietysti omistamattomien riistämistä, ne muuttuvat pääomaksi. Niin kauan kun taloudellisesti köyhtyvät talonpojat pitävät vielä kiinni taloudestaan, voi pääoma riistää heitä jättämällä heidät isännöimään entiseen tapaan vanhoilla, teknillisesti epäratsionaalisilla perustoilla, se voi perustaa riiston heidän työnsä tuotteiden ostolle. Mutta häviöön joutuminen saavuttaa kehityksessään vihdoin sellaisen asteen, että talonpojan on pakko luopua kokonaan taloudestaan: hän ei voi enää myydä työnsä tuotetta, hänelle ei jää muuta mahdollisuutta kuin myydä työtä. Silloin pääoma ottaa talouden käsiinsä, ja sen täytyy — kilpailun pakoittamana — järjestää se jo järkipäisesti; se saa siihen mahdollisuuden aikaisemmin „säästettyjen” vapaiden rahavarojen avulla, se ei riistä enää isäntää, vaan batrakkia, päiväleistä. Herää kysymys, mitkä kaksi puolta tekijä erottaa tässä prosessissa? Miten hän katsoo mahdolliseksi tehdä tällaisen kauhian malthuslaisen johtopäätöksen: „Talouden teknillinen epäratsionaalisuus, eikä kapitalismi [kiinnittäkää huomio tähän „eikä”] — on juuri se vihollinen, mikä riistää talonpoikaistoltamme sen jokapäiväisen leivän” (224). Ikään kuin tämä jokapäiväinen leipä olisi joskus joutunut tuottajalle kokonaan, eikä olisi jakaantunut välttämättömään tuotteen ja lisätuotteen, joka menee tilanherralle, kulakille, „lujalle” talonpojalle, kapitalistille!

Kuitenkaan ei voida olla lisäämättä, että „tasoittumista” koskevasta kysymyksestä tekijällä on vielä eräs tarkempi selitys. Hän sanoo, että „yllämainitun tasoittumisen tuloksesta” tapahtuu „monilla paikkakunnilla todettu *talonpoikaisväestön keskikerroksen supistuminen tai jopa kokonaan häviöminen*” (225). Esitettyään sitaatin zemstvojulkaisusta, jossa todetaan, että „välimatka maalaispohattojen sekä

* *Jotka tekevät työtä tilanherralle.* Tämä puoli jätetään syrjään, jotta syntyisi selvempi käsitys siirtymisestä luontaistaloudesta tavaratalouteen.— Siitä on jo sanottu, että „vanha-aatelisten” suhteiden jätteeet huonontavat tuottajan asemaa ja antavat häviöönjoutumiselle erikoisen raskaita muotoja.

maattoman ja hevosettoman proletariaatin välillä suurenee entisestään”, hän tekee johtopäätöksen: „Tässä tapauksessa *tasoittuminen* on samalla tietysti myöskin *differentioitumista*, mutta *tällaisen* differentioitumisen pohjalla kehittyä yksinomaan *velkaorjuutus*, mikä voi olla vain taloudellisen edistyksen jarruna” (226).— Siis nyt jo osoittautuikin, että tavaratalouden synnyttämää differentioitumista ei pidäkään asettaa vastakohtaksi „tasoittumiselle”, vaan samoin differentioitumiselle, mutta *toisen lajin* differentioitumiselle, nimittäin velkaorjuutukselle. Mutta koska velkaorjuutus „jarruttaa” „taloudellista edistystä”, niin tekijä nimittääkin tätä „puolta” „regressiiviseksi”.

Tämä päätelmä on rakennettu hyvin omituisten eikä ainaakaan marxilaisten menetelmien mukaan. „Velkaorjuutta” ja „differentiatiota” vertaillaan toisiinsa, ikään kuin ne olisivat kaksi itsenäistä, erikoista „systeemiä”; toista ylistellään siitä, että se auttaa eteenpäin „edistystä”; toinen tuomitaan sen vuoksi, että se jarruttaa edistystä. Minne hra Struvelta on kadonnut se vaatimus, että pitää analysoida luokkavastakohtia, minkä laiminlyömisestä hän kävi niin täydellä syyllä hra N. — onin kimppuun, se „vaistovaraisen prosessin” oppi, josta hän niin hyvin puhui? Sillä eihän se velkaorjuus, jonka hän nyt tuomitsi sen regressiivisyyden vuoksi, ole mitään muuta kuin kapitalismin alkuperäistä ilmenemistä maanviljelyksessä, sen samaisen kapitalismin, joka edelleen kehittyessään johtaa edistykseelliseen tekniikan nousuun. Todellakin, mitä on velkaorjuus? Se on tuotantovälineet omistavan isännän, jonka täytyy tehdä työtä markkinoita varten, riippuvaisuutta rahojen omistajasta, sellaista riippuvaisuutta, joka, niin eri tavalla kuin se ilmeneekin (koronkiskuripääoman muodossa tai sitten ylösostajan pääoman muodossa, joka on monopolisoitunut myynnin itselleen) — johtaa aina siihen, että valtava osa työn tuotteesta joutuu rahojen omistajalle, eikä tuottajalle. Siis sen olemus on puhtaasti kapitalistinen * ja

* Tässä ovat olemassa kaikki tunnusmerkit: pohjana tavaratuotanto, — tuloksesta yhteiskunnallisen työn tuotteen monopolisoiminen rahamuodossaan, — ja näiden rahojen muuttuminen pääomaksi. — Minä en suinkaan unohta sitä, että näitä *pääoman* alkeismuotoja on ollut erinäisissä tapauksissa olemassa jo ennen kapitalistista järjestelmääkin. Mutta kysymys onkin juuri siitä, että Venäjän nykyisessä talonpoikaistaloudessa ne eivät ole yksityistapauksia, vaan sääntönä, hallitsevana suhteittain järjestelmänä. Ne ovat jo sitoneet itsensä (kauppavaihdon ja pankkien kautta) suureen koneelliseen tehdaskapitalismiin ja osoittaneet siten tendenssinsä; — ne ovat osoittaneet, että tämän „velkaorjuuden” edustajat ovat vain porvariston yhtenäisen ja jakamattoman armeijan kenttäesikuntia.

koko erikoisuus on siinä, että tämä kapitalististen suhteiden alkukantainen, sikiömuoto on kokonaan entisten, maaorjuus-suhteiden pauloissa: siinä ei ole vapaata sopimussuhdetta, vaan pakkokauppaa (toisinaan on pakoittajana „päällystön käsky”, toisinaan halu säilyttää talous, toisinaan vanhat velat pakoittavat j.n.e.); tuottaja on tässä sidottu määrättyyn paikkaan ja määrättyyn riistäjään: vastakohtana puhtaasti kapitalistisille suhteille ominaisen tavarakaupan persoonalliselle luonteelle kaupoilla on tässä ehdottomasti henkilökohtaisen „avun” ja „hyväntekevyyden” luonne,— ja tämä tällainen kauppojen luonne asettaa tuottajan kiertämättömästi henkilökohtaiseen, puoliiksi maaorjuudelliseen riippuvaisuuteen. Tekijän sellaiset sanontatavat kuin „tasoittuminen”, „edistyksen jarru”, „regressiivisyys” eivät merkitse mitään muuta kuin sitä, että pääoma valtaa ensin tuotannon vanhalla pohjalla ja alistaa teknillisesti jälkeensä jääneen tuottajan. Tekijän huomautus, että kapitalismin olemassaolo ei vielä anna oikeutta pitää sitä „kaikkien onnettomuuksien syynä”, on oikea siinä mielessä, että talonpoikamme, joka tekee työtä toisten hyväksi, ei kärsi yksinomaan kapitalismista, vaan myöskin siitä, ettei kapitalismi ole riittävän kehittyntä. Toisin sanoen: valtavassa talonpoikaistojoukossa ei ole enää juuri lainkaan itsenäistä tuotantoa itseään varten: „ratsionaalisten” porvarillisten isäntien hyväksi tehtävän työn rinnalla me näemme vain työntekoa rahapääoman omistajille, s.o. samaa kapitalistista riistoa, mutta vain kehittymätöntä, primitiivistä riistoa, joka sen vuoksi ensiksikin huonontaa kymmenkertaisesti työtätekevän asemaa kietoen hänet erikoisten lisäkirstysten verkolla, ja toiseksi riistää häneltä (ja hänen ideologiltaan — narodnikilta) mahdollisuuden ymmärtää hänelle aiheutettujen „ikävyöyksien” luokkaolemusta ja sovittaa toimintaansa niiden tällaisen olemuksen mukaan. „Differentiation” „edistykseksenä puolena” (puhuen hra Struven kielellä) on siis se, että se vetää päivänvaloon sen vastakohtaisuuden, mikä kätkeytyy velkaorjuuden muotoon, ja riistää siltä sen „vanha-aateliset” piirteet. Narodnikilaisuuden „regressiivisyys” sen puolustaessa talonpoikain tasoittamista (...kulakin edessä) on siinä, että se haluaa pysyttää pääoman keskiaikaisissa muodoissaan, jotka yhdistävät riiston pirstottuun, teknillisesti takapajuiseen tuotantoon tuottajan painostamisen ollessa henkilökohtaista. Kum-

massakin tapauksessa (sekä „velkaorjuudessa” että „differentiatioissa”) sarron syynä on *kapitalismi*, ja tekijän päinvastaiset väittämät siitä, että kysymys „ei ole kapitalismista”, vaan „teknillisestä epäratsionaalisuudesta”, että „ei kapitalismi ole syypää talonpoikain köyhyyteen” y.m.s., osoittavat vain sitä, että hra Struve on viehättyynyt liiaksi puolustaessaan oikeaa ajatusta kehittyneen kapitalismin paremmuudesta kehittymättömään kapitalismiin verraten ja että väitöstensä abstraktisuuden vuoksi hän on asettanut edellisen jälkimmäisen vastakohtaksi ikään kuin ne olisivat eri asioita, eikä kyseessäolevan ilmiön kaksi toisiaan seuraavaa kehitystastetta*.

III

Tekijän viehättyminen ilmenee myöskin seuraavassa päätelmässä, että talonpoikaiston taloudelliseen häviöön joutumisen syynä ei oikeastaan ole pidettävä suurta teollisuuskapitalismia. Hän ryhtyy polemisoiimaan siitä hra N. —onin kanssa.

Halpojen tehdastuotteiden valmistus — sanoo hra N. —on tehtaassa valmistetuista vaatteista — on aiheuttanut niiden kotituotannon supistumisen (s. 227 hra Struvella).

„Asia on tässä esitetty aivan nurinpäin”, huudahtaa hra Struve, „eikä sitä ole vaikea todistaa. Kun talonpojat supistivat kehruumateriaalien tuotantoa, niin se johti siihen, että on alettu tuottaa ja kuluttaa enemmän kapitalistisen puuvillateollisuuden tuotteita, eikä päinvastoin” (227).

Tuskinpa tekijä asettaa kysymyksen onnistuneesti kuormittaessaan asian ydintä toisarvoisilla yksityiskohdilla. Jos otetaan lähtökohdaksi havainnot tehdasteollisuuden kehitymisestä (ja hra N. —on lähteekin juuri tämän tosiasian havainnoimisesta), niin ei voida kieltää sitä, etteikö tehdastuotteiden halpahintaisuuskin jouduta tavaratalouden kasvua, jouduta kotivalmisteiden syrjäyttämistä.

* Millä perusteella — lukija ehkä kysyne — tämän katsotaan olevan vain hra Struven pelkkää *viehätymistä*? — Sillä perusteella, että tekijä tunnustaa aivan selvästi kapitalismin siksi perustastaksi, jolla kaikki kuvatut ilmiöt tapahtuvat. Hän viittasi aivan selvästi toisaalta tavaratalouden nopeaan kasvuun, talonpoikaiston luokkajakaantumiseen, „parannettujen työkalujen leviämiseen” (245) y.m.s. ja toisaalta „talonpoikain vapauttamiseen maasta, maalaisproletariaatin muodostumiseen” (238). Ja vihdoin hän itse luonnehtii tämän ilmiön uuden voiman — *pääoman* — muodostumiseksi ja pani merkille sen seikan ratkaisevan merkityksen, että tuottajan ja kuluttajan välille ilmestyy kapitalisti.

Väittäessään tätä hra N. —onin lausuntoa vastaan hra Struve vain heikentää siten niitä perustelujaan, joita hänellä on tätä tekijää vastaan, jonka perusvirhe on se, että tämä yrittää kuvata „tehtaan” joksikin „talonpoikaistosta” irralliseksi, sen päälle ihan sattumalta, ulkoapäin tupsahtaneeksi, vaikka todellisuudessa „tehdas” on (sekä sen teorian kannalta, jota hra N. —on haluaa uskollisesti seurata, että Venäjän historian tarjoamien tietojen kannalta) vain koko yhteiskunnallisen talouden, siis myöskin talonpoikaistalouden tavaratalousjärjestelmäksi kehittämisen loppuunviemistä. Suurporvarillinen tuotanto „tehtaassa” on suoranaista ja välitöntä jatkoa pikkuporvarilliselle tuotannolle maaseudulla, paljonpuhutus „yhteisössä” tai kotiteollisuustuotannossa. „Jotta „tehdastuotannon muoto” tulisi „halvemmaksi””, sanoo hra Struve aivan oikein, „täytyy talonpojan asettua taloudellisen järkipäisyyden kannalle rahatalouden oloissa”. „Jos talonpoikaisto pitäisi kiinni... luontais-taloudesta, niin eivät mitkään karttuunit... saisi häntä viekoitelluksi”.

Toisin sanoen: „tehdastuotannon muoto” ei ole mitään muuta kuin *pitkälle kehittynyttä* tavaratuotantoa, ja se on kehittynyt siitä *heikosti kehittyneestä* tavaratuotannosta, mikä meillä on talonpoikaista ja kotiteollisuustaloudessa. Tekijä haluaa todistaa hra N. —onille, että „tehdas” ja „talonpoikaisto” ovat sidotut toisiinsa, että niiden järjestelmän taloudelliset „perustat” eivät ole antagonistisia *, vaan yhtäpitäviä. Sitä varten hänen olisikin pitänyt asettaa kysymys talonpoikaistalouden taloudellisesta organisatiosta ja esittää hra N. —onia vastaan teesi, että pientuottajamme (maata viljelevä talonpoika ja kotiteollisuuden harjoittaja) on pikkuporvari. Asettamalla kysymyksen näin hän olisi johdattanut sen pois niiden järkeilyjen alalta, mitä „pitäisi” olla, mitä „voisi” olla j.n.e. ottamaan selville, *mitä on olemassa*, ja selittämään, *miksi se on juuri niin eikä jotenkin toisin*. Kumotakseen tämän väittämän narodnikkien olisi pitänyt joko kieltää yleisesti tunnetut ja kiistattomat tosiasiat tavaratalouden kasvusta ja talonpoikaiston luokkajakaantumisesta [*ja nämä tosiasiat ovat todistuksena talon-*

* Narodnikit sanoivat tämän avoimesti ja suoraan, mutta „epäilemätön marxilainen” hra N. —on tarjoaa tätä samaa tolkkuttomuutta hämärinä lauseina „kansanjärjestelmästä” ja „kansantuotannosta”, joita lauseita höystetään Marxilta otetuilla sitaateilla.

poikaiston pikkuporvarillisuudesta], taikka kieltää poliittisen taloustieteen alkeistotuudet. Tämän väittämän hyväksyminen merkitsee sitä, että tunnustetaan tolkkottomaksi „kapitalismin” ja „kansanjärjestelmän” vastakkain asettaminen, myönnetään taantumukselliseksi haihattelut „muiden teiden etsimisestä isänmaalle” sekä siitä, että toivomuksia „yhteiskunnallistamisesta” esitetään porvarillisille „yhteiskuntapiireille” tai vielä puolittain „vanha-aatelliselle” „valtiolle”.

Mutta sen sijaan, että hra Struve alkaisi alusta*, hän alkaa lopusta: „me hylkäämme”, sanoo hän, „Venäjän taloudellista kehitystä koskevan narodnikkilaisten teorian eräänä kaikkein tärkeimpänä kulmakivenä olevan väittämän, nimittäin väittämän siitä, että jalostavan suurteollisuuden kehitys saattaa maanviljelijä-talonpojan taloudelliseen häviöön” (246). Sehän merkitsee jo suorastaan sitä, että veden mukana viskataan vannasta lapsikin, kuten saksalaiset sanovat! „Jalostavan suurteollisuuden kehitys” merkitsee ja ilmaisee kapitalismin kehitystä. Ja se, että juuri kapitalismi saattaa talonpojan taloudelliseen häviöön, ei ole lainkaan narodnikkilaisuuden, vaan *marxilaisuuden* väittämien kulmakiviä. Narodnikit eivät ole pitäneet eivätkä pidä syynä siihen, että tuottaja irroitetaan tuotantovälineistä, sitä Venäjän yhteiskunnallisen talouden erikoislaatuista organisaatiota, jota nimitetään kapitalismiksi, vaan hallituksen politiikkaa, joka on muka ollut epäonnistunutta („me” olemme kulkeneet väärää tietä j.n.e), yhteiskuntapiirien luutuneisuutta, jotka eivät ole yhdistyneet riittävän tiukasti saalistajia ja lurjuksia vastaan y.m.s. Sen vuoksi heidän „toimenpiteensäkin” tarkoittivat „yhteiskuntapiirien” ja „valtion” toimintaa. Päinvastoin, kun osoitetaan pakkoluovutuksen syynä olevan yhteiskunnallisen talouden kapitalistisen organisaation, niin se johtaa kiertämättä *luokkataiteluoppiin* (vrt. Struvella s. 101, 288 ja monet muut). Tekijän sanonnan epätarkkuus on siinä, että hän puhuu yleensä „*maanviljelijästä*”, mutta ei porvarillisen maanviljelyksen vastakkaisista luokista. Narodnikit sanovat, että kapitalismi vie *maanviljelyksen* turmioon ja että sen vuoksi se ei kykene ottamaan haltuunsa maan koko tuotantoa ja hoitaa tätä tuotantoa väärää tietä, marxilaiset sanovat, että kapitalismi

* Toinen sanoen alkaisi „maanviljelijä-talonpojan” pikkuporvarillisuudesta todistaakseen suurkapitalismin „kiertämättömyyden ja laimnukaisuuden”.

painostaa *tuottajaa* niin jalostavassa teollisuudessa kuin maanviljelyksessäkin, mutta nostessaan tuotannon korkeammalle asteelle se luo ehdot ja voimat „yhteiskunnallistamista” varten*.

Hra Struven johtopäätös tästä kysymyksestä on tällainen: „eräs hra N. —onin kaikkein syvimmistä virheistä on se, että hän siirsi jo *muodostuneen* kapitalistisen järjestelmän käsitteet ja kategoriat täydellisesti nykyiseen talonpoikaistalouteen, joka on enemmän luontaistaloutta kuin rahataloutta” (237).

Me näimme ylempänä, että Venäjän maanviljelyskapitalismia koskevien konkreettisten tietojen täydellinen sivuuttaminen juuri onkin johtanut hra N. —onin siihen naurettavaan virheeseen, että hän puhuu sisämarkkinain „supistumisesta”. Mutta tämä virhe ei johtunut siitä, että hra N. —on olisi siirtänyt talonpoikaistoon kaikki kapitalismin kategoriat, vaan siitä, että hän ei soveltanut maanviljelystä koskeviin tietoihin mitään *kapitalismin kategorioita*. Kapitalismin tärkeimpiä „kategorioita” ovat tietenkin porvariston ja proletariaatin luokat. Hra N. —on ei ainoastaan jättänyt „siirtämättä” niitä „talonpoikaistoon” (t.s. hän ei analysoinut, nimenomaan mihin talonpoikaiston ryhmiin tai kerroksiin näitä kategorioita voidaan soveltaa ja kuinka pitkälle ne ovat kehittyneet), vaan päinvastoin järkeili puhtaasti narodnikkilaiseen tapaan, sivuuttaen huomiotta sen, että „yhteisön” sisällä on vastakkaisia aineksia ja järkeillen „talonpoikaistosta” yleensä. Tämä onkin johtanut siihen, että hänen väittämänsä liikaväestön kapitalistisesta luonteesta, kapitalismista maanviljelijän pakkoluovuttamisen syynä on jäänyt todistamatta ja palvelee vain taantumuksellista utopiaa.

IV

Kuudennen luvun VIII §:ssä hra Struve esittää ajatuksiaan yksityisomistajain taloudesta. Hän osoittaa aivan oikein, että ne muodot, joihin tämä talous valautuu, ovat

* „Kapitalistisen tuotantotavan suurena ansiona on toisaalta maanviljelyksen järkipäristäminen ja vain tämä tuotantotapa luo mahdollisuuden maanviljelyksen harjoittamiseen yhteiskunnallisena tuotantona, sekä toisaalta maanomistuksen saattaminen järjettömyydeksi. Kapitalismi osti tämän, samoin kuin kaikki muutkin historialliset edistysaskeleensa, välittömän tuottajan täydellisen köyhtymisen hinnalla” („Das Kapital”, III. B., 2. Th., s. 157) („Pääoma”, III osa, 2. osasto, s. 157. Toim.) 106.

kiinteästi ja välittömästi riippuvaisia talonpoikain joutumisesta taloudelliseen häviöön. Taloudelliseen häviöön joutunut talonpoika ei enää „viekoita” tilanherraa „satumaisen suurilla vuokramaksuilla”, ja tilanherra alkaa käyttää batrakkityötä. Todistukseksi esitetään otteita Raspopinin artikkelista, jossa käsitellään tilanherrataloutta koskevia zemstvojen tilastotietoja, sekä zemstvojen juoksevien tilastojen julkaisusta, jossa todetaan yksityistilojen omien peltoalojen kasvun olevan luonteeltaan „pakoitettua”. Vastaukseksi herroille narodnikeille, jotka niin mielellään peittävät kapitalismin nykyistä todellista olemassaoloa kasaamalla järkeilyä kapitalismin „tulevaisuudesta” maanviljelyksessä ja sen „mahdollisuudesta”, tekijä antaa täsmällisen selityksen *tosioiloista*.

Meidän on pysähdyttävä tässä vain siihen arvioon, jonka tekijä antaa tästä ilmiöstä sanoessaan, että ne ovat „edistyksellisiä virtauksia yksityisomistajain taloudessa” (244), että „taloudellisen kehityksen järkähtämätön logiikka” (240) synnyttää näitä virtauksia. Pelkäämme, että nämä aivan oikeat väittämät jäävät abstraktisuutensa vuoksi marxilaisuutta tuntemattomalle lukijalle käsittämättömiksi; että lukija ei käsitä — ilman selvää mainintaa sellaisten ja sellaisten talousjärjestelmien vaihtumisesta, luokkavastakohtaisuuden sellaisten ja sellaisten muotojen vaihtumisesta, — miksi tämä kyseessäoleva virtaus on „edistyksellinen” (luonnollisesti siltä kannalta, jolta marxilainen vain voikin kysymyksen asettaa, nimittäin määrätyn luokan kannalta), missä nimenomaan ilmenee käynnissä olevan kehityksen „järkähtämättömyys”. Yrittäkäämme sen vuoksi kuvata tätä vaihtumista (vaikkapa vain aivan yleispiirteissään) rinnastaaksemme sitä tämän asian narodnikkilaiseen kuvaukseen.

Narodnikki kuvaa batrakkitalouden kehitysprosessia siirtymiseksi „itsenäisestä” talonpoikaistaloudesta epävapaaseen talouteen ja luonnollisesti pitää sitä taantumisena, lamaanuksena j.n.e. Kehitysprosessin kuvaaminen tällaiseksi on *tosiasiain kannalta* suorastaan *väärä*, se ei vastaa lainkaan todellisuutta ja sen vuoksi siitä tehdyt johtopäätöksetkin ovat järjettömiä. Kuvatessaan asian näin optimistisesti (menneisyyteen ja nykyisyyteen nähden) narodnikki yksinkertaisesti *kääntää selkänsä* niille *tosiasioille*,

jotka itse narodnikkilainen kirjallisuus on todennut, kääntyen utopioiden ja mahdollisuuksien puoleen.

Ottakaamme lähtökohdaksi reforminedellinen maaorjatalous.

Tuotantosuhteiden perussisältö oli tällöin seuraavanlainen: tilanherra antoi talonpojalle maata, antoi metsää rakennustarpeiksi, yleensä tuotantovälineet (toisinaan suorastaan toimeentulovaratkin) kullekin erilliselle taloudelle, ja antaen talonpojan itsensä hankkia elatuksensa hän pakotti tämän tekemään *koko lisä-työajan* työtä hänelle, tekemään päivätyötä. Korostan: „koko lisä-työajan” todekseni siten, että talonpojan „itsenäisyydestä” ei tämän järjestelmän vallitessa voi olla puhettakaan *. „Maaosuus”, jolla tilanherra „turvasi” talonpojan, ei ollut sen enempää kuin *työpalkkaa luontaismuodossa*, se palveli kokonaan ja yksinomaisesti talonpojan riistämistä, jota tilanherra harjoitti, työkäsien „turvaamista” tilanherralle eikä koskaan itsensä talonpojan todellista turvaamista **.

Mutta sitten siihen tunkeutuu tavaratalous. Tilanherra alkaa tuottaa viljaa myytäväksi eikä itseään varten. Se aiheuttaa talonpoikain työn riiston voimistumisen,— edelleen maaosuuksien antamisjärjestelmän vaikeutumisen, sillä tilanherralle ei ole enää edullista antaa talonpoikain kasveille sukupolville uusia maaosuuksia, ja tulee mahdollisuus maksaa rahalla. Tulee mukavammaksi kerta kaikkiaan erottaa rajalla talonpoikain maat tilanherrojen maista (varsinkin jos samalla lohkaistaan pois osa maaosuuksista ja peritään „kohtuullinen” lunastusmaksu) ja käyttää *näiden samojen* talonpoikain työtä heidän jouduttua aineellisesti huonompaan asemaan ja kun heidän on pakko kilpailla sekä entisen kartanonväen että „lahjamaatalonpoikain”¹⁰⁷ ja entisten valtiantalonpoikain ja hallitsijasuvun talonpoikain kanssa, jotka ovat varakkaampia, j.n.e.

Maaorjuus kukistuu.

Talousjärjestelmä,— joka on jo tarkoitettu palvelemaan markkinoita (tämä on erittäin tärkeää),— muuttuu, mutta ei muutu heti. Vanhoihin piirteisiin ja „perustoihin” liittyy uusia. Näihin uusiin piirteisiin kuuluu se, että Plus-

* Rajoitun yksinomaan asian taloudelliseen puoleen.

** Siksi on pelkkää petosta kun vedotaan maaorjuuden alkaiseen „maaosuuden antamiseen” muka sen todistamiseksi, että tuotantovälineet ovat „ikuisesti” kuuluneet tuottajalle.

macherein perustana ei enää ole talonpojan varustaminen tuotantovälineillä, vaan päinvastoin hänen „vapautensa” tuotantovälineistä, se, että hän tarvitsee rahaa; perustana ei enää ole luontaitalous, ei „palvelusten” vaihto luontaismuodossa (sitä, että tilanherra antaa talonpojalle maata ja talonpoika antaa hänelle lisä-työnsä tuotteet — viljaa, palttinaa j.n.e.), vaan „vapaa” tavaratalouden rahasopimus. Juuri tämä talouden muoto, jossa on yhtyneinä vanhoja ja uusia piirteitä, onkin tullut Venäjällä valtaan reformin jälkeen. Maan lainauksen vanhanaikaisiin muotoihin, jolloin sitä lainataan työtä vastaan (esim. poisleikatuista maista annettu talous), on liittynyt „talvipalkkaus” — rahan lainaaminen työtä vastaan ajankohdalla, jolloin talonpoika tarvitsee kipeästi rahaa ja myy työnsä polkuhinnasta, viljan lainaaminen työllämaksua vastaan j.n.e. Yhteiskunnallistaloudelliset suhteet entisellä „perintötilalla”, kuten huomaatte, ovat aivan tavallista laatua *koronkiskuri*-sopimuksia: nämä liiketoimet ovat aivan samanlaisia kuin ylösostajan liiketoimet kotiteollisuuden harjoittajan suhteen.

Kiistämätöntä on, että juuri tällainen talous tuli tyypilliseksi reformin jälkeen, ja meidän *narodnikkilainen* kirjallisuutemme on antanut mainioita *kuvaus*ia tästä erittäin vastenmielisestä Plusmacherein muodosta, johon yhdistyy maaorjuuden perinteitä ja -suhteita, „maaosuutensa” sidotun talonpojan täydellinen avuttomuus.

Mutta *narodnikit* eivät halunneet eivätkä halua nähdä, mikä on näiden suhteiden taloudellinen perusta.

Herruuden perustana tässä ei enää ole pelkästään maanomistus, kuten ennen vanhaan, vaan myös rahan omistaminen, jota talonpoika tarvitsee (ja rahahan on tavaratalouden järjestämän yhteiskunnallisen työn tuote), — ja talonpojan „vapaus” toimeentulon välineistä. Nämä ovat ilmeisesti kapitalistisia, porvarillisia suhteita. „Uudet” piirteet eivät ole muuta kuin *pääoman* herruuden alkumuoto maanviljelyksessä, muoto, joka ei ole vielä vapautunut „vanha-aatellisista” kahleista, muoto, joka on synnyttänyt kapitalistiselle yhteiskunnalle ominaisen luokkavastakohtaisuuden, mutta ei ole vielä muotoillut sitä.

Mutta sitten tavaratalouden kehittyessä maaperä luisuu pois tämän *pääoman* herruuden alkumuodon alta: talonpoikaiston taloudellinen häviö, joka on nyt jo muuttunut

täydelliseksi vararikoksi, merkitsee sitä, että talonpoika menettää inventaarionsa, — minkä varassa pysyivät pystyssä sekä työn maaorjuudellinen että velkaorjuudellinen muoto, ja se pakottaa siten tilanherran siirtymään oman inventaarionsa käyttöön ja talonpojan muuttumaan batrakiksi.

Se, että tämä siirtyminen on alkanutkin tapahtua reforminjälkeisellä Venäjällä, on taaskin kiistaton tosiasia. Tämä tosiasia osoittaa sen velkaorjuusmuodon kehitysuuntaa, jota narodnikit käsittelevät puhtaasti metafyyillisesti, ilman yhteyttä menneisyyteen, irrallisena sen kehityspyrkimyksestä; tämä tosiasia osoittaa kapitalismin *edelleen* kehittymistä, sen luokkavastakohtaisuuden edelleen kehittymistä, mikä on ominaista kapitalistiselle yhteiskunnallemme ja mikä edellisellä kaudella ilmeni „kulakin” suhteena talonpoikaan, mutta nyt alkaa ilmetä järkipärisen isännän suhteena batrakkiin ja päiväläiseen.

Ja tämä viimeksimainittu muutos juuri synnyttääkin epätoivoa ja kauhua narodnikissa, joka alkaa huutaa „maatomaksi joutumisesta”, „itsenäisyyden menettämisestä”, „kapitalismin valtaantulosta”, ja niistä onnettomuuksista, joilla se „uhkaa” j.n.e., j.n.e.

Tarkkailekaa näitä järkeilyjä ennakkoluulottomasti, ja te huomaatte niissä ensinnäkin *valhetta*, vaikkakin hyvää tarkoittavaa valhetta, koska tämän batrakitalouden edeltäjänä ei ollut talonpojan „itsenäisyys”, vaan muissa muodoissa ilmennyt lisätuotteen antaminen sille, joka ei ole osallistunut sen luomiseen. Toiseksi, te huomaatte, miten pinta-puolista ja vähäpätöistä on narodnikkilaisten protesti, mikä seikka tekee siitä, kuten hra Struve sattuvasti sanoo, vulgaarista sosialismia. Miksi tämä „valtaantulo” huomataan vain toisessa muodossa, mutta ei molemmissa? miksei protestia suunnata sitä historiallista perustosiasiaa vastaan, joka on keskittänyt tuotantovälineet „yksityisten maanomistajain” haltuun, vaan ainoastaan tämän monopolin hyväksikäyttämisen yhtä menetelmää vastaan? miksei pahan juurena pidetä niitä tuotantosuhteita, jotka joka paikassa ja kaikkialla alistavat työn rahan omistajalle, vaan ainoastaan sitä tuotteiden jakautumisen epäsuhdetta, mikä esiintyy niin selvästi näiden suhteiden *jälkimmäisessä* muodossa? Juuri tämä perusseikka — protesti kapitalismia vastaan, joka protesti pysyttelee samojen kapitalististen suhteiden maaperällä, — tekeekin narodnikeista pikkuporva-

riston ideologeja, mikä pikkuporvaristo ei pelkää porvarillisuutta, vaan ainoastaan sen kärjistymistä, mikä yksin vain johtaakin perin pohjaiseen muutokseen.

V

Siirrymme käsittelemään hra Struven teoreettisten mieltintöjen viimeistä kohtaa, „kysymystä Venäjän kapitalismin markkinoista” (245).

Tekijä alkaa käsitellä narodnikkien laatimaa teoriaa, jonka mukaan meiltä puuttuu markkinoita, asettamalla kysymyksen: „mitä hra V. V. ymmärtää kapitalismilla?” Tämä kysymys on aivan paikallaan, sillä hra V. V. (ja yleensä kaikki narodnikit) on aina verrannut venäläistä järjestelmää johonkin kapitalismin „englantilaiseen muotoon” (247), mutta ei sen peruspiirteisiin, jotka muuttavat ulkonaista muotoaan jokaisessa maassa. Valitettavasti hra Struve ei esitä täydellistä määritelmää kapitalismista, vaan viittaa yleensä „vaihtotalouden vallitsevaan asemaan” [se on yksi tunnusmerkki; toisena on se, että rahan omistaja anastaa lisäarvon ja että raha hallitsee työtä], „siihen järjestelmään, jonka me näemme Länsi-Euroopassa” (247), „kaikkine seurauksineen”, „teollisuustuotannon keskittymisineen, kapitalismeineen sanan ahtaassa merkityksessä” (247).

„Hra V. V.”, sanoo tekijä, „ei ole syventynyt analysoimaan „kapitalismin” käsitettä, vaan on lainannut sen Marxilta, joka on tarkoittanut pääasiallisesti kapitalismia ahtaassa mielessä, jo täysin muodostuneena tuotteena niistä suhteista, jotka kehittyvät sillä pohjalla, että tuotanto on vaihdolle alistettu” (247). Tätä on mahdoton hyväksyä. Ensinnäkin, jos hra V. V. olisi todella lainannut kapitalismikäsitteensä Marxilta, niin hänellä olisi siitä oikea käsitys eikä hän olisi voinut sotkea „englantilaista muotoa” ja kapitalismia toisiinsa. Toiseksi, se ei pidä lainkaan paikkaansa, että Marx olisi tarkoittanut pääasiallisesti „teollisuustuotannon sentralisoimista tai konsentroitumista” [sitä hra Struve tarkoittaa kapitalismilla ahtaassa mielessä]. Päinvastoin, Marx on seurannut tavaratalouden kehitystä sen ensi askeleista alkaen, hän on analysoinut kapitalismin sen alkeellisissa yksinkertaisen kooperatation ja manufaktuurin muodoissa,—noissa muodoissa, jotka ovat

olleet olemassa kokonaisia vuosisatoja ennen tuotannon keskittymistä koneelliseen muotoonsa,—hän on osoittanut teollisuuskapitalismin yhteyden maanviljelyskapitalismiin. Hra Struve itse supistaa kapitalismi-käsitettä, kun hän sanoo: „...hra V. V:n tutkimuskohteena ovat olleet kansantalouden *ensimmäiset* askeleet tiellä luontaistaloudellisesta organisatiosta tavarataloudelliseen organisatioon”. Olisi pitänyt sanoa: *viimeiset* askeleet. Mikäli tiedetään, hra V. V. on tutkinut vain Venäjän reforminjälkeistä taloutta. *Tavara-*tuotannon *alku* kuuluu reforminedelliseen kauteen, kuten hra Struve itsekin huomauttaa (189—190), ja jopa *kapitalistinenkin* organisatio puuvillateollisuudessa muodostui ennen talonpoikain vapauttamista. Reformi antoi sysäyksen *lopulliselle* kehitykselle tässä mielessä; se ei nostanut etualalle työn tuotteen tavaramuotoa, vaan työvoiman tavaramuodon; se ei laillistanut enää tavaratuotannon herruutta, vaan kapitalistisen tuotannon herruuden. Kun hra Struvella ei ole selvää eroa kapitalismin laajan ja ahtaan käsitteen välillä *, niin se johtaa hänet siihen, että hän pitää Venäjän kapitalismia nähtävästi jonakin tulevaisuuden ilmiönä eikä nykyisenä, jo täysin ja lopullisesti muodostuneena ilmiönä. Hän sanoo esimerkiksi näin:

„Ennen kuin hra V. V. asetti kysymyksen: onko kapitalismi englantilaisessa muodossa kiertämätöntä Venäjällä, hänen olisi pitänyt asettaa ja ratkaista toinen, yleisempi ja sen vuoksi tärkeämpi kysymys: onko Venäjällä kiertämätöntä siirtyminen luontaistaloudesta rahatalouteen ja minkälainen suhde kapitalistisella tuotannolla sensu stricto ** on tavaratuotantoon yleensä?” (247). Tuskin on sopivaa asettaa kysymys tällä tavalla. Kun selvitetään nykyinen, Venäjällä tällä kertaa vallitseva tuotantosuhteitten järjestelmä, niin silloin kysymys tuon tai tämän kehityksen „kiertämättömydestä” tulee eo ipso *** jo ratkaistuksi. Ellei sitä tehdä selväksi, niin silloin kysymystä on mahdoton ratkaista. Tulevaisuuden pohtimisen (josta herrat narodnikit niin pitävät) asemesta on *selitettävä* nykyisyyttä. Tärkeimpänä

* Ei näy, minkä tunnusmerkin mukaan tekijä erottaa nämä käsitteet toisistaan? Jos kapitalismilla ahtaassa mielessä tarkoitetaan ainoastaan koneellista teollisuutta, niin on käsitämätöntä, miksei sitten manufaktuuriakin aseteta erilliseksi? Jos kapitalismilla laajassa mielessä tarkoitetaan ainoastaan tavarataloutta, niin silnää tapauksessa siinä ei ole kapitalismia.

** — ahtaassa mielessä. *Toim.*

*** — siten. *Toim.*

tosiasiana reforminjälkeisellä Venäjällä on ollut kapitalismin ulkoinen ilmeneminen, jos niin voidaan sanoa, s.o. sen „huippujen” (tehdastuotannon, rautateiden, pankkien y.m.s.) ilmaantuminen, ja teoreettisen ajattelun eteen nousi heli kysymys kapitalismista Venäjällä. Narodnikit ovat koettaneet todistaa, että nämä huippuilmiot ovat satunnaisia, että ne eivät sitoudu koko taloudelliseen järjestelmään, ettei niillä ole maaperää ja että ne ovat sen vuoksi voimattomia; tällöin he ovat operoineet liian ahtaalla „kapitalismin” käsitteellä unohtaen sen, että pääoman harjoittama työn orjuuttaminen kulkee hyvin pitkien ja erilaisten vaiheiden kautta kauppapääomasta „englantilaiseen muotoon” saakka. Marxilaisten pitääkin todistaa, että nämä huippuilmiot eivät ole muuta kuin viimeinen askel tavaratalouden kehityksessä, joka on jo kauan sitten muodostunut Venäjällä ja joka *kaikkialla*, tuotannon kaikilla aloilla, aiheuttaa työn alistamisen pääoman alaiseksi.

Hra Struven käsitys, että Venäjän kapitalismi on jotain tulevaisuuteen kuuluvaa eikä nykyisyyttä, tuli erikoisen havainnollisesti ilmi seuraavassa mietinnössä: „niin kauan kun on olemassa nykyinen kyläyhteisö, joka on lain vahvistama ja varmistama, tulee sen perustalla versomaan sellaisia suhteita, joilla ei ole mitään tekemistä „kansan hyvinvoinnin” kanssa. [Vastako ne tulevat „versomaan”, eivätkö ne ole kehittyneet jo niin kauan sitten, että koko narodnikkilainen kirjallisuus on hamasta syntymästään saakka, yli neljännesvuosisataa sitten, kuvaillut näitä ilmiöitä ja protestoinut niitä vastaan?] Lännessä me näemme useita esimerkkejä parsellitalouden olemassaolosta kapitalistisen suurtalouden rinnalla. Meidän Puolamme ja lounaiset seutumme ovat samaan luokkaan kuuluvia ilmiöitä. Voidaan sanoa, että Venäjä sekä erillistalouksien että kyläyhteisöjen osalta, koska taloudellisesti rappiolle joutunut talonpoikaisto pysyy maapalstalla ja koska tasoittavat vaikutteet ovat sen keskuudessa voimakkaampia kuin differentioivat vaikutteet, lähestyy tätä tyyppiä” (280). Vastako se todellakin lähestyy, eikä ole jo nyt juuri tuota *tyyppiä*? „Tyyppin” määrittelemiseksi on tietysti otettava järjestelmän taloudelliset peruspiirteet eikä sen juridisia muotoja. Kun tarkastelemme näitä Venäjän maaseudun taloudellisia peruspiirteitä, niin me näemme pienillä maapalstoilla olevien talonpoikaistilojen toisistaan eristettyjä talouksia, näemme kasvavan tavara-

talouden, jolla on jo nyt määräävä merkitys. Ne ovat juuri niitä piirteitä, jotka antavat sisällön käsitteelle: „parsellitalous”. Edelleen me näemme sitä samaa talonpoikain velkaantuneisuutta koronkiskureille ja samaa pakkoluovutusta, jota Lännekin tiedot osoittavat. Koko ero on meidän juridisen järjestelmämme erikoisuuksissa (talonpoikain eriarvoisuus kansalaisina; maanhallinnan muodot), joissa „vanhan järjestelmän” jäljet säilyvät eheämpinä siitä syystä, että kapitalismi on meillä heikommin kehittyntä. Mutta nämä erikoisuudet eivät riko missään määrin sitä, että meidän talonpoikaisjärjestelmämme on *tyypiltään* yhtäläistä läntisen järjestelmän kanssa.

Siirtyessään käsittelemään itse markkinateoriaa hra Struve huomauttaa, että herrat V. V. ja N. — on pyörivät noidutussa kehässä: kehittyäkseen kapitalismi tarvitsee markkinoiden kasvua, mutta kapitalismi köyhdyttää väestöä. Tekijä oikoo tätä noiduttua kehää äärimmäisen epäonnistuneesti malthuslaisuudellaan väittämällä sellaista, ettei talonpoikaiston joutuminen taloudelliseen häviöön ole kapitalismin syytä, vaan että se johtuu „väestön kasvusta”!! Mainittujen tekijäin virhe on kokonaan toinen: kapitalismi ei ainoastaan saata talonpoikaista taloudellisesti rappiolle, vaan *jakaa* sitä porvaristoksi ja proletariaatiksi. Tämä prosessi ei supista sisäisiä markkinoita, vaan *luo* niitä: tavaratalous kasvaa jakaantuvan talonpoikaiston kummassakin kohtiossa, sekä „proletaarisessa” osassa, jonka täytyy myydä „vapaata työtä”, että porvariillisessa, joka kohottaa taloutensa tekniikkaa (koneita, työkaluja, lannoitusaineita j.n.e. Vertaa hra V. V:n teosta „Edistyksellisiä virtauksia talonpoikaistaloudessa”) ja kehittää tarpeita. Siitä huolimatta, vaikka prosessin tällainen ymmärtäminen perustuu välittömästi Marxin teoriaan teollisuus- ja maanviljelyskapitalismin välisestä suhteesta, hra Struve jättää sen sivuun,— ehkäpä siksi, että hra V. V:n „markkinateoria” on vienyt hänet harhaan. Tämä jälkimmäinen on muka Marxiin nojautuen tarjonnut venäläiselle yleisölle sellaisen „teorian”, että kehittyneessä kapitalistisessa yhteiskunnassa muka syntyy kiertämättä „ylijäämä tavaroita”; sisämarkkinat eivät ole riittäviä, tarvitaan ulkomarkkinoita. „Tämä teoria on oikea” (?!), sanoo hra Struve, „koska se toteaa sen tosiasian, että lisäarvoa ei voida realisoida enempää kapitalistien kuin työläistenkään kulutuksella, vaan se edellyttää kolmansien

henkilöiden kulutusta" (251). Tätä lausuntoa on kerrassaan mahdoton hyväksyä. Hra V. V:n „teorian" (jos tässä voidaan puhua teoriasta) sisältönä on yksinkertaisesti vain se, että hän sivuuttaa huomiotta sen erilaisuuden, joka on olemassa henkilökohtaisen ja tuotannollisen kulutuksen välillä, tuotantovälineiden ja kulutustarvikkeiden välillä, mitä ilman (tätä erilaisuutta) ei yhteiskunnallisen kokonaispääoman uusintaminen kapitalistisessa yhteiskunnassa ole selitettävissä. Marx on selittänyt tämän kaikella seikka-peräisyydellä „Pääoman" II osassa (kolmas osasto: „Yhteiskunnallisen kokonaispääoman uusintaminen ja kierto") sekä maininnut selvästi siitä myös I osassa arvostellessaan sitä klassillisen poliittisen taloustieteen väittämää, jonka mukaan pääoman kasaantuminen on lisäarvon muuttumista ainoastaan työpalkaksi, eikä pysyväksi pääomaksi (tuotantovälineet) ynnä työpalkaksi. Varmistaaksemme tällaisen luonnekuvan antamisen hra V. V:n teorioista rajoitumme kahteen lainaukseen hra Struven mainitsemista artikkeleista.

„Kukin työläinen", sanoo hra V. V. kirjoituksessa „Markkinain liikavarustelu tavaroilla", „tuottaa enemmän kuin mitä hän itse kuluttaa, ja kaikki nämä ylijäämät kasaantuvat harvojen käsiin; näiden ylijäämien omistajat kuluttavat ne itse, jota varten he vaihtavat ne maan sisällä tai ulkomailla mitä erilaisimpiin välttämättömyys- ja mukavuustuotteisiin; mutta vaikka he kuinka söisivät, joisivat ja tanssisivat (sic!!), eivät he saa tuhlatuksi koko lisäarvoa" („Otshhestvennyje Zapiski", 1883, № 5, s. 14), ja „suuremman havainnollisuuden vuoksi" tekijä „käsittelee kapitalistin tärkeimpiä menoja", kuten päivällisiä, matkailuja j.n.e. Kirjoituksessa „Militarismi ja kapitalismi" on sanottu vieläkin selvemmin: „Teollisuuden kapitalistisen organisaation Akhilleuksen kantapäänä on se, etteivät liikkeenharjoittajat pysty kuluttamaan kaikkia tulojaan" („Russkaja Mysl", 1889, № 9, s. 80). „Rothschild ei kykene kuluttamaan tulojensa koko kasvua... siitä yksinkertaisesta syystä, että tämä... kasvu tekee niin huomattavan massan kulutustarvikkeita, että Rothschild, jonka kaikki mieliteot täytetään jo muutenkin, joutuisi suorastaan pulmalliseen asemaan" j.n.e.

Kuten huomaatte, kaikki nämä mietelmät perustuvat siihen naiiviin luuloon, että kapitalistin tarkoituksena on muka

yksilöllinen kulutus, eikä lisäarvon kasaaminen,— siihen virheeseen, että yhteiskunnallinen tuote jakaantuu muka näin: $v + m$ (vaihteleva pääoma ynnä lisäarvo), kuten A. Smith ja koko poliittinen taloustiede ennen Marxia opetti, eikä näin: $c + v + m$ (pysyvä pääoma, tuotantovälineet, ja vasta sitten työpalkka ja lisäarvo), kuten Marx osoittaa. Heti kun nämä virheet on oikaistu ja otettu huomioon se seikka, että kapitalistisessa yhteiskunnassa suunnaton ja yhä kasvava merkitys on tuotantovälineillä (yhteiskunnallisten tuotteiden sillä osalla, mikä ei mene henkilökohtaiseen, vaan tuotannolliseen kulutukseen, ei ihmisten, vaan pääoman kulutettavaksi), niin koko surullisenkuuluista „teoriakin” luhistuu täydellisesti. Marx on todistanut II osassa, että kapitalistinen tuotanto on täysin ajateltavissa ilman ulkomaisia markkinoitakin, että rikkauden kasvava kasaantuminen on mahdollista ilman mitään „kolmansia henkilöitäkin”, joiden mukaanvetäminen on hra Struven taholta mitä epäonnistunein teko. Hra Struven järkeilyt tästä aiheesta herättävät sitäkin suurempaa ihmettelyä, kun hän itse sanoo sisäisillä markkinoilla olevan Venäjällä valitsevan merkityksen ja sai hra V. V:n satimeen „Venäjän kapitalismin kehitysohjelmasta”, joka nojautuu „vauraaseen talonpoikaistoon”. Tämän „vauraan” (se tahtoo sanoa porvarillisen) talonpoikaiston muodostumisprosessi, mikä on parhaillaan käynnissä maaseudullamme, osoittaa suoraan meille pääoman syntymisen, tuottajan proletarisoitumisen ja *sisämarkkinain kasvun*: esim. „parannettujen työkalujen leviäminen” merkitsee nimenomaan pääoman kasaantumista tuotantovälineiden laskuun. Tästä kysymyksestä olisi erikoisen välttämätöntä „mahdollisuuksien” selostamisen asemesta antaa kuvaus ja selitys siitä todellisesta prosessista, mikä ilmenee sisämarkkinain muodostumisena Venäjän kapitalismille*.

Päätettäessämme tähän hra Struven kirjan teoreettisen osan käsittelyn me voimme nyt yrittää antaa yleiskuvan, niin sanoaksemme yhteenvedon hänen päätelmiensä perusmenetelmistä ja päästä siten ratkaisemaan ne kysymykset, jotka alussa asetettiin: „mitä nimenomaan tässä kirjassa

* Koska tämä on hyvin tärkeä ja mutkallinen kysymys, niin me aiomme kirjoittaa siitä erikoisen kirjoituksen 108.

voidaan katsoa kuuluvan marxilaisuuteen?”, „mitkä tämän doktriinin (marxilaisuuden) väittämät tekijä hylkää, mitä hän täydentää tai korjaa, ja mitä niissä tapauksissa syntyy?”

Tekijän järkeilyjen peruspiirteenä, joka on pantu merkille aivan alunperin, on hänen ahdas objektivisminsa, joka rajoittuu prosessin kiertämättömyyden ja välttämättömyyden todistamiseen, mutta ei pyri saamaan tämän prosessin jokaisessa konkreettisesti vaiheessa ilmi sille ominaista luokka-antagonismin muotoa,— objektivismi, joka luonnehtii prosessia yleensä, eikä niitä antagonistisia luokkia erikseen otettuna, joiden taistelusta prosessi muodostuu.

Me ymmärrämme vallan hyvin, että tekijällä olivat omat perusteensa, kun hän rajoitti tällä tavalla „kirjoitelmansa” pelkästään „objektiiviseen” ja sitä paitsi kaikkein yleisimpään osaan: ensinnäkin, tahtoessaan asettaa narodnikkeja vastaan näille vihamielisten katsantokantojen perusteet, hän esitti ainoastaan principia * jättäen niiden kehittelyn ja konkreettisemmän selvittelyn polemiikin myöhemmän kehityksen varaan, ja toiseksi, me yritimme I luvussa osoittaa, että narodnikkilaisuuden koko ero marxilaisuudesta on Venäjän kapitalismin *arvostelun luonteessa*, sen toisenlaisessa *selittämisessä*,— mistä luonnollisesti johtuukin, että marxilaiset rajoittuvat toisinaan yksinomaan yleisiin „objektiivisiin” väittämiin, korostavat yksinomaan sitä, mikä erottaa meidän käsityksemme (*yleisesti tunnettujen tosiasain*) narodnikkilaisesta käsityksestä.

Mutta hra Struvella ovat asiat tässä suhteessa menneet mielestämme liian pitkälle. Esityksen abstraktisuus on joutanut usein sellaisiin väittämiin, jotka eivät voineet olla synnyttämättä väärinkäsityksiä; kysymyksen asettelu ei eronnut kirjallisuudessamme yleensä tavaksi tulleesta ja vallitsevasta mielipiteiden professorimaisesta esittämisestä ylhäältä käsin — isänmaan teistä ja kohtaloista, eikä eri luokista, jotka kulkevat sellaista ja sellaista tietä; mitä konkreettisemmiksi tekijän mietelmät kävivät, sitä mahdollommaksi kävi marxilaisuuden principiaalin selittäminen pysytellen yleisten abstraktisten väittämien tasolla, sitä välttämättömämpää oli tarkkojen selitysten antaminen Venäjän yhteiskunnan määrättyjen luokkien määrätynlai-

* — periaatteet. *Toim.*

sesta asemasta, Plusmacherein eri muotojen määrätynlaisesta suhteesta tuottajan etuihin.

Siksipä meistä ei tuntunutkaan aivan sopimattomalta yrittää täydentää ja selittää tekijän väittämää, seurata askel askeleelta hänen esitystään osoittaaksemme välttämättömäksi kysymysten *toisenlaisen* asettelun, välttämättömäksi noudattaa *johdonmukaisemmin* luokkaristiriitojen teoriaa.

Mitä tulee hra Struven suoranaisiin poikkeamisiin marxilaisuudesta — valtiota, liikaväestöä ja sisämarkkinoita koskevissa kysymyksissä, — niin niistä on jo puhuttu tarpeeksi.

VI

Paitsi narodnikkilaisuuden teoreettisen sisällön arvos- telua, hra Struven kirjassa on muun ohella vielä eräitä huomautuksia, jotka koskevat narodnikkilaista talouspolitiikkaa. Vaikka nämä huomautukset onkin tehty ohimennen eikä tekijä ole niitä kehitellyt, niin me emme kuitenkaan voi olla kajoamatta niihin, ettei jäisi sijaa minkäänlaisille väärin- käsityksille.

Nämä huomautukset sisältävät mainintoja liberaalisen, s.o. porvarillisen politiikan „järkipärisyydestä”, edistyk- sellisyydestä, „järkeyydestä” y.m.s. narodnikkilaiseen poli- tiikkaan verrattuna*.

Tekijä on nähtävästi halunnut verrata toisiinsa kahta politiikkaa, jotka pysyvät olevien suhteiden pohjalla, — ja *siinä mielessä* hän on aivan oikein huomauttanut, että poli- tiikka, joka kehittää kapitalismia eikä pidätä sen kehitystä, on „järkevää”, — ei tietenkään sen vuoksi „järkevää”, että porvaristoa palvellen se alistaa tuottajan yhä enemmän sen alaiseksi [kuten kaikenlaiset „yksinkertaiset ihmiset” ja „tempuilijat” yrittävät tulkita], vaan siksi, että kärjistäes- sään ja puhdistaaessaan kapitalistisia suhteita se tuo

* Esitämme näyitteitä näistä huomautuksista: „Jos vallio.. haluaa lujittaa ei suur-, vaan pienviljelystä, niin näissä taloudellisissa oloissa se ei voi saavuttaa tätä päämäärää ryhtymällä tavoittelemaan mahdollista taloudellista tasa-arvoi- suutta talonpoikaiston keskuudessa, vaan ainoastaan tukemalla sen elinkykyisiä aineksia, luomalla niistä taloudellisesti vauraan talonpoikaiston” (240). „En voi olla näkemättä sitä, että politiikka, joka suuntautuu *tällaisen* talonpoikaiston (nimittäin: „taloudellisesti vauraan, tavaratuotantoon soveltautuneen” talonpoika- ton) luomiseen, on oleva ainoaa järkevää ja edistyksettä poliitiikkaa” (281). „Venäjän pitää muuttua köyhästä kapitalistisesta maasta rikkaaksi, mutta samoin kapitalistiseksi maaksi” (250) j.n.e. aina loppupäätelmään saakka: „menkäämme oppiin kapitalismille”.

selkeyttä päähän sille, josta muutoksen aikaansaaminen yksinomaan riippuukin, ja antaa hänelle vapaat kädet toimia.

Emme kuitenkaan voi olla huomauttamatta, että hra Struve on tämän aivan oikean väittämän lausunut epäonnistuneesti, hänelle ominaisen abstraktisuuden takia hän on esittänyt sen siten, että toisinaan haluttaa sanoa hänelle: antakaa vainajien haudata kuolleitaan. Venäjällä ei ole milloinkaan ollut puutetta henkilöistä, jotka ovat antaneet kaikkensa sellaisten teoriain ja ohjelmien laatimiselle, jotka tuovat ilmi porvaristomme etuja, ilmaisevat kaikkia näitä käsityksiä, että voimakkaan ja suuren pääoman „täytyy” musertaa pieni pääoma ja hävittää pois sen alkeelliset ja patriarkaaliset riistomenetelmät.

Jos tekijä olisi tässäkin noudattanut tiukasti marxilaisuuden „doktriinin” vaatimuksia, joka velvoittaa johtamaan esityksen todellisen prosessin määrittelymiseen, velvoittaa tuomaan esiin luokkaristiriidat „järkevä”, „järkipärisen” ja edistysellisen politiikan kunkin muodon takaa,— niin hän olisi sanonut saman ajatuksen toisella tavalla, olisi asettanut kysymyksen toisin. Hän olisi esittänyt ne liberaalismin, s.o. porvariston, teoriat ja ohjelmat, joita on kasvanut kuin sieninä sateella suuren reformin jälkeen, rinnastaen niitä tosiasiatietoihin kapitalismin kehityksestä Venäjällä. Siten hän olisi näyttänyt Venäjän esimerkillä sen yhteiskunnallisten aatteiden yhteyden taloudelliseen kehitykseen, mitä hän todisteli ensimmäisissä luvuissa ja mikä voidaan lopullisesti todeta vain analysoimalla Venäjää koskevat tiedot materialistisesti. Toiseksi hän olisi siten osoittanut, kuinka naiiveja narodnikit ovat, kun he kirjallisuudessaan sotivat porvarillisia teorioita vastaan aivan kuin nämä teoriat olisivat vain erheellisiä päätelmiä eivätkä mahtavan luokan intressejä, jota luokkaa on typerää ryhtyä nuhtelemaan ja joka voidaan saada „uskomaan” vain toisen luokan tehokkaalla voimalla. Kolmanneksi hän olisi osoittanut siten, mikä luokka meillä todellisuudessa määrää „täytymisen” ja „edistuksen” ja kuinka naurettavia narodnikit ovatkaan, kun he pohtivat sitä, mikä „tie” olisi „valittava”.

Herrat narodnikit sieppasivat suurella mielihyvällä nämä hra Struven sanonnat ja ilkkuivat sen johdosta, että niiden epäonnistunut sanamuoto antoi kaikenlaisille porvarillisille

taloustieteilijöille (hra Janzhulin tapaisille) ja maaorjuuden kannattajille (kuten hra Golovinille) tilaisuuden takertua erillisiin, yleisestä ajatusyhteydestä temmattuihin lauseisiin. Me näimme jo, mikä hra Struvella on epätydyttävää ja mikä siinä on antanut vihollisen käsiin tuollaisia aseita.

Yritykset arvostella narodnikkilaisuutta vain tavallisena teoriana, joka osoittaa väärin tiet isänmaalle *, ovat johtaneet tekijän muotoilemaan epäselvästi oman suhteensa narodnikkilaisuuden „talouspolitiikkaan”. Tässä saatetaan ehkä huomata tämän politiikan kieltämistä summamutikassa, eikä vain sen toisen puoliskon kieltämistä. Tähän kohtaan on sen vuoksi pysähdyttävä tarkemmin.

Filosofioiminen „muiden teiden mahdollisuudesta isänmaalle” on vain narodnikkilaisuuden pintakuori. Sen sisältönä sen sijaan on venäläisen pientuottajan, pikkuporvarin, etujen ja katsantokannan edustaminen. Sen vuoksi narodnikki on teoriassa aivan samanlainen Janus, joka on kääntänyt yhdet kasvonsa menneisyyteen ja toiset tulevaisuuteen, kuin pientuottajakin on elämässä, joka pientuottaja on kääntänyt yhdet kasvonsa menneisyyteen ja haluaa lujittaa pientä talouttaan, tietämättä ja haluamatta tietää mitään yleisestä talousjärjestelmästä ja siitä, että on välttämättä otettava huomioon tätä järjestelmää määräävä luokka,— ja toiset kasvonsa tulevaisuuteen, asettuen vihamieliselle kannalle kapitalismia vastaan, joka vie häntä taloudelliseen häviöön.

Näin muodoin on ymmärrettävää, että olisi kerrassaan väärin hylätä summamutikassa koko narodnikkilainen ohjelma. Siinä on erotettava tarkasti sen taantumuksellinen ja edistyksellinen puoli. Narodnikkilaisuus on taantumuksellista, mikäli se ehdottaa toimenpiteitä, jotka sitoisivat talonpojan maahan ja vanhoihin tuotantotapoihin, kuten maaosuuksien luovutuskieltoa j.n.e.**, mikäli he haluavat pidättää rahatalouden kehitystä, mikäli eivät odota erillisiä parannuksia, vaan odottavat tien muutosta „yhteiskunta-piireiltä” ja byrokratian edustajain myötävaikutuksen seurauksena (esimerkiksi hra Juzhakov, joka esitti „Russkoje

* „Kriittillisten huomautusten” kirjoittaja mainitsee kyllä narodnikkilaisuuden taloudellisesta pohjasta (s. 166–167), mutta hänen mainintansa tuntuu meistä riittämättömältä.

** Hra Struve sanoo sangen sattuvasti, että nämä toimenpiteet voisivat vain „toteuttaa eräiden länsieurooppalaisten ja venäläisten maanomistajain kiihkeät toiveet maahan kiinnitetyistä batrakeista” (279).

Bogatstvossa”, 1894, № 7, ajatuksia erään zemstvopäällikön suunnittelemista yhteisviljelyksistä ja itse puuhaili parannuksia näihin suunnitelmiin). Näitä tällaisia narodnikkilaisen ohjelman kohtia vastaan on tietysti ehdottomasti taisteltava. Mutta heillä on toisiakin kohtia, jotka koskevat itsehallintoa, valistuksen vapaata ja laajaa pääsyä „kansaan”, „kansan” (se tahtoo sanoa pien-) talouden „nostamista” halvan luoton avulla, parantamalla tekniikkaa, järjestämällä tuotteiden myyntiä j.n.e., j.n.e., j.n.e. Hra Struvekin myöntää tietysti täydellisesti sen, että nämä tällaiset yleisdemokraattiset toimenpiteet ovat edistykseksiä. Ne eivät hidastuta, vaan jouduttavat Venäjän taloudellista kehitystä kapitalistista tietä, jouduttavat sisämarkkinain muodostumista, jouduttavat tekniikan ja koneteollisuuden kasvua parantamalla työtätekevien asemaa ja kohottamalla heidän tarpeittensa tasoa, jouduttavat ja helpottavat heidän itsenäistä ajatteluaan ja toimintaansa.

Tässä saattaa vain herätä kysymys: kuka oikeammin ja parhaimmin osoittaa nämä tämänkaltaiset, ehdottomasti suotavat toimenpiteet — narodnikitko vaiko publisistit ä la hra A. Skvortsov, joka myöskin puhuu kiivaasti teknillisen edistyksen puolesta ja jolle hra Struve osoittaa niin tavattoman suurta suosiota? Mielestäni marxilaiselta kannalta ei ole epäilemistäkään, etteikö narodnikkilaisuus olisi *tässä suhteessa* asetettava ehdottomasti etutilalle. Herrojen Skvortsovien toimenpiteet suhtautuvat koko pientuottajain luokan etuihin, koko pikkuporvariston etuihin aivan samoin kuin „Moskovskije Vedomostin” ohjelma suhtautuu suurporvariston etuihin. Ne eivät pidä silmällä kaikkia *, vaan ainoastaan eräitä valittuja, jotka ovat ansainneet päällystön huomion. Ja vihdoin ne ovat hirveän karkeita, sillä ne edellyttävät poliisimaista sekaantumista talonpoikain talouteen. Kaikki nämä toimenpiteet yhdessä otettuna eivät anna mitään vakavia takeita ja toiveita „talonpoikaistalouden tuotannollisesta edistyksestä”.

Tässä suhteessa narodnikit ymmärtävät ja käsittävät paljon oikeammalla tavalla pientuottajain edut, ja marxilaisten täytyy, hyläten kaikki heidän ohjelmansa taantumukselliset piirteet, ei ainoastaan hyväksyä sen yleisdemokraattiset kohdat, vaan myöskin toteuttaa niitä tarkemmin,

* Toisin sanoen, tietysti kaikkia niitä, jolle teknillinen edistys on mahdollista.

syvällisemmin ja pitemmälle. Mitä päättäväisempiä nämä tällaiset reformit tulevat Venäjällä olemaan, mitä korkeammalle ne kohottavat työtätekevien joukkojen elintason, sitä jyrkemmin ja selkeämmin tulee näkyviin Venäjän elämän tärkein ja perusluontoinen (jo nyt) yhteiskunnallinen vastakohtaisuus. Marxilaiset eivät suinkaan „katkaise demokraattista lankaa” tai virtausta, kuten hra V. V. heitä panettelee, vaan päinvastoin, he haluavat tämän virtauksen kehittämistä ja voimistamista, haluavat sen lähentämistä elämään, haluavat nostaa ylös sen „langan”, jonka „yhteiskuntapiirit” ja „sivistyneistö” päästävät käsistään*.

Tämä vaatimus, ettei saa päästää „lankaa” käsistä, vaan että on päinvastoin pidettävä lujemmin kiinni siitä, ei suinkaan johdu satunnaisesti niiden tai näiden „marxilaisten” henkilökohtaisista mielialoista, vaan sen määräävät välttämättä sen luokan asema ja edut, jota he haluavat palvella, sen määräävät välttämättä ja ehdottomasti heidän „doktriininsa” perusvaatimukset. Helposti ymmärrettävistä syistä en voi pysähtyä tässä käsittelemään tämän väittämän ensimmäistä osaa, „aseman” ja „etujen” luonnehtimista; ja siinä hän suhteessa asia nähtävästi puhuu itse puolestaan. Koskettelen vain toista osaa, nimittäin marxilaisen doktriinin suhdetta kysymyksiin, joissa tuo „katkeava lanka” ilmenee.

Marxilaisten on *asetettava* nämä kysymykset *toisella tavalla* kuin herrat narodnikit ovat asettaneet ja asettavat. Viimeksimainitut asettavat kysymyksen „nykyaikaisen tieteen, nykyaikaisten moraaliaatteiden” kannalta; asia esitetään siten, ikään kuin ei olisi olemassa mitään syviä, itsesään *tuotantosuhteissa* piileviä syitä, joiden takia ei noita reformeja ole voitu toteuttaa, vaan että esteitä on ainoastaan tunteiden karkeudessa: „järjen valon” heikkoudessa y.m.s., ikään kuin Venäjä olisi tabula rasa, jossa ei tarvita muuta kuin kaavoitella oikein oikeat tiet. *Kun kysymys asetetaan näin*, niin sille oli luonnollisesti turvattu „puhtaus”, jolla hra V. V. ylpeilee ja joka todellisuudessa merkitsee vain

* „Nedelja”, 1894, № 47, hra V. V.: „Historiamme reforminjälkeisellä kaudella sosiaaliset suhteet ovat eräiltä piirteiltään lähentyneet länsieurooppalaisia piirteitä aktiivisine demokratismeineen poliittisen taistelun kaudella ja yhteiskunnallisine välinpitämättömyyksineen sitä seuraavina aikoina”. Me yritimme osoittaa I luvussa, ettei tämä „välinpitämättömyys” ole sattuma, vaan välttämätön seurauksen luokan asemasta ja eduista, josta „yhteiskuntapiirien” edustajat ovat lähtöisin ja joka saa aikansa suhteilta miinuksien ohella myöskin aika tuntuvia myönnteisiä puolia.

oppikouluhaaveitten „puhtoisuutta” ja tekee narodnikkilaiset järkeilyt niin kelvollisiksi kabinettikeskusteluja varten.

Nämä samat kysymykset on marxilaisten asetettava ehdottomasti aivan toisella tavalla *. Koska he ovat velvollisia etsimään yhteiskunnallisten ilmiöiden juuria tuotannollisista suhteista, koska he ovat velvollisia näkemään niissä määrättyjen luokkien *etuja*, niin heidän on muotoiltava nämä samat desideratut vissien yhteiskunnallisten ainesten „toivomuksiksi”, jotka puolestaan kohtaavat vastarintaa sellaisten ja sellaisten muiden ainesten ja luokkien taholta. Tällainen asettelu tulee jo poistamaan kokonaan sellaisen mahdollisuuden, että heidän „teoriaansa” voitaisiin käyttää professorimaisiin, luokkien *yläpuolelle* nouseviin mieltelmiin, joihinkin „loistavaa menestystä” ** lupaaviin suunnitelmiin ja selostuksiin. Tämä on tietysti vasta vain välillinen ansio tuossa mainitussa katsantokannan muutoksessa, mutta sekin on jo hyvin suuri ansio, kun otetaan huomioon, miten jyrkästi kaltevaa pintaa *nykyinen* narodnikkilaisuus luisuu opportunistin suohon. Mutta asia ei rajoitu pelkästään välilliseen ansioon. Jos nämä samat kysymykset asetetaan luokka-antagonismin teorian mukaisesti [jota varten on tietysti Venäjän historian ja olojen „tosiasiat tarkistettava”], niin silloin vastaukset niihin tulevat antamaan vissien luokkien jokapäiväisten etujen määrittelyn, — nämä vastaukset on silloin tarkoitettu juuri näille asiasta kiinnostuneille luokille ja yksinomaan niille käytännöllistä käyttöä varten *** — ne tulevat riistäytymään, erään marxilaisen mainiota sanontaa käyttääksemme, pois „intelligenssin ahtaasta työhuoneesta” itse tuotantosuhteisiin osallistuvien luo näiden kaikkein kehittyneimmässä ja puhtaimmassa muodossa, niiden luo, joihin „langan katkeaminen” kaikkein voimakkaimmin vaikuttaa ja jotka „tarvitsevat” „ihanteita”, sillä ilman niitä heidän käy huonosti. Tällainen kysymyksen

* Jos he noudattavat johdonmukaisesti teoriaansa. Me olemme puhuneet jo paljon siitä, että hra Struven esityksestä tuli epätydyttävä juuri sen vuoksi, että hän ei ole noudattanut aivan tiukasti tätä teoriaa.

** Hra Juzhakovin sanonta.

*** Tätä „käyttöä” varten tarvitaan tietysti äärettömän suurta valmistelutyötä, joka sitä paitsi on olemukseltaan huomaamatonta. Tähän käyttöön *saakka* saattaa kulua enemmän tai vähemmän pitkä ajanjakso, jonka aikana me tulemme puhumaan suoraan, että vielä ei ole olemassa minkäänlaista voimaa, joka pystyisi antamaan parempia teitä isänmaalle, vastapainona herrojen narodnikkien „lme-lälle optimismille”, kun he väittävät, että voimia on ja ettei tarvitse muuta kuin neuvoa niitä „kääntymään pois vääraltä tieltä”.

asettelu puhaltaa uutta, elähdyttävää henkeä kaikkiin näihin vanhoihin kysymyksiin — veromaksuista, passeista, siirto-asutuksesta, kunnallishallinnoista y.m.s.— kysymyksiin, joita meidän „yhteiskuntapiirimme” ovat pohtineet ja käsitelleet, märehtineet niitä yhä uudestaan ja uudestaan, ratkoneet ne yhä uudelleen ja uudelleen ja joihin ne ovat nyt alkaneet kokonaan kyllästyä.

Siispä suhtauduttakoon kysymykseen miten tahansa,— pohditaanpa sitten Venäjällä vallitsevaa taloudellisten suhteiden järjestelmää sen sisällön kannalta ja tämän järjestelmän eri muotoja niiden historiallisen yhteyden kannalta ja niiden suhteessa työtätekevien etuihin, tai pohditaanpa sitten kysymystä „langan katkeamisesta” ja tämän „katkeamisen” syistä,— niin kummassakin tapauksessa me tulemme samaan johtopäätökseen, nimittäin johtopäätökseen siitä, miten suuri merkitys on „elämästä differentioituneen työn” historiallisella tehtävällä, jonka meidän aikakautemme asettaa, johtopäätökseen tämän luokan aatteiden kaikkisäveltävästä merkityksestä.
